

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

T U R K K L A S İ K L E R İ

MUHADERAT

FATMA ALİYE HANIM

TURNA YAYINLARI
Türk Klasikleri Dizisi - 19

KİTABIN ADI:
Muhaderat

YAZARI:
Fatma Aliye Hanım

HAZIRLAYAN:
Elif Zincirkıran

DÜZELTMEN - SAYFA TASARIMI :
Fatih Arıkbaş

©Turna Yayınları 2009
Bu eserin yayın hakları Akpınar ve Huzur Yayınevine
(Turna Yayınları'na) aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
İzinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.
Turna Yayınları bir Akpınar ve Huzur Yayınları Kuruluşudur.

ISBN:
978-605-4254-00-2

SERTİFİKA NO : 11585

BİRİNCİ BASKI: Ağustos 2009
İKİNCİ BASKI: Ağustos 2011

KAPAK TASARIMI
Mustafa Sabri Saldamlı

BASKI
Kayhan Matbaası Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244
Topkapı - İSTANBUL

TURNA YAYINLARI
Alemdar Mah. Çatalçeşme Sk. No: 46 Kat: 4 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 528 03 91 Fax: (0212) 522 59 69
turnayayinlari@gmail.com

TÜRK EDEBİYATINDAN SEÇMELER

MUHEDARAT

Fatma Aliye Hanım

Hazırlayan:
Elif Zincirkıran

TURNA YAYINLARI

Fatma Aliye Hanım

1862'de İstanbul'da doğdu 1936'da yine İstanbul'da yaşamını yitirdi. İlk kadın romancımız, ilk kadın felsefecimiz, edebiyatımızda ilk kez çeviri yapan, kadın haklarından ve kadın-erkek eşitliğinden ilk kez bahseden, hakkında ilk defa monografi yazılan yazar. Tanzimat döneminin ünlü devlet adamı Ahmed Cevdet Paşa'nın kızı. Babasının konağında özel öğretmenlerden Fransızca, tarih, edebiyat ve felsefe dersleri aldı. Yazmaya Fransızca'dan yaptığı çevirilerle başladı. İlk çevirisi George Ohnet'den Volente. O dönemde edebiyatla uğraşmak kadınlar için hoş karşılanmadığından çevirisi Meram adı ve "Bir Hanım" imzasıyla yayınlandı. Sonraları "Meram Mütercimi" olarak tanındı. Birçok makalesi "Mütercime-i Meram" adıyla yayınlandı. Nisvân-ı İslâm adlı anı kitabı Fransızca, İngilizce ve Arapçaya, Udî adlı romanı Fransızca'ya çevrildi.

Kahramanları kadın olan öyküler ve romanlar yazdı. En önemli eseri sayılan Muhâdarât'ta bir kadının ilk aşkını unutamayacağı tezini çürütmeye çalıştı. Romanlarında zaman zaman toplumsal sorunları ele aldı, felsefeye yer verdi.

Kadın-erkek eşitliğine inanan ve savunan Fatma Aliye Hanım, her iki cinsin aynı eğitim olanaklarından yararlanmasını istedi. Çok kadınla evliliğe karşı çıktı. Boşanmada kadınların da söz hakkı olması gerektiğini savundu.

ESERLERİNDEN BAZILARI

Hayal ve Hakikat (Ahmet Mithat ile 1891)

Muhâdarât (1891)

Refet (1897)

Udi (1899, Fransızca'ya çevrildi)

Enin (1912)

FATMA ALİYE HANIM

Osmanlı'nın Tanzimat dönemin kadın yazarlarından olan Fatma Aliye Hanım (1862–1936) çeviri, roman, anı, tarih, felsefe türünde verdiği oldukça fazla sayıda eserleri ile tanınmaktadır. Tarihçi, devlet adamı ve hukukçu Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı olan Fatma Aliye Hanım, bu anlamda modern Türk edebiyatının ilk kadın yazarlarındanıdır. Eserlerinin çoğunda kadın sorununu temel almıştır. Birçok Tanzimat yazarı gibi Fatma Aliye Hanım'ın eserleri de sadece sanat adına yazılmış eserler değil, çeşitli sorunların ele alındığı, çözümler arandığı eserlerdendir. Kısaca yazar, eserlerini çeşitli konularda görüşlerini belirttiği birer araç olarak kullanmıştır.

Tanınmış Osmanlı gazetesi olan Hakikat'te "Bir Kadın" imzasıyla kadınlarla ilgili yazıları ile yazarlık hayatına başladı. Buradaki yazılarını "Mütercime-i Meram Aliye" adı altında yazan yazar, daha sonra Tercüman-ı Hakikat'te yayımlanan "Süret: Ayler'in Prensesi Yirmi Birinci Mektubu" başlıklı çeviri yazısında Fatma Aliye imzasını kullanarak yayın dünyasında gerçek kimliğini açığa vurdu.

Ağabeyi sayesinde tanıdığı, Ahmed Mithat Efendi yazarlık hayatında bir dönüm noktası oluşturdu. Ahmet Mithat Efendi ile bir süre mektuplaştılar. Bu mektuplaşmaların onun yetişmesinde oldukça faydalı olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında da sonraları Ahmed Mithat Efendi

"Fatma Aliye Hanım yahut Bir Muharrir-e-i Osmaniyye'nin Neş'eti" adlı eseriyle Osmanlı toplumunda bir kadın yazarın hayatını anlatan ilk monografiyi yazdı.

Fatma Aliye Hanım ilk olarak Ahmed Mithat Efendi ile birlikte "Hayal ve Hakikat" adlı romanını kaleme aldı. Adından da anlaşılacağı gibi hayal ve gerçekler arasındaki zıtlığı anlattığı bu roman, kitap haline getirilmeden önce Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayımlandı. Hemen ardından da yabancılara Müslüman Osmanlı aile hayatına dair bilgiler veren anı tarzındaki Nisvan-ı İslam adlı eserini yazdı ve bu eser de Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayımlandı.

Fatma Aliye Hanım yazarlığının yanında dönemin belirli toplumsal olayları ile de anılmaktadır. Devrin çeşitli sosyal faaliyetleri içinde yer alan yazar, 1897 Türk-Yunan Savaşı'ndaki şehit ve gazi ailelerine yardım amacıyla Cemiyet-i İmdadiyye Derneği'ni kurdu. Bu nedenle dönemin padişahı II. Abdülhamit tarafından bir beratla takdir edildi. Ayrıca Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin de ilk kadın üyesi olarak, Trablusgarp ve Balkan Savaşı şehitlerinin aileleriyle savaş malullerine yardım toplanması çalışmalarında gösterdiği başarı dolayısıyla Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından bir madalya ile ödüllendirildi.

Yaşadığı dönemin kadın yazar ve şairlerinden Nigar Hanım, Makbule Leman ve Fahrünnisa Hanım ile de yakın ilişkiler de bulunan yazar, Muallim Naci gibi o yılların önde gelen edebiyatçıları ile yazışmıştır. Pierre Loti, Emil Julard gibi dönemi ünlü yabancı yazarlarından da mektuplar almıştır.

Fatma Aliye Hanım'ın eserleri Arapça, Fransızca ve İngilizceye çevrilmiştir. Bu başarısı sayesinde Doğu ve Batı kültürlerinde de tanındığına işaret eder. Fatma Aliye Hanım Osmanlı kültürünü Avrupa ve Amerika'ya tanıtmaya çalışması

içindedir. Yurtdışında da bir hayli tanınan yazar yabancı ülkelerde pek çok toplantı ve sanatsal etkinliğe katılmıştır. Fatma Aliye Hanım eserleri ile Avrupa'da Osmanlı kültürü ve aile yapısının tanıtılmasını hedeflemiş ve bu konuda büyük başarılar kazanmıştır.

Yazarlık yönü oldukça iyi bilinen Fatma Aliye'nin pek bilinmeyen bir de şairlik yönü vardır. Ancak bir şair olarak kendisini yetkin görmeyen yazar, kadın hakları, vatan sevgisi, savaşın vahşeti, Batıyı taklit gibi konuları işleyen "Temaşa" adlı şiiri dışında şiirlerinden hiçbirini yayımlamamıştır. Fatma Aliye Hanım, şiirlerinde de savaş, vatan sevgisi, aile kurumu ve kadının konumu gibi birçok toplumsal konuya değinmiştir.

Kadın sorununu çeşitli eserlerinde, makalelerinde ve verdiği konferanslarda ele alan Fatma Aliye Hanım, bugün de hala tartışılan kadının toplumdaki yeri, eğitiminin önemi, aile içindeki ve evlilikteki konumu, İslamiyet'in kadınlara yaklaşımı, birçok konuyu işleyerek daha o dönemde kadın sorununu gündemde tutmaya çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur. Şairin bu konuya yaklaşımında İslamiyet'in ilk yıllarındaki kadınların yaşam biçimleri önemli bir yer tutar.

Şairin şiirleri arasında bulunan 68 dizelik, serbest vezinli başlıksız bir şiiri, daha o dönemde, kadın haklarını savunmak amacıyla cesur bir tarzda yazılmıştır. Şiir, İslam kadınlarının yüzyıllar önceki durumuyla Tanzimat dönemindeki durumunu karşılaştırır, kadınların türlü haksızlıklara maruz kaldığını isyankâr bir şekilde dile getirir. Fatma Aliye Hanım'ın, bu şiiri, bugün de hala tartışma konusu olan tesettür konusuna açıklık getirmeye çalışması açısından oldukça önem taşımaktadır.

MUHADARAT

1

Anlatmaya bir düğün evinden başlayacağız. Düğün evlerinin hali bilinir. Aslında herkes tam anlamıyla da bilmez. Bayan okurlarımız bu konuyu iyi bilseler de bazı okurlarımız buna yabancıdır. Çünkü bazıları bu dünyanın içinden yalnız bir kere geçebilmiş, bazıları ise oradan geçeceği saati değil, ancak bir iki dakika süren o anı düşleyerek mutlu olmuşlardır.

Aslında bayan okurlarımız bir düğün evinin tarifini dinlemekten usanmazlar ve her zaman gördüğümüz şeyi niçin dinleyelim, diye sormazlar. Çünkü zevkle ve heyecanla okuduğumuz romanlar her gün gözümüzün önünde akıp giden olaylardan başka bir şey değil midir? Gerçek hayatta o kadar çok ilginç olaylarla karşılaşırız ki, bunları bir romanda okusak yazarı abartılı olmakla suçlarız... Yüzlerce liralar verip aldığımız, hayran kalıp, izlemeye doyamadığımız tablolar her zaman içinde yaşadığımız doğanın taklidinden başka bir şey midir ki! O halde senede ancak birkaç defa gördüğümüz düğün evinin tarifi de insanı sıkmaz demekte hakkım vardır. Düğün evi öyle bir dünyadır ki abartısız her gelen o evden çıkar sağlar. Evin kapısı, hatta sadece kapısı değil evin bütün odaları dost, yabancı, zengin, fakir herkese açıktır. Gelinin bütün eşyaları misafirlere

sergilenir... Herkes en şık elbiselerini giymiş, mücevherlerini takıp takıştırmıştır. Çiğnenen etekler, yırtılan tüller, danteller için ev sahibinden özür dilenmez. Düğün evidir burası! Ama bu elbise pahalıymış! Kimin umurunda bu? Elbisesini korumak isteyen bir tarafa çekilip otursun. Her gelen merakla her tarafa dalınca olur öyle şeyler. Düğün evi ne kadar büyük olursa olsun düğünün şöhreti ailenin büyüklüğü oranında olacağından her halde kalabalık da ailenin şanı şöhreti kadar olur. O kalabalıkta tatlı tepsisi ile kahve tepsisi taşıyanlara ne demeli! Allah yardım etsin! O gün gelin ile damada da çok saygı duyulur.

Bu durum öyle kendine özgüdür ki, damat mahrem bile görülmeden birer küçücük mendil başlara örtülecek kadar bir örtüyle içeriye kabul edilir. Gerçekte tesettür yalnız saçların örtülmesi ise de o zarif ve mini mini mendiller saçları tamamıyla kapatmaya yetmez. Bazı kadınlar, "damadın yanında gelin varken bize mi bakacak" diye düşündüğünü varsayarak gözünü yerden ve kolundakinden ayırmayıp geçse de bazısı "yanımdakini her zaman görürüm, şu dünyaya bir kez geliniyor bari biraz göz gezdireyim" diyor olabilir diye her tarafı süzerek sanki gelin yormamak için ağır ağır gider.

Kendi evinden gelin kalkıp da diğer mahalleye gidecek olsa koluna girilip götürülür. Çok dar yere sığmayan eteğine yer açılır. En güzel yerlerde oturtulur. Gelin önceleri koluna giren insanların ne gereksiz işlerle uğraştıklarını düşünse de akşama doğru elbisesindeki birçok sırmanın ve başındaki mücevheratın ağırlığından adeta buna ihtiyaç hisseder.

Düğün evini biraz tarif etmeye çalıştık. Şimdi bütün düşünce ve hayallerimizi böyle bir düğün evinin içerisine yoğunlaştıralım: Geniş bir bahçenin köşesinde paravan ile bölünmüş bir yerde sazlar çalınır oyunlar oynanıyordu.

Zavallı sazcular ve şarkıcıların o günkü çalıp söyledikleri ne kadar güzeldir. Birçok dinleyen bulunsa da bir şey anlayabileni var mıdır bilmem. O kadar sağlam kafa varsa doğru-su aşkolsun. Bu bahçenin çalgıya en uzak olan yerinde yani bahçenin diğer köşesinde gençler de bir araya toplanmıştı. Bu grubun giyiniş ve davranışlarından zengin oldukları anlaşılıyordu. Kimisi pahalı kumaştan yapılmış süslü elbisenin içinde kibirlenip dururken tavus kuşuna benziyor, kimisi ceketine yer bulamadığı için onu dizine koyduğunda kumaşın rengi ve üzerine özenle işlenmiş çiçek dalları yüzünden uzaktan bakıldığında kucağına bir sepet çiçek boşaltmış, onlara öyle hayranlıkla bakıyor, düşmesinler diye özenle taşıyor zannedersiniz. Kimi de uzunluğundan yerlere değen ışıltılı, süslü giysileriyle boy gösteren fidanlara benziyordu.

Hepsinin içinde güzel de vardı çirkin de. Aman çirkinleri bırakalım güzellerden söz edelim mi diyeceğiz! Demeyelim. İzin verin çirkinleri de önümüzde birer model olmak üzere bir incelemeden geçirelim. Onlara bakalım, onları süzelim! Hangi heykeltıraş, hangi ressam bu insanları çizmeden, hayalinden çirkin bir resim yapmak istediği zaman ona kafasından büyük bir burun, ondan daha uzun bir çene, yuvalarından fırlayacak kadar büyük gözler yapmaksızın daha çirkin resim yapabilir mi? Çirkin göstermek için çok zayıf yapacakmış!

Ya ne kadar güzel olan zayıflar var ki mankenlere değişilmez! Ama çok şişman yapacakmış! Ne çok şişmanlar var ki onların yanında zayıflara bakılmaz. Hatta kendilerine şişman denmeye layık bile görülemeyip tombul tombul diyerek alkışlanırlar. Demek ki güzellik ve çirkinlik, şişmanlık ya da zayıflık, esmerlik ya da sarışnılık ile olamıyor. Ressam hayalinden bir güzel resim yapabilir. Fakat bir insanı görünüşünden başka bir şekilde çizmediği ya da ona

bir çarpık çurpukluk ilave etmediği halde çirkin çizemiyor da aynısını çizmeye mecbur oluyor. Ya şimdi biz bu çirkinlere de hayran olmayalım mı? Amma yaptın be yazar, şimdi bize "çirkinlere hayran olun" mu diyeceksin. Ne kadar çok insan vardır ki dış görünüşü güzel olan fakat yine de çirkin insanlardan daha çirkin. O çirkinlik de insanı hayretle düşürecek kadar kötü değil midir? Çirkinler insanlar içinde o kadar güzel ahlak ve kişiliğe sahip, dürüst, erdemli, güler yüzlü, dost canlısı, iyi bir arkadaş, iyi bir anne, iyi bir evlat olan, o kadar fedakâr insanlar vardır ki göz göze geldiğimiz zaman kalplerimizi sıcacık duygularla doldurup, bizi mutlu ederler. İşte böyle sadece dış görünüşü çirkin insanlar, sadece dış görünüşü güzel insanlardan bin kat daha önemlidir. Güzelliği yalnız bir şeyde aramak gerekir ki o da gereğinden fazla en güzel örnekleriyle düğün evlerinde görülür.

Eğer bu konuda yanılan damat tarafı ise "vah yazık! Anası olacak budalanın aklı neredeymiş. Zavallı çocuğu yaktılar. Gözleri kör müydü? Oğlana kinleri mi vardı. Bu nasıl soy sop?" denildiği gibi, eğer damat çirkinse; kız tarafı ve misafirler yine türlü dedikodu ve ayıplama yetmezmiş gibi, kızın bütün akranının yüzleri giydikleri parlak ve renkli elbiseler ve taktıkları mücevherlerle uymayacak kadar donuk ve asık olup şanki gelinin kederine ortak olup onu teselli etmek istermiş gibi acıma dolu bakışlarını geline dikip "o kadar dert etme. Senin üzüntüne biz de ortak oluyoruz, ama yapılacak bir şey yok.

Asma artık suratını" demek isterler. Fakat bu düğünde gelin güzel olduğu gibi damat da geline layık ve uygun görüldüğü için herkesin yüzü gülmekteydi. Fakat herkes demek için yalnız şeref misafirleri olan, zengin topluluğundan hiç yüzü gülmeyen, hatta utanmasa ağlayacak olan bir genç kızı görmezden gelmek gerekiyor. Bu kız beyaz bon-

cuk ve sahte incili taşlarla süslenmiş, krem rengi yere kadar değen bir giysi giymiş gayet bakımlı ve uzun olan açık renk saçları bir tek örgü olarak elbisesinin eteklerine doğru inmiş, mücevher olarak bir sıra pırlanta taştan oluşan bileziği ve bir çift tek taş küpesi ile başının arkasına takmış olduğu elmaslı kısa tarağı ve boynundaki altın zincirin ucunda siyah taş üzerine pırlanta ile "B" harfi yazılmış madalyonu dikkat çekiyordu. Oturmuş olduğu halde boyuna uzun demek abartı ve orta demek de yanlış olacağı anlaşıyordu, Omuzlarının yapısı genişçe ve ona orantılı beli gayet ince olup vücudunun güzelliği elbiseyi diken terziye şan ve şöhret vermekteydi.

Düz saçları, bir güneş gibi parlayıp insanı büyülerken, koyu mavi ile yeşil arası renkte olan parlak ve güzel, tatlı bakışlı gözlerinin üzerindeki gayet biçimli kaşlarıyla, aşağıya doğru uzanıp gittikten sonra bu kibrine dokunmuş da daha güzel olmaya çalışıp uçları tekrar yukarıya doğru dönmüş kirpiklerinin siyah olduğunu söyledikten sonra güzelliği konusunda bana hak verilmesini isterim. Cilt renginin beyazlığı krem elbisesinin içinde daha fazla göze çarpan dudaklarının kırmızılığı küçük ağzına bir kat daha güzellik veriyordu.

O kusursuz ve güzel yüzünde mutsuzluk hüküm sürmekte ve güzel alını zekâsını yansıtmaktaydı. Bu kızın yanında açık kestane rengi saçlı, ela gözlü güzel bir kız oturuyordu ve birbirleriyle rahatça konuşmalarından düğün evinden olmayıp daha önceden tanıştıkları ve arkadaş oldukları anlaşılmaktaydı. Bu kızın da mücevher ve giysilerinin şıklığı zengin bir aileden olduğunu gösteriyordu. Güler yüzlü, konuşkan olup ne büyük ne küçük, orta büyüklükteki ağzının biraz kalınca dudaklarında gülümseme eksik olmuyor ve insanı kışkandıracak güzellikte gözleri de kalbinin temizliğini yansıtıyordu. Kapanık ve biraz dar

olan alnı çok düşünceli bir insan olmadığını gösteriyordu. İşte bu kız yanındaki arkadaşının mütevazı tavrıyla zıt olarak biraz kendini beğenmiş, şımarık görünüyordu. Ve arkadaşının şirinliği altında eziliyordu. Parlak gözlerindeki kibir çok çabuk fark ediliyordu. Sarı saçlı güzelin masum tavrı ise uzaklardan fark ediliyordu Sarı saçlı kız güzel yüzlü, hoş sözlerini söylerken bazen gülümsediğinde gülmenin kendisine çok yakıştığı görüldüğünden o üzgün tavrının sürekli olmayıp bir şeylere üzüldüğü için yüzüne yerleştiği anlaşılıyordu. Fakat bu gülümsemeler onu hak eden güzel dudaklarında uzun süreli durmayıp hemen şimşek gibi seri bir şekilde geçip hemen yine eski matemine devam etmekteydi.

Bu köşedeki toplulukta bulunan diğer dört kişi de ağızdan ağza, kulaktan kulağa konuşup gülüyorlardı. Beğenemediniz mi? Evet,. Çünkü bu beğenilecek bir şey değildir. Hem de bizim ciddi tavırlı ve mutsuz kıza bakışıp söylemiyorlardı.

Herkes düğünde yalnız gelini görmek, düğünü seyretmek ile meşgul olmaz. Diğerlerinin kusurunu görmeye ve kendilerinden üstün olan toplulukları çekemeyip kusur bulmaya çalışanlar da ne kadar çoktur! Hatta bunlar buldukları kusuru kimseye kabul ettiremeyecekleri derecede güzel olanların güzelliğine söz söylemekten vazgeçip kusuru giydiği kıyafette ararlar.

Bunlar da önceden tarif ettiğimiz kızın elindeki mendilde bulunan "F" harfinin madalyonundaki "B" harfiyle aynı harf olmadığından gülüşüyorlardı.

Önce içlerinden biri bu şifrelerden biri kendi isminin ve diğeri de belki sevgilisinin isminin baş harfi olabileceğini söylemiş, eğer öyleyse saçlarının gelin olmamış kızlar gibi sade bir örgüyle aşağıya doğru bırakılmasının affedilemeyecek kadar yanlış, insanları kandırmaya çalışan bir hare-

ket olduğu arkadaşları tarafından söylenince o da buna hak vermiştir. Bunlardan biri hakkında konuştukları kıza bakarak ikinci tarif ettiğimiz ela gözlü kız ile tanışıklığı olduğu için bundan güç bularak dedi ki:

— Hanımefendiyle arkadaş olmalısınız?

Kız:

— Kardeş gibiyiz.

— Ben kendilerini tanımadığın halde isimlerinin ilk harfinin "B" olduğunu anlıyorum.

— Neden?

— Madalyonlarındaki harften.

— O annesinin ismidir. Kendi ismi Fazıla Hanım'dır.

— Evli midir?

— Hayır...

— Allah sahibine bağışlasın! Güzel kız!

Kadının bu sözü üzerine güler yüzlü kızın da yüzüne bir donukluk geldi. Fazıla Hanım ise derin bir iç geçirdi ve gözleri yaş ile doldu.

— Size farkında olmadan kötü bir şey mi söyledim, bir hata mı yaptım? demesiyle Fazıla kendisi hakkında biraz önce dedikodu yaptıklarını duymamış gibi, sakın bir tavırla;

— Öksüzüm efendim, dedi ve gözlerinden inen iki inci tanesi gibi yaş pembe yanakları üzerinden geçerken çok tanıdık geldiyse de sonra aşağıya inince elbisesindeki inci-lerin arasına karışıp kayboldu.

Eğlencesini bu yolda arayan hanım da bu olayı görünce çok üzüldü. Aradıkları dedikodu ortamını orada bulamadıkları için kadınların dördü de başka tarafa dağıldılar. İki arkadaş da rahatça konuşmak için تنها bulunan bir yere gidip oturdular.

Arkadaşı Fazıla'ya dedi ki:

— Bugün çok mutsuzsun! Ne var?

— Şefik bu geceyi biraz rahatsız geçirdi. Keyifsiz bırakıp geldiğim için aklım evde kaldı. Gelmesem olmaz, şimdi gittiğimde nasıl bulacağım diye düşünüyorum.

— Aman Allah korusun o nasıl laf, bir şeyi yoktur geçer inşallah.

— İnşallah.

— Sen onu okuması için çok sıkıştırıyorsun galiba?

— Hayır, ondan değil, dün ben bir misafirin yanındayken kayınbabam çocukları sokağa çıkarmış. Giderken "paltosunu giydir yahut bana haber ver" diye Reftar'a tembih ettim. Ne haber verdi ne de paltosunu giydirmiş. Çocuk üşümüş.

— Kuzum bu Reftar'ın nazını ne çekiyorsun? İnsanın en yakın arkadaşı olsa bu kadar tavır çekilmez. Bir emeği yok ya! Satıp da başından atsan olmaz mı? Senin hizmetçin değil mi?

— Bilmez gibi söylüyorsun. Benim neye sözümün geçtiği var ki hizmetçiye geçsin. Yalnız Şefik için kimseyi dinlediğim yok. Ötekilerle beraber oynatıp da terbiyesini ahlakını bozmak istemediğim için yanımdan ayırmıyorum. Reftar için niye kendimi yorayım. Şu kadar zaman geçti bir kötülüğü, bir zararı bari olmasa. Anneciğim hayattayken bana "Ben şu kızın hain bakışını beğenmiyorum, satalım. Kızın ben sana başkasını alırım" dedi. Çocukluk aklı! Kesinlikle razı olmadım. Beraber oynadığım için kıyamadım. Kendim için düşman beslemişim. Önce satmamak için hükmüm geçti. Fakat şimdi satmak için geçmiyor.

— Sahi maşallah Şefik Bey'in ahlak ve terbiyesini herkes anlatıyor. Doğrusu öteki şımarık ve haylaz çocukların yanında onun bu terbiye ve tahsili hakikaten takdir edilecek kadar güzel.

— Her şeyde susuyorum. Her emre itaat ediyorum. Her hakarete boyun eğiyorum. Fakat iş o çocuğa gelince kahraman kesiliyorum. Onun terbiyesini bozacak her şeyi ortadan kaldırmak istiyorum.

Fevkiye:

— Sen ona hiçbir sert söz bile söylemezsin. Hep tatlılıkla anlatırsın. Fakat seni ne kadar dinliyor.

Fazıla:

— Zaten iyi ahlaklı olmayı insana tatlı dillilik öğretir. Fesatlık ile içten pazarlılık, ahlakı bozuk olanlara göredir.

— Sen de çok anlayışlı, çok kişilikli, çok sabırlısın Fazıla'cığım. Seni bu kadar kötü davranması nasıl sinir edip çileden çıkarmıyor şaşıyorum doğrusu.

— Ben kendimi idare edebilecek bir insanım. Ama çocuklar öyle değil.

— Zavallı arkadaşım! Ne kadar büyük sabrın var! Üstelik daha on yedi yaşındasın.

— On beş yaşından sonra çocukluk geçer. Karakteri çocuk olanlar ise kırk beş yaşına gelseler yine çocukturlar.

— Bu taş bana mı?

— Estağfurullah! Hem kendini benimle kıyas etme. Allah seni benim gibi etmesin. Kötü tecrübeler insanı pişirir, olgunlaştırır. Sıkıntı, dert insanı çabuk yaşlandırır. Benim gibi dertlilerin otuz yaşındaki insanlardan farkı kalmaz.

— Evet, bu yaşta çocuklara annelik ediyorsun! Yalnız annelik mi ya? Babalık görevini de sen yapıyorsun üstelik. Üstelik okulunu bitirmek ve eğitim seviyenin mükemmel olması için sen gayret ediyorsun.

— Babama kabahat bulamam. Kadın bizi her gün kötüleyerek, türlü iftiralar atarak babamızın gözünden düşürmek için çalışıyor. O kadar sessiz çocukları babamın gözü

görür mü? Her gün bizden şikâyet. Bizim için vıııltı. Çeki-
 lir eziyet, katlanılır dert mi? Kendimden çok babama acıyo-
 rum.

— Niçin inanıyor? Kendisine söylenenleri araştırırın.
 Doğru mu yanlış mı diye sorsun, öğrensin.

— Kimden? İnsanın ailesinden, çocuklarından yakını
 olur mu ki ondan başka birine sormaya gerek duysun hele
 o kadar güzel bir kadından çirkin ahlaklı, yalancı olması
 beklenir mi ki inanmayıp, soruşturmayaya kalksın.

— Gelin olup evden gitsen bu rahatsızlıktan, bu sorun-
 lardan kurtulurdun.

— Ben de bu şans varken gittiğim yerde de rahat ve
 mutluluk bulacağımı zannetmiyorum.

— Aa ne demekmiş o? Senin gibi güzel bir kızı alan
 adam elbette kıymetini bilir.

— Güzellik şansla talihle karşılaştırılmaz, güzel olan
 herkes şanslı olmuyor ki. Öyle olsa bile benim için babamın
 gözünde daima ahlaksız bir evlat olarak kalıp vicdan azabı
 çekerek evlenip mutlu olmak istemem doğrusu. Bunun
 acısı daha büyük olur.

— A kuzum, sen de her suçu üzerine alıp sessiz kalma.
 Gerçek suçluyu göstermeye çalış.

— Nasıl olabilir?

— Haksız yere iftira edildiğini ve işin öyle olmadığını
 babana anlat.

— Bir kadını kocasına kötüleyerek iftiradan kurtulmak
 olmaz.

— Olmazsa işte sen de böyle çekersin.

— Ne yapayım kaderimmiş.

— Sahi sen gelin olunca Şefik Bey ne yapar. Birbirinize
 çok bağlısınız.

— Ne gibi ne yapar.

— Tabi bırakıp gitmeyecek misin evlenince?

— Allah esirgesin. Beni kardeşimle kabul etmeyen adamın bana hiç faydası yok! Kırk yıl kız otururum da gene öyle insan istemem.

Bu arada kırk kırk beş yaşlarında gayet kibar ve kendisine yakışır bir biçimde giyinmiş bir bayan bizim gençlerin yanına gelerek eliyle Fazıla'nın saçlarını okşayıp,

— Benim güzel kızım! Ne yapıyorsun bakayım? dedi. Fazıla hemen saygıyla ayağa kalkıp:

— Teşekkür ederim efendim. dedi. Gelen hanım Fevkıye'ye dönerek;

— Siz nasılsınız kızım, iyisiniz inşallah.

Fevkıye:

— Teşekkür ederim efendim.

Gelen hanım odadan çıktı.

Fevkıye:

— Sizin komşunun da sana iltifatı çok hoş. Hem de çok ilgili.

Fazıla:

— Bunca senelik komşuyuz. Annem ile de çok iyi dosttular.

— Galiba üvey annenizden o kadar hoşlanmıyor.

— Bilmem! Ama benimle çok ilgilenir. "Kızım ben bu eve senin için geliyorum. Sen bana annenin kıymetli yadigârısın" der. Kalbi güzel bir insandır. Beni mutlu etmeye çalışır çünkü annemden sonra kaybettiğim ilgi, şefkat ve sevgiyi ancak kendisinden görüyorum.

— Aman Fazıla, sanki ben bir şey bilmiyormuşum gibi konuşuyorsun. Elbet gelini olacaksın sevmez mi? Âlemin bildiği, söylediği şeyi bilmezliğe geliyorsun. Artık ben o

ağızlara gelir miyim? Beni kandırabilir misin sen? Bir sene sonra düğünümüz var kuzum düğünümüz. Fazılacığım ben senin düğününde böyle misafir gibi oturmam. Hizmet edeceğim.

Fazıla kıpkırmızı olup sesini çıkarmadı.

Fevkiye:

— Aman senin bu utanmandan da usandım. A kardeş böyle bir söz geçti mi taş kesilirsin.

— Canım ne söyleyeyim?

— Geçenlerde annem "Mukaddem Bey'le Fazıla Hanım küçükten beri sevgililer" diyordu bu kadar zaman görüşüyoruz da bana hiç söylemedin.

— Böyle şeyi ben söyleyebilir miyim?

— Ee, sen bundan memnun musun?

— Münevver Hanım beni de Şefik'i de çok sever. Bu güne kadar bize annelik ve hamilik etti. Benimle beraber Şefik'i de kabul edecekmiş. Elbet memnun olurum.

— Artık biraz dışarı çıkıp da gezinelim.

İki arkadaş oturdukları yerden kalktılar. İzdiham daha yeni başlamış ve ayakta bulunan kadınların elbiselerinin yerde uzanan kuyrukları, kolları üzerine atılmıştı. Çünkü kendileri gezinmeye yer buldukları için etekleri için yer aramaktan vazgeçmişlerdi.

Bu kalabalık içinde açık pembe gösterişli elbise giymiş, eylemiş yirmi yedi yirmi sekiz yaşlarında güzel bir bayan Fazıla'ya,

— Fazıla başında bir toplu iğne var mı? dedi.

Fazıla eteğinin ucunu biraz dışarı doğru çevirip bir iğne çıkardı. Üvey annesi olan bayana verdi. Bu kadının ismi "Calibe" olduğu için biz de öyle diyeceğiz.

Calibe:

— Oo... Daha kaç tane var. O kadar iğneyi ne yapacaksınız?

Fazıla:

— Çok çok değil. Beş taneydi. Başörtümün iğneleri, giderken aramayayım diye buraya iliştirdim.

Calibe Fevkiye'ye;

— Siz Fazıla ile bir yere geldiniz mi ayrılmazsınız. Herkes burada gülüp eğleniyor. Siz de meydanlarda görünmüyorsunuz. A çocuklar tenhalara çekilecekseniz düğüne neye geldiniz?

Fevkiye:

— Biz deminden beri buradaydık. İçeri gideli çok olmadı.

Calibe:

— Fazıla mendilimi düşürdüm. Çantada başka mendil var. Alacağım ama Reftar nerede acaba?

Fazıla:

— Görmedim. Gidip arayayım istersen.

Calibe:

— Yok, yok sana eziyet olur. Çok kalabalık! Elbet gelir birazdan, görürüz.

Fazıla bir şey söylemeyip aramaya giderken Fevkiye de:

— Beraber gidelim, deyip birlikte gidiyorlardı. Aşağıya inip hizmetçiyi aramaya başladılar. Fevkiye Fazıla'nın kulağına:

— Yahu senin üvey annen ne çokbilmiş şey. Herkesin yanında seni zahmete sokmaya kıyamıyor gibi sözler söylüyor ama gitmezsen de kıyameti koparacak. Ne kadar içten pazarlıklı.

Fazıla:

— Elbet öyle olacak ki entrikalarını çevirecek, kimse anlamadan istediğini yapacak.

İki arkadaş kalabalık içinde koluna zarif bir çanta takmış bir genç kıza seslendiler. Kız birtakım yapma edalar, sahte olduğu çok belli olan gülümsemeler ile geldi. Sonra üçü birden yukarıya çıktılar.

Fazıla, üvey annesinin güzelliğini anlattığında abartmıştı. Güzelliği ve zarafeti insanı kışkandıracak kadar mükemmel olup, balıketinden biraz tombulluğa kaçmış fakat bu kendisine çok yakışmıştı. Kaşlar ve gözler, karakaşın ve kara gözün gayet güzeliydi. Ekseri koyu kestane rengine olan gözlere de kara diyorlar. Ama bunun gözleri tam karaydı. Saçları siyah fakat laciverde bakar soğuk siyah saçlardan değil. Gerçek siyah renkte ve ince telli olup gayet seyrek kıvrıcılık vardı ki buna kıvrıcık demektense dalgalı demek daha uygun olur.

Karakaşlı ve kara gözlülerde ender bulunan beyaz rengi ona ayrı bir anlam ve eda yüklüyordu. Güzel gözleri çok parlak ve bakışları çok keskindi. Evli kadınlara özel olan biçimde elbisesi açık pembe üzerine beyaz dallı kumaştandı. Yukarı doğru toplanıp sarılmış olan saçlarının arasına iri pırlanta taş ile zarif bir dal yerleştirilmiş ve önündeki tülден aşağıya kadar kurdele düğümünün ortasından pırlantalı bir toka ile tutturulmuştu. Boynundan göğsüne kadar inen gerdanlık nadir bulunan zarif bir kolye olup küpe, yüzük, bilezik gibi takıları da hep birbirine uygun uyumlu ve zarifti. Şive ve edası doğal olduğundan kendisine çok yakışıyor bunu sahte yapanlar gibi dedikoduya uğramıyor, kimse onu kınamıyordu.

Fevkiye ile Fazıla gelip Calibe'nin karşısındaki sandalyelere oturdular. Reftar, ne istediğini anlamamış gibi davranıp yüzüne baktı. Calibe "mendil" dedikten sonra çanta-

dan mendili çıkarıp verdi.

Fevkiye:

— Annen nerede? Gördünüz mü?

Calibe:

— İçeride beraberdik. Ben şimdi çıktım. O da sizi merak ediyordu. Dışarısı çok kalabalık acaba bizim kız nerelerde diyordu. Ha... İşte geliyor. Mutlak sizi aramak içindir.

Fevkiye'nin annesi de bunlara katıldı, ortadaki kalabalık arasında seyircilerden şu iki gençlere bakıp da söyleşenler oluyordu. Fakat bunların bakışıp söyleşmeleri önceki kadınlar gibi dedikodu için değil beğenmek içindi.

Oğul evlendirmek isteyenler birçok kızı birden görüp içinden istediğini beğenmek için düğüne gelirler. Seçip seçip de istediğini beğenirler. Beğenirler ama bakalım beğendiğini de ona verirler mi? Asıl mesele hepsi de şanı-na, ailelerine yaraşır en güzel, en becerikli, en iyi kızları ararlardı. Bu sayede "şu hanım acaba kız mı?" diye soru sor-duğu adamdan "o sana göre değil" gibi bir cevap almazlar-dı. Modaya uygun giyinen ailelerden bir evli kadın ile bir kız elbiselerinden ve saçlarının anlaşılır. Fakat Türk kadın-larının seçme konusundaki serbestlikleri, aradığı özellikler de düğün evinde anlaşılır.

Burada öyle balolarda olduğu gibi son modaya ayak uydurmak için hep bir örnek olan, neredeyse birbiriyle aynı denecek kıyafetler görülmez. Düğün evi garip bir dünya-dır! Orada kumaş veya ucuz basma ve üzerinden dikişli hırka ile giyinmiş ninelerden tutun da pahalı kumaşlardan dikilmiş, belden altın ve mücevherli kemerler ile sıkılmış eski model gömlek ve eski moda taranmış saçların üzerine yapılmış iri oyalı topuzlar ellerine eldivenler giymiş bulun-an gençler ve son modaya tamamıyla mükemmel giyinen-ler ile beğendiği resmin altındaki açıklamaya bakmayıp bir

ünlüye mahsus elbise diktiren süslü hanımlar ve evli bir ünlünün elbisesini evli olmayan kızına giydirenler bile bulunur ki bunda kabahat kendilerinden çok bu yanlışlığa sebep olan Fransızca bilmeyen terzilerindir. Fakat buna suç diyebilecek miyiz? Yok! Nasıl olabilir ki bunda serbestliğimizi söylemiştik. Herkes gönlünün istediği ve beğendiği kıyafeti giymekte özgürdür. Bunların kınayanlardan çok onları övmeye, beğenip imrenmeye kalkışanlar zevkim böyle der geçerler. Değil öyle terzisine düşmeyenler ve dikkatsizlik edenler hatta kendimizi güzel edelim diye rezil eden kimselerin bile kıyafetleri düğünün serbestliği sayesinde o gün affedilir.

Çünkü öyle bir toplulukta onlarla alay etmeye kalkışanların çevreden gördükleri soğuk bakış ve hareketler topluluğun kurallarına ve terbiye kurallarının dışına çıktıklarını kendilerine çok güzel bir şekilde anlatır ki işte asıl terbiyesizliğin, görgüsüzlüğün gazabına kendileri uğramış olurlar. Şu kadar var ki herkes kendisiyle hemfikir olanlar ile beraber bulunacağından işte bunun için düğün evlerinde ayrı ayrı birçok dünya oluşturur. Kız aramaya gelenler de kendine uygun olan ailelerden kız bakar. Bunun için yalnız "şu hanım kimin kızı ve nerede oturur" gibi bir soru onlar için yeterlidir.

Bizim Fazıla ve Fevkiye'ye bakanlar da kendileri gibi kibar bir şekilde giyinmiş bayanlardı. Biri çok inceledikten ve merak ettikten sonra kimlerin kızları olduklarını anlamak için düğünde bir bildik aramaya başladılar.

Fevkiye Fazıla'ya:

— Benim canım sıkıldı haydi etrafta biraz dolaşalım.

— Çok kalabalık değil mi?

— Ne zararı var? Elbisemizin, kollarımızın üzerine koyacak uzun kuyrukları yok ki kendimizden başka bir de onu düşünelim. Olsa olsa bluzumuzun tülleri, boncukları

yırtılır düşer. Eskimeden modası geçeceğine bırak eskisin. Haydi kalk.

İkisi beraber gezinirlerken gelin odasına da girmek istediler. Fakat kapı önü o kadar kalabalıktı ki Fevkiye o kargaşalık arasında seyircilerin birinden omzuna bir dirsek yedi ve...

— Vay! dedi.

Fazıla:

— Hiç ‘vay’ deme, rahat yerimizde otururken sen bunu istedin. O zaman sesini çıkartma.

— Ne yapayım annem, dadım çok iyi kadınlardı. Hiç samar, yumruk, dirsek, tekme yememiştim. Önemi yok onun da tadını öğrendim. Fakat iyi bir şey değilmiş. Haydi, daha fazla tadına bakmadan geri dönelim.

— Yolu yarıladık. Geri dönsek de yine kalabalık, yine izdiham o kadar.

Bundan sonra ise geri gitmek ileri gitmekten daha güçlü. Kendilerini akıntıya bırakır gibi bıraktılar. Kalabalıkla beraber odaya girmiş bulundular. Odanın içerisinde gelinin yanı kendileri için bir sığınaktı. Gelin kendisine özel olan kanepesinde eteğini yerlere nazlı nazlı bırakmış, güler yüzle baktığı Fazıla ve Fevkiye'ye el salladı. Bunlar eteğin arkasına oturup yine onun ayakları hizasında olduğu gibi serili bıraktılar.

Fevkiye yavaş sesle geline

— Fedakârlığımızı düşün. Seni bir daha görelim diye bak ne kadar zahmetle buraya girdik.

Gelin de yavaş sesle,

— Teşekkür ederim. Çektiğiniz zahmet elbisenizin tülünden anlaşılıyor.

Fevkiye paralanmış olan tülüne bakarak,

— Yok, o bir şey değil sen bana omzumu sor omzumu.

— Ne oldu ki omzuna?

— Bir dirsek yedim ki hala omuzum sızlıyor.

— Vah arkadaşım. Fazıla'ya dönerek, siz de böyle bir şeye uğradınız mı?

Fazıla:

— Hayır, arkadaşım bana denk gelmedi.

Bizim iki arkadaş bir süre de burada oturduktan sonra odanın bir ara biraz tenhalaşmasından faydalanıp dışarı çıkmak için kalktılar.

Fevkiye geline,

— Artık sana veda edelim çünkü gittikten sonra dönüp tekrar girebilmek için cesaretim yok, dedikten sonra iki arkadaş da gelin hanıma verilmesi gereken hoşça kal selamını gayet kibarca ve neşe içinde, kol kola verip çıktılar.

Davetlilerin dağılma vakti olan on on buçuk saatleri arasında çoğu gitmiş ve birçoğu da gitmekteydiler ki biz bunları ve düğün evini hallerine bırakıp Calibe Hanım'la Fazıla Hanım'ın peşine düşüp onları takip edeceğiz.

Calibe Hanım'ın kocası ve Fazıla Hanım'ın babası olan Sai Efendi servet sahibi ve hatırı sayılır, saygı duyulan bir adamdı. Oldukça farklı ve kültürlü olduğu için değerli bir adam olduğu gibi temiz kalbi ve çok güzel ahlakı herkes hakkında da iyi düşünen, herkesi kendisi gibi zannedip ahlak ve şeref konusunda taviz vermemek gerektiğini bilen, sevgi dolu zannettiği kalplerin bazılarının da ihanet ve kötü düşüncelerle dolu olabileceğini aklına bile getirmezdi. Dilin görevi gerçeği söylemektir diye düşünüp istese kendisinin de ne kadar çok yalan söyleyebileceğini ve sırf çıkarları uğruna kendini yalan söylemeye hiçbir zaman mecbur hissetmeyeceğini düşünen bu adam, başkalarının da buna mecbur olmalarına olasılık vermezdi. Böyle bir adamın yalanlara ne kadar çabuk kanacağı ve körü körüne

inanacağı şüphe götürmez.

İlk evliliğinde de şans eseri kendisi gibi melek gibi iyi ve dürüst bir eşe sahip olması da kendisinin bu yoldaki düşüncelerini kuvvetlendirmiş, kendisine güç vermişti. İşte Fazıla ile Şefik de bu güzel evliliğin çocuklarıdır. Evliliklerinin birinci senesi Fazıla ve yedi sene sonra ise Şefik dünyaya gelip ondan bir sene sonra çocuk henüz ilk adımlarını atıp sütünesinin kucağında oyun oynamaya can atarken ecel gelip çocuğunun karşısında onu bu dünyadan çekip almıştı.

Sai Efendi biri sekiz ve diğeri bir yaşında iki çocukla kalınca o zaman adamcağız ne yapacağını şaşırmıştı. "Bu dadı bakamıyor" der, bir tane daha hizmetçi tutar, bakıcı tutar, bir türlü evlatlarını sefaletten kurtaramaz. Evin içinde kimse kimseye bakmaz, kimse kimseyle ilgilenmez. Herkes kendi havasında tabi. "Bin işçi bir başçı" derler. Sai Efendi, "Fazıla bir kere büyüse evin idaresini eline alır" diyordu. Ama sonra bunun için ne kadar çok zaman geçmesi gerektiğini düşündü. Çünkü çocuk henüz sekiz yaşında! O zaman annesinin hayatta olmamasına çok üzüldü. Evet,, o şimdi yaşıyor olsaydı oğluyla beraber evini torunlarına açardı da Sai Efendi de evlilik rahatını özlemeyip güzelce bakılırdı. Fakat zavallı adamın kimsesi yok. Zaten öksüz olarak aldığı eşinin de yakın bir akrabası yok. Ne kötü bir durum, ne felaket bir çaresizlik!

O zamana kadar çocuklarına nasıl bakıldığını düşünmek değil, hem çocuklarına anne, kendisine de eş olmaklar beraber hem de sürekli bir şeyler için uğraşıp didinen eşi kendisini de çocuk gibi alıştırmıştı. Adamcağız bir paltosunu bile kendi giymemiş, yemesi, içmesi, giyinmesi bir saat makinesi kadar düzenli gitmiş. Yıkanmış, taranmış, giyinmiş çocuklarının okşayıp öpmekten başka bunların bakımını, büyütülmesini düşünmeye muhtaç olmamıştı.

Bu şekilde rahat yaşamaya alışan bir adama sonraki durum, yani bunları yapan birinin artık olmaması ne kadar zor gelir. Fazıla büyüyünceye kadar değil, adamcağız bir seneyi bile çok zor bir durumda geçirdi.

Fazıla'da görünen akıl ve zekâ gerçekten kolay kolay kimsede görülmeyecek derecede mükemmeldi. Küçücük yavrucak babasının terliklerini düzeltmek, yerine koymak, mendilini vermek gibi işleri kimse söylemediği halde yapmaya çalışır. Hatta boyu erişmediği halde ceketini tutmaya bile kalkışırdı. Hele minimini kardeşine olan sevgi, şefkati ve koruyup ilgilenmesi akıllara hayret verecek bir derecede olup, Şefik ağlayacak olsa göğsüne basıp beraber ağladığını görenler şu iki öksüzün gözyaşlarını birbirine karıştığını görüp onların bu haline üzülp ağlamamak mümkün değildi. Şefik'in ilk söylediği kelime "anne" yerine "abla" oldu.

İşte bu şekilde geçen bir senenin sonunda Şefik de iki yaşını bitirmişti. Sai Efendi ailenin idaresi ve çocukların bakımı konusunda hiçbir şey yapamıyor, onlarla ilgilenemiyordu ve artık bu duruma tahammülü de kalmamıştı. İşte bu işe bir çare bulmak için düşünmeye başlayıp kendisini bu kadar rahatsızlıktan kurtaracak birinin yani karısının yanında olmamasından şikâyetçiydi. Onun yerine birini koyma ihtiyacını duydu. Yani çocuklarına anne; evine çeki düzen getirecek ve kendisine kadınlık edecek birine ihtiyacı olduğunu gördü. Zavallı adam! Her kadının kendisine iyi bir eş olabileceğini iyi biliyordu. Ama çocuklarına anne olup olamayacağını düşünemedi. Hangi kadının kocasına sadakatle bağlanıp evini idare edebileceğinin önceden bilmek mümkün olınsa da bu çaresiz adam her kadını ilk eşi gibi zannediyordu.

Sai Efendi kendisine uygun bir eş aramaya başladı. Evet,, eş ya! Önceden sadece işini düşünmek derecesinde

rahat iken şimdi ilk önce çocuklarına anne, evine bir idareci lazımdı. Ama mesele bunu yapmaya gelince keyif her şeyden önemlidir derler. Adamcağız keyfi için kendine eş arıyordu ama böyle demiyordu. Bütün isteklerini karşılayan, ölen eşinin de çok genç olup evini ne güzel idare ettiğini ve on altı yaşında anne olduğu halde Fazıla'yı ne güzel baktığını, hatta geceleri çocuğun ağladığını uykusu arasında duyup yatağından fırlayıp sütninenin odasına gidip çocuğun ağlayıp ağlamadığına baktıktan sonra rahatladığını ve ondan sonra uyuduğunu hatırladı. Kendisi otuz beş otuz altı yaşında olduğu halde yaşıtı olmayan, kendinden büyük bir kadınla evlenmeyi de kendisine reva görmüyordu. Bu konuda ona kızılmaz elbette. Adamın hatırına getiremediği bir şey varsa o da gelecek kadının kötü ahlaklı olabilmeydi.

Böyle düzenli, muntazam bir konağa hanım olması için kim kızını vermez ki. Sai Efendi'nin bu girişimi üzerine hemen birçok taraftan kızlar istekli oldu. Bunların içinde şehirden şehre gezmekte olup, altı aydan beri mecburen İstanbul'da memur almak için beklemekte olan İhya Efendi'nin çok güzel olan kızı Calibe Hanımı beğendi. Çünkü kızın hamaratlığı, zekâsı ve güzelliği hakkındaki anlatılanlar Sai Efendi'nin aradığı kişiyle bire bir örtüşmüştü.

Calibe Hanım'ın babası memur almak için çok kereler İstanbul'a gelir ve epeyce de kaldığı olurdu. Uzun zamandan beri, oğlunu okula verdiğinden bu yana İhya Efendi ailesini İstanbul'da bırakıp mahalli memuriyetine yalnız gitmeye mecbur olmuştu. Bu ailesi içinde bir de ölen kardeşinin çocuğu vardı ki çok küçükken yetim kalmış, annesi ise çocuğu amcasına bırakıp tekrar kaçmış olduğundan bu da ailenin bir üyesi gibi büyütülmüş. Tahsili için bile tıp okuluna devam ediyordu. Calibe Hanım on dokuz yaşınday-

ken kendisinden üç yaş küçük olan kardeşi Nabi Bey on altı ve amcasının oğlu Süha Bey yirmi iki yaşındaydı.

İhya Efendi bu kez İstanbul'a ailesi yanında geldiğinde kızının gelin olma zamanı geçmeden bir damat bulması gerektiğini fark etmiş, bunun için aklına Süha gelmişti. Çocuklar kardeş gibi bir arada büyümüşlerse de belki ikisi de güzel olan şu gençlerin gerçek kardeş olmadıklarını hatırladıkları bir ara aralarındaki kardeşlik ilişkisi başka türlü bir muhabbete dönmüştür diye düşünerek her ikisine de böyle bir teklif düşünerek annesi Calibe'den ve kendi ağzıyla Süha'dan cevabı duymak istediğini söyledi.

Calibe şimdiye kadar bunu aklına getirmediğinden bu konuda biraz düşünmek için annesinden ertesi güne kadar süre istedi. Calibe annesine çok büyük yalan söylemişti. Çünkü o zamana kadar bu meseleyi aklına getirmemek değil, belki aklından çıkardığı çok azdı. İsteyecek olursa babasının kendisini Süha'ya vereceğini çok iyi bildiği gibi şimdiye kadar aklını meşgul eden mesele Süha'ya verip vermeyecekleri değil belki kendisinin varıp varmamasıydı. Bu tereddüdüne sebep de Süha'ya ilişkisi olmadığından değil, belki Süha'ya olan ilgisiyle servet ve lükse olan düşkünlüğünün kalbindeki mücadelesi ve sonrasıydı. Anne ve babasının teklifi üzerine bu kararsızlığa bir sonuç ve ikisinden birini seçmek zorunda olduğunu gördü.

Calibe de küçük yaşında her gördüğünü isteyerek annesini razı etmeye başlayan kişiliğiyle beraber büyüyerek o dereceye gelmiş ki tek hayali sevdiği delikanlının hayalinden çok kendisinin her güzel şeye sahip olma istiydi.

Süha'nın çalışkanlığını ve terbiyesini görmekte olan amcası kızıyla evliliğini arzu ettiği çocukların birbirleriyle görüşmelerinde bir sakınca görmemişti. Birbirleriyle evlenecek olduktan sonra Calibe'yle Süha'nın görüşüp konuş-

masında ne engel var? Yok, kendileri istemeyecek olursa birbirlerinde gözleri olmadığı halde buna ne gerek var diyordu. İhya Efendi çocukların birbirlerini istemeyip başkasını isteyebilme ihtimalini de aklına getirdiği için kalbindekini eşinden başkasına açmamış ve ona da bu isteklerini çocuklar büyüyüp de kendilerinin evlenmeyi istemeleri gerektiği için kesinlikle zamanından önce kimseye bu konuyla ilgili bir şey söylememesini tembih etmişti.

Calibe delikanlının gerek terbiyesini, gerek hal ve tavırını çok fazla beğendiği zaman onunla ettiği muhabbeti aklında tutar karar vermeye çalışırsa hemen odasına gidip de sandalyesine yaslanıp hayale daldardı. İşte o zaman iş başkalaşırdı.

Hayal ne kadar zengin ve ne kadar cömerttir! Bir anda insanı ne kadar büyük mutluluğa vardırır. Çok fakirleri bir anda zengin eder. Bir toplu iğneye sahip olmayanlara ne kadar broşlar, gerdanlıklar ve elmaslar taktırır. Sırtında gömleği bulunmayanlara ne güzel elbiseler, pantolonlar, kadifeler giydirir!

Calibe hayalinde mücevherler ve mükemmel arabalar içinde iken Süha aklına bile gelmiyordu. Hayır! Hayır! Geliyordu. Ama Calibe onun hayalini kovuyordu. O bolluk içinde, o mutlu halinde Süha'ya tenezül edemiyor, adeta onun varlığından sıkılıyor. Onu kovuyordu. Çünkü bu servet ve ihtişamı kendisine verebilecek olan adamın Süha olmayacağı kesindi.

Keşke o evde ayna bulunmasa da Calibe bu rüyasına gerçek yapmak için kullanabileceği, sermaye yapabileceği yüzünü aynada görmeseydi. Belki o fikrine o kadar kesinlikle olur gözüyle bakmazdı. Hemen karar vermezdi de kendisini aşkla seven delikanlıyı kendisi de sevdiği halde sadece servet ve lükse olan hırsı ve kendine olan güveni sayesinde zavallının yüzüne karşı,

— Süha ben bir zengin adamla evleneyim de bak sana ne kadar iyilikler yaparım, demek gibi bir yanılda bulunmazdı.

Süha bu sözlere karşı bir gün,

— Calibe hanım, sen kendin zengin olacağından bahsediyorsun. Ne biliyorsun belki ben çalışır, adam olur, zengin olurum, demişti. Calibe de,

— Sen de! Evet,, sen de olabilirsin fakat çok zaman lazım! Ben ise bir zengin ile evlendiğim zaman bir günde birdenbire zengin olurum. Sen çalışacaksın. Çalışacaksın. Kendini telef edeceksin. Ömür harcayacaksın da öyle! Belki de servet sahibi oluncaya kadar ihtiyarlayacaksın! Of... İhtiyarlıkta serveti ne yapmalı, o zaman o servet ne işine yarar Süha! Hele kadınlar için! Gençlikte takıp takıştıramadıktan sonra, tazelikte giyinip kuşanmadıktan sonra servetin ne gereği, ne anlamı var! İhtiyarlık zamanında giyinip takınmaya kalkışırsan yakışmadığı gibi herkese rezil olur, herkesin eğlencesi olursun... deyince Süha derin bir iç geçirip önüne çaresizce bakmış ve Calibe de yine demişti ki:

— Hayatını birleştireceğin kadının sen zengin oluncaya kadar yoksul olacağını ve böyle yaşlanıp gideceğini, bir gün almayı hayal ettiğin mücevher ve güzel giysileri aldığında bunların karına yakışmayacağını, çünkü artık onun bütün güzelliğini kaybedip yaşlanacağını onları asla giymeyeceğini düşünüp de o kadar mutsuz olma! Giyinip süslendiği halde yüzüne bakılmayacak halde olduğunu düşünüp de yüzünü ekşitme! Senin için onun da çaresi var! Servet sahibi olduktan sonra güzel giysilerin, süslerin yakışacağı genç biriyle evlenirsin olur biter. Diğerini de boş ver gitsin...

— Bu zamana kadar benim kahrımı çekip, yanımda olmuş, çocuklarımı bakıp büyütmüş, benim için gençliğini yoksulluk içinde geçirmiş birine bunlar yapılır mı?

— Adam sen de, şu düşündüğüne bak.

— Yok! Calibe yok! Eğer evlenecek olsaydım! Beni fakir halimde kabul eden bir eş ve de süssüz bir kadın benim kabulüm olurdu.

— Sen evlenmeyecek misin yani?

Süha mahzun bir tavırla,

— Alacakları kızları mutsuz edecek olan bizim gibi adamlar evlense ne olacak.

— Ne gibi?

— Öyle ya, evleneceğim kızın bir zenginle evlenme ihtimali varken benimle evlenirse onu ağır mücevherlerden, pahalı giysilerden, taşlı tokalı ayakkabılardan, her gün lüks içinde yaşamaktan ve bir sürü servet, mutluluk, mükemmel ve rahat bir hayattan mahrum etmiş olmayacak mıyım?

— Her kız için de öyle bir evlilik mümkün mü ya? Böylesi çok güzel olan kızlara göre. Sen de o kadar güzelini arama. Sıradan biriyle evlen gitsin... Yüzüne bakılır biri olsun yeter.

— Güzel kızlara nasıl ki eziyet çektiirmek istemiyorsam güzel olmayanla evlenip de gönlüme eziyet etmek de istemem.

Bu tarz konuşmalar ara sıra sürüp gitmekteydi. Süha'nın Calibe'den gördüğü muamele, aşağılanma ve duyduğu acı sözler yüreğini yakıyordu ama aşk ve sevgisine zarar veremiyordu. Çaresiz delikanlı bir gün olup da o güzeller güzeli servetten mahrum olacağını düşündükçe o acı sözleri duymayı bile istiyor, bu onu mutsuz değil tam aksine mutlu ediyordu. Calibe Süha'yı sevdiği halde kibri ve kendini aşırı beğenip tek düşüncesi zenginlik olduğu için bu isteğine karşı koyamıyor, adeta buna kapılmışçasına hayaller kurup kendini bu hayaldeki servetin peşinden sürüklüyor delikanlıyı çok zavallı ve fakir gördüğünden ona ilgi

duymakla tenezzül etmiş olduğuna inanıyor bu durum içerisinde kendi gönlünü bile duymazdan gelip saf dışı eder.

Gönlünün bu konudaki inat ve ısrarına şiddetle karşı çıkar ona rağmen Süha'ya kötü davranır ve kendisinin besleme ve evlerinde bir sığıntı olduğunu yüzüne karşı defalarca söylerdi.

Çaresiz olan Süha Bey maruz kaldığı bu davranışlara karşı boyun büküp dertli dertli iç geçirmekten başka bir şey yapamayıp, bir çare bulamayıp kendi içinde acıya ve sessizliğe gömülürdü. Bu durumda amcasının kendisine yönelttiği soruya cevap vermek için Calibe gibi süre istemeyip eğer Calibe Hanım kendisini kabul eder ise kendisi de uygun görülen bu evliliğe hazır ve istekli olduğunu, fakat küçüklüğünden beri gördüğü muameleye nazaran Calibe Hanım'ın kendisini kabul edeceğini zannetmediğini ve Calibe'den en ufak aşağılama olmak üzere duyduğu sığıntı ve fakir gibi sözler eş olduğu zaman kendisine ağır geleceği için kendi fakirliğini bilerek şimdiye kadar böyle haddinden büyük bir hayalinin bulunmadığını ve yine amcasının her emrine itaate hazır olduğunu bildirmişti.

Calibe annesinden ertesi güne kadar izin almış olduğundan, o gün ve geceyi kalbindeki iki hevesi karşılaştırmakla geçirdi.

Calibe'den bir başkası için sevdiğinin varlığı, servet hırslarını yenebilirdi. Fakat her şey adamına göre derler. Calibe'de servet ve lüks hevesi galip gelmişti.

Takılacak elmas küpelerin sevinci ve hayali ile kulaklarını iğne ile deldirip canları yandığı halde o hevesle "hiç acımadı" diye seslerini çıkarmayan çocuklar gibi Calibe de Süha'ya olan aşkını zenginliğe olan düşkünlüğü ezip gönlünün bir köşesinde bastırmıştı ki bu bastırmadan gönlü acıdığı halde kendi kendisine de bunu inkâr ediyordu.

Calibe sabaha karşı dalabilmiş olduğu uykudan uyan-

diği zaman odasının içindeki eşya kendisine her zamankinden çok daha fazla bayağı, çok daha adi görünüyor ve tuvaletini yapmak için eline her ne alsa beğenemeyip yere çarpıyordu. Çünkü artık bir zengin adam ile evlenerek çok zengin olmaya karar vermişti.

Annesinin odasına giderken sofada gezinmekte olan Süha'ya tesadüfen rastladı. Delikanlı Calibe'ye öyle bir suratla bakıyordu ki bunda "Ben senin şimdiye kadar ettiğin hakaretleri unuturum. Bundan sonrası için merhamet et! Mutluluğum ya da mutsuzluğum şimdi senin elinde" demek istediği çok fazla anlaşılıyordu. Süha o gün Calibe'ye görünüp kendisini aklından çıkartmamak ve cesareti olursa ilk ve son defa olmak üzere aşkını ona söylemek istediğinden okula gideceği saati de biraz geçirmişti. Zavallı çocuğun Calibe'ye olan yalvarıcı ve aşk dolu bakışları gerçekten o kadar acıklıydı ki kalbinde biraz da olsa sevgi kııntısı olan bir kimse için sevdiği adamın şu haline acılamak mümkün olamazsa da Calibe Süha'yı sevdiği halde çok da taş yürekliydi. Süha'nın o haline karşı Calibe kaşlarını çatıp annesinin odasına girdiğinden zavallı delikanlı bütün bütün perişan olarak işine gitmişti.

Calibe cevap olarak annesine Süha gibi bir çıplakla evlenmeyi için hiçbir zaman, asla aklından bile geçirmemiş olduğunu ve yine babasının yedirip içirecek olacağı kız kalmanın kendisince daha iyi olacağını ve karşısına kendi gönlünün istediği gibi bir insan çıkacağından ümitli olduğunu söylemişti.

İhya Efendi bu hali çocukların kardeş ilişkilerini bozmadıklarını düşünüp bunların karı koca olabilme olasılığının olmadığını düşündü. Calibe'nin cevabını Süha duyunca zaten bildiği ve beklediği bir şeyi duymuş olduğundan şaşırmadı. Ondan sonra delikanlı mümkün olduğu kadar Calibe'den uzak durmaya çalıştı. İhya Efendi ise çocukların

ilişkilerinden çok fazla emin olduğu için ondan sonra da birbirlerine yakıştırılmamaları için, artık hiç ihtiyaç görmediği gibi soran olursa aralarında süt var demekte bir sakınca görmedi. Altı ay sonra Sai Efendi istediği gibi servet sahibi ve saygıdeğer bir kişi olduğundan Calibe Hanım'ın rızasıyla evliliğe karar verildi. Sai Efendi törenden önce Calibe Hanım'ın evlatlarına annelik görevi yapması ve hiç hırpalamaması için ortaya bir şart koydu. Bu anlaşma gerek Calibe, gerek baba ve anne tarafından kabul edildi ve Sai Efendi de vazifesini yaptı. Ve damat oldu.

O zaman Sai Efendi otuz beş otuz altı, Calibe Hanım da on dokuz yaşındaydılar. Düğün olduysa da Sai Efendi gelin tarafına ricası üzerine kendisinin düğün resminden gönderdi. Çünkü bu ikinci evliliği olduğu için kendisine çirkin geleceği gibi evlat sahibi olduğundan hiç de yakışmayacağını ısrarla söylemişti. Görülüyor ya adamcağız daha evlatlarını da düşünüyor. Fakat dokuz sene önce yine o odada, yine o köşede, yine telli pullu olan bir gelini düşünüp düşünmediğini bilemeyiz. Evet,, oda yine o oda, içindeki gelin, karşısında damat yine kendisi şu kadar var ki o gelinin yanındaki teller ile uzunlukta rekabet eden sırma gibi çok saçların yerine siyah saçlar, on beş yaşında bir güzelin masumane ve ürkek bakışları yerine on dokuz yaşındaki bir kızın keskin ve sert bakışları. Evet,, damat yine o damat fakat yirmi altı yaşında, gelinin parıltısına hayran olmuş, sabahtan beri ilk defa başına gelen birçok olayın çekingenciliklerinin henüz üzerinden gitmemiş olduğu halde gelini konuşturmak için konu bulmaya çalışarak taze bıyıklarını bükmekte olan delikanlı Sai'nin yerine artık saçlarının aralarında kırlar belirmiş ve gözlerinin yanında ufak çizgiler oluşmuş ve sakalı çeneyi aşmış Sai Efendi.

Aman yarabbi insanlara kendilerinin yaptıkları binalar kadar ömür vermemişsin! Evet,, işte bu haldeyken bile yine

de acizliğimizi yüzümüze vurmuşsun. O ev nice Sailer geçirecek, o köşe ne kadar gelinlere mekân olacak da sonra da kendi harap olacak.

O gece gelin hanımın rahatsız olmaması için çocuklar gelin odasına konulmadı. Şefik bir şeyden anlamıyorsa da dokuz yaşındaki Fazıla'nın bir sene önce annesinden ayrıldığı gibi artık o geceden itibaren babasından bile zorla ayrıldığını görüp anlaması üzerine bütün bütün boynu bükülmüş ve kendisine doğru koşup gelen Şefik de ablasına koşanın sevinciyle gülücüklerini göstereceği yerde onun bu halinden çok etkilenip dudaklarını büküp ağlamaya başlamıştı. Annelerinin hayatında çok değerli bir arkadaşı olan komşu Münevver Hanımefendi ki ölen eşinden dul kalıp tekrar evlenmeyerek bir tanecik oğlu Mukaddem Bey ile yaşamayı uygun bulmuştu. O gün, o gece çocuklara bakmak için Sai Efendi'nin evinde bulunuyordu. Çocukların bu hali kendisini çok etkiledi ve o gece yatmak üzere çok yakın olan evine götürdü. Elinden geldiği kadar yavrucaıkları meşgul etmek için uğraştı. O zaman on dört yaşındaki Mukaddem Bey de ne kadar tuhaf ve zarif eşyası var ise önlerine döküp birlikte oynayıp çocukları eğlendirmekle uğraştı. Güzel kalpli çocuk arkadaşlarının biraz yüzlerinin gülmesi için ne kadar oyuncak eşyası varsa hepsinin kırılmasına razıydı. Hatta birkaç resimli kitabını Şefik'e kırdırdı. Fazıla'ya masallar anlattı.

Ertesi gün de Münevver Hanım çocukları evinde misafir etmek için Sai Efendi'den izin aldı. O geceyi de orada geçirdiler, daha ertesi gün Sai Efendi bizzat gidip kadına bin bir teşekkürle çocukları aldı, evine götürdü.

Sai Efendi evine geldiğinde çocuklarının elinden tutup karısına "hanım bir senedir ben bunlarla uğraştım artık annelerine teslim ediyorum ki bir düşüneceğim kalmasın" deyip Fazıla'ya,

— Annenin elini öp, dedi.

Fazıla üvey annesinin elini öptü. Calibe de onun yüzünü öptü. Öksüz kızcağız bu öpücükten çok rahatsız olduğu için başını kaldırıp kendine anne olacak kadının yüzüne baktı. Kendisine doğru bakmakta olan gözler, insan aldatmak için ne kadar planlar kurduğunu anlattı ona. Deminki dudakların alnına konduğunda kendisine vereceğini söylediği sevgi ve şefkat için çok aldanmış olduğunu kızcağıza anlatmıştı bile.

Artık kızcağız annesinin yüzüne olduğu gibi, o gözlerin içine bakarak söz söyleyemeyeceğini anladığı için Calibe'nin söylediği sözlere yere bakarak cevap veriyordu.

Sai Efendi Şefik'e:

— Haydi, annenin kucağına koş, dedi.

Çocuk çok güzel yüzlü ve yeni gelin olduğu için çok da süslü olan Calibe'ye doğru hemen koştu. Üvey anne de kollarını açtı.

Dikkat ettiniz mi bilmiyorum ama çocuklar kucağına gideceği adamın önce gözlerine bakarlar da öyle giderler. Kendilerine iyi bir his vermeyenlere gitmezler. Şefik de bir yandan hızlı adımlar ile kendisine açılmış olan kolların arasına doğru koştuktayken bir yandan da gözlerini o kolların sahibinin gözlerine dikmiş bakıyordu. Adımlarını ağırlaştırdı. Birdenbire durdu. Başını arkaya çevirip ablasının gözlerinin içine baktı. Tekrar Calibe'nin gözlerine baktı. Bir şeyden ürkmüş gibi hemen geri kaçıp Fazıla'ya sarıldı. Yüzünü ablasının göğsüne kapatıp kendisine saklanacak yer arıyordu.

Sai Efendi karısının çocuklara gösterdiği ilgiden ne kadar memnun olduysa da Şefik'in ondan kaçışına da o kadar canı sıkıldı. Hatta çocuğun küçüklüğünü mazeret ederek bu münasebetsiz hareketi affetmesini rica etti. Calibe zaten çok dilbaz olup iki üç günden beri Sai Efendi'yi

güzelliğinden çok konuşmasına âşık etmiş olduğu gibi yine birçok diller dökerek kocasının canının sıkıntısını yok etmeye çalıştı.

Ah o ağız! O ağız! Nice Rüstemleri perişan, nice Hamzaları gözü yaşlı, nice akıllıları deli etmek hep onun işi değil mi? Tatlı dilli olmasa o kadar kişiyi esir edebilir mi? Onları ne kadar taş kalpli olsalar bile önce yumuşatır zayıf yanlarını bulup onları can evinden vurur sonra da teselli edip, tedavi etmeye çalışırdı. Ve kimse de kendisini yaralayanın o olduğunu aklına bile getirmez, sırf iyileştirdiği için minnet duyardı.

Calibe'nin de şeker hareketleri, gülümsemesi eksik olmayan dudakları Sai Efendi'nin ölen eşinin tüm güzel hatırasını daha şimdiden silmişti.

Evine düzen ve çocuklarına anne getirmiş olan Sai Efendi kendisine hoş bir keyif veren Calibe'nin tatlı ve işveli sözlerinin sarhoşluğuna bağımlı olup sonraları bu kadının ev işi yapıp çocuklara bakarken yanından ayrılmasını istemeyip konağın idaresi için bir temizlikçi kadın ve çocuklara bakmak için de dadı getirdi. Artık Calibe'nin evde sağa sola emirler yağdırmaktan, çocuklara babalarının yanında çok güler yüz gösterdiği halde kötü ahlakı yüzünden onları tenhada babaları görmeden yakalayıp bağdırmaktan başka iş kalmadı. Zavallı çocuklar yere biraz sertçe basacak olsalar Calibe Hanımefendi'nin yüreği oynar, biraz yüksek sesle konuşalar baş ağrısı tutar, gülseler sinirlerine dokunur, ağlasalar meraktan ölürdü. Elinden gelse kadın çocuklara rahat soluk aldırmayacak. Önceden getirilmiş olan dadı merhametli bir kadın olduğu için çocukları üvey annelerinin bu kötü davranışlarından korumaya çalıştığı için Sai Efendi'ye çocuklara iyi bakamıyor, denilerek kovuldu. Hanımefendinin keyfine uyanı bulununcaya kadar bunun gibi birkaçı geldi gitti. Yaranmanın yolunu bilen

birisi yerleştii. Terbiye bahanesiyle o da üvey annenin ettiği eziyetlere yardım ederek sözde çocuklara bakıyor, onları koruyup kolluyordu. Fazıla Türkçeyi çok güzel yazıp okumaya başladığı gibi Fransızcayı da bir yandan ilerletmekte, piyano resim derslerinde bile zalim dadısına beğendirecek derecede çalışmaktaydı. Çocukların canları bir yemiş veya bir oyuncak istese de söyleseler kendilerine istedikleri şeyin yerine o terbiyesizliklerine karşılık olmak üzere ya tokat ya da en hafif ceza olmak üzere büyüğe yarım saat, küçüğe de on beş dakika yüzü duvara dönük ayakta durma cezası verilirdi.

Calibe Hanım'ın kardeşi ve amcasının oğlu ara sıra kendisini görmeye gelirlerdi. Amcasının oğluyla beraber büyüdükları için Calibe kız iken ondan kaçmadığı gibi sonra da birbirlerinde gözleri olmadığı baba ve annesince tespit edilince uzak durup aralarına seviye koymalarına gerek görmediklerini hatırlarsınız. Soranlara söyledikleri gibi Sai Efendi damatları olduğu zaman ona da aralarında süt var sen merak etme hiçbir ilişkileri olamaz, demişlerdi.

Calibe Hanım evliliklerinin ilk senesi bir erkek ve ikinci senesi bir kız çocuk dünyaya getirmişti. Çocuklar biraz büyüyünce Fazıla'nın daha annesi hayatta iken birlikte oynasınlar diye aldığı küçük evlatlık Calibe Hanım'ın çocuklarına baksın onları eğlendsin diye çocuklar onun yanına geçirildi. Fakat evlatlık çok ahlaksız bir kız olup zaten çocukları üzmekten, kızdırıp, onlara bağarmaktan, kötü davranmaktan, onlara üzüntü vermekten başka bir işe yaramadıysa da bu davranışlara diğer taraftan yüz bulduğu için cesaret ettiğinden Fazıla ile Şefik'in çok ağırlarına gitti. Calibe Sai Efendi'ye "öteki çocuklar ile Reftar hiç geçinemiyor. Bütün gün birbirlerini yiyorlar kavgadan gürültüden usandım. Küçüklere güzel bakıyor" dediğinde Sai Efendi "Ne farkı var bunlar ile oynasın hepsi kardeş değil-

ler mi?" demişti. İkiyüzlü, fesat Calibe! Adamcağızı istediği tarafa çeviriyordu. Fazıla "Reftar benim ablam ben vermem" demeye cesaret ettiyse de Calibe "Bak terbiyesize, daha şimdiden ayrı artık biliyor" diyerek lafı çocuğun ağzına tıkamış, söylediğine bin pişman etmişti.

Calibe'nin çocukları büyüdükçe öteki çocuklara olan eziyeti de büyüyordu. Sai Efendi çocuklar için masraf parasını Calibe Hanım'a teslim ediyordu. Calibe'nin çocuklarına onar ve diğerlerine birer oyuncak alındığı halde anneleri gibi terbiyesiz olan çocuklar onlara da göz koyup ele geçirmek için olanca yaygaralarını basınca hemen onların susturulması için Calibe Hanım öksüzlerin ellerindekini de alıp boyunlarını bükecek kadar kötü davranmakta onları her fırsatta dışlayıp hor görmekte ve onların sessiz sessiz ağlayıp inci gibi yaşlarının yanaklarından aşağı yuvarladığını seyredip bundan gizli bir mutluluk duymaktaydı. Bu kadar zulümden sonra yine Sai Efendi'ye Fazıla ile Şefik'in kötü ahlakından, terbiyesizliğinden söz ederek ona sürekli yalan söylüyor sürekli çocukları kötülüyordu. Adamcağız da "anneleri değil misin terbiye et" diye kendini dırdırdan kurtarmaya çalışırken farkında olmadan çocuklarına daha fazla eziyet etmesi için ona hem cesaret hem de onay veriyordu.

Mukaddem Bey'in annesi olan komşu Münevver Hanım sık sık gelip Fazıla ile Şefik'i ziyaret eder, durumlarına bakar ve hatırlarını sorardı. Calibe üvey çocuklarına olan kötü muamelesini misafirlere göstermek istemezse de komşu hanım sık geldiğinden onların birçoğu kendisinden bu şekilde gizlenemezdi. Hatta Calibe Hanım'a bu yolda bazı nasihatler verdiği için komşu hanımın gelmesini Calibe istemediğinden kovmaya varan hareketlerde bulunma derecesinde terbiyesizliklere de başladıysa, da Mukaddem Bey'in annesi, ölen komşusuna çok sadık bir dost olduğun-

dan bunlara aldırmayıp sırf çocukları görebilmek için anlamazlıktan gelerek,

— Ben buraya ancak şu çocukların hatırı için geliyorum, diye Calibe Hanım'ı tanımadığını kendisinin insanlara karşı çok kaba olduğundan zaten onun gibi insanla görüşmek istemeyeceğini söylemişti. Calibe bütün bütün bu komşu kadına çok sinir olmuş ve kin beslemeye başlamıştı. Fakat Münevver Hanım'ın ölen eşi Sai Efendi'nin sevgili komşusu ve sadık dostu olduğu gibi Fazıla ile Şefik'in annelerinin vefatından sonra Münevver Hanım'ın Sai Efendi'nin gerek evi, gerek çocukları için çok çok iyilikte bulunmuştu. Bu sebepten eşinin komşu hanıma çok büyük bir minnet ve sevgisi olduğu için Calibe ona bağırmaya cesaret edemiyordu. Münevver Hanım birkaç günde bir çocukları konağına aldırıp akşama kadar misafir eder ve birçok oyun ile biçare çocukların gönüllerini hoş eder, onlara yaşadıklarını unutturmaya çalışır ve Mukaddem Bey'in dadısını Beyoğlu'na gönderip birçok oyuncak getirtir onlara hediye ederdi. Mukaddem Bey de ayrıca pasta ve şekerleme getirtip misafirlerine ikram eder öksüzlerin yaşlı yüzlerini güldürmek için elinden geldiği kadar çalışırdı. Bu arada Fazıla on iki, Şefik de beş yaşlarına gelmişlerdi.

O zaman Calibe'nin babası İhya Efendi yakın bir yere tayin olmuş ve artık ailesini de yanına çağırmişti. Nabi ile kardeşinin oğlu Süha için bir küçük ev tutulup bir de uşak ile İstanbul'da bırakılmalarını da sıkı sıkı tembih etmişti. Çünkü Nabi eğitim için okulda olup Süha da Tıbbiye'den bir sene sonra diplomasını alacaktı. Artık Calibe'nin annesindeki üzüntü iki kat artmıştı. Akşamüzeri dertleşmek için kızına geldi, "Evladımı bir uşak eline bırakıp da nasıl gideceğim" diye ağlıyordu. "Gitmezsem olmaz. Baban mutlaka gel diyor. O da orada ne kadar zamandır sefil oldu. Hakkı var fakat gidince Nabi için gözüm arkada kalacak" diyordu.

Calibe babasının oğluna da iki gram sevgisi olmadığından insanı dehşete düşürecek kadar merhametsiz olduğundan annesinin bu sözlerini gereksiz ve anlamsız bularak âdeta sıkılıyordu. Bu sırada konağın bahçesine giren arabanın sesi Sai Efendi'nin geldiğini haber verince Calibe annesinin derdine çok üzülmüş gibi görünmek için Sai Efendi'nin onu gözleri yaşlı bulmasını istedi. Calibe istediği zaman ağlamak ve istediği zaman gülmek için çok yetenekliydi. Aktris olsa bunun için şöhret kapısını açan bir yetenek olurdu. Sai Efendi odaya girdiğinde evindekileri gözleri yaşarmış buldu.

Sai Efendi Calibe'ye:

— Ne var? Neden ağladın?

— Hiç! Annem meraklandırırdı da!

Sai annesine dönerek:

— Anneler çocuklarını güldürürler hanım! Ağlatmazlar! Ben ağlatsam sen şikâyet etmelisin.

— Kendisine göre bir şey söylemedim efendim; benim halimden etkilenip ağladı. Ben onu hiç üzecek şey söyler miyim? deyip meseleyi damadına olduğu gibi anlattı.

Sai:

— Acayip! İşi buralara kadar getirip ağlamanıza çok şaşırdım ve bir anlam veremedim. Çok şükür koca konağımız var. Kardeşlerinin evi dururken başka yer aramanız ne kadar yanlış! Calibe sen kardeşlerine burada birer oda bulamıyor musun? O kadar mı küçük geliyor gözüne konak?

Calibe:

— Nasıl olur efendim?

Sai:

— Ne demek nasıl olur? Bizim geniş konağımız dururken kardeşlerinin kira evlerde uşak ellerinde olmalarından

üzülür, iki kardeşime bakamadım diye düşünüp utanmaz mısın? Onlar yabancı mı? Biri kardeşin biri amcaoğlun ve sütkardeşin. Eşimin kardeşlerinin, çocuklarımin dayılarının benim başımın üstünde yeri var. Zavallı Sai Efendi. Eşinin kardeşleri yine eşinin çocuklarının dayıları olacağını iyi bildi, ama diğer iki çocuğuna yabancidan başka bir şey olmayacağını düşünemedi. Kendisinin karısı olan kadının da evlatlarına anne olamayacağını aklından bile geçirmedi.

Calibe'nin annesi damadına birçok dualar ederek sevinç içinde, gözyaşları çoktan kurumuş, içi içine sığmayarak gitti bu mutlu haberi Süha'ya söyleyince Nabi kabul ettiğini söyledi. Fakat Süha bir müddet derin düşünceler içinde sessiz kalarak cevap vermedi. Sonra bunu asla kabul edemeyeceğini söyleyince yengesi dedi ki:

— Niçin gitmezsin? Sebep ne?

— Kimseye sıkıntı vermek istemem.

— Neye sıkıntı vereceksin? Sizin için pişecek, zahmete girip koşturacak, yorulacak değil ya. Zaten daire mükemmel. Hem biz müracaat etmedik.

Sai Efendi kendi istiyor. Şimdi böyle kibar ve düşünceli bir davet reddedilir mi? Nabi gitmeyi kabul etti sen etmedin diye şimdi senin için ayrıca ev tutup masraf mı edelim?

— Siz beni düşünmeyiniz Nabi Bey gitsin. Ben de başımın çaresine bakarım.

— Ne ile bakarsın?

— Ne ile doğru söylediniz! Para yok pul yok. Amcası şimdi Süha Bey'in keyfine hizmet etmek için boşu boşuna fazla para mı verecek? Şu münasebetsiz inadında ısrarını görürse cep harçlığını bile kesmesi olası.

Yenge hanım bu laflarla iğnelenince kendine geldikten sonra dedi ki:

— Çamaşırın yıkanmak ister. Giysilerin dikilmek ister.

Bunları kim yapacak oğlum?

— Kim yapacak? Ya! Para olsa yapacak çok. Çamaşırı çamaşırcı yıkar. Dikişi hizmetçi veya terzi diker, fakat şimdi bunları bedavadan yapacak olan birisi bulunmuşken para vermeyi yenge hanım kabul eder mi ki İhya Efendi versin?

Süha:

— Şurada bir senem kaldı. O zamana kadar nasıl olursa olsun benim için fark etmez. Akraba evine giderim. Ya da işimi kendim görürüm önemli olan bu bir senenin geçmesi. Beni araya katmayın kendi kararınızı verin hepsi benim kabulüm.

— Bu kadar zahmete mecbur musun? Akraba evine bir gün gidersin iki gün gidersin, sonra insanlar adama ne der? Kardeşinin evi dururken ötede beride sürünmek çok mu iyi? Hiç ben senin böyle saçma sapan düşüncelerini hareketlerini görmemiştim. Bu deliliğe sebep ne?

Süha sebebini nasıl söylesin! "Calibe'nin yanında bulunmaktan korkuyorum" diyebilir mi? Süha içinden "Fakat yengenin de hakkı var insanlar buna ne der? Verecekleri anlamların hiçbirisi iyi bir şey olamaz" diyordu. Benim o kadar sefaletle katlanarak ötede beride sürünmeye tahammül edip eniştemin evinde gitmezliğim bakışları üzerimize çekeceği gibi Sai Efendi'nin beni evine kabul etmemesi, ya da amcamın izin vermemiş olması düşünülür bu da bana dokunur. Beni yabancıya emanet edilemeyecek bir ahlaksız olduğumu düşünürler. Süha kendisine yasaklamak için çalıştığı şeyin kendisi hakkında dedikoduya sebep olacağını hatırladı. Süha da o zaman fakir halinden, acizliğinden kendi kendisine şikâyet etmeye başladı; eğer gücü olsa kendi başına yaşamak isteği olduğundan bahsedecek; bir ev ya da oda tutup tek başına oturduğu halde kimsenin bir diyeceği olmazdı. Süha artık okulundan başka düşünceye

sahip olmayıp bu yüzden Calibe'nin hanesine gitmeye razı oldu. Kendisinin durumuna yakışan tek şeyin aşk adındaki kahramana karşı acizliği kabul edip teslim olmayıp kendini savunmak ve serinkanlı olmak gerektiğini düşündü. Kendini şerefine ve geleceğine güvenemeyecek bir adam olarak görmeye katlanamayacağından gitmeye karar verdi. Yengesine dedi ki:

— Ah ben... Sığıntı olmaktan kurtulamayacak mıyım?

— Neden sığıntı olacaktıydın a oğlum, burası senin amcanın evi orası da kardeşinin.

— Calibe Hanım bana söylerdi ya "Ben zengin olayım da sana faydam dokunur" derdi. İşte şimdi evine sığıntı olmaya davet ediyor beni.

— Ha! Gitmek istememenin sebebi buydu demek ki. A oğlum öyle çocukluk cahillik zamanında söylenen sözlere kin bağlanır mı? Hiç öyle şeyler düşünülüp kendine dert edilir mi? Baştan söyleseydin de hiç üzmeseydin bizi. Sil bunları aklından. Öyle münasebetsizlik sana ayıptır.

On beş gün sonra Nabi ile Süha, Sai Efendi'nin evine yerleştiler.

Komşu Münevver Hanım bir keresinde artık dayanamayıp çocuklara olan kötü muameleyi Sai Efendi'ye açmaya niyetlendi. Sai Efendi Mukaddem Bey'i görmek için konağa gittiğinde kadın Sai Efendi'yi mutfağın kapısına çağırdı. Münevver Hanım sözünü bilir olgun ve akıllı bir hanım olduğundan öyle bir şeyi yoluyla yordamıyla, en uygun biçimde anlatmak gerektiğini bildiği için konuya önce ölen eşiyle olan ilişkisinden ve kardeşlik derecesine varan sevgilerinden başladı. Güzel kızı Fazıla ile Şefik'in kendisine sevgili kardeşinin emaneti ve hatırası olduğunu, ahlakça da annelerinin tamamıyla varisi bulunmalarını haklarındaki kararlara kendisinin de katılması gerektiğini uygun bir dille söylüyordu.

Sai Efendi'nin bu sözlerden beş senedir aklından silinmiş olan ilk eşi aklına geldi. Hayali de gözlerinin önünde canlandı. Adamcağızın gözleri doluyor, hayır hayır, adeta ağlıyordu. Münevver Hanım sözüne devam ederek diyor-
du ki:

— İşte size öyle melek gibi bir eş ve çocuklara da öyle iyi bir anneyi kaybetmek nasıl büyük üzüntü ise bana da öyle bir komşu, öyle bir dost, onun gibi bir kardeş kaybetmek az üzüntü değildir.

Sai:

— Ah! Ne yapalım efendim kader böyleymiş. Siz bilmez misiniz ki kendisinin hastalığında iyileşmesi için elimden geleni yaptım. Eğer çaresi olsaydı bütün servetimi, hatta canımı vermeye hazırdım. Hatta vefat ettiği anda gözüm dünyayı görmeyip arkasından gitmek için duvarda asılı olan tabancaya sarıldım. Kendimi vurmak üzere iken "Efendi ne yapıyorsun? Bunları unutma" diye gelen bir ses etrafıma baktığımda karşımda başınızda örtü olduğu halde sizi gördüm ki bana ellerinden tutmuş olduğunuz Fazıla ile Şefik'i gösteriyordunuz. Ah hanımefendi bunları unuttunuz mu?

Münevver:

— Hayır unutmadım! Yine o söylediğim sözleri tekrar etmek istiyorum.

Sai Efendi bunun üzerine bir süre hayale dalıp kendinden geçerek dedi ki:

— Yanlış bir şey yaptığımı hiç sanmıyorum. Evlatlarım da bütün gün gözümün önünde. Nasıl unuturum? Ben unutsam bile evlatlarım nasıl unuttur?

Münevver:

— Sai Efendi! Dostluğumuz çok eskidir. Eşim ile siz kardeş gibi, sizin eşinizle de ben kardeş gibiydik. Bilirsiniz

ki Mukaddem yetim kaldıktan sonra bazen kendim göremeyeceğim ve hizmetkârın, beceremeyeceği gibi konuda size gelip akıl danıştığım, iş öğrendiğim de oldu. Ve sizden gördüğüm iyilikleri de unutmam, size minnettarım. Şimdi benim size bu konuda sözler söylememe kızmıyor sizi eleştiriyorum sanmıyorsunuz ya?

— Ne demek efendim! Eğer ben bilmeyerek yanlış bir harekette bulunuyorsam bana onu söyleyip doğrusunu anlatmanız gerekir. Bizim dostluğumuz eskiden de böyle değil miydi? Siz benden daha kıymet bilir daha aktif bir kişi olduğunuzu eşinizin vefatında gösterdiniz. Oğlunuzu babalı evlat gibi terbiye ettiniz, okuttunuz. Siz kahraman bir kadınsınız! Ömrünüzü evladınıza verdiniz. Hakkını, parasını korudunuz belki daha da fazlasını yaptınız. Siz elleri öpülecek bir kadınsınız! Takdir edilmesi gereken bir evlat yetiştirdiniz. Evladınıza hem baba hem anne! Dairenize hem erkek hem kadın! Umudunuzu hem korudunuz hem de olmayacak şeyler için kendinizi kandırmadınız. Ben, ah! Ben ise bu hale bir seneden sonra tahammül edemedim. Ben sizden acizim efendim nasihatinizden yararlanabilirim.

— Kadere karşı gelinmez efendi. Siz de istemezsiniz ki karınızın vefat edip de ikinci defa evlenesiniz. Ben istemedim ki kocam vefat edip de bu kadar işi ben yükleneyim. Sizin karınız vefat etmiş. Bir diğerini almışsınız. Ben evladına ömrümü vermişim. Hiçbirimiz de iyinin, kanunun, yazılanın haricinde bir harekette bulunmuş olmadık, olana çare yok. Bundan sonra olacağına bakalım. Kadere itibarımız vardır. İş yine olacağına varır. Fakat biz elden geldiği kadar çalışmalıyız. "Tedbirde kusur edip de takdirde eksiklik etme" derler. Bak şimdi siz karınızın hastalığında "Her türlü fedakârlıkta bulundum, elimden geleni ardıma koymadım, fakat kadermiş" diyorsunuz. Çok doğrudur. Fakat

şimdi Fazıla ile Şefik'i zorla verem ederseniz, onları sıkıntıdan üzüntüden geleceklerini ellerinden alırsanız, kendinize hayata düşman ederseniz o zaman ne diyeceksiniz?

Sai Efendi şaşkın şaşkın dinliyordu. Münevver Hanım da sözüne devam ediyordu:

— Giden gitmiş, fakat şimdi görevimiz ondan kalan mirasların değerini bilmektir. Onlara bu yokluğu bu acıyı hissettirmeden onları mutlu etmektir.

— Hanımefendi! Ben hiçbir görevimden kaçtığımı, bir şeyleri eksik ya da yanlış yaptığımı sanmıyorum. Tahsillerine elimden geleni esirgemedim. Bunun ispatı da meydanda. Fazıla'nın piyanosunun yaşına göre olmadığını mükemmel derecede iyi çaldığını herkes bilip söylüyor. Herkes ona imrenip çocukları da öyle olsun diye dualar edip uğraşıyor. Resimde bile o mükemmelliğe ulaştı. Her konuda bilgisi becerisi var. Yaşıtlarının yapamayacağı şeyleri büyük ustalıklarla yapıyor. Fransızcası mükemmel bundan başka çok da güzel yazıyor. Türkçeyi bunlardan önce ilerletti. Hala da devam ediyor. Gelin oluncaya kadar da devam ettireceğim. Şefik yedi yaşında olduğu halde epeyce Türkçe yazıyor. Fransızca konuşmaya çalışıyor. Kendilerini geliştirmeleri için Calibe her ne gerekli derse hemen parasını veriyorum. Temiz gezdiklerini de görüyorum. Bir yere gitseler, sokağa çıksalar kimseden utanmayacak derece güzel elbiseler giyinirler. Onlardan başka çocuklara iyi bak-sın diye dadıya da birçok elbiseler, hediye alıyoruz. Sofrada hep beraber yemek yiyoruz. Daha ne yapayım?

— Siz para sarf etmiyorsunuz demiyorum. "Çocuklar hırpalanıyor" diyorum. Biraz bakışlarınızı üzerlerine çevirseniz, onlarla kendiniz biraz daha fazla ilgilenmeniz çok daha iyi olur.

— O kadınların vazifesi değil midir? Calibe çok ilgileniyor. Yok, eğer ondan gizli dadı çocukları eziyor, kötü dav-

ranıyorsa yarından tezi yok kovar başkasını getiririm.

Münevver Hanım terbiyeli bir hanım olduğundan doğrudan doğruya Calibe'yi eşine şikâyet etmek istemediğinden üstü kapalı bu kadar sözle anlatmaya çalışıp dedi ki:

— Herhalde siz de görüp gözetiyorsunuz. Bunun için de çok zaman yorulmazsınız. Artık Fazıla on dört yaşına geldi. Biraz daha sonra Mukaddem de tahsilini bitirir. O zaman bu işleri ben yüklenirim. Çünkü Fazıla ile beraber Şefik'i de buraya getirmek isterim. Nasıl Sai Efendi bu fikri siz uygun görür kabul eder misiniz?

— Mukaddem Bey gibi bir damada sahip olmak benim için büyük mutluluktur. Efendim siz ise şimdiden çocuklarımın annesisiniz. Fakat bu konuştuklarımız aramızda kalsın da çocukların kulağına gitmesin. Çünkü bu onlar için bir üzüntü olur. Annelerinin ölümü akıllarına gelir ve çok üzürlürler. Ben de onları mutsuz görmeye dayanamam.

— Şüphem yok efendim. Bunların ikisinin de yaşı küçük. Daha çok bekleyecek zaman var. Fazıla'yı on sekiz yaşından önce gelin etmek niyetinde değilim. Mukaddem Bey de o zaman yirmi dört yaşına gelecek ki ikisinin de tam iyi zamanları.

— Çok doğru. Mukaddem'in okulunu bitirmek için o kadar zamana daha ihtiyacı var. Okulunu bitirmeden oğul evlendirmek hiç iyi değildir.

— Nasıl efendim Mukaddem Bey için İngilizce öğretmeni bulundu mu?

— Önceki gün Fransızca öğretmeni birisini buldum iki üç güne kadar gelecek diyordu. Ben de geldiği zaman Sai Efendi'ye de götürünüz de bir de kendileri görsünler, bir bakıp o da bize yol gösterebilir olur ya da olmaz desin, dedim.

— Baş üstüne efendim. Ne zaman haber gönderirler ise ben kendim buraya gelir görürüm.

- Dürüst ve bilgili bir adam olup olmadığına bakarım!
 - Başka bir emriniz var mı efendim?
 - Hayır, başka bir ricam yok. Olursa gelir söylerim.
- Sai Efendi "Allah'a ısmarladık" deyip gitti.

Münevver Hanım gerçekten Sai Efendi'nin dediği gibi mert ve cesur bir kadın olup oğlu Mukaddem Bey'in okul ve terbiyesi için hiç durmadan çalışıyordu. En iyi öğretmenleri bulup getirmiş bunun yanında daha iyi olması için bir Fransızca öğretmenini bulup her gün gelmesi ve oğluna ders vermesi için tutmuştu. Mukaddem Bey'in babasından kalan para ve diğer mal varlıklarından sadece öğretmenlerin maaşı ve eğitim masraflarını çıkarıp üst tarafını biriktirmekte ve konağın idaresini kendinin dolgunca kesesinden harcamakta Mukaddem Bey'in parasını kesinlikle bu işler için kullanmamaktaydı. Münevver Hanım'a annesinden çok yüklü bir miras kalmış bu yüzden çok fazla mal varlığı vardı.

Oğluna terbiye hocalığını kendisi ediyordu. Oğluyla ilişkisi sırasında hep birçok iyi insanın karşılıksız yaptıklarını anlatıp iyilik ve insaniyeti çok iyi bir şekilde oğlunun aklına yerleştirdiği gibi yine birçok insanın kötülüğünü anlatarak onu böyle yanlış davranışlardan nefret ettirirdi. Mukaddem Bey de böyle bir anneye gösterilmesi gereken saygı ve sevgiye hiçbir kusur etmezdi. Münevver Hanım Fazıla'nın evlenme yaşı geldiği için bir seneden beri Mukaddem'le görüştürmüyordu. Sai Efendiyle verdikleri karar çocuklara evlenmelerinin uygun görüldüğünü duyurmamak olduğu halde bazen böyle şeyler ne kadar gizlense yine çocukların kulağına gitmesi engel olunamayan konular olduğu için, çevreden gerek Mukaddem gerek Fazıla bunu duymuşlardı. Çünkü Sai Efendi'nin meseleyi karısına açması doğal olduğu gibi Münevver Hanım da bazen,

- Aman Mukaddem duymasın, diyerek akrabalarıyla

birkaç sene daha görmesine hasret olduğu bir tanecik evladının mürüvvetini ve gelini olacak Fazıla'nın terbiye ve ahlakını anlatmaktan kendini alıkoyamadığı için gizli kalması uygun görülen nişanlılık olayı da yalnız aile halkıyla çok yakın arkadaşlar arasında kalmakla sınırlı kaldı. Fakat söylememekteki asıl amaç çocukların bilmemesi olduğu halde belki en çabuk haber onların kulağına gitmişti.

Sai Efendi Münevver Hanım'la konuştuktan sonra evine geldiğinde hali biraz değişmiş, durgunlaşıp suratı asılmış ve derin düşüncelere dalmıştı. O gün sofraya oturdukları zaman,

— Fazıla kızım! Sen bir şey yemiyorsun. Oğlum Şefik! Sen eti koparamıyorsun. Uzat tabağını da ben keseyim, gibi öksüzlere hazin bir sesle teklifte bulundu. Calibe böyle birdenbire gelişen bir olaya önce çok şaşırdıysa da çokbilmiş kadın biraz teemmülden sonra o sabah efendinin Mukaddem Bey'i görmeye gittiğini düşününce işin nereden geldiğini sezdi. Fazıla ile Şefik yemekten sonra dadılarıyla birlikte odalarına gidecekleri zaman Sai Efendi:

— Çocuklar içeri gelin de hep beraber oturalım, dedi.

Fazıla'ya biraz piyano çaldırdı. Maharetini takdir ettiğini söylemek için ona biraz iltifat etti. Şefik'in saçlarını okşadı, Calibe'nin de içinin yağı eridi. Sai Efendi kızına döndü:

— Fazıla! Hava bugün çok güzel kızım arabayı hazırlasınlar da Şefik ile biraz gezmeye çık, deyince bu söz üzerine Calibe de şaşırdı Fazıla da. O güne kadar evden birinin sokağa çıkması, Sai Efendi'den başkası için arabanın hazırlanması yalnız Calibe'nin emrindeydi Sai Efendi bile böyle şeylere karışmazdı. Calibe bunun için şaşırdığı gibi Fazıla da babası tarafından ilk defa bu derece güzel sözlerle karşılaştığı işin şaşırdı. Bunun için bir cevap bile veremedi. Sai Efendi dadının kızına karşı davranışlarını yine kızının mutluluğundan anlamak için dedi ki:

— İstersen madam Oisselle'i yanına al, istersen dadılarından birini al. E nereye gideceksin bakayım?

Fazıla:

— Siz bilirsiniz efendim. Siz nereye emrederseniz oraya giderim. Siz uygun gördüğünüz yeri söyleyin.

Sai:

— Ben, senin isteğine bırakıyorum kızım.

Fazıla'nın pembe yanakları kıpkırmızı oldu. Bu kırmızılık bütün yüzüne kapladı. Biraz yutkundu. Sonunda söylemek istediği şeyi söylemeye cesaret ederek dedi ki:

— Mademki efendim benim istediğime bırakıyorsunuz...

— Öyle ya! Kızım neresini istersen söyle göndereyim.

— Bizi annemizin mezarına gönderiniz, ziyaret edelim efendim.

Şimdi de Sai Efendi şaşırdı. Anneleri mi? Anneleri karşılarındaki Calibe değil mi ya? Sai Efendi ölmüş olan annelerinin yerine onlara anne getirmede mi? Fazıla mezardan bahsediyor. Mezardan! Sai Efendi eşsiz bulunduğu bir sene boyunca ekseri gidip de uzun uzun arayarak bulduktan ve yerine anne getirdikten sonra bir daha gitmek aklına gelmediği mezardan. Fakat bu on dört yaşındaki bir çocuğun aklına gelmiş ve kendisine ilk defa nereye gitmek istediği sorulduğu zaman orasını söylüyor. Sai Efendi bir gaflet uykusundan uyanır gibi bir hal ile o zamana kadar olan vefasızlığına ve bunu bir çocuğun kendisinin hatırına getirdiğine utandı. Ah! Acaba bunca senelerdir arayıp soranı olmayan o mezar kim bilir nasıl harap olmuş, ne hale gelmiş, içindekinin kim olduğunu gösteren izler, yazılar çürümeye mi yüz tutmuş? Of! Bu ne felaket bir durum! diye Sai düşünüyor ve çok kötü oluyordu. Bir süre düşündükten sonra Fazıla'ya dedi ki:

— Senin orada ne işin var kızım? Meraklanırsın. Hem nereden aklına geldi?

— Aklımdan çıktığı var mıdır efendim? Bizim hizmetçi Kıymet arada gidip annesinin mezarını ziyaret ediyor. Benim de o kadar hakkım yok mudur? Fakat o serbesttir. Ben ise kendiliğimden bir yere gitmeye kalkışamıyorum. Mademki siz böyle bir izinde bulundunuz benim de en önce gitmek istediğim yer orasıdır.

Sai daha çok mutsuz oldu. Hazır bulunan karısının yanında kötü oluşunun farkına varılıp lafının edilmemesi için tedbir almayı da düşünemeyip dedi ki:

— Kızım öyle ise beraber gidelim. Siz arabaya binin. Ben de bir kira arabası getirtirim.

Fazıla:

— Bizi bu defalık yalnız gönderseniz daha iyi olur zannederim. Belki rahatsız olursunuz.

— Niçin?

— Belki orada ben çok ağlarım.

— Ben de beraber ağlarım.

— Sizin ağladığınızı görmek istemediğim gibi ağlayarak sizi de sizi rahatsız etmek istemem.

— Öyle ise ben başka gün giderim. Sen Mehveş'i al da git.

Mehveş Sai Efendi'nin ilk eşinin zamanındaki hizmetçilerden kalma bir hizmetçiydi. Eskiliği ve güvenilirliği sebebiyle Fazıla ile beraber gönderilebilirdi. Fazıla mutlu bir şekilde telaşla hazırlanmak için çıktı. Calibe'nin bu hallere canı sıkıldığından odadan dışarı çıkıp kendisini beş dakika göremese hemen çağıran efendinin çağırmasını beklemek üzere aşağıya indi.

Fakat Sai çok kötüydü. Calibe'nin gittiğinden bile haberi yoktu ki çağırmak aklına gelsin. Aklına gelen başka bir

şey olmalı ki ayağa kalkıp kütüphaneleri ve kendine özel eşyaları bulunan odaya gitti. Sandıkları, büroları ve kütüphaneleri uzun süre karıştırdıktan sonra kâğıda sarılı bir şey eline aldı. Kâğıdı açtı. Çerçevelemiş bir resim çıktı. Bir sandalye üzerine oturup resme bakıyordu. Bir süre hayran hayran baktı. Sonra,

— Ah Fevziye! Şefik tıpkı sana benzemiş. Ah ben ne vefasız adammışım ki senin yüzün bütün gün gözümün önünde olduğu halde yine seni unutmuşum, hatırlayamamışım, diyordu.

Gözlerinden iri iri gözyaşları birbirini takip ederek dökülüyordu. Bu yaşlar sonra birer ırmak halini aldı. Sai resme bakarken bir düzine mendil alarak mendil ile hiç durmadan akan gözyaşlarını silmeye mecbur oluyordu. Bir süre bu durum devam ettikten sonra Sai, resmi önündeki masanın üzerine koymuş karşısında dalgın dalgın bakıyordu. Gözyaşları da kesilmişti. Çünkü daha fazla ağlayacak gibi bir hali bulunmuyordu. Sai hayale dalmış ve bir zaman önündeki resmin benzeri olanın hayali gözlerinin önünde belirmişti. Sai birkaç sene öncesini hatırlamış ilk karısıyla karşı karşıya bulunuyorum diye hayal ediyordu.

Karşısında beliren hayalin güzel gözlerinin süzgün bakışları ve sırma gibi saçlarının parıltısı kendisini âdeta büyülemiş, demin ağlayan gözleri hayran hayran bakıyor, şimdi yüzünde bir gülümseme belirmişti. Kendisini de o zamanki gençlik zamanlarında zannediordu. Hayal ediyordu ki karşısında beliren bu güzel hayal kendisiyle konuşuyor, "Beyim bıyıkların büyüyor ve ne kadar da yüzüne yakışıyor. Şimdi tam erkek tavrı aldın! Saiciğim ne kadar güzelsin" diyor. Bir müddet sonra o hayalin eteğine tutunmuş bir kız çocuk ve daha sonra da kucağında bir oğlan çocuk hayali belirdi. Hayal kendisine "Beyim bak! Fazıla karakaşlarını, kara kirpiklerini senden almış da sarı saçıyla

mavi gözlerini de benden, Şefik ise tamamıyla bana benziyor. Ah ne olur onun bazı özellikleri sana benzeseydi" diyordu. Sai bu hayalin güzel görüntüsüne ve şirin sözlerine doyamazken bu hayal ile kendi arasına siyah saçlı siyah gözlü bir kadın girmek istiyordu. Sai Efendi "Eşim ve çocuklarımla bulunuyorum, bu araya giren yabancı kim? Bu benden ne istiyor? Karım ve çocuklarım ile benim arama kim girmek istiyor? Niçin beni çoluğum çocuğumla sohbet ve mutluluk içindeyken ayırmak istiyor" diye düşünüyor-du. Canı sıkıldı. Sinirlendi. Hayır hayır! Mümkün değil, bu gelen bütün bütün araya girmek ve tatlı hayaline engel olmak istiyor Sai "Sen kimsin? Ne istiyorsun?" dedi. Siyah saçlı kadın:

— Benim efendim, korktunuz mu? Ben ise hareketsiz oturmanızdan uyuyorsunuz zannettim de sessizce yürüdüm. Fakat yakına geldiğimde gözlerinizin açık olduğunu gördüm.

Sanki bu sözler Sai'nin karşısındaki hayalin gitmesi için bir büyüymüş gibi hayal hemen kayboldu ve Sai'nin karşısında yalnız çerçeveli resim ile Calibe kaldı. Artık deminki hayal gitmiş, bitmiş. O zaman geçmiş. İnsanı büyüleyecek kadar güzel sarı saçlı yüzün berrak rengine benzeyen mavi gözlü hayalin yerine siyah saçları insana acı ve zulmü hatırlatan, karanlık içinde parlayan, kömür gibi parlak kara gözlü Calibe hazır bulunuyordu. Sanki doğumun ardından hemen ölüm gelmiş, Fevziye'nin zamanı artık geçmiş, iş Calibe'ye kalmıştı.

Calibe resme bakıp dedi ki:

— Kimin resmi olduğunu sormaya gerek yok. Tıpkı Şefik.

— Fazıla'ya vermek için çıkardım.

Calibe gayet çokbilmiş bir kadındı. Kızgınlık ve sinirle üzüntüsünü belli etmekten kaçınıp sürekli sahte tavırlarla

mutluymuş gibi görünüp, yüzünü istediği şekilde kullanabilmek gibi bir becerisi vardı. İçinden kan ağladığı çok kederli zamanlarında bile, kendini gayet mutlu ve en öfkeli anlarında bile çok sakin gösterebilirdi. Kendi istek ve arzularını öfke ve sinirini belli ederek feda etmezdi. Sai Efendi'ye hiç asık yüzlü olmadı. Dedi ki:

— Ben şimdiye kadar bu resmi neden hiç görmedim. Nereye koymuştunuz?

— Kütüphanemdeki çekmecenin birindeydi.

— Hiç de söylemediniz! Elbet sizin insaniyetinize kalmış bir durumdur. Ama bunu benden saklayarak sizi ne kadar sevdiğimi bildiğiniz halde bir zamanlar benden başka bir kadının size sahip olduğunu düşünmek benim için ne kadar büyük bir acı olduğunu da bilmelisiniz.

— Ne! Beni bu resimden mi kıskanacaksınız yoksa?

— Ah efendim sevginin büyüklüğü, kıskançlığın da şiddetini arttırır. Her zaman sizi gözümden bile kıskandığım gibi benim Sai'min benden önce bir başkasının da Sai'si olduğunu düşünmek istemem. Daha fazlasını da söyleyeyim mi? Seni gelecek günler için de kıskanırım. Bugün beni seven Sai'nin yarın öbür gün bir diğerini sevmeyeceğini neden bileyim? Bana bunun garantisini kim verebilir?

— Ben verebilirim!

— Sen mi? Ah! İşte yine kıskançlık başladı. Ya bu garantiyi senin benden önce de başkasına vermediğini nereden bilebilirim? Hâlbuki sonra beni sevdin.

— Ben vefasız bir adam değilim Calibe! Ben ona da ihanet etmedim!

— Onu da o kadar çok seviyordun demek?

— Hanım ben sana şimdiye kadar ondan bahsettim mi hiç? Sen kendin açtın konuyu, kendin uzatıyorsun. Başka konu yok mu konuşacağımız sürekli bu konuda yoğunlaş-

yorsun? Hem benim hem de kendi canını sıkıyorsun.

— Fakat senin kızın bahsediyor, Hain kız! Benim kendisine verdiğim o kadar emekler meğer kıymetsizmiş. Bak hiç kıymet bilir mi? Anne diye bana sarılacağına mezardan bahsediyor. Ben onun için bir mezardan da soğuk muyum? Hırsız çocuk bilmiyor ki onun bir sözü bu zamana kadar kendisine emek harcayan zavallı kadının kalbine zehirli bir ok gibi saplanıyor ve içten içe beni ve kardeşlerini de zehirleyerek ailemizin mutluluğuna gölge düşürmeye çalışıyor. O mutsuz ve üzgün kadının şimdiki kıskançlığına bir de geçmiş ve gelecek için kıskançlık ekleniyor. Arkada bir mezar önde bir mezar gösteriyor.

— O ne demek?

— Öyle ya! Sen kendi adına benden vazgeçmeyeceğine güvence veriyorsun. Ama zamanında yine böylece güvence verdiğin Fevziye'yi senden ayırıp götüren ölüme karşı koyamazsın. Bende ölecek olursam başka bir kadın senin karın olacak. Sen onun Sai'si olacaksın ha!

Calibe böyle diyerek hüngür hüngür ağlamaya ve gözlerinden iri yaşlar yuvarlanmaya başladı.

— Calibe ne oluyor? Çıldırдың mı? Neden böyle ağlıyorsun?

— Çıldırmadım ama bunları düşündükçe çıldıracağım.

— Sen niye öleceksin? Canım bundan sonraki hayat bizim.

— Zalim! Söylediğin söze bak. Sensiz yaşayacağıma bir gün önce öleyim. Vay! Vay! Sen benden önce gidip de Fevziye'ye mi kavuşacaksın? Beni burada tek başıma bırakacaksın öyle mi? Hayır! Seni ne geçmişe verebilirim ne geleceğe.

— Haydi, kalk buradan çıkalım.

Sai böyle deyip ayağa kalktı. Calibe'nin elinden tutup

dışarıya çıkardı. Bir iki saat sonra Fazıla ile Şefik gittikleri yerden geri döndüler. Sai Efendi Calibe'nin merakı tekrarlanmasın diye çocuklara ne yaptıklarını da sormadı. Fazıla'yı dışarıya çağırıp annesinin resmini verdi. Fazıla beş seneden beri görmediği annesini hemen tanıdı. Hemen resme sarılıp odasına götürdü. Güzel bir yere yerleştirdi. Bir yaşındayken annesini yitiren Şefik, hiç annesini hayal bile edemiyordu. Kardeşi resmi duvara astıktan sonra:

— A bu güzel resim kimin abla?

— Beğendin mi?

— Evet,! Çok güzel! Ne kadar da tatlı bakışı var! Ah keşke annemizin bakışı olsaydı. Kendisinden o kadar korkmazdık. Ya da bizim de bu kadar güzel ve tatlı bakışlı bir annemiz olsaydı.

— Zavallı çocuk, o senin annen.

— Annem mi? A! Hani ya sen her zaman bana şeklini ve yüzünü tarif ederdin. Tıpkı sana benzerdi, derdin. Abla ben bu kadar güzel miyim?

— Kardeşçğim aynaya bak sana yalan mı söylemişim yoksa doğru mu? Aynaya baktığında bunu kendin de fark edeceksin.

— Ah, ben niçin onu hatırlamıyorum?

— Annemiz öldüğünde sen daha bir yaşındaydın, hatırlamaman normal.

— Of...

— Şefik! Şimdi eskisi kadar mutsuz olmayacağız. Sen seni dünyaya getiren annenin yüzünü artık öğrendin. Ben de artık izinden yürüyecek, örnek alacak birini buldum.

Ondan sonra çocukların dersten arta kalan boş zamanları annelerinin resmini seyretmekle geçer oldu.

Dadı çocuklar merak ediyor, anneleri hakkında çok soru soruyor bahanesiyle resmi kaldırıp saklamak istedi.

Fazıla dokunmaması için rica etti. Zalim kadın aldırış etmeyip ısrar etti. Fakat daha resme elini uzatmadan resim ile kendi arasında ceylan gibi endamıyla dikilmiş, göğsünü germiş, başını yukarıya kaldırmış Fazıla'yı buldu. Fazıla ciddi bir sesle:

— Affedersiniz! Madem Oiselle, siz o resmi kaldıramayacaksınız, dedi.

Dadı Fazıla'dan şimdiye kadar hiç görmediği bu tepki üzerine öfkeyle dedi ki:

— Ne! Bana karşı mı geliyorsun?

— Hayır! O sözünüzü de kabul etmem. Size karşı görevim olan konularda saygısızlık etmem. Fakat sizin de benim fikirlerime ve duygularıma karışmaya hakkınız yoktur.

— Verdiğim emeklere ödül olarak mı karşılık veriyorsunuz?

— Hayır, madam Oisalle, merak etmeyiniz. Sizden gördüklerimin karşılığını size veremeyeceğim.

— Bunu kendin itiraf ediyorsun ha! Teessüf ederim.

— Teessüf değil, teşekkür etmelisiniz. Çünkü size karşılığını verecek olsam ne kadar tokat, yumruk, dirsek yemişimdir ki bunlar size geri verilse zor, birden babama anlatsa zor bir durumda kalırsınız.

Dadı birdenbire verecek cevap bulamadığı için kendi kendine söylenerek odadan çıktı.

Fazıla artık çocukluktan çıkıp genç kızlığa geçiyordu. Yaşı on dördtü. Gördüğü eziyetlerin, horlanma ve aşağılanmanın sebebini araştırmaya ve bu kadar acıya mahkûm edilmeleri için suçları bulunmadığını anlamaya başladı. Bu durumda görevi olan Şefik'e dayak yedirmemek ve kötü söz söyletirmemek için kendinde güç buluyordu artık. Artık üvey annesinin boş yere kendine olan kötü davranış-

lara ve azarlara karşı önceki gibi başını aşağıya eğip boynunu bükmüyordu. Tam tersine kendisi o durumu hak edecek bir şey yapmadığı zaman suçu kabul etmediğini ima eder bir tarzda başını yukarıya kaldırıp güzel kaşları hafifçe çatılıyordu. Şefik'in o haksız hareketlere uğradığı zaman ise daha önceki gibi gözleri yaş ile dolmuyor, uzun kirpikleriyle üvey annesine cevap veriyor, sert bakışlarda ve kızdığını belli ederek kardeşini korumaya çalışıyordu.

Dadı öfkesini almak için bir gün bir bahane ile önceden yaptığı gibi vurmak üzere elini kaldırdı. Fazıla kendini korumak için geri çekilip:

— Madam Oiselle! Hemen elinizi aşağıya indiriniz. Önce sebebini söyleyiniz. Haksız olduğumu ve dayağı hak ettiğimi olduğumu kanıtladıktan sonra dövmeye kalkışınız, demişti.

Ve bir defa da Şefik'i dövmeye kalkınca Fazıla kendisini kardeşinin önüne atıp dedi ki:

— Ne hakla vurmak istiyorsunuz? Şimdi o size ne yaptı?

— Sana açıklama yapmaya mecbur değilim. O benim bileceğim şey. Hak ettiğini düşündüğüm an döverim. Sen karışamazsın,

— Yanılıyorsun. Çünkü bundan sonra ben o çocuğu sana dövdürmeyeceğim. Senin görevin bize dayak atmak değil, terbiyemize yön vermek ve bize ders vermektir. Biz onda kusur etmezsek bizi uyarmaya bile hakkın yoktur.

Dadıdaki öfke arttı.

— Artık sen çok oldun. Benimle çok saygısızca konuşmaya başladın. Terbiyeni verdireyim, diye soluğu Calibe'nin yanında aldı. Fakat iyi bir zamanlama seçememiş olacak ki Calibe, komşu Münevver Hanım'la birlikte oturuyordu. Dadı o sinirle Fazıla'dan bir intikam almak için onun iyili-

ğini isteyen biriymiş gibi şikâyet etti. Calibe de Münevver Hanım gelininin ahlaksız olduğunu düşünecek ve oğluna almaktan vazgeçecek diye mutlu olduysa da Münevver Hanım o oyunlara gelir kadın değildi. Sebebini sordu. Kadın istediği gibi olayları değiştirerek anlattı. Fakat Münevver Hanım bir karar vermek için iki tarafın da dinlenmesi gerektiğini söyleyerek Fazıla'yı çağırdı. Olayı ona da sordu. Fazıla haksız yere dayak yemek istemediklerini söyledi. Komşu hanım karar verme önceliğinin Calibe Hanım'da olduğu için öncesustu ve bekledi. Fakat Calibe'nin dadıya yüz verecek kadar rahat davranışlarda bulunduğunu görünce kendisine sıra gelmiş gibi dedi ki:

— Madem Oiselle! Çok dadılar görüyoruz. Ama senin gibi dayaklısını daha görmedik.

— Ben terbiyeleri için yapıyorum.

— Fakat önce bunu düşünmelisin ki haksız yere adam dövmek terbiyeye ters bir şeydir. Sadece dayakla çocuk terbiye edilmez. Bunu bir dadı olarak sizin benden daha iyi bilmeniz gerekir, dedi.

Ertesi gün Münevver Hanım Sai Efendi'yi çağırıp madam Oiselle'in çocuklar hakkındaki düşüncelerini ve davranışlarını anlattı. Efendi o sinir ve üzüntüyle evine geldiğinde doğruca dadıyı çağırıp çocuklarına bir tokat bile vurmasının mümkün olmadığını, eğer bu hareketlerine devam ettiği takdirde derhal bu evden gönderileceğini anlattı. Kadın yelkenleri suya indirdi. Fazıla'ya, niçin kendisini babasına şikâyet ettiğini çok kırılmış, üzülmüş gibi sordu.

Fazıla aslında kimin anlattığını anlayıp sustu. Madam Oiselle ise her ay maaş olarak peşin peşin aldığı on tane sarı altını kaybetmek korkusuyla Fazıla'nın da gönlünü almaya, olanlardan pişman olmuş gibi davranarak kendini affettirmeye çalışıyordu.

Dadı:

— Ben sizi bu kadar okuttum, tahsil ettirdim, her zaman nereye giderseniz yanınızda oldum, her şeyinizle ilgilendim. Sizi çocuklarımımsı gibi sevdim,

— Bunları yapmak zaten senin görevin... Biz de çalışmazlık etmedik, ne söylersen yaptık. Yaptıkların ne olursa olsun o konuda nankörlük edip emeklerini inkâr edemem. Fakat bize bakmak konusuna gelince bununla bana övünmeyiniz. Hakkınız yok çünkü.

— Niçin? Bir dadının görevi olmadığı halde ben sizin saçlarınızı taradım. Elbisenizi giydirdim. Yemeğinizi yedirdim.

— Buraya geldiğinizde sekiz lira maaş istediniz. O görevi de yapmanız şart konularak iki lira fazla verdiler. Siz de büyük bir sevinç içinde kabul ettiniz.

— Öyle de olsa emek verdim ya o yetinez mi?

— Evet,! Bizi Beyoğlu bebekleri gibi giydirdiniz. Süsle-diniz; fakat içimize giyeceğimiz gömleğin biri yıkanıp kurumayınca d'ğeri bulunmuyor. Artık yırtılan yerleri dikiş tutmaz olmuş, bize acıdıkları için de hizmetçiler onu güçlkle dikiyorlar da birkaç dikiş tabakası bir yere geldiği için vücudumuza batıyor. Yeni ayakkabı içindeki çoraplarımızın tabanları yok gibi açılmış. Siz yalnız dışarıdaki insanların göreceği bir şekilde bizi giydirip süslüyorsunuz.

— Ne yapayım? Annenize kaç kere söyledim "Aman içlerindeki kim görececek, boş ver o kadar önemli değil bunlar " dedi.

— Saçlarınızı tarıyorum diye tartaklamaya ve başınızı kımıldattınız diye vurmaya ya da Şefik öbür çocuklardan gördüğü bir oyuncağı ben de isterim diye sana gelip söylediği zaman onu güzel bir şekilde durumu anlatarak ikna edeceğine kıyasıya dövmeye de hakkın var mıydı? Bak

madem Oiselle, ben sana karşı gelmeyi ya da bu küçük yaşım la sana nasihat vermeyi de istemem. Sen bizi okut. Terbiyemize terbiyenle örnek ol. Yani yalnız dadılık görevini yap bize karşı. Fazla olan maaşını da al. Fakat bize eziyet etme, bize kötü davranıp bizi ağlatma. Biz senin iyiliğinden vazgeçtik kötülüğünü istemiyoruz. Ben artık kendime de bakabilirim Şefik'e 'de. Ben kendi saçımı tarayabilecek yaşta yım. Saçımı tararken sertliğin ve saçımı çektiğin zaman belki şimdi önceki gibi başımı önüme eğmem de o acı ile başımı birdenbire yukarıya kaldıracak olursam sizin çene nize çarpar da acıtır.

Dadı hem Calibe'ye yaranmaya hem de mümkün olabile diği kadar Fazıla ile hoş geçinmeye karar vermişti. Bu şekilde bir sene geçti. Fazıla on beş, Şefik sekiz yaşına geldiler. Mukaddem Bey ile Fazıla Hanım'ın nişanlılıkları ve üç sene sonra evlilikleri gündemde olduğu artık gizli tutulmaya gerekli görülme yip iki konak halkı bu konuda serbest konuşulur oldu.

Sai Efendi Mukaddem Bey'e damadım ve Münevver Hanım Fazıla'ya gelinim diye hitap etmekte bir sakınca görmüyorlardı. Calibe bu işin olmasını hiç istemese de zaten olmuş bitmiş, kesinleşmiş bir konu olduğundan sesini çıkarmıyordu. Calibe'nin isteği Fazıla'yı evden bütün bütün kovmaktı. Oysa Mukaddem Bey ile evlendiği zaman çok yakın komşu olduğundan sürekli yine bu evde yaşıyormuş gibi olduğundan şiddetle ve büyük çabayla Münevver Hanım'ın Sai Efendi üzerindeki saygı ve sevgisini kendisinin yaptığı oyunlara bir engel olarak düşünüyor ve bunu asla istemiyordu.

Evet,, Calibe'nin herkesten saklayacağı ve kimsenin bilmes ine asla izin vermeyeceği sırları da vardı. Bunlara evin içinde birinin tanık olması ya da şüphelenmesi kendisinin mahvolmasına, yıllarca hayalini kurup bu uğurda sevdiği

adama sırtını bile döndüğü zenginlikleri kaybetmesine neden olabileceğini biliyordu. Bunun için Fazıla ile Şefik'in bir an önce konaktan çıkarılıp uzak bir yere gönderilmele-
rinin gerekli olduğunu düşünüyordu. Elinden gelse hemen
şimdi Fazıla'yı evinden uzak bir yerde yaşayan bir adamla
evlendirmek ve bu sayede hem çocuklardan hem de
Münevver Hanım'dan kurtulmak isterdi.

Fakat bunun mümkün olmadığı görüyordu. Çünkü
mesele kesin bir şekilde Sai Efendi ile Münévver Hanım
arasında kararlaştırılmış ve herkese duyurulup, herkes
haberdar edilmişti. Fattan kadın mutsuz da olmayıp önün-
de bulunan üç sene süre epeyce uzun bir zaman olduğu için
daha bu konuda nice hile ve olayların planlanmasına ve bu
olaydan onları vazgeçirmek için daha çok zamanı olduğu-
nu düşünerek kendine teselli veriyor mutlu oluyor ve ken-
dini yenilmiş kabul etmiyordu.

Calibe'nin saklayacak gizleyecek kadar önemli olan sır-
rının ne olduğunu hepimiz elbette merak ettiniz. Değil mi?
Evet, bundan bahsetmeyi hiç gönlümüz istemiyorsa de
bahsetmesek de yarım olacak, bir şey anlaşılamayacak. Bu
türlü hile ve düzeni yazmak okumak yasak olsa asla ondan
bahsetmezdik. Fakat bunların yasaklanması için yazılan
nice kitaplar verilen öğütler, hatta tutulan dinler bile bu
olayları izah edip nasihat vermediği için dünyada böyle
olaylar eksik olmuyor. Hatta bu türlü kötü olayın faillerin-
den birçoğunun sonunda beter oldukları sefalet, rezalet ve
kötü durumları bile sonrakilere ibret dersi olması gerekir-
ken hala o kötü yolda insanlar bulunduğundan ve başka bir
yandan da bu yola yeni yeni insanlar adım atarken bunları
anlatmak zorundayız. Bunların önü kesilmiyor, ardı alın-
mıyor, fakat hiçbirisi etrafındaki böyle insanlardan söz açıl-
dığı zaman onunla gurur duyup övünemiyor. Tam aksine
başları önlerine düşüyor ve onların ayıbının kendisine de

yüklenmemesi için çaba gösteriyor. Haklarında söylenen kötü davranışlarını reddetmeye kalkışmıyor ve onun altında ezilmekten kendini kurtaramıyor. Bu yolda eski iyi günlerine dönmek için tövbe ve affedilme kapıları her zaman açıktır. Fakat bu olaylara karışan insanların yaptıkları kötülüklerden sonra insanların yanında hatta kendi düşünce ve vicdanlarında mutsuzluğa mahkûm edilirler. Geçmişlerine bıraktıkları kara bir leke hiçbir şekilde silinmez. İnsanın iradesi ve terbiyesi bir kere yanılmaya görsün ne kadar tamir edilse bile yamalı elbiseye benzer.

Şu hiçbir suçları, günahları olmayan çocuk ve eşine de yüklenir. İffet denilen güzel duygu göğüs kafesindeki kalpteyken korunmalı. Bir kere uçuruldu mu? Bir daha ele geçmez. Onu kaybedenlere her sözü birer doğru olan bizim kocakarılarımızın dediği gibi "Elhamdülillah alnım açık, yüzüm ak" sözünü utanmadan, başı dimdik, huzur içinde söylemek nasip olamaz. Alınları daima kapalı, yüzleri her zaman kara olur.

Calibe'den bahsediyorduk değil mi? İşte Calibe de söylediğimiz kötü davranışlarda bulunduğu halde namussuzluğun bir kırmızı gömlek olup elbette bir gün yakasından, kolundan boy göstereceğini aklına getirmeyip aklınca güya bunu herkesten saklı tutabilecek zannediyor, hiç çekinmeden aklına gelen her şeyi yapıyor, bir bahane bulup bunları en yakınından bile saklıyordu.

Calibe'nin işlediği cinayeti ve daha doğrusu kötü duruma düşürüp perişan ettiği kurbanı kim? Süha'yı bilirsiniz ya! Hani ya babası evlenmek üzere Calibe'ye teklif edip de onun reddettiği ve alay edip aşağıladığı Süha'yı? İşte o zavallı, çaresiz delikanlıyı.

Süha konağa geldiğinden beri kendisinden bahsetmeyişimiz sonra gelişen olayları kaile almak istemediğimiz içindi. Fakat şimdi romanın burasına geldiğimizde

hikâyemizi tam anlamıyla aktarabilmek için o olayı yazmaya mecbur olduğumu düşünüp sizinle paylaşmaya karar veriyorum.

Süha'nın Sai Efendi evine nasıl bir niyetle geldiğini, neler düşünüp nelerden korktuğunu daha önce anlatmıştık.

. Calibe gibi bir şeytan etrafında dolanmamış, onu büyülememiş, ondan uzak durup aklına bin bir kötülük tohumunu atmamış olsaydı bu tarz bir hareket ve bunun gibi olayların içinde olmak delikanlının aklına hiçbir zaman gelmediği gibi, hiç niyeti de yoktu. Sai Efendi'nin evine geldiği zaman Sai'ye gerçek bir enişte ve Calibe'ye de aynı kardeş gibi bakmış, yanlış bir harekette bulunmamış, niyetini hiç bozmamıştı.

Calibe ile Süha birbirlerini sevdikleri halde Süha'nın fakirliği yüzünden Calibe onu kendine layık görmeyip zengin bir adam ile evliliğe hevesi, Süha'nın da Calibe'den duyduğu ağır ve hakaret dolu sözler üzerine cesaret edemeyip, kızın o isteğine engel olmak için kendinde hiçbir hak ve cesaret bulamaması nedeniyle çok kuvvetli olan hislerini, aşklarını ilan etmiş olduklarını ama asla kavuşamadıklarını hatırlarsınız. Hatta Calibe bu aşkını kendi kendisine de itiraf etmemek için inat etmişti. Calibe gelin olduktan sonra da. Bu olay eskiden beri olduğu gibi ağabey ve kardeş ilişkisi gibiydi.

Bu ilişki öyle bir haldeydi ki Nabi sık sık kardeşini görmeye gittiği halde Süha yalnız bu ziyaretlerde biraz da olsa Calibe'yi görebilmek için onunla beraber giderdi. Süha Calibe'den hiçbir ümidi kalmadığını gördüğü zaman bu kadına olan aşkını, onun evli bir insan olduğunu ve kendisinin de onun kardeşi olduğunu unutarak bu aşkı kendi içinde büyütülmüştü. Süha, Sai Efendi'nin konağına yerleştiği zaman Calibe'den eskiden olduğu gibi kötü davranışlar

görmeyip tam aksine çok iyi davranışlar gördü. Calibe'nin kötü tavırlarından ne kadar üzülse bile ondan soğuyamamış olan Süha güzel sözlerinden kendisine olan bakışlarından ilgisinin devam ettiğini anladı.

Süha Sai'ye bir rakip gözüyle bakmıyor ve onu kıskanmıyordu, belki onu kendisinin saygı gösterdiği ve sevdiği Calibe'yi hoş tutan ve her dediğini yapmayı kendisine görev bilen ve Calibe'nin istediği servet ve itibarı ona sağlayan ve mutluluk veren, kendisine evinin kapılarını açmakla Calibe'ye verdiği değeri gösteren ve alçakgönüllü davranan bir insan olarak görüp ona saygı duyuyordu. Süha kendisi için gayet kıymetli olan Calibe'nin değerini bildiği için Sai'yi kıymetli bir insan olarak düşünüyordu.

Süha Sai Efendi'nin konağına ilk geldiği zamanlar oraya gelmek için istekli olmasını doğru bir karar olarak düşündüğünden bularak bu halinden memnun oluyordu. Fakat bu memnuniyeti çok devam etmedi. Çünkü istediği gibi servet ve rahat bir yaşam elde etmiş olmakla pırlanta ve mücevherler, güzel ve gösterişli giysiler içinde bulunan emrine en mükemmel araba ve hizmetçiler verilmiş olan Calibe bütün gün iç sıkıntısından söz ediyordu.

Sai Efendi yanında bulunduğu zamanlar Calibe bu can sıkıntısından hiç söz etmeyip çok mutlu ve huzurlu bir halde bulunduğundan zamanla Süha bunu Calibe'nin Sai Efendi'ye çok düşkün olduğu için onun yanında bulunmamasından ileri geliyor sanmıştı.

Calibe oynadığı rolleri çok güzel oynamakta olduğu için Sai Efendi'yi hiç sevmediği halde büyük serveti için adamcağızın o kadar yüzüne güler ve onu o derece sevgisine inandırırды ki Sai Efendi'nin biraz keyifsizliği olsa Calibe'yi mutsuz etmemek için gizlemeye ve anlayacak gibi olduğunda içindeki sıkıntı, endişe ve telaşı gizlemek için Sai Efendi hiçbir rahatsızlığı olmadığını söyleyerek sevgili

eşini meşgul ederek keyifsizliğini unutturdu. Calibe eşini kendisine inandırmak için o kadar dikkatli ve becerikli bir şekilde hareket ederdi ki Sai Efendi'nin havanın sıcaklığına ve soğukluğuna göre tepkilerine ve bunun Sai Efendi üzerindeki etkilerine dikkat ederek zavallı adamcağızı karısının iyi davranış ve sözleriyle mutlu bir halde bulunduyordu.

Her bir aktrisin becerisi bir dalda olup kimisi trajik, kimisi komik olur. Calibe her iki dalda da istediği rolü büyük bir beceri ile oynayarak, birinci sınıf aktrislerle bile taş çıkartmaktaydı. İsteddiği zaman kendisini gayet mutlu veya masum ve üzgün gösterebilirdi. Ve istediği anda yüz ifadesini ve tavırlarını tam aksine değiştirebilir gülerken bir anda ağlayıverirdi.

Calibe Sai Efendi olmadığı halde Süha ile bulunduğu zamanlar gösterdiği tavır ve davranışlarıyla Süha'ya bir şey anlatamayacağını, hatta delikanlı o iç sıkıntısına sebep olarak belki kendisinin olma ihtimaliyle Calibe'nin yanından kaçtığını görünce Süha'ya daha açık olarak ilgisini ve beğenisini belli etmeye çalıştıysa da delikanlıya bu davranışlarıyla da bir şey anlatamayacağını görüyordu.

Ahlak kurallarının dışına çıkmak istemedikleri halde Calibe'nin de isteği o yolda olduğundan ve Süha'ya olan ilgisi ve sevgisi de buna kuvvet verdiğinden arzu ettiği servet ve lükse ulaştıktan sonra artık gözü Süha'da kalmıştı. Bilinen bir şeydir ki ahlaksız olan insanlar kendilerine yapılan iyiliklerde bile bir hata, kusur ve kötülük aramadan yapamazlar. Ahlaklı kişilerin hiçbir kusur bulamadıkları olaylarda bile kendileri adına bir kötülük bulup, bunu içlerinde büyüterek bundan güç alırlar. Elbette uğraşacak bir şey bulurlar, rahatlık ve mutluluk, huzur ve zenginlik bu tarz insanların rahatsızlığıdır. Bu sayede Calibe'nin de ahlaksız bir insan olduğunu belirterek onun iç dünyasını ve

kişiliğini de ortaya koymuş oluyoruz.

Bu sayede Calibe tüm zamanını ve becerisini kullanarak zavallı Süha'yı baştan çıkarabilmek için uğraşüyor arzularını tatmin etmeye çalışıyordu. Calibe'nin, sütkardeşi diye bilinen Süha ile yalnız bulunması kimsenin dikkatini çekmeyecek ve kimse bundan şüphelenmeyecekti. Nihayet konuşarak Süha'ya derdini anlatamayacağını gören Calibe konuyu açıkça söylediğinde Süha kendisini kız kardeşi bilerek evine geldiğini söyleyince Calibe "Eğer kız kardeşin olsam daha önce babam beni seninle evlendirmeye çalışır mıydı?" cevabını verdi. Süha daha önce aklının nerede olduğunu sorunca Calibe bundan önce aklının zenginlikte ve lükste olduğunu, şimdi ise ona sahip olduğu için kendisine olan ilgisini tekrar fark ettiğini belirterek, geçmişte yaşadıkları olayları bir yana bırakıp hayatlarını yaşamayı teklif edince Süha sinirinden kıpkırmızı olarak Calibe'ye,

— Alçak kadın! dediğinde Calibe büyük bir öfkeyle ve tehditkâr bir biçimde ayağa kalkarak Süha'ya bakmaya başladı. Öfkesi gözlerinden yeterince belli olmakta, burnunun kanatları kalkıp inmekte ve dudakları titremekteydi. Bu haliyle Calibe'nin çok çekici ve insanı korkutan bir güzelliği vardı. O kadar korkunçtu ki Süha da ondan ürktü. Şekli güzel, tüyleri parlak bir canavar görüyor sandı. Dehşet ve üzüntü içerisinde kapıdan dışarı fırladı. O gün sokağa çıkıp gece yemekten sonra eve geri döndü. Ve yazıları bulunduğunu söyleyerek erkenden odasına çekildi. Gece herkes yattıktan sonra Calibe Süha'nın oda kapısındaki anahtar deliğinden Süha'yı gözetledi. Süha'nın tüm eşyaları toplanmış ve gitmeye hazırlık yapar gibi bir hali vardı. Delikanlı eşyalarını yerleştirmiş olduğu küçük sandığının karşısına geçmiş oturuyordu. Yüzündeki gam ve keder kalbindeki acıyı ve üzüntüyü gözler önüne seriyordu. Calibe'nin yüreği çarpmaya başladı. Süha'nın hemen o

sabah konaktan çıkmaya hazırlandığı görülüyordu. Calibe odasına döndüğünde yatağına girdiğinde gözleri kapalı olduğu halde hiç uykuya dalmaksızın sabahı etti. Sabahle-
yin normalinden erken kalkıp Süha gitmeden onu bir kez daha görmek istiyordu. Sabah olup herkes kalktıktan sonra Calibe Süha'nın odasına yönelip eliyle kapının tokmağını çevirdi fakat kapı açılmadı. O zaman Süha'nın kalkmış olduğunu ve kimsenin girmemesi için kapıyı kilitlemiş olduğunu anladı. Girmek için izin istercesine kapıyı vura-
rak Süha'nın kapıyı açmasını sağladı. Gitmek için hazırlan-
mış olan Süha üzerini bile yolculuğun şartlarına uygun ola-
rak giymişti. Süha Calibe'nin yüzüne bakmayıp:

— Ev de sizin, oda da. Ben şu sandığımı şuradan alayım da siz buyurunuz hanımefendi, diyerek sandığın kulp-
larından tutup kaldırmak üzereyken Calibe engel olmak amacıyla karşısına geçip:

— Süha! Beni mahvediyorsun! Yaptığını düşünmeye-
rek yapıyorsun. Senin buradan birdenbire çıkıp gitmene ne anlam verirler, ne düşünürler? Anlamaya çalışmak yerine aramızda neler geçtiğini düşünerek şüphelenirler

Calibe o gün dünkü halinde değildi. Masum ve zor bir durumda olup kalması için yalvarırcasına ısrar ediyordu. Önceki üzüntü ve kaygılarından çok daha kötü bir durum-
da olacağını kendisine anlatıp aklını başına topladığını o kargaşadan kurtardığı için Süha'ya teşekkür ediyordu. Kendisini o hale getirenin ona olan aşkı olduğunu bahane ederek affetmesini istiyor ve bundan sonra daha haysiyetli davranacağını belirtiyordu. Calibe'nin o anda istediği namussuzluk değil namusunu ve haysiyetini kurtarmaktı. Süha bunu reddetmek için kendinde çok katı bir kalp aradı. Verdiği kararı uygulamakta çok başarılı olamadığı elindeki deri kaplı sandığı yere bırakmasından anlaşılıyordu. Çünkü karşısındaki Calibe, Süha'nın gitmesi karşısında akmakta

olan gözyaşlarını saklayamayıp aksine ona yalvarırcasına göstererek siliyordu. Süha olamaz anlamında başını sallayıp:

— Hayır! Hayır! Kalamam, gideceğim, dedi. Calibe bir çaresizlik ve panik ile:

— Süha bir bahane bul da git! Bir sebep bul beni mahvetme! Namusumu sen korudun. Şimdi berbat etme! Okuldan mezun olmana iki ay kaldı. Yalnız iki ay! O zaman o bahane ile gidersin. Şimdi hiç mantıklı olmaz. İki ay süresince benim gibi zavallı bir kadın sana ne yapabilir ki korkacaksın. İşte kanıtı da meydanda. Ben yanlış tavırlarda bulununca beni reddetmek ve uyarmak her zaman senin elinde... Düşün ki senin amcanın kızıyım. Benim namusumu korumak senin de görevidir.

Bu sözlerin üzerine Süha iki ay sonra diplomasını aldığı anda kendini geçindirebileceği için ayrı yaşamak istediğini bahane ederek konaktan çıkması kararıyla mesele kapandı.

Ondan sonra Calibe Süha'ya aklını başına toplayıp eski fikrinden tamamıyla vazgeçmiş olduğunu kesin olarak ispat edebilecek bir halde göründü. Olgun bir kadın tavrı takındı.

Bir buçuk ay sonra bir gece Şai yine bir davete gitmiş ve Calibe de misafirler ile aşağıda oturuyordu. Calibe telaş ve güler yüz ile elinde bir kitap olduğu halde Süha'nın odasına girip dedi ki:

— Sana zahmet ama Süha Bey! Misafirle iddiaya girdik. Bakalım hangimiz kazanacak! Bu romanın bir yerinde basım hatası olmalı; birçok yanlışlar var! Ben bunların imlası böyle olmayacak, dedim. Misafir hayır doğru yazılmıştır diyor.

— Verin de bakayım.

— Yok olmaz! Hanım çok ısrar etti. Ve şöyle dedi "Kardeşin değil mi elbette seni haklı gösterir. Kitabı kardeşine göstermeden yanlış olan kelimeyi söyle. O bildiği gibi yazsın da sonra beraber kontrol ederiz" dedi.

— Çabuk söyle.

Calibe elindeki kitaba bakarak söylemeye, Süha da yazmaya başladı:

"Paraları size teslim ettikten sonra bir cevabınızı alamadım. Benim söylediğim gibi bin lirayı sekize bölerek ayrı ayrı bankalara yatırdınız mı? Söylediğimi unutup da sakın hepsini birden aynı bankaya yatırmayın. Acil olarak cevabını bekliyorum"

Süha yazıp bitirdikten sonra Calibe hemen alıp acilen gitti.

Az bir müddet sonra Süha diplomasını aldı. Hemen onun ertesi günü Calibe'ye dedi ki:

— Ben şark hizmetine gitmeyi istemiştim. Eğer başarılı olsaydım konaktan ayrılmak için Sai Bey'den izin almama gerek kalmayacaktı. Bu da benim için çok güzel olacaktı. Fakat benim burada kalmam için çok ısrar ediyorlar. Bu defa da çalışkanlığımızın zararına uğradık demektir. Her ne ise şimdi konaktan çıkmak için Sai Bey'den bir uygun bir dille izin isteyebilir misin? Yoksa ben mi söyleyeyim?

— Ne acelen var? Dur bakalım hele bir işine başlayıp kendine bir düzen kurda ondan sonra bakarız!

— Ben sana diplomamı alıncaya kadar söz verdim. Dün diplomamı aldım. Bugün fazla bile oturdum.

— Nerede yatıp kalkacaksın?

— Ben yerimi hazırladım bile! Artık aç kalmam.

Calibe bu söz üzerine ufacık gülümsemesinden başlayan gülmesini kahkaha derecelerine kadar götürmekle Süha'yı şaşkına çevirmişti.

— Bu söylediğimde gülünecek bir şey yok. Sai Bey'e sen mi söylersin ben mi söyleyeyim diyorum

— Ben önce sana bir masal anlatayım da soruna sonra cevap veririm.

— Bana masalın gereği yok.

— Bunun gereği vardır. Çünkü sana ait!

— Benim masal olacak hiçbir halim yok.

— Bu da bundan sonra olacak masal. Dinle de bak! Süha!

— Efendinin şimdi çekmecedeki bin beş yüz liralık birikmiş parası var.

— Olabilir bu beni neden ilgilendirsin ki?

— Dinle! Ben onun bin lirasını oradan alacağım. Birer birer ellerimle onları yakacağım. Tamamen kül oluncaya kadar seyredeceğim. Artık onun külünü saklamaktan kolay ne var! Sonra efendi çekmecesini açıp işi anlayınca ve senin şu yeleğinin çiçekli düğmelerinin bir tanesini de çekmecenin içine düşmüş bulunca elbette odanı arayacaktır ki o esnada senin tüm soğukkanlılığınla bin lirayı yerleştirmek üzere bir dostuna yazıp onun da memnuniyetiyle ve her ikinizin de yakalanmamak için dikkatli davrandığınızdan imzalamamış olduğunuz halde her şeyi anlatan bir mektubu odanın bir köşesine bırakmak benim için hiç de zor olmayacak?

— Saçmaladığının farkında mısın?

— Yok, saçmamıyorum. Hani senin yeleğinin bir düğmesi nerede?

Süha yeleğinin düğmelerini kontrol edip:

— Düşmüş olmalı.

— Veya elbiselerin şurada dururken sen odada bulunmadığın bir zamanda ben koparmışım. Ya geçen gün imla için iddiaya girdik diye seni kandırıp yazdırdığım kâğıdı

unutuyor musun?

— Sen romanın içinde bir mektup dedin.

— Budala! Romanın hangi roman olduğunu bile sormadın.

— Benim roman okuduğum yok ki sorsam da ne anlayacağım. Fakat şaka çok çirkin şaka. Calibe öyle münasebetsiz sözleri bırak.

— Şakası makası yok! Sen buradan gitmek için prangadan başka yer bulamazsın. İşte burası ile orasını karşılaştırıp tercih yapmak senin elindedir.

Calibe bu sözleri söyledikten sonra bu işte şakası olmadığını anlatmak ister gibi asık ve ciddi bir ifadeyle Süha'ya baktı. Zavallı adam neye uğradığını bilmediği bir tuzığa tutulduğunu anladı. Calibe masumca:

— Bana alçak diyen adama ben de herkes tarafından alçak dedirtmeliyim veya kendime engel olmakla en büyük hatayı yaptığımı kabullenip bir çıkar yol bulmalıyım.

Çaresizlik içinde olan Süha o gece odasında başını elleri arasına alıp gözlerinden sel gibi yaşlar akmakta olduğu halde geceyi minderin kıyısında yatağa bile girmeden, düşüncelerini bile toparlayamaz bir halde geçirdi.

Birkaç gün sonra Calibe ile Süha arasında şöyle bir konuşma geçti:

— Ah keşke ben bu eve hiç gelmemiş olsaydım. Calibe sen beni mahvettin, şimdi ne yapacağımı bile bilmiyorum. İşleri çıkmaz yollara sürükledin ve şimdi batıp duruyorum.

— Nankör! Sana olan aşkıma böyle mi teşekkür ediyorsun?

— Beni asıl sen nankör ettin. Evine sığındığım, ekmeğini yediğim iyi bir insana karşı, yaptığı iyiliklere ihanet ettirdin. Şimdiye kadar rahat yediğim ekmek o adamın sofrasında ve karşısında bulunduğum halde artık boğazımdan

güçlkle geçiyor. Yüzüne bakmaya utanıyorum. Bütün gün kendi alçaklığını düşünerek kendimi suçluyor ve utanıyorum.

Calibe:

– Alışırısın zamanla, sen kalkıp o adamı düşüneneğine kendini, beni ve aşkımızı düşün, dedi.

Süha kıpkırmızı olarak başını önüne eğdi. Süha artık Calibe'den çok fazla nefret ediyordu. Nefret ettiğı halde yakasını elinden kurtaramayacak bir şekilde tutulmuş ve tuzağı düşmüş olduğuna inanıyordu. Kendisini bu hale getiren hain kadından intikam almayı ve onun kendisine yaptığı gibi o da ona bir oyun oynamayı aklına koymuştu. İlk işi Calibe'nin yüzüne gülerek o mektubu elinden almakla kendini onun elinden ve oyunlarından kurtarmak olup bunun için de onun istediğı gibi davranarak güvenini kazanmak gerekiyordu. Şantaj için kullandığı o mektubu bir kere ele geçirip yok ettikten sonra Calibe'den bir korkusu kalmayacağı için onun yüzüne karşı istediğı gibi konuşabilir ve onu terk ederek arkasına bile bakmadan intikamını almış olmanın verdiği mutluluk ve huzur ile çekip gidecekti. Süha kendini frenleyerek Calibe'ye olan nefretini de bastırarak onun yüzüne gülmeye ve ilişkilerinde daha sıcak davranmaya başladı. İki cambaz bir ipte oynamaya başladılar!

Süha memuriyetine başladı. Ve evin de doktorluk hizmetini yapmaya başladığı halde orada oturmasını bir borç bilerek Sai Efendi'den başka bir ücret kabul etmemek için ısrar etmişti. Sai Efendi'de bu davranışı onaylayarak ona saygı ile teşekkür etti. Süha'nın becerileri konaktan başka çok çok insan tarafından da duyulduktan sonra herkes tarafından tanınmaya başlandı.

Calibe'nin kardeşi Nabi güzellikte ve kötü huylulukta tam ablasının kardeşi ise de kurnazlıkta ona benzemeyip

biraz saf biriydi. Okuldan mezun olmuş ve bir eve yerleştirilmişti, babasının verdiği maaş ve eniştesinin arada bir yaptığı yardımlarla gücünün yettiği ölçülerde eğlence âlemlerinde dolaşıyordu. Ve içinde bulunduğu durumdan dolayı ablasından çok çok azar işitmekte ve eniştesine belli etmemesi için defalarca uyarı almaktaydı. Kendi yaşantısına ve davranışlarına karışmadığı sürece ablasının emirlerine karşı gelmezdi. Annesi çok fazla yüz vermiş olduğundan kötü ahlakına ek olarak yüz­süz­lüğünü ablası gibi uyanık ve içten pazarlıklı olmadığından insanlardan bunu gizleyemiyordu.

Bu tavır ve davranışlarıyla iki senesi geçmişti. Fazıla Hanım on yedi yaşına geldiğinden bakıcıya ihtiyacı olmadığı gibi Şefik'e de kendisi bakıyordu. Artık zalim dadısına gerek görülmediği için Münevver Hanım'ın isteği üzerine Sai Efendi tarafından izin verildi. Calibe buna çok sinirlendiyse de kocasının durumu anlamaması için belli etmedi.

İşte hikâyemizin başında anlattığımız düğün de bu zamandaydı. Şimdi hikâyemizi Calibe ile Fazıla'nın düğünden evlerine döndükleri zamanı anlatacağız.

Calibe ile Fazıla'nın düğünden evlerine döndüklerinde Calibe ferace ve başörtüsünü çıkarırken Fazıla da yukarıya doğru koştu. O anda merdivenden aşağıya on yaşında sarı saçlı, mavi gözlü, kumral kaşlı, pembe beyaz bir erkek çocuk indi ki bunun kardeşi Şefik olduğunu söylemeye gerek yoktur zannederim. Öncelikle Calibe'nin elini öptü. Sonra Fazıla'ya gelip sarıldı. Fazıla panikle:

— Nasıl oldun Şefik? Şimdi nasılsın?

— Bir şeyim yok.

— Bakayım ateşin var mı? Ver ellerini, avuçlarına da bakayım.

— İyi oldum canım!

— Oh! Allah'a şükür bir şeyin yok.

İki kardeş odalarına gittiler. Fazıla soyundu. Gündelik kıyafetini giyiyor bir yandan da kardeşiyle konuşuyordu:

— Bugün seni yalnız bıraktılar mı?

— Hayır abla! Mehveş dadım hiç yalnız bırakmadı.

— Aferin Mehveş'e!

— Bugün bir madam Oiselle geldi. Bir görsen abla! Görsen ne kadar sevimli. Ne kadar nazik. Yarın yine gelecekmiş.

Mehveş odaya girip:

— Hanımcığım! Anahtarlarını ver de elbiselerini kaldırayım.

— Teşekkür ederim dadıcığım. Bugün Şefik'i yalnız bırakmadığın için çok mutlu oldum, üstelik bunu yaptığın için azar ıstımeni de istemem. Ben şimdi giysilerimi toplarım geçen günkü uyarılardan daha uslanmadın mı?

Mehveş:

— Adam sen de bana ne yapacak? Biz size giden madam Oiselle'in hatırı için mi bakıyorduk. Onun arkadaşlarıyla olan toplantılarında ona bile hizmet ediyorduk. Şimdi sizin işinizi yaptığımız zaman özellikle bizi çağırıp da başka iş buyuruyor. Madam Oiselle'in gitmesinin acısını sizden çıkarmak istiyor. Sözde bizi çalıştıran madam Oiselle imiş. Hanımefendinin kardeşlerinin, sütkardeşinin işlerini yapalım da efendimizin çocukları odalarını, eşyalarını kendileri toplansın öyle mi? Ben öyle şey yapamam. Olsa olsa beni de öteki oda arkadaşlarım gibi kovar. Varsın kovsun!

— Reftar'a bak nasıl yaranıyor. Dadıcığım ondan örnek almıyor musun? Bize bir bardak su bile vermiyor.

— Ha! Reftar dedin de aklıma geldi. Benim size söyleyeceğim var ama yalnız ikimiz arasında kalmalı.

— Peki, ama benim de senden bir ricam var. Bizim yüzümüzden azar işitme. Çamaşırımız yıkanıp ütülenip geliyor. Onları ben yerleştirebilirim. Görüyorsun ki madam Oiselle gıdeli bize kimsenin hizmet etmesini istemiyor. Maksat sizi ve bizi madam Oiselle idare ediyordu diye göstermeye çalışmaktır. Hizmetçilerin hepsi korktular. Çekildiler. Sen inat edip de kendine zarar verme sana laf söylemesine izin verme,

— Zaten burada olması bana zarar değil mi? Ben karşılık vermiyorum da onun için bu zamana kadar kalabildim burada. Şurada sabır edeceğim bir sene daha. Siz bu evden gittikten sonra ben de burada kalacak değilim ya! Senin düğününden sonra artık benim de evlenme zamanım gelmiş demektir.

— İşte benim de dediğim kendine bütün bütün eziyet çektirme.

— Dün Münevver Hanım'ın konağına gittim. Hizmetçiler söylüyorlardı. Nişan için yapılan gerdanlık bitmiş. İki güne kadar Fazıla Hanım'a takılacak diyorlar.

— Aman sen de dadı!

Şefik:

— Gerdanlık mı takacaklarmış Mehveş dadı.

Mehveş:

— Evet, küçük bey.

Şefik:

— Ablacığım gerdanlığını takacakları zaman beni de çağır da bu mutlu ana bende şahit olayım.

Fazıla saklamak istediği küçük gülümsemesiyle sustu.

Mehveş:

— Ben sana haber veririm küçük bey, dedi.

Bu sırada Calibe gelip bağırarak:

— Nerdesin Mehveş! Gel odamı topla, giysilerimi topla.

— Ben yanınızda yardımcı olmak için kızlar vardı sanıyordum efendim.

— Olsun ya da olmasın seni ilgilendirmez. O senin görevin değil. Gel sen topla, işini yap gerisine karışma.

Calibe böyle deyip çıktı. Dadının çocuklarla iyi ilişkisini kıskanıyor, onların işlerini yapmasını ve dertlerini paylaşıp onlara moral vermesini istemiyor, çocukları bu yüzden de kendi işlerini kendilerinin yapmasına mecbur ediyor, onların hizmetinde bulunanları hemen çağırıp başka iş veriyordu. Fazıla güzel ve zeki olduğu kadar da düzenli ve hamarat olduğundan ses çıkarmayıp kendi işlerini çok güzel yapıyordu.

Yemek pişirmek ve çamaşır yıkamak gibi işleri yapmaya mecbur olan insanların yanında kendisini mutlu hissediyordu. Bir sene sonra Münevver Hanım gibi bir iyi annenin ve Mukaddem Bey gibi bir eşin yanında edeceği rahatı düşünüyor az bir zaman için sabretmeyi zor bir şey gibi görmüyordu. Sonunda mutlu olacağını bildiği için bu eziyetler karşısında mutsuz olmuyor, alışmış olduğunu belirten tavırlar sergiliyordu Fazıla ilk önce mücevherlerini yerlerine koyup çekmecesine kilitledi. Ondan sonra giysilerini kaldırdı. Düğün yorgunluğunu atmak, dinlenmek için oturdu. Masanın üzerindeki Şefik'in yeni başlamış olduğu resim kâğıdına bakıyordu.

Fazıla:

— Güzel bir şey oluyor. Şefik ben buna hiç el sürmeyeceğim. Yalnız senin işin olsun; iki gün daha çalışırsan bitecek ve çok güzel olacak.

— Dünden beri yasakladığın için yapamadım.

— Ya sen hastaydın kardeşim o yüzden yasakladım.

Acelesi yok yavaş yavaş yaparsın.

Bu arada Calibe'nin kızı Mefharet içeri girdi. Fazıla ve Şefik'in yüzleri masaya dönük ve arkaları kapı tarafında olduğundan girdiğini görmediler. Yavaşça gelip Fazıla'nın saçına asılınca Fazıla canının acısıyla "ay" diye bir ses çıkardı. Sonra ne olduğunu görüp dedi ki:

— Çocuk ne yapıyorsun?

Mefharet:

— Ya niçin senin saçın bu kadar uzun. Benimki öyle değil. Ya bunları kes ya ben de böyle çekerim.

— Bırak saçımı, haydi çekil.

Fazıla saçını kurtarmakla uğraşırken Mefharet onu bırakıp masanın üzerine saldırdı. Oradaki mor mürekkebi Şefik'in yaptığı resmin üzerine hemen döküp kaçı.

Fazıla'nın can acısından Şefik'in gönül acısından gözlelerinden yaş geldi.

Şefik:

— Ah abla buna ben bu kadar emek verdim de az işi kalmışken bu hale geldi yazık değil mi? Benim emeklerimden bir eser bile kalmadı; her tarafı boyandı, çizdiğim şeyler görünmez oldu.

Şefik kâğıda baktıkça morali bozulup ağlıyordu.

Fazıla:

— Ne elbiselerimiz kaldı, ne de ayakkabılarımız. Kalk seni soyayım üstünü değiştir de buralarını temizleyeyim.

Şefik:

— Ama bu da çekilir mi ya? Biz bunun yaptığını hak ettik mi şimdi?

— Kalk kardeşim kalk. Konuşmakla zaman geçirmeyelim. Ellerimiz de daha fazla boyayı emmesin çıkmaz sonra.

Fazıla Şefik'i soyamak üzere iken bir hışımla Calibe geldi:

— Metharet'i niye odadan kovdunuz. Kız ağlaya ağlaya geldi, dedi.

Fazıla:

— Benim saçıma sarıldı. Şefik'in resmine mürekkep döktü. Baksanız ya üstümüz berbat oldu. Üstelik biz onu odadan kovmadık kendisi bir şey diyeceğimizden korkmuş olacak ki hemen kaçıp gitti

Calibe:

— Kıyamet kopmadı ya! Çocuğa bağırıp onu ağlatacak ne var?

Fazıla:

— Anne biz sizin sözünüzü dinlemeyip yaramazlık yaptığını düşünürken, ona bağırmanız gerekirken, siz gelip bize bağırıyorsunuz.

Calibe:

— Ya utanmadan bir de küçük çocuk ile uğraşacaksınız öyle mi? Aklını başına topla. Ben çocuklarıma söz söyletmem. Hem de onu odadan kovmaya hiç hakkın yok.

Fazıla:

— Onu kovan olmadı. Kendi yaptığı şeylerden utanıp kaçtı.

Fazıla düğün yorgunluğundan dinlenmek isterken üstünü değiştirdi. Ortalığı temizledi. Ve artık hiç işe yarar yeri kalmayan resmi de attı. Yerine oturup Mehveş'in Reftar için söyleyeceği gizli sözün ne olabileceğini düşünüyordu. Reftar birçok yalanlar dolanlar ile ev halkını daima rahatsız etmekte ve Calibe de onu kendisine bir alet olarak kullanmasından bu defa da kendisi hakkında bir dedikodu yaymasından, bir tatsızlık olmasından korkuyordu.

Süha Bey ile Nabi Bey'in çamaşır ve ütülerini hizmetçileri tarafından yapılsa da odalarına ve elbiselerine bakmak gibi hizmetleri Mehveş'e vermişlerdi. Fakat birkaç günden

beri Calibe Mehveş'e "Senin üzerinde iş çok. Nabi'ye Reftar baksın" diye emir vermişti. Mehveş gibi yaşlıca ve iyi bir hizmetçi dururken Reftar'ın Nabi'nin hizmetine verilmesine, işin gidişini ve ortada dönenleri bilmedikleri için gerek hizmetçiler ve gerek Fazıla olanlara bir anlam veremedilerse de bunun aslı Calibe'nin Reftar'ın keyfine hizmet etmesidir. Reftar Calibe'ye herkes tarafından laf taşımak ve kapıları dinleyip haber getirmek gibi çok çok hizmetlerde bulunduğu gibi hanımın söylediği her sözü her davranışı desteklemekle de iyice gözüne girmişti.

Calibe böyle bir arkadaş'a daima ihtiyacı olduğunu görmüştü. Bu hizmetlerine bedel olarak Reftar'ın kardeşi Nabi'ye olan ilgisine engel olmadıktan sonra biraz daha sabırlı ve güçlü olmak istemişti. Nabi kendini evin efendisi gibi görüp hizmetçilerine her türlü işini yaptırır ve kardeşini de para için çok rahatsız ederdi.

Bunun bu hareketlerine, bu kendini bilmez tavrına Calibe kötü halde sinirlenir ve evinden kovmak istese de Nabi gidince Süha'nın da gitmesi olasılığını düşünür ki bu da işine gelmezdi. Bunun için Nabi'nin hallerine karşı gösterdiği sabır ve sessiz kalması da Nabi'nin yüz bulmasına sebep olurdu. Arsız delikanlı bunu kendisinin ablasının gözünde çok değerli olduğundan ve yanında olmasına çok alıştığı için ablasının ondan ayrılmak istememesinden kaynaklandığını zannederdi.

Düğünden dönüş zaten akşamüzeri olduğundan gece olmuş ve hizmetçinin biri hanımların ve beylerin odalarına gidip:

— Yemeye buyurunuz efendim, diyerek sofraya davet etmişti.

Sofrada Sai Efendi'nin sağ tarafında Calibe sol tarafında Fazıla ve sonra Şefik onun yanında giden dadı, hep orda kalan ve gelebilecek olan misafire ayrılmış boş sandalye

ondan sonra Süha Bey ve onun yanında Nabi Bey ve Calibe'nin çocukları ki bu durumda bile bir ara Calibe'nin sandalyesine oturmak için uğraşıp dururlardı. Sai Efendi o zaman kırk üç kırk dört yaşında olmasına rağmen zamanında çok güzel ve yakışıklı olduğu gibi hala da yüzü otuz sekiz otuz dokuzdan daha yaşlı görünmüyordu. Boylu poslu, güzel endamlı, yakışıklı, siyah saçlı, karakaşlı ve kara gözlüydü.

Nabi çok güzel ve yakışıklı bir delikanlı ve Süha da çok cazibeli, şirin bir gençti.

Calibe düğünden bahsederek gelin odasının görünüşünü ve alınan eşyaları anlatıyordu. Sonra da kadınların tuvaletlerini eleştirip anlatıp durdu.

Sai dedi ki:

— Bizim kız vermek için şimdilik damat arama düşüncemiz yok. Çünkü Mefharet daha küçük olduğu için ona daha zaman çok. Fakat yetmiş iki erkeğimiz var ki onları düşünmeli. Artık bu beyler evlenmek istemiyorlar mı Calibe?

Nabi:

— O mutluluk kardeşine kalırsa vay halimize. Görevi bile değil.

Calibe:

— Görevim olsa bile ne yapmalıyım? Senin gibi fakire kız bulmak kolay mı? Daha bir paran, maaşın bile yok. Babanın verdiği on lira ile ev idare edebilecek misin?

Nabi:

— Ben de idare edecek eş istemiyorum. Beni besleyecek olanı istiyorum. Ne kadar çıplaklar iç güveyisi olarak evleniyorlar. Elbiselerini kız babaları alıp harçlıkları bile ceplerine konulan ne kadar damat istiyorsan sana göstereyim.

Calibe:

— Ben öyle kız aramaya utanırım. Sen bul da alalım.

Nabi Süha'ya hitaben:

— Ey, sen niye süt dökmüş kedi gibi duruyorsun? İkimize de soru sordular ben fikrimi söyledim. Sen sağır mısın, niye cevap vermiyorsun?

Süha kıpkırmızı olup söyleyecek söz bulamadıysa da Calibe hemen sözünü kesip sinirini ve düşüncesini belli etmeyerek:

— Ya herkes senin gibi yüzsüz mü? Sende utanma yok ki.

— Canım bunda utanacak ne var? Biz sorduk çocuk söyledi. Ey, Süha Bey! Sahi sen bir şey söylemedin.

O zamana kadar Süha da kendini toplamış olduğundan dedi ki:

— Efendim herkeste bir fikir var! Benim fikrim de bir erkek evini ve eşini idare edecek bir iş bulduktan sonra evlenmelidir ki karısı da kendisi de mutlu olabilsin.

Sai:

— Siz evinizi ve karınızı maddi olarak idare edebilirsiniz.

Süha:

— Evet, efendim, fakat bu kadar maaşla yaşayacak bir eşi ve bu para ile kalınacak bir evi nasıl bulmamı bekliyorsunuz ki. Hem bunlar olsa bile diğer masraflar var bu durumda evlenmek bana şimdilik biraz uzak gibi görünüyor

Sai:

— Niçin canım! Sizin maaşınızdan başka memuriyetinizden ve öğretmenlik yaparak aldığınız maaşların toplamı ne kadarı buluyor ki? Az bir rakam olamaz herhalde.

— Üç bin.

— İyi ya.

— Fakat efendim benim gönlüm kibar bayanlarda. Kibar yetiştirilmiş, iyi bir terbiye almış ve eğitim görmüş güzel ve hamarat bir kız isterse ne yapayım? Öyle büyütülmüş kızın masrafları da ona göre olur. Çünkü ancak büyük aileler kızlarını böyle terbiye edebilir. İşte böyle bir kız almak için ona göre lüks bir ev ve güzel bir maaşım olmalı. Bunun için o zamana kadar sabretmek gerekiyor ki evlenmişken tam istediğim gibi biriyle evleneyim.

Nabi:

— Veya öyle büyük bir yere, zengin ve soylu bir aileye, bu hayallerimdeki güzel kıza sahip olmak için benim gibi birinin iç güveyisi girmesi gerekli değil mi? İhtiyaçları olmayanlar parayı pulu ne yapsın. Bu kişiler iyi huy, beceri ve güzel ahlak arar.

Süha:

— İç güveyisi de olsa kendisini mahcup etmek ve minnet altında bırakmak istemeyen bir adama göre onların parasını boş şeylere, kendi isteklerine harcayıp dağıtan birine bu durum acı vermez mi? Karına diktireceğin bir elbisenin kaç liraya mal olduğunu kardeşinin giydiği elbiselerden tahmin edebilirsin! Her şeyi ona göre hesapla.

Sai:

— Demek sizin fikriniz bir kibar kızla evlenmek ve onu idare edecek kadar paranız olduktan sonra evlenmek öyle mi?

Süha:

— Evet,, efendim. İnsan bir fakir kızı alıp onu zengin gibi idare etmekle övünür, fakat bir kibar kızı alıp da onu fakir gibi geçindirmekle mutlu olamaz ve bununla asla övünüp gurur duyamaz.

Süha'nın bu sözleri, ağır mücevheri, mükemmel araba-

yı, kıymetli elbiseyi, daha bir sürü lüksü Sai'nin hanesinde görmüş olan Calibe'ye dokunduyrsa da Süha kendini bu durumdan kurtarmak için ne söylerse söylesin Calibe'nin gözünde hala çok değerliydi.

Sai:

— Seninle evlenecek olan kızın çok mutlu olacağı anlaşıyor Süha Bey.

Süha:

— İltifatınıza teşekkür ederim efendim.

Bundan sonra sofrada konu, yemekten ne kadar sonra su içmek ve hareket edip etmemek gibi tıpça sözler ile geçirildi. Yemek de sona erdiğinden sofradan kalkıldı. Masadakiler hep birlikte salona gitti. Kahveler geldi.

Sai Efendi'nin güzel müziğe merakı vardı. Fazıla'nın on seneden beri çalmaya devam ettiği piyano, zevk ve hayranlık içinde dinlenecek derecede güzel olduğundan ara sıra kızına piyano çaldırırdı. O akşam da öyle bir istekte bulundu ve Fazıla piyanonun önüne oturup birkaç parça çaldı. Sai Efendi kızını gururla dinledi. Nabi ile Süha da dinledikleri bu parçaları çok beğendiler. Nabi beğenisini eniştesinden utanmasa yerinden fırlayıp zıp zıp sıçrayarak, Süha ise beğenisi oradakilerden çekinmese oturduğu koltuğa uzanırcasına yaslanarak belli edeceklerdi. Son derecede mest olmuş ve rahatlamışlardı. Bir ara Şefik'i sol tarafına geçirip çok zor ve hareketli bir parça çalarak minik ellerinin inanılmaz yeteneğini gösterdi.

Süha:

— Ama efendim on sene süresince Fazıla Hanım kadar piyanoda uzman olmak herkesin yapabileceği bir iş değil, dedi

Sai:

— İşte bir sene daha öğrenmeye devam edebilecek.

Ondan sonrası artık Mukaddem Bey'le kendi keyfine kalmış.

Süha:

— Bundan sonrası da kendileri için fazladır sanırım.

Nabi eniştesinden çekindiği halde gene de ev içindekilerle çok laubali olurdu. Süha ise çok ciddi görünüp Fazıla'ya da çocukluğunda çok kibar ve saygılı ve büyüdükten sonra da gayet çekingen davranır onu asla incitmezdi. Fazıla Nabi ile yalnız sofrada ve babasıyla hep birlikte oldukları zaman beraber olup diğer zamanlarda görüşüp konuşmazlardı. Süha'nın doktorluk görevi nedeniyle evdekilerle yakın ilişkiler kurmakta ve bunu istismar edip herkesle kaba konuşup samimi olmaya çalışırdı. Bazı zamanlar Süha Şefik'e ve Fazıla'ya önceleri oyuncak ve sonraları kalem ve şarkı notaları gibi hediyeler alırdı. Sonra Calibe Süha'nın ona karşı olan güzel davranışlarını kıska-nıp ilişkilerini çekemeyip onlara kızıp uyarılarda bulundu. Fakat Süha kendisini ev halkına hoş göstermek ve sevdirmekten çok yapması gereken bir davranış olduğunu bunun sadece kendilerinden şüphelenmemeleri için yaptığını söyleyince Calibe ona hak verdi.

O akşam güzel zaman geçirildikten sonra herkes odalarına çekildi. Fazıla Şefik ile odasına geldikten biraz sonra da Mehveş geldi. Fazıla Şefik'i soyup yatırdı. Kendisi de biraz dinlenmek için oturup Şefik'in uyumasına eşlik etti. Şefik uyuduktan sonra:

— Ey bakalım Mehveş yalnız olarak söyleyeceğin neydi?

— Bunun böyle olacağı belliydi ya! Reftar orospusu önce efendiyi elde etmek için hanımefendiye sokuldu, yarandı. Efendiden ümidini kesince sonra Nabi Bey'den ümitlenmeye başladı. Ne zamandır hep onunla ilgileniyor. Çocuk bir su istese başka birinin götürmesine fırsat kalmadan hemen kendisi koşar. Bu herkes tarafından bilinirken

şimdi kadını onun hizmetine koydular. Ben Süha Bey'e baktığım için ikisinin de odaları bir koridorda olduğu için bazı şeyler seziyordum. Süha Bey'in yatağını elbiselerini hazır edince başka iş yapmamı istemez. O kendi soyunup giyinir. Fakat öbürünü annesi rahata çok alıştırmış "Gömleğimi ver. Kemerimi ver. Terliklerimi çevir" der, sadece emreder. Evin oğlu olsa ancak bu kadar şımarık olabilir. Bu sebepten onun hizmetinden çıkarıldığımı mutlu oldum. Fakat eğer Reftar yine senin arkadaşın ise benim anladığıma ve gördüğüme göre iş kötüye varacak bunun çaresini bulmaya çalış.

— Tuhafsın Mehveş! Ben ne yapabilirim ki? Elimden ne gelir? Arkadaşı ben değilim ki! Fakat şu olabilir ki ben onu terk ettiğimi ve hanımefendiye bağışladığımı söyleyip de bütün bütün işin içinden sıyrılmalıyım.

— Neyse ben bildiğimi söyleyeyim de sen ne yaparsan yap. Zaten kendisi de "Ben küçük hanımla gitmem, hanımefendiden ayrılmam" diyormuş.

— O gitmek istese de ben istemem.

— Fakat hanımcığım sakın olup da bu Nabi Bey'le olan şeyi ağzından kaçırma. Ben senden başka kimseye söylemeyeceğim.

— Ben deli miyim, Mehveş!

Mehveş Fazıla'nın yanından çıkıp Süha Bey'in odasına girdi. Ertesi gün bey kalkmadan önce giysilerini ütöleyip hazırlamak, dışarı çıkarmak üzere topladı. Lambasını aldı. Gece kandilini yaktı. Bey yatıncaya kadar aydınlık olması ve yatarken kendisinin söndürmesi alışkanlığı olduğu için mumu yaktı. Yatmaya gitmek üzereyken:

— Bir şey ister misiniz efendim? Dedi.

Süha gecelik pijama ve üzerinde terlikleriyle ayakta duruyordu.

— Teşekkür ederim kalfa, başka bir istediğim yok, diye cevap verdi. Mehveş gitti. Süha birkaç gecedir kitap okuma ve yazı yazma ile uğraşmak yerine masanın önüne oturup dirseklerini masaya dayar ve kafasını avuçları arasına alıp önünde açmış olduğu kitabı sözde okur. Fakat okuduğunu tekrar tekrar okusa da hiçbir şey anlamaz ve de kitabın yaprakları hiç çevrilmezdi. Yalnız Süha'nın gözleri oraya dikilmiş öylece dururdu. Sanki o sayfalar tanrının serpmiş olduğu nokta ve çizgilermiş de Süha orada birçok şey görüyormuş gibi hayran kalır ve bakmaya doyamamış gibi hep aynı noktaya bakardı. Bir ara kendisini bir kuvvetin tutup sarsıyormuş gibi sarsılır, panikle yerinden fırlar. Gezinmeye başlardı.

Bu gece ise hiç uyumadı. Masadaki kitaba da hiç ilgi göstermedi. Sürekli aşağı, yukarı hızlı hızlı geziniyor ve odanın boyunun ne kadar olduğundan haberi olmayıp bazı defa da kafasını duvara çarpıyordu. Uzun zamandan beri için için yanmaya başlayan yüreğindeki ateş artık alev almış çaresiz gencin bütün ruhunu sarmıştı.

Süha bu eve yüzü gözü kapalı olarak gelmiş ve Calibe onun yüzünü ve gözlerini açmıştı. Fakat şimdi Calibe'nin açmış olduğu göz, kendisini görmüyor, başkasını görüyor. Hatta karşısında olmadığı zamanlarda onun hayaliyle uğraşıyordu. Süha'nın şu bir seneye gelinceye kadar hiçbir kötü arzusun etkisinde kalmamış olan yüreği, Calibe'nin etkisiyle yaptığı hata ve cinayetin kendine verdiği acıya alışmış olduğundan şimdi de olmayacak bir hevesin etkisiyle çarpmaktaydı. Evet,! Artık birinin karısına sahip olmuş şimdi de bir başkasının nişanlısına göz koymuş olamazdı. Bu işlediği cinayetten önce böyle bir şey adamcağırın aklına gelmediği gibi, gelmiş olsaydı da böyle bir anının dehşetinden tüyleri ürperip hemen namusunun ayaklar altına alındığı o hatıraya karşı olanca gücüyle silahlanıp

onu ya kovar ya da mahvederdi. Fakat kader! Artık Süha önceki gibi şerefi ve dürüstlüğünden taviz vermeyen bir halde değildi. Sakınmak isteyeceği hazin sona çoktan ulaşmıştı. Süha'nın şimdiki işi yaptığı meslekte en iyi olmak ve bu işi tam anlamıyla yapmaktı. Kendisi mutluluktan mutsuzluğa itilmiş, yenilmiş, o da şimdi bir başkasını baştan çıkarmak, yenmek istiyordu. Ama onun nişanlısı zenginmiş Süha'dan gençmiş. Daha iyi ya! Kendisinden üstün olana kızılmaz mı, o zengin diye her şeyden vazgeçip kaçak mı gerekir? diyordu.

Calibe kadar güzel bir kadının kendisine olan ilgisi ve aşkı kendisinde idam ipi olacak halatın varlığı hakkında ne yapacağını bilmiyor, bu onu boğuyor ve hatta düşündükçe çıldıracak gibi oluyordu. Bir ara kendini sevdiği kız gibi saf ve temiz bir iyilik meleğine layık olmayacak derecede kirli, hain ve aşağılık bir insan olarak görüyordu. Fakat kendisini o kötü duruma düşüren, o hale koyan Calibe'den intikam almak fikriyle gayret kazanıp kendine kuvvet veriyordu. Calibe şeytanın oyunları ile kararmış olan kalbini Fazıla gibi meleğin iyi kalbiyle aydınlatmak istiyordu. Calibe'ye hiçbir şekilde yüz vermeyip tamamen kendini vereceği mesele Fazıla ile bir evliliğe sonuç verecek bir şeyler yapmaktı. Calibe'ye şimdilik bunu söylememeye karar vermişti. Mesele şimdi kendini Fazıla'ya sevdirmektir ki Süha da buna kesin karar verdi.

Ertesi gün Fazıla ile Şefik için getirilecek olan dadı geldi yerleşti. Yirmi üç yirmi dört yaşında, şirin bir kız olup, Paris'teki mükemmel bir okulun diplomasını almakla kalmamış, okula devam ederken de birçok başarı belgeleri ve öğretmenlerinin sevgilerini kazanmıştı. Fazıla sonunda bir arkadaş bulmuştu kendine.

Daha ertesi gün Sai Efendi'nin de daha önceden haberi olduğu halde dışarıya çıkmayıp konakta bulunduğu halde

Münevver Hanım gelip yedi yüz liraya yaptırmış olduğu gerdanlığı Fazıla'nın boynuna taktı. Münevver Hanım yeni gelen dadıyı beğendi. Şefik için de daha önce konuştukları gibi onu da kendi evlerine alıp çok iyi bakacaklarını Sai Efendi'ye söyledi. Ve kendisi annelik görevini yerine getireceğini, dadının genç olmasında bir sakınca olmadığını anlattı. Sai Efendi bu duruma çok sevindi ve teşekkür etti. Akşam olunca Münevver Hanım gitti. Fazıla da gerdanlığı boynundan çıkarıp kutusuna koyduktan sonra babasına götürdü.

— Bunu alıp siz saklayınız efendim,
dedi. Sai Efendi de;

— Kızım! Sen zaten bizce kaç seneden beri nişanlısın. Fakat şimdiye kadar elmas takıp onu koruyabilecek bir yaşta olmadığın için nişanı sana teslim etmemiştik. Şimdiyse öyle bir yaşa geldiğin için veriyoruz. Sen kendin sakla kızım. Dedi. Fazıla elması alıp çekmecesine kilitledi.

Sai Efendi'nin konağındaki üst katta Calibe Hanım'ın oturması için özel olarak oda yapılmış sarı parke ile döşenmiş ve yine o renk perdelerle içeriye çok güzel bir hava katılmış olan odayı pahalı eşyalarla doldurmuştu. Döşemeler hep kanepeler koltuk olduğu halde yalnız bir tarafta yine onların kumaşından, kanepenin yüksekliğinde bir minder ve bu minder üzerinde Hint keteni üzerine işlenmiş koltuk yastıkları yerleştirilmişti ki Calibe Hanım da bu yastıklar arasına yerleşmiş bulunuyordu. Beyaz kumaştan bir elbise giymişti. Havai mavi kurdele ile muntazam bağlanmış dalgalı siyah saçlarının perçemli olan ön tarafı bukleler şeklinde alına dökülmüş ve bunların arasından renkçe saçının tam ters renginde ve şekilce orijinal olan karakaşlar, bulutlar arasından görünen üç günlük ay gibi güzel duruyordu. Ve ensesindeki saçlar ise alındaki gibi hür ve serbest bırakılmayıp dört tane başları pırlantalı toka ile toplanmış bulunuyordu.

Elbisenin dirseklere yakın kısa kolları ve açık yakasının meydanda bıraktığı pembe ile karışık beyaz teni, kumaşın beyaz renginden daha güzel olduğu gibi boynundaki iki sıra iri incinin sarımtırak beyaz rengi de altında bulunan pembe beyaz tenin güzelliğini gözler önüne seriyordu. Ayağının biri atlas terlik içinde bulunduğu halde diğerinin terliği yerde durup mavi ipek çorap içinde olan ayakları, orada diz çöküp oturan Reftar'ın dizleri üzerinde bulunuyordu ki Reftar iki elleriyle o ayağına nazikçe masaj yapıyordu. Reftar yirmi bir yaşında güzelce bir hizmetçiydi. Sürekli süslü olduğundan bir kat daha güzel görünürdü. Fakat mavisinden beyazı daha fazla belli olan gözlerinde kirpiklerinin çok az görünmesi ve dudakların çok ince olması ve çenesinin sivriligi kendisini şirinlikten uzaklaştırmazdı. Uzaktan biraz parlak görüldüğü halde yaklaştıkça ve dikkat edildikçe gözden düşerdi.

Calibe:

— Bu tamam Reftar ötekine başla, deyip ayağının birini çekip diğerini verdi. Reftar terliği o ayaktan çıkarıp diğerine giydirdikten sonra diğerine masaj yapmaya başladı.

Calibe:

— Aferin sana! Çok rahat ettim. Ne kadar ağrıyordu bir bilsen, şimdi iyi oldu.

— Efendiciğim bu kadar gençlikte ayak, diz ağrısı nasıl olabilir? Siz daha çok gençsiniz bunların sizde olmaması lazım. deyince Calibe:

— Sinirden.

— Ama ilaç da almıyorsunuz.

— Süha Bey söylüyor ya! Onun ilacı yürümekmiş. Yürüyerek sokağa çıkmalı, evde hizmet edip gezinmek gerek diyor. Biz de onu yapamıyoruz.

— Sinir hastalığının daha çok kibar olan ve iş yapma-

yan bayanlarda görülmesinin nedeni buymuş demek ki efendim.

— Zevzek! Ne biçim konuşuyorsun sen. Sus da beni daha çok sinirlendirme bari. Saçma sapan, ne dediğini düşünmeden konuşuyorsun.

Biraz sonra Calibe:

— Artık bu kadar yeter Reftar terliğimi ver, dedi.

Reftar onu da yaptıktan sonra yeni gelen dadının Fazıla Hanım'a karşı çok sadık ve çok ilgili olup kendileri tarafına geçmesi ihtimali bulunmadığından ve daha birçok fitneliklerden bahsetti. Sonra dışarı çıktı ve Calibe yalnız kaldı.

Calibe dirseğini yastığa, başını eline dayayıp düşünüyordu. Gözlerinden ateşli, kötülük düşündüğünü belli eden bakışlar ve dudaklarından çirkin çirkin tebessümler geçiyordu. Düşündüğü şeylerin iyi şeyler olmadığını âdeta bağırarak söylüyordu. Bir süre bu şekilde düşünüp plan kurduktan sonra bir araba sesi duymasıyla başucuna zil düşmesine basıp hizmetçiye çağırdı. Hizmetçi kapıdan içeri girince:

— Kim geldi? Misafir mi?

— Hayır, efendim misafir gelse elbet haber vermek için geliriz efendim.

— Bak, kimin geldiğini öğren, sonra hemen gelip bana haber ver.

Biraz sonra hizmetçi tekrar gelip:

— Büyük kardeşinizmiş efendim.

— Söyle de buraya gelsin.

Hizmetçi tekrar çıktı. Beş dakika kadar bir süre sonra Süha geldi. Calibe o kadar dalgın bir şekilde düşünceye dalmıştı ki Süha'nın odaya girdiğini bile duymadı. Süha ayakta biraz durduktan sonra:

— Bu ne kabalık canım! İnsanı hem çağırırlar hem de böyle ayakta durdurup otur bile demezler mi? Ne kadar ayıp, demesi üzerine Calibe dalgınlığından çıkıp irkildi:

— Ha! Geldin mi? Öyle bir şeyi söylemeye gerek var mı?

— Şaka yapıyorum. Fakat öyle dalgın dalgın ne düşünüyorsun?

— Önemli bir mesele! Şöyle otur da konuşalım.

Süha Calibe'nin oturduğu mindere yakın olan koltuğa oturdu.

Calibe:

— Niye sen bugün erken geldin.

— Pazar değil mi bugün? Yalnız vizitelerime gittim hastalarımı kontrol ettim. Başka yapacak iş olmuyor zaten hafta sonu.

— Şimdi dinle beni! Fazıla'ya nişan da takıldı. Mesele daha önemli bir hale geldi. Bu kız burada oldukça zaten biz daima önlem almak ve acele bir plan yapmak zorundayız. Fakat şimdiden sonra iş daha farklılaşacak çünkü nişanın takılması bize çok az bir zamanımızın kaldığını bu işi şimdi hallederlerse çok iyi olacağını ama yapamazlarsa her şey için çok geç olacağını ve yenilgiyi kabul etmeleri gerektiğini söyledi.

O Münevver olacak şeytan! Her şeyden anlam çıkaran çokbilmiş bir kadındır. Bundan sonra onun bir ayağı burada demektir. Biz Fazıla ile Şefik'i kovmayı düşünüürken şimdi içimize bir de Münevver Hanım giriyor. Bu başka dünürler gibi değil. Efendi ile konuşuyor ve efendi de ona çok inanıyor ve o ne derse yapıyor. Üstelik o kadın ortada dönen bütün oyunları anlayacak ve bozmak için elinden geleni yapacaktır. Eğer kendisi etkili olamazsa mutlaka beyi işin içine sokmaya çalışacak. Bu kadın çok şeytan ve

çokbilmiş biri. Bu kadın bir gün bizi rezil ve perişan edebilir. Üstelik bu yaptıklarımızı herkese duyurup bizi cümle âleme rezil eder.

— Biz de tedbirli ve dikkatli davranırız.

— Ona karşı alınacak tedbir Fazıla ile Şefik'e alınacak olana benzemez. O kadın çok cin fikirlidir. Özellikle beni de hiç sevmez.

— Peki, ne yapalım?

— Ne edip bir şeyler yapmalı, bu evliliğe hemen engel olmalıyız! Fazıla başka bir yere gelin gitmeli. Böyle komşu olmamalı! Başka kaynanalar, başka eşler bize Münevver Hanım ve Mukaddem Bey gibi davranmazlar. Onlar yabancı gibi olur. Ara sıra buraya gelseler de bize zararları dokunamaz.

Süha'nın gözleri parladı. Yüzü güldü. Kendi yapmak istediği işe Calibe'yi de ortak etmişti üstelik Calibe bunu farkında olmadan yapmış onun planlarını uygulaması için bir araç olmuştu. Ama amaçları farklıydı. Kendisi Fazıla'yı elde etmek istiyor Calibe ise kendisiyle arasında olan ilişkilerini ve Sai Bey'den çocuklara kötü davranıp kurduğu oyunları saklamaya çalışmak istiyordu.

Boş ver gitsin, dedi. Mesele Fazıla'yı Mukaddem Bey'den kurtarmak değil mi? Calibe de bunun için çalışacak değil mi? O iş hallolduktan sonra Fazıla'ya yakınlaşacak sonra evleneceği kişinin kendisi olabilmesi zor bir şey değil! O zaman kendi başka bir amaç üzerinde çalıştığından Calibe'nin öğrenmesi imkânsız değil mi? Mesele başarılı olabilmekte! Süha'nın aklından bunlar geçtikten sonra Calibe'yi daha çok kendine bağlamak ve bu konuda onunla işbirliği yaptığından ve onunla beraber çalışacağından emin olmasını sağlamak için dedi ki:

— Ah Calibe! Güzelliğin gibi aklın, zekân da insanı hayran edecek derecede mükemmel. Mademki bana ilgin

var ah ne olurdu baban seni bana vermek istediği zaman kabul etseydin de beni çok mutlu etseydin.

— Süha! O zaman zenginlik ve lükse olan düşkünlüğüm, sana olandan sevgimden daha kuvvetliymiş ki sana olan ilgimi görmemiş âdeta örtmüş, sana ve kendime hissettirmemden korkmuştum. Zenginliğe ulaştıktan sonraysa kalbimde senin aşkını bastıran yük kalktığı için seni sevdiğimi anladım. Kötü mü oldu? İkisine de sahip oldum. Kendimle beraber seni de servet sahibi olmamdan biraz olsun faydalandırmış oldum. Benim yanımdayken cebinden harcama yapmaya mecbur olmadığın için kazandığın paralar sana kalıyor, onları istediğin gibi harcıyorsun.

— Zalimlik yapma! Para benim için senden daha değerli mi?

— Ben de seninim! Ve daima senin olmam için çalışırım diyorum. Birilerinin gelip bunu engellememesi ve bizi ayırmaması için bir şeyler yapalım diyorum sana.

— Evet,, hakkın var! Bu ilişkiyi engellemek için uğraşacak kişileri devre dışı bırakmak için çalışacağız seninle.

Süha bu sözü o kadar canı gönülden söyledi ki Calibe bunu kendisine olan sevgisinden kaynaklandığını zannedip memnun oldu. Ve Süha'nın kendisini kaybetmemek için her şeyi yapacağına emin oldu.

Süha:

— Gayet dikkatli davranmalıyız. Biraz da olsa düşüncemizi belli edecek olursak kabak bizim başımıza patlar. Bütün planlarımız alt üst olur, mahvoluruz.

— Yavaş yavaş Mukaddem Bey hakkında ortaya atacığımız iftiraları efendinin kulağına gitmesi için çalışmalara başlamalıyız. Fakat bunları ustalıkla yapmalı ha!

— Şüphesiz öyle yapmalıyız. Sen benden çok daha akıllısın sen kurduğun planı tam olarak bana anlat ki ben de

senin davranışlarına ters düşen, planımızı bozacak bir harekette bulunmayayım.

— Daha iyisi efendiden önce Nabi'nin kulağına gitmesini sağlamalıyız bunların. Bu bizim işimizi çok daha fazla kolaylaştıracak buna emin ol. Çünkü deli oğlan boş boğazdır, onları laf diye gidip efendiye söyler. Böylece bizim ona söylemek için uğraşmamıza gerek kalmaz.

— Sonra da bana sorarsa tesadüfen istemeyerek duydum ama inanmadım derim olur mu?

— Evet.

— Ondan sonra düşünecek başka şeyler de var. Mukaddem Bey'i istediğimiz kadar efendinin gözünden düşürelim. Nişanlısı sever de "Ne olursa olsun benim kabulüm, ben onu çok seviyorum ondan kesinlikle vazgeçmem" derse babası ona ne yapabilir?

— İyi düşündün.

— Bunun için bir yandan da Fazıla'yı Mukaddem Bey'den soğutmaya çalışmalı.

— Fazıla'nın bana hiç güveni yoktur, sözümüne inanmaz ki.

— Bu ne senin yapabileceğin bir iş ne de Nabi'nin. Çünkü her ikinizin sözü de Fazıla'ya etki etmez. Sen şimdiye kadar ona kötü davranmakla ona karşı olan düşmanlığını açıkça anlattın. Nabi de söz dinlememesi ve tutarsız tavırları ile kendini gözden düşürdü. Ona güvenen kimse kalmadı. Benim bu ana kadarki Fazıla'ya karşı olan davranışlarıma itiraz ediyordun. Başka anlamlar çıkarmaya, kıskanmaya kalkıştın. Şimdi gördün mü ki ben her şeyin sonunu düşündüğüm için öyle hareket etmişim. Fazıla'ya hiçbir şey hissetmediğimi şimdi anladın herhalde. Bunları söyleyip beni kırdığın için pişman olmuşsundur umarım.

— Hakkın varmış! Bu işi ancak sen yapabilirsin. Senden başka bu evdeki kimseye inanacağını sanmıyorum.

— Tamam, ama sonra dırıltı vırıltı istemem. Ben şimdi-
kinden daha fazla Fazıla ile görüşmem gerekiyor. Yalnız-
ken konuşurum. Sen yanımda olduğun zaman Fransızca
konuşurum. Bunlara tahammül etmelisin. Damdan düşer
gibi birdenbire laf söyleme. Düşün ki kendi iyiliğimiz için
çalışacağız, bunun için sabırlı ol ve sakın beni kıskanma.
Ben senden başkasına hiç o gözle bakabilir miyim? Beni
reddedip zengin kocanla evlendiğin halde seni unutabil-
dim mi? Önümüzde koskocaman bir sene var. Belki çok
mutlu oluruz. Bunları kabul etmeye hazır mısın?

— Canı gönülden!

Calibe bu sözüyle kendisinin haberi olmayan planlara
onay verdiğinden, kendisinin olmasını asla istemeyeceği
olayları kabul ettiğine dair bir anlaşma imzalamış olduğun-
dan haberi yoktu. İşte bu şekilde iki sevgili anlaşmaya
varıp planlarını uygulamaya başladılar. Bir mesele üzerin-
de çalışacak oldukları halde hedefleri ve amaçları birbirine
tamamen tersti. Fakat Calibe bundan habersizdi. Yetiştirdi-
ği çırak kendinden çok daha usta çıkmış, kendisine oyun
oynamıştı. Bunlardan haberi olmadığı için Calibe gayet
mutlu bir şekilde olacakları düşünmeye ve bunun mutlulu-
ğunu yaşamaya başladı.

Süha bu konudaki becerisi sayesinde Calibe'nin tama-
mıyla güvenini kazanarak hile ile kendisine yazılan bir
kâğıdı bir oyun ile elinden alıp imha etti. Artık serbest kal-
mıştı. İsteddiği zaman konaktan çıkabilirdi. Fakat şimdi ken-
disi gitmek istemiyor onu orada Fazıla'ya olan aşkı tutuyor-
du. Evet,! Şimdi Calibe kovsa Süha gitmek istemezdi.

Ondan sonra Süha Fazıla'nın sanki sağlığında gördüğü
bozukluk üzerine sık sık muayene etmek ve tedavi etmek
bahanesiyle onun odasına gider ve hatta çok merak ettiği
için, verdiği ilacı içip içinediğini kontrole giderdi. Bazen de
ilacı kendi eliyle içirirdi. Fazıla kendisine olan bu derecede-

ki ilgi karşısında korkmuş, mutsuz olmuş ve meraklanıp hastalığının ne olduğunu söylemesi için Süha'ya rica etti. Süha bir soğuk algınlığından kaynaklansa da bunun bir hastalık olabileceğini bunun ilerleyip çok fazla soruna neden olabileceğinden korktuğunu söyledi. Eğer Süha diğer doktorlar gibi reçete verseydi Fazıla reçetede ki ilaçların iştah açacak, kilo yapacak ve enerjisini çoğaltacak önemsiz vitamin ilaçları olduğunu anlayacaktı. Fakat Süha ilacı da kendi eliyle eczaneden alıp getirme derecesinde ilgilen-
diğinden bu anlaşılmıyordu.

Bu sebeple sık sık görüşmelerine ve baş başa kalmalarına fırsat bulan Süha Calibe ile anlaştığı gibi Mukaddem Bey'i kötüleyecek sözler söylemiyordu. Tam tersine ondan hiç bahsetmiyordu. Tıptan, doğadan, edebiyattan bahsederek meseleyi aşkın güzelliği ve yüceliğine getirip geçmişte yaşanan büyük aşkları ve bunların sevgililerine kavuşmak için imkânsızları başardıklarını anlatırdı. Bunların aşklarının romanlara konu olduğunu hatırlatarak kalbinde aşka sahip olan insanların ne kadar merhametli ne kadar üstün olduklarını anlatmak istiyordu.

Fazıla küçük yaşından beri sevgi saygı ve ilgi gördüğü, hiçbir art niyetli bakışına rastlamadığı Süha'nın bu sözlerini kötü tarafa çekmeyip sıradan bir sohbet ve bilgi vermek amaçlı zannediyordu. Süha da işe birdenbire başlamayıp yavaş yavaş onun aklına sokmaya çalışıyordu. Ne var ki Fazıla ile konuştukça bu kızın kuvvetli ahlakını ve aklını duygularını kontrol etmek için ne kadar güzel kullanabildiğini fark ediyordu. Kendisini bunlar daha fazla ona bağlayıp, hoşuna gitmesine rağmen kalbindeki ateşi aşkı da daha fazla alevlendirmiş olmasından Süha bunu içinde daha fazla saklayamayıp zamansız olarak ilgisinin ağzından kaçmasından korkuyor ve elinden geldiği kadar bu zor durumdan kurtarmaya ve susmaya çalışıyordu. Bu kadar zaman-

dır Fazıla Süha'nın hiçbir sözünden şüphelenmediği halde bakışlarından sıkılıyordu. Âşık olduğunu belli eden bakışları konusunda Süha bir tedbire gerek duymayıp hatta bunu elinde olmadan yaptığını fark ettiğinde bunun daha iyi olacağına karar verip ona bu şekilde bakmaya karar verdi. Belki bu şekilde işleri daha da kolaylaşacaktı. İşte yalnız bu sebepten Fazıla eskisi gibi Süha'nın yanında rahat davranmaya ve hiçbir kötülük düşünmeden gerçek bir dayı ile yeğen gibi davranmayı gayet ciddi ve seviyeli davranmaya kendini mecbur hissediyordu.

Calibe de Fazıla'ya hoş bir şekilde iyi davranmaya başladı. Fazıla bunu da kendisinin evden gitmesi yaklaştığı için yapıyor zannediyordu. Calibe'nin fikri ise Fazıla'yı kendileriyle konuşmaya zorlayıp odasına kapanmaktan vazgeçirip ortalıkta gezinmesini sağlamaktı. Mukaddem Bey hakkında söylenecek sözleri duyması gerek Nabi'nin, gerek Süha'nın bunlardan bahsetmek için kendisiyle görüşmeye fırsat bulmalarını sağlayacaktı. birçok kez gelip onlarla birlikte oturması için Fazıla'yı davet bile etti. Fazıla da terbiyesine sığınarak bu daveti reddedemiyor; bu sebepten Fazıla ekseri üvey annesinin yanında Nabi ile de görüşmeye mecbur oluyordu ki hovarda oğlanın eniştesi yanlarında olduğu zamanlar da güçlkle takındığı terbiyeli tavırlarına eniştesi olmadığı zaman gerek görmüyordu. Israrla terbiyesiz ve yüzsüz tavırları Fazıla'nın canını sıkmaktaydı ve Fazıla bu durumdan rahatsız olduğu halde aldığı terbiye nedeniyle cevap verememekte ve sessiz kalmayı tercih etmekteydi. Her ne kadar üvey annesini ve Süha'yı sevmiyor olsa da bu konuyu gündeme getirerek onların da canını sıkmak istemiyordu.

Nabi evlenmek için Tunus gediği başta olmak üzere zengin bir çevreden ve Fazıla'nın yakın çevresinden Fevkiye Hanım'ı bu iş için uygun gördüğünden bu konuda

Fazıla'dan yardım istemeye kadar bu işi büyütmeye cesaret etti. Fazıla bu iş ancak kardeşinin işi olduğunu, kendisi gibi terbiyeli kızların öyle gönül ve arabuluculuk işlerine karışmak kişiliklerine ve haysiyetlerine yakışmayacağını söyleyince Nabi Fevkiye Hanım gibi hem güzel, hem zengin bir kızı yalnız Calibe'nin yardımıyla kendisi gibi bir fakire vermeyeceklerini söyledi. Ve bunun için gerekli olan şeyin ancak Fevkiye Hanım'a âşık olduğunu anlatıp onu ikna etmekten yani kendisini de ona beğendirip sevdirmekten başka çaresinin olmadığını anladığını ve Fazıla'nın yardımına kesinlikle muhtaç olduğunu ifade etti. Hatta kendisinin üstün zekâsından ve bilgisinden söz ederek Fevkiye'ye beğendirmesini ve kendisini birkaç defa sokakta, araba içinde ve bir kere de tesadüfen kendi evlerine geldiği zaman başörtüsüz olarak gördüğünü ve büyük bir ilgi duyduğunu söyleyerek kendisini anlamasını ve bağışlamasını Fazıla'dan rica etti.

Fazıla, Nabi'nin söylediklerine bir cevap vermek şöyle dursun, uygun görmeyip sinirle,

— Vay! Sen benim misafirlerimi gözetlemeye cesaret mi ettin? diye sorunca Nabi,

— Hayır! Kesinlikle! Fevkiye Hanım'ı aşkıma tamamıyla inandırmak için öyle demeni istedim. Yoksa işin doğrusu ben onu burada başörtüsüz olarak görmediğim gibi sokakta başörtülü olarak bile görmedim. Görmeden onunla ilgilendim ve gerçek bir sevgi beslemeye başladım desem inanır mı?

— Bu işi bana yaptırmayı uygun buldun öyle mi? Yanılmışsın Nabi Bey, uygun insanı bulamamışsın.

— İstemiş olsan rahatlıkla yapabilirsin. Sen Fevkiye Hanım'ın çok yakın ve çok sevdiği bir arkadaşısın. Eğer ablam onun yaşıtı ve arkadaşı olsaydı beni sana muhtaç etmezdi.

— Evet! Doğru söylüyorsun. O yapardı. Fakat ben yapamam.

Fazıla bu kesin cevabı ile Nabi'nin elinden yakayı sıyırmak mümkün olamadı. Sıvışık oğlanın "Neden yapamazmışsın? Ne için? Benim iyiliğimi istemiyorsun demek" gibi sorularının engel olamadı. Fazıla Nabi'ye karşı sessiz bir tavır takınarak başından defetmek istedi. Fakat Nabi öyle kolay kolay başından atabileceğin tür belalardan değildi. Fazıla sonunda:

— Benim işim değil dedim sana!

— Niçin değil onu söyle, diye ısrar edince Fazıla dedi ki:

— Söyleyeceğim sözler senin hakkında iyi değil de onun için söylemek istemiyorum.

— Ne olursa olsun söyle!

— İstemiyorum ki ben bu işin ustası olabileyim, fakat bana teklif ettiğiniz işin ne olduğunu bilerek mi söylüyorsunuz?

— Şüphe yok, benim için mutluluk demek.

— Başkaları için de ihanet, yani sizin mutluluğunuzu isterken bir başkasını da üzme istemiyorum!

— Neden?

— Öyle ya! Başkasının evladını baştan çıkarmak ihanet ve alçaklıktan başka nedir? Buna başarı için icra edilecek oyun da yalancılık ve düzencilikten başka bir şey değildir.

— Sayıklıyor musun be?

— Ben sayıklamıyorum. Fakat sen ne yaptığını bilmiyorsun. Beni kızdırıp konuşturmadan daha iyiydi. Fakat mecbur ettin şimdi dinle! Senin istediğin şeyin ne büyük kötülük olduğunu bilmiyorsan sana anlatayım. Sen de itiraf ediyorsun ki Fevkiye Hanım'a ailesinin kabul edeceği damat sen olamazsın. Bunun için ki kızı sevda mevda şarlatanlıklarıyla aldatıp baştan çıkarıp kandırmak istiyorsun.

O halde kızcağızı babasının ve annesinin isteği ve arzusuna uygun olmayan bir davranışta bulundurmuş ve büyük ihtimalle onlara karşı koydurmuş olmayacak mısın?

— Bu olaylara neden gerek duyulsun ki? Bir tanecik evlatları! Kimi isterse ona verirler.

— Ya senden iyisine verecekler ise kısmetine engel olmayacak mısın?

— Benim fakirlikten başka ne kusurum var ki kısmetine engel olayım? Onlarda da para çok.

— Ne kusurun olduğunu bilmem. Fakat her halde kızlarına koca olmak üzere kendiliklerinden seni kabul etmeyeceklerini sen de bilirsin, ben de bilirim, başkaları da bilir.

— Canım neden?

— Şundan ki Fevkiye Hanım namuslu bir ailedendir, güzeldir, zekidir, bilgilidir, zengindir. Anasının babasının bir tanecik evladıdır. Böyle bir kızla evlenmeyi herkes ister. Ailesi onlardan seçer seçer de beğendiğine kızını verir. Şimdi sen Fevkiye Hanım'ı görmeden, sevmeden yalnız ailesinin servetine güvenerek ve zengin olmak için böyle bir işe kalkışıp damatları olmak istiyorsun.

— Ailesi beğendiğine verir o beğendiğinin iyi bir insan çıkacağını nerden bilebilir? Kimsenin gerçek yüzü belli olmaz. Böyle şeyler şansa ve kadere bağlı!

— Evet, öyledir. Fakat ailesi tamamıyla arayıp sorduğu, her şeyini araştırdığı bir adama iyidir diye verir de kötü çıkınca kaderden olduğunu düşünüp teselli bulur. Kızcağzın ise ailesinin beğenip uygun bulduğu birinin kötü çıktığı halde onu ailesine şikâyet etmeye ve bu konuda onlardan yardım ve bir çıkar yol istemeye hakkı olur. Anne ve babasını dinlemeyip kendi seçtiği adam kötü çıktığında anne ve babasına hiçbir şey söyleyemeyip o adamdan her ne çekerse kabul etmeye, sabretmeye mahkûm olur. O ezi-

yeti anne ve babası ona reva görmese bile onlara bir söz söylemeye yüzü olmadığına kendisinin kendi vicdani kararı ile mahkûm olur. Fevkiye'yi bu hale düşürmeyi isteyip göze alabiliyorsan sana sorarım, kızcağız sana ne kötülük etti?

— Görürsün ki ben onu mutlu ederim de hiç bu olaylar olmaz.

— Ben de böyle bir şeyde riske girmek ve sorumluluk almak istemediğimden sana hiçbir konuda kefil olmam. Yarın öbür gün kötü bir şey olduğunda ailesinin gelip bana kötü sözler söylemesini, kızın benim yüzümden ömür boyu acı çekmesini istemem.

— Bunda ne risk var ki? Ben sana, Fevkiye Hanım'la evleneceğim ve onu çok mutlu edeceğim diyorum.

— Öyle yapmak istesen de sen şimdiden bunu kesinlikle bilemezsin. Ya sen Fevkiye Hanım'ı sevmeyecek olursan, onu mutlu etmek senin için mümkün mü? Çünkü "Hiç görmedim" diyorsun. Daha görmediğin birini seveceğini nereden biliyorsun?

— Güzel diyorsunuz ya...

— A! Ben güzel derim ama sen beğenmezsin. Hem sadece güzel diye biri sevilir mi? Ne kadar güzeller var ki çirkinlere feda edilir.

— Deli misin hiç o kadar zengin kız sevilmez mi?

— Çok yazık! Artık sana söyleyecek tek sözüm bile yok. Kız zengin diye onu seveceğini söylüyorsun o zaman sen kızı değil parayı seveceğini söylüyorsun öyle mi?

— Adam sen de! Siz birbirinizi görmüşsünü, tanışmışsınız da ne olmuş, iyi mi olmuş? Daha şimdiden... Haydi, sus da ağzımı açtırma benim.

— İstersen aç. Artık senin söylediğin hiçbir şeyin benim için küçük bir değeri bile yok. Boşu boşuna konuşmuş olursun.

Fazıla böyle deyip ayağa kalktı. Hızla kapıdan dışarı çıkıp odasına gitti.

Nabi, Mukaddem Bey hakkında Süha'dan duyduğu sözleri Sai Efendi'ye ara sıra dokundurarak anlatmaya başlamıştı. Şimdi de büyük bir arzuyla Fazıla'ya ondan bahsetmek, bildiklerini anlatmak istedi. Fakat dinlettiremedi. Sai Efendi de abarttığını düşünmüştü bunlara kulak vermemişti. Fakat sözüne hiç düşünmeden güveneceği kadar dürüst olarak tanıdığı Süha'nın bunları onaylaması ve o günlerde Mukaddem'e Beyoğlu'nda gündüz çok sarhoş bir halde rastladığını söylemesi adamcağızın içine dert olmuştur. Mukaddem Bey'i de evladı gibi sevdiğinden, hem Fazıla, hem Mukaddem için çok üzülmüyordu. Bu kadar uzun zamandır Mukaddem'in terbiyeli, efendi bir çocuk olduğunu bildiği için gerek kendisinin, gerek Münevver Hanım'ın uyarısına ve nasihatlerine karşı koymayacağını ümit ediyordu. Fazıla ile evliliklerinden sonra belki bu nasihatlere ihtiyaç duymaz diye kendini teselli ediyor ve şimdiden yüz göz olmamak isteğiyle o zamana kadar sabretmeyi daha uygun buluyordu ediyordu.

Zavallı Fazıla! Kendi aleyhinde oynanan oyunlardan haberi olmayıp Fevkiye'yi düşeceği tuzaktan kurtarmayı düşünüyordu. Nabi'nin çok saf temiz, güzel ve her söylene inen yapıda olan Fevkiye'ye bir kötülük yapmasından korkuyordu. Çünkü Nabi'nin isteklerini elde edebilmek için her türlü yola başvuracağı kesindi. Fevkiye'nin de, gerek kendisine olan çok iyi arkadaşlığı ve güveni, gerek saflığı, temizliği ve açık sözlülüğü sebebiyle hiçbir şeyi kendisinden saklamayacağını bildiğinden büyük bir dikkat ve özenle kendisine nasihat vermeye hazırlanıyordu.

Bu sebeple iki üç ay geçtikten sonra bir gün Fevkiye Hanım Fazıla Hanım'a gelmişti. Fazıla, mutlu, sevinçli arkadaşını çok düşünceli bir şekilde görünce bu olayın uç

gösterdiğini anladı. Fakat kendisi konuyu açmak yerine Fevkıye'nin kendisine açılmasını bekliyordu. Fazıla dedi ki:

— Anlat bakalım kardeşim bir ay oluyor ki birbirimizi görmedik. Bu kadar zamanda neler yaptın ne ile uğraştın.

— Hiç! Yalnız bazen roman okudum.

— Hangi romanları okudun?

— Şimdi Eugene Sue'nün Les Sept Peches Capitoux'sunu okuyordum.

— Ha! Çok güzeldir. Hele Luvrgoyei kısmındaki Ernestine'nin annesine hitaben yazdığı journal'leri mükemmel bir derstir. Öksüz kızın milyonlarca servete özenerek ve şaşırılmış bir şekilde bakarak "Bu kadar para bana neden geldi? O! Babacığım, anneciğim, bu dünyada en çok sevdiklerim, sizin yokluğunuzda değil mi? Of! Ben bu paradan nefret ederim" demesi insanı ne kadar ağlatır! Hele akıllı kızın kendisinden talep edilenler üzerine fazlasıyla şüphelenmesi üzerine yine journal'inde "Terzi benden daha güzel birinin bulunmadığını, bu kadar biçimli olan ayağımdan daha biçimlisini görmediğini, kuaför de saçlarımın çok fazla güzel olduğunu söylüyor. Acaba gerçekten ben bu kadar güzel miyim? Bunu anlayacağım" deyip de işçi kızı sıfatıyla kendini takdim ettirdiği ortam da her zamanki gibi yakışıklı delikanlıların etrafını sarmayıp yalnız iyiliksever ve alçakgönüllü Oliver'in kendisine iltifatlar ettiğini görmesi, onun gerçeği anlamasına yardımcı olacak en iyi ders olamamış mıdır?

— Gerçekten o kadar balolar, o kadar hazırlıklar hep milyonları içirmiş. Ne kadar sağlıklı düşünmüş ve kendisini parası için isteyenlerle evlenmemişte aslında parasına değil de kendisine ilgi duyduğu için yakınlaşmaya çalışan Oliver'e varmış. Ben de olsam öyle yapardım.

Fazıla'nın arkadaşına romanın o parçalarından bahsetmesi insanı parası için isteyenlerin çok olduğunu anlatmak

ve biraz da olsa Fevkiye'nin gözlerinin açılmasını sağlamak içindi. Fakat Fevkiye'nin ondan başka anlamlar çıkartarak kendini sevenle evlenmesi gerektiği fikrine sahip olmasını istemediği için meseleyi daha açık bir şekilde dile getirmek için dedi ki:

— Asıl önemli olan mesele de gerçekten senin kişiliğinle ve hislerinle ilgilenen insanı tanımak bulmaktır.

— İşte Ernestine gibi tecrübe ile anlamalı ki yanlış karar vermemeli.

— Peki, ama bizde Ernestine gibi fakir insanların arasına kendimizi farklı göstererek gidip de bizimle paramız için değil de biz olduğumuz için ilgileneni bulmak uygun bir davranış mı?

— Başka bir sebeple uygun! Mesela sokakta kim olduğunu bilmediği halde gördüğü bir kıza ilgi duyan bir erkeğin onun kişiliğine, güzelliğine âşık olduğunu anlamak kolay değil mi?

Eyvah! İş anlaşılıyor! Çaresiz Fevkiye tuzağa düşmüş hem de gözleri bağlı olduğu halde! Acaba Fazıla onun aklını başına getirebilecek mi ve bu düşmüş olduğu tuzaktan bir an önce çıkmasını sağlayabilecek mi? Yoksa o tuzaktan çıkması için uzattığı eli Fevkiye ret mi edecek? İşin burası ileride görülecek!

Fazıla bu sözler üzerine güzel kaşlarını biraz çatıp dedi ki:

— Arkadaşım o adam sokakta gördüğü kızın kim olduğunu bilmiyor mu? Yoksa bilerek mi tanımamış gibi davranmayı tercih ediyor? İşte asıl bilinmesi gereken en önemli olan şey budur. Yoksa her rast geldiğini Oliver kahramanı gibi zannederek ne kadar aldandırız biliyor musun? Bahusus Ernestine'in işin o kadar derinlerine inerek analiz etmesi Marquis gibi bir kılavuzu olması sayesinde gerçekleşmiştir. Yoksa etrafında oynanan oyunların hepsinden kızın gerçek dostu ve yakın arkadaşı Marquis'siz kurtulma-

sı mümkün olabilir miydi? Romanda görüp beğendiğimiz iyiliksever Oliver'i gerçekte ararken ikaz edecek Marquis gibi çok akıllı bir kılavuz bulunmayıp da Oliver gibi adamın yerine bir sahtekâra kapılmak da mümkündür.

— Adam sen de! Her şeyden değişik bir anlam çıkarırsın âşıklar hakkında biraz merhametli olmalısın. Bu kadar romanlar okuyorsun o çaresizlerin ne kadar merhamete ve yardıma ihtiyacı olduklarını görüp anlamıyor musun? Ne kadar acı çekiyorlar. Ben bir romanı okur iken âşıklara acı çektiren ve mutluluklarını engellemeye çalışan insanlara o kadar çok sinirleniyorum ki. Onları bir elime geçirsem ellerimle öldürmek gelir içimden, ya birbirini seven iki âşığın arasına girip onların aşkına ve mutluluğuna engel olmak isteyenleri ayağımın altına alıp da ne kadar dövsem, ezsem yine doyamayacağım sanırım.

Fevkiye bu sözleri söylerken yumruğunu sıkmış, ayağını da yere vurmuştu. Fazıla arkadaşının bu dehşetli halinden korktu. Sessizce derin derin düşünmeye başladı. Bir süre sonra Fevkiye dedi ki:

— Ha! Bak şimdi arkadaşım "Les sept peches capitoux'un La le Kesveur kısmındaki Madeleine'in şekil ve simasını ben tıpkı sana benzettim. Sen onu okudun mu?

Fazıla dalgın bir şekilde:

— Okudum.

— Ee ne düşünüyorsun?

— Senin herkesi "Oliver" e benzettiğin gibi ben de kendimi "Madeleine" e benzetip de onun yaptıklarını kendimde var olduğunu düşünecek olursam halim ne olur diye düşünüyorum. Mesela Madeleine'in daha okulda iken okul hizmetlisine bile sözünü geçirmek derecesindeki tepkisini kendimde uygulamak istersem üvey anneme emir vermem ve karşı gelmem gerekir. Nasıl! Sence bu davranışlarım uygun olur muydu?

- Adam sen de, bu kadın bu kadar sert bir insan mı?
- Vay şimdi hoşunuza mı gidiyor?
- Beni ilgilendirmez? Bana bir şey yapmadı ki.
- Hakkın var!

Fazıla böyle deyip gülümsedi.

Bu kızların her ikisi de o romanları okudukları halde her biri onlara ayrı ayrı anlamlar vermişler. Başka başka hükümler çıkarmışlardı. Romanlar birini ikaz ve diğerini etkisi altına alarak kötü bir olaya yöneltmişti. Romanlar hep birdi. Fakat okuyan kafalar başkaydı.

Roman hakkında şimdiye kadar çok çok söz söylenmiş ve hala da söylenmektedir. Bir kısmı "Roman ahlak dersidir. Ahlaklı olmaya özendirir. İnsanın uyanık olmasını sağlar" derler ki biz bunlara 'Evet,' gerçekten çok doğrudur diyeceğiz. Bir kısmı da "Roman insanı kötü düşüncelere iter. Ve yanlış yollara yönelmesini sağlar" derler ki ben. bunlara da, Evet, diyeceğim!

Evet,! Roman bir ahlak dersidir. Hem de nasıl ders? Okuyucuların seve seve, eğlene eğlene öğrenecekleri ve bir daha unutmayacakları bir derstir. Hangi ders vardır ki çocuklara tokat, azar ve hatta büyüklere de öğretmenlerine ve arkadaşlarına mahcup olma korkusu yaşatmasın. Kendi isteğiyle çalışan öğrenci yüzde bir oranındadır. Fakat romanı çocukların okumaması için tokat atılsa bile onlar bundan vazgeçirilemezler. Yine okurlar. Bulur buluşturur okurlar. Anlaşılan o ki azarlamak ve uzak tutmaya çalışmak okuyucuyu vazgeçirmiyor. En çok satılan kitaplar romanlar oluyor. Gençlerin, öğretici ve hikâye tarzında ki yazılanlardan öğrendikleri malumat o kadar güzel akıllarında kalıyor ki öğretmenleri bunları kendi metotlarıyla binlerce kere ezberletseler bu kadar kalıcı bir şekilde öğretmiyorlar. Peki, elimizde böyle güzel bir metot varken bazı öğretmenlerin keyfine uymak için bu sağlıklı metottan vazgeçelim mi?

Evet,! Roman bir kısım zavallı gençleri kötüye sevk ediyor ve yok ediyor. Hayal dünyasında yaşamalarını sağlayarak gerçek dünyadan kopmalarını sağlıyor. Bunu nasıl inkâr edebilirim ki roman kurbanlarının birkaçını gözümle gördüm.

Descartes "Roman bir zehirdir. Fakat öyle bir zehirdir ki bazı zehrin panzehiri olduğu halde roman ile zehirlenene panzehir olmaz" demiş olsa da roman düşkünleri onu aramazlar. Ta sonuna kadar o zevki ve eğlenceyi yaşamak isterler. Düşünce ve davranışlarını o romanlardaki hayal dünyasına uydurmak isterler. Onlar kendilerini oradaki kahramanlara benzeterek yüksele yüksele o kadar yükseklerle çıkarlar ki kendilerini oradan aşağıya bıraktıkları zaman, o kahramanların düştükleri yumuşak yerlere, kuş tüyü yataklara denk gelmeyip başlarını taşa çarptıklarında ve gerçek hayata döndüklerinde anlarlar. Kimi gençler hayal dünyasından vazgeçerek gerçek yaşama dönmüş olsalar da artık çok geçtir. Bazıları ise bundan kendilerine ders çıkarmayarak aynı hayal dünyasında yaşamlarına devam ederler.

Bu gibi haller, romanları eğlence olarak çocuklarının ellerine verdiklerinden olur. Eğer romana o kadar önemsiz bakılmayıp da bir ders olması için çocuklara verilse işte o zaman romanlar insanlığa ve ahlaka hizmet eder bir duruma gelirler. Hayattaki en büyük sınav da okunan roman hakkın da olmalıdır. Romanı okuyan insanlara bitirdikten sonra onun hakkındaki fikrini, bilgisini, kararını ve aldığı dersi sorarak sınav etmeli ki okuyanlar bu işten karlı çıksın. Başarılı ise ödüllendirilmeli, değil ise yanlışları düzeltilmelidir. Ondaki iyilikleri aklına yerleştirmeli, kötülüklerden arındırmalı ve ders olarak alması gereken yerlerin roman-daki iyilikler olması gerektiği öğretilmelidir. Çocuğunun aklına, zekâsına, olgunluğuna güveni olanlar çocuklarının

kötü yazılmış romanları okumalarından bile vazgeçirmemeli, çünkü o kötülükleri kâğıt üzerinde görmeleri daha iyidir. "Evladım kötülüğün ne olduğunu bilmesin" dememeli, "Kötülüğün ne olduğunu öğrensin" demeli. Öğrenmeli ki ondan ve bu tür davranışları sergileyenlerden uzak dursun. Yılanın ne olduğunu bilmeyen ve insanı sokup zehirlediğini öğrenmeyen bir çocuk onu gördüğünde gösterişli, güzel bir kırbaç sanarak eline alıp onunla oynamak isteyebilir.

Romanların mademki lehinde bulunanlar da vardır, aleyhinde bulunanlar da; o halde bunların düşünceleri Sadi'nin yağmur benzetmesiyle karşılaştırılmamalı "Yağmur der ki güzellik görüntüye ters güzellik, lalenin rüyasında gördüğü iyiliklerdir" demiş. Eğer bir kötülüğü aldığı terbiyeye uydurup ahlaklı bir şekilde algılsa o kötülük bir iyiliğe dönüşür. Hiçbir roman iyiliği kötülük ve kötülüğü iyilikmiş gibi göstermez. Sadece hata onu yanlış anlayandır. Bir bilgi sahibi, bir kötülüğün yaptırmak istediklerini anlayıp bunu engelleyebilirse bilgili okuyucu da yağmurun her şeyi temizlediği gibi kötülükleri de kendi ve herkes için iyiliğe çevirmiş olur.

İşte Fazıla'nın kuvvetli ve keskin olan akli ve zekâsı roman dersinde kendisine öğretmenlik ve babalık görevini yerine getirmiş, Fevkiye ise o zamana kadar her istediği olmuş ve dilediği önüne getirilmiş, hiçbir arzusunun olmayacağını öğrenmemiş, hiçbir isteği reddedilmemiş kötü gün görmemiş bir şımarık kız olduğundan romanı da kendi keyfine uydurmuştu. Fazıla'nın kendi keyfine düşüncelerine uygun olan roman hakkındaki fikirleri de onun canını sıkmış olduğundan, konuyu başka tarafa çekmek için giysiye, tuvalete ve diğer eşyalarla ilgili konuşmaya başlamıştı. Fakat konuşurken aklının söyledikleri şeylerden başka şeylerde olduğu anlaşılıyordu.

Bir iki gün sonra bir akşam Nabi yemekten sonra epeyce keyifli bir halde geldi ki o akşam Sai Efendi de arkadaşlarından birine misafirliğe gitmiş olduğundan salonda Calibe, Süha ve Fazıla ile Şefik ve dadıları bulunuyorlardı. Nabi dışarıdan efendinin evde olmadığını anlayınca salona geldi. Kendisi keyifli olduğu zaman efendi evde olsaydı içeriye girmezdi. birçok komik olaydan bahsederek orada bulunanları güldürdü. Bir ara Fazıla odasından lazım olan bir şeyi alıp tekrar gelmek üzere dışarıya çıktığında, Nabi kendisini takip edip bahçede bekleyip tekrar salona girmeden önce Fazıla'ya dedi ki:

— Ey Fazıla Hanım! Senin bana yardım etmek istemediğin işi ben kendi kendime yapabildim dersem, bana ne dersin!

— Ne diyeyim? Tebrik ederim.

— Seni kıskanıyorum diyemiyor musun da tebrik ediyorsun?

— Acayip! Ben erkek değilim ki Fevkiye Hanım'la ben evlenemeyeceğime göre seni niye kıskanayım?

— Öyle değil! Onun tam tersine de kıskançlık edebilirsin ya!

Nabi o akşam Fevkiye Hanım tarafından alabildiği olumlu cevap üzerine sevinç delisi olduğu gibi sarhoş da olduğundan Fazıla'ya olan kin ve nefretinin karşılığında bu şekilde intikam almak için böyle söylemişti. Fazıla sinirinden kıpkırmızı kesilip dedi ki:

— Baksana dayı bey! Sen bu sözleri sarhoşluğundan söylüyorsun ama çok azıtan sarhoşların da haddini bildirirler.

— Ne yapabilirsin?

— Bir daha denemeye bile kalkma. Gururumu ve şerefimi korumak için ne yapabilirsem, ne yapmam gerekirse onu yaparım.

— Adam sen de! Ben beğenilecek adammışım. Senin beni beğenememen de şimdiye kadar sana iltifat etmediğim içinmiş. Yoksa ben sıska Mukaddem'e mi benzerim?

Artık Fazıla'nın siniri son dereceye geldiğinden hemen ayağındaki ayakkabıyı çıkarıp topuğunu Nabi'nin alnına vurdu, bir gürültü duyuldu.

Olacağına bakın ki o zamanki ayakkabıların yeni moda-sı gereği topuğunun altı sarı demirliydi. Dövme yaptırmış gibi Nabi'nin alnına topuğun izi çıkmıştı. Bereket versin ki sarhoş herif terbiyesizliğini bir kadına el kaldırmak derecesine kadar vurdurmadi. Alnından kan akmaya başladığı halde sesini çıkarmadan musluğa koştu. Kanı dindirip de odada aynaya baktığında ökçenin resmini görmesiyle üzüntüsünden ağlayacak bir hale geldi. Sonra şapkasını kaşlarının üstüne indirmekle bunu örtebildiğini görüp sevindi.

Fazıla salona girdiğinde heyecandan göğsü kalkıp inmekte ve yüzü kıpkırmızı bulunmaktaydı. Süha Bey bir rahatsızlığı olup olmadığını sordu. Fazıla hiçbir şeyi olmadığını söyledi. Beş on dakika kadar oturduktan sonra odasına gitmek üzere izin isteyerek Şefik ile beraber kalktı. Calibe dedi ki:

— Sen de hainlik ediyorsun. Güzel zaman geçiriyorduk neden gidiyorsun ki? Daha çok erken. Şu keyifli delikanlı ile biraz eğlenmeliydik.

— Affediniz efendim, biraz rahatsızım.

Süha:

— Evet, yüzünden, halinden belli. Demin sordum bir şeyim yok dedin. Oysa böyle şeyler doktorlardan gizlenmez.

Süha böyle deyip ayağa kalkarak Fazıla'nın nabzını aldı. Nabzı normalden çok daha hızlı atıyordu. Başını göğsüne koyup dinlediğinde kalbinin de çarpmasından korktu.

Calibe'ye,

— Kardeşim biraz kolonya getirir misin, dedi. Fazıla'ya da,

— Biraz oturun rahat edin de bu bir heyecansa şimdi geçer. Değilse tedaviye başlamalıyım, müdahale etmeliyim, diyerek Fazıla'yı koltuğun üzerine oturttu.

Fazıla her ne kadar bu kadar abartacak önemli bir şey olmadığını söyleyip odasına gitmek için izin istediye de Süha biraz orada kalması için çok ısrar etti.

Calibe kolonyayı getirdi. Süha'nın söylediği gibi Fazıla başına, ensesine kolonyayı bolca sürdü. Süha biraz da çiçek suyu verdi. Bir süre sonra Fazıla'nın heyecanı geçince Süha Şefik'e:

— Haydi, beyim, söyle ablanın yatağını ve elbiselerini hazırlasınlar. Kendisi yorulmadan yatağına yatsın, dedi.

Dadı Şefik'e hemen hazırlarım der gibi başıyla işaret verdi.

Calibe Hanım kolonya şişesini yerine götürmek için odadan gittiğinde gelmemesi epeyce uzayınca Süha ile Fazıla yalnız kaldılar. Süha bir süre Fazıla'yı sıkmakta olan bakışlar attıktan sonra konuşmaya başlayıp Fazıla hakkındaki iyi düşüncelerini ve takdir edilecek yönlerini anlatarak birçok iltifat etti. O kadar anlamlı sözler söyledi ki kalbinde olan sevdaya dair doğrudan doğruya hiçbir şey itiraf etmediği halde imasından çok şey anlaşılıyordu.

Süha, Mukaddem Bey'i kovduktan sonra çok uzun süreden beri aşkıyla yandığı halde hala nişanlı olduğu için kendi halini anlatan aşkını Fazıla'ya anlatmaya hazırlanıyordu.

O gece Fazıla, Süha'nın bu halinden de çok sıkıldı. Süha bir şey itiraf etmiyor ki ret cevabıyla kendisinden kurtulsun. Nabi gibi terbiyesizlik yapmıyor ki terbiyesini versin. Yatağının hazır olduğunu Şefik söyleyince, Fazıla hemen

kalkıp odasına gitti. Yarım saat sonra Fazıla'nın yatağının karşısında bulunan yatakta Şefik uyumakta, Fazıla da yatağında uyanık yatmaktaydı. Genç kız, kardeşinin tamamıyla uykuya daldığını görünce yatağından kalktı. Kendi odalarına çok yakın olan aralarında sadece kapı bulunan dadısının odasının kapısını yavaşça açtı.

Onun da derin uykuya daldığını anlayınca bir daha gözüne uyku girmedi. O anda odasının içinde gezinmeye başladı. Kandilin yanında söndürülmüş duran şamdanı da yaktı. Şefik ile dadı uyanık olsalar rahatsızlığının ne olduğunu ve ne için uyuyamadığını soracaklarına emindi. Halinden kimseye bahsetmeyeceği için heyecanını yenmek için kendi kendine düşünmek üzere sessiz ve kimsenin olmadığı bir yer arıyordu.

Aman! O halde Fazıla'yı bir ressam ya da bir şair görmeliydi de resmini çizmeli ve onu anlatmalıydı.

Üzerini kendi el emeğiyle işlemiş olduğu pembe atlas terlikleri ayağına giymiş, gecelik beyaz pijamasıyla duruyordu. Hava serin olduğu halde kızcağızın hiç üşümediği, yanaklarının sürekli olan pembeliği ateşinden kırmızılık derecesine gelmiş olduğundan anlaşılıyordu. Uzun ve gür saçının örgüsü gevşemiş, yarı çözülmüş bir halde altınla yaldızlanmış gibi parlıyordu. Alnındaki kesik saçlarını sanki alnındaki saçların ağırlığı üzerine fazla yük oluyormuş gibi eliyle başına diğer saçlarının üzerine doğru tutmuştu. Gömleğinin belinden sıkılmış olduğu pembe kurdeleden yapılmış kemerden başka üzerinde hiçbir şey yoktu.

Böyle güzel endamlı bir bayanın belini sıkmak korsenin haddine mi düşmüş! Öyle güzel, parlak, pembe ve beyaz bir ten göstermek, yüzünü soğukluk ve donukluk vermekten başka bir işe yaramayan hangi makyaj malzemesinin, hangi kremin, hangi pudranın işi olabilir ki? Saçlara onun ki gibi tatlı, çekici bir sarı renk vermek, siyah saçları turun-

cu, kestane renklisini de mısır koçanı gibi soğuk ve tabiatın tam tersi olan şeyler yapmaktan başka iş görmeyen hangi saç boyasının işi olabilir?

Demin genç kızın bu halini anlatmak için ya bir ressam veya bir şair olmalıydı demiştim. Hata etmişim! Her ikisi birden lazım. Çünkü ressam, kızın doğal olan güzelliğini, şeklini, kıyafetini resme yansıtacak; fakat aklından geçen bir sürü derdi ve tatlı dilinin kötü insanlardan kurtulmak için söylemek zorunda kaldığı acı sözleri, minicik kalbinin çektiği acıları, baş edemeyeceği kadar büyük oyunları anlayıp anlatmak için bir şair olmak gerekir. Birbiriyle yarışacak güzellikte olan elleri, dişleri, dudakları, gözleri ve saçlarını anlatmak için ünlü ve yetenekli bir şair olmak gerekir ve güzel vücudunun gezinip hareket ettikçe birbirinden daha güzel görünen ve büyük bir uyum içinde olan vücudunu hangi ressam çizebilir ki? Hele öksüz kızcağızın ağlamaya alışık olduğundan mı? Yoksa ağlaması güzel olduğundan mı? Neden? Hiç yüzünü asmaksızın, buruşturmaksızın güzel güzel bir şekilde ağlamasını nasıl gösterebilecek? Bunlara bir de şair lazım.

Fakat şair bu durumlarını anlatacak, okuyucuya tam anlamıyla ulaştıracak ve bütün güzelleri kendisine hayran edecek şekilde yazacak. Tanrının böyle bir güzelliği nasıl yarattığını merak ettirecek bir şair... Dudaklarının rengini hangi ateşten, gözlerinin rengini hangi engin denizden, teninin beyazlığını hangi buluttan, pembeliğiniyse hangi şekerden aldığını anlatmak zorunda kalacaktı. Şimdi bunlar için bir de filozof lazım değil mi?

Evet! Fazıla'nın o gece halini tamamıyla anlatabilmek, tarif etmek için bunların üçü de lazım.

Genç kız söylenmeye başladı. Diyordu ki:

— Alçaklar! Savunmasız bir kızın onuruyla, namusuyla, şan ve şerefiyle oynamaya cesaret ediyorlar ha! Biri ceza-

sını gördü. Diğeri de hile ve oyunla bana yaklaşıyor, çok temkinli hareket ediyor... Bir zavallıyı kullanıp da becerisiyle övünecek öyle mi? Bu budala Nabi gibi işe acemilikle başlamak istemiyor. Avlamak istediği avlar için becerilerini denemek maksadıyla beni kullanmaktan hiç çekinmiyor... Yoksa benden ne bekleyebilir ki? Ben nişanlı bir kıyım! Bunlar babamın tahminleri. Üvey annemin kardeşleri, kardeşlerimin dayıları; fakat Şefik ile benim neyiz oluyorlar? Hiç! Hiçbir şeyimiz değil! Of... Ben yabancı erkekler içinde bulunuyormuşum! Ben bütün gün bana uygun olmayan adamlara görünüyormuşum! Ne dehşetli bir durum?

Fazıla sözünü buraya kadar getirdikten sonra kendisinde bir kötülük hissetti. Dizleri titremeye başladığından yatağın kenarına oturdu. Gözleri yatağın karşısında olan annesinin resmine takıldı ve ekledi:

— Ah... Anneciğim! Anneciğim! Beni böyle yabancılar içinde bulunduran, "dayıların" dedikleri heriflerden böyle sözler işittiren, bunlara bir öksüzü, korumasız sanarak cesaret veren şey hep senin yanında olmayışındır. Babamın ne suçu var? Bu adamlar onun için yabancı değiller. Yabancıları evine almış olmuyor. Kendi tahminleri, karısının kardeşleri, çocuklarının dayıları. Burada yabancı olan biziz! Biz! Şefik ile ben bu ailenin yabancısı, bu evdeki fazlalığımız! Bizim burada ne işimiz var? Ne duruyoruz? Ne bekliyoruz? Öncelikle bu sene sonunda öğrenimini tamamlayacak, diplomasını alacakmış! Ben de on sekiz yaşımı doldurup reşit olacakmışım! Zavallı babacığım ne kadar beni düşünüyor-muş! Fakat beni hiçbir şeyim olmayan insanların karşısında gezdirdiği zaman onların benim hiçbir şeyim olamayacağını ve bana ne göz ile bakabileceklerini düşünememiş. Evet! Bu şimdiye kadar benim de aklıma gelmemişti. Doğrusu bende bunu düşünememiştim... Ah anneciğim! Bak senin

yokluğun neler yapmış! Neler!

Genç kız bunları söylerken hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı ve haykırıışlarını kardeşi Şefik'in duymaması için yastığa kapanmıştı.

Bir ay sonra bir gün Fazıla Hanım, yanında Mehves olduğu halde Fevkiye Hanım'ın evine gitmişti. Kapıdan girdiğinde evde bulunan hizmetçilerin hepsini büyük bir üzüntü halinde ve ağlamaktan gözleri kızarmış bir halde görünce Fazıla şaşırdı. Hani ya! Fazıla'nın gelmesiyle kendisine acele haber verildikten sonra merdivenden koşarak inmesi normal olan Fevkiye'ye haber vermek için koşan da yoktu! Merdivenden inen de yoktu! Aman yarabbi! Bu ne hal? Kimseden çok küçük bir ses bile çıkmıyordu!

Fazıla'nın başörtüsünü, feracesini aldılar. Hizmetçilerden biri önüne düşüp Fevkiye'nin annesinin sürekli oturduğu odanın perdesini açtı. Fazıla içeri girmeden önce kendisine eşlik eden hizmetçiye:

— Fevkiye Hanım nerede? diye sordu. Kendisine eşlik eden hizmetçi:

— Yukarıda odasında efendim. deyince Fazıla şaşırdı. Çünkü Fazıla ile Fevkiye çok iyi arkadaş olduklarından kendi odalarında otururlar, konuşurlardı. Şimdi kendini oraya götürmemelerindeki amaç ne olabilirdi? Fevkiye keyifsiz olsa da Fazıla'yı yukarı almaları gerekiyordu!

Fazıla içeriye girdiğinde gördüğü manzara kendisini daha fazla merak ve endişeye düşürdü. Fevkiye'nin annesi ağlamaktan gözleri şişmiş, başına da bir başörtü bağlamıştı, hizmetçilerden biri arkasına geçmiş omuzlarına masaj yapmakta, diğerinin elinde de bir bardak su ile bir şişe limon kolonyası bulunmaktaydı. Hanım Fazıla'nın girdiğini görünce:

— Gel çocuğum! Gel! Gel Fazılacağım Bizim halimizi gör! diyerek ağlamaya başladı.

Fazıla:

— Aman efendim. Ne oldu!

Hanım:

— Ah, Fevkiye'nin yaptıklarını bir bilsen, senin bundan haberin olmalı! O senden bir şeyi saklamaz. Gel kızım söyle otur da dertleşelim.

Fazıla:

— Rica ederim efendim önce sizi bu hale getiren konuyu söyleyiniz. Gerçekten şu anda çok merak ediyorum evdeki herkesi bu kadar üzen olayı.

— Ah kızım! Bildiğin gibi şimdiye kadar Fevkiye'yi çok isteyenler vardı. Ailemize uygun bir aday göremediğimiz için vermedik. Hem daha yaşı da evliliğe uygun değildi ki? Henüz on altı yaşında. Geçende damat adaylarından birini uygun gördük. Sorduk araştırdık herkes iyi şeyler söyledi. Eğitilmiş ve kültürlü de bir çocuk, "Ailesi bir kere gelsin de Fevkiye'yi görsün" dedim.

Ailenin bayanları dün gelmişler, terbiyeli ve tam bize uygun insanlar. Fevkiye "Ben kadınların yanına çıkmam" demesin mi? "Sebebi nedir?" diye sorduk ah keşke sormayaydık da o verdiği cevabı işitmeseydik! Bir tanecik kızımızı öyle sefil ve çapkın için mi bu kadar zahmetler, emekler ile büyüttük? Hiçbir zaman bir dediğini iki etmedik. Keşke bu kadar yüz vermeseydik, biraz daha sıkı bir şekilde büyütseydik belki bize bu işleri etmez, bu cevapları vermezdi.

Fazıla:

— Lakin ben işi bilmediğim için bir şey anlamıyorum efendim.

— Kızım Fevkiye sana söylemiş olmalı.

— Ben de nasıl olup da söylemedi diye düşünerek şaşıyorum efendim.

— Evet! Bu iş için kendisine başka arkadaşlar bulmuş. Mahalle kızlarıyla çocuklarını görüştürmemeli aileler" derler. Ne kadar doğru bir sözmüş! Bir zamandan beri şuradaki odacının kızı Fevkiye'nin çok kıymetli bir arkadaş haline gelmişti. Ben de eğleniyorlar diye ses çıkarmadım. Geçenlerde canım sıkıldı da "A Fevkiye bu mahalle kızlarının ta yukarılarda ne işi var? Görüşecek isen aşağıda odamı yok?" diyecek oldum, "Mahalle kızı Allah'ın kulu değil mi?" diye karşılık verdi. Elbiseler, feraceler verip kızı güzel bir şekilde giydirdi. Ben de fakirdir diye memnun oldum. Meğer işin içinde iş varmış! Dadısı olacak hayvan karı! Sezmış de benden korkup söylememiş. Şimdi daha mı iyi oldu?

Fazıla, Fevkiye'nin annesinin üzüntüsünden doğan siniriyle bir türlü işi anlatmayacağını anlayarak, yanında bulunan kadına:

— Meseleyi anlat, çok fazla merak ediyorum, dedikten sonra kadın yavaş sesle:

— Fevkiye Hanım sizin Nabi Bey'i seviyormuş! dedi. fazıla işi zaten anlamış ise de bir de kendi ağızlarından duymak istemişti, Fevkiye'nin annesi biraz sessizlikten sonra:

— Sizin Nabi Bey'i seviyormuş kızım! Kusuruma bakma kızım! Bu konuşmaya nereden başladığımı da çok iyi bilmiyorum. Çünkü daha şimdi büyük bir kavgadan çıktık. Fevkiye ile kavga ettik. Ben aşağıya indim. Sen geldin kızım yabancı olsa bu odaya almazlardı. Senin geldiğini duyunca o da bu konuyla ilgili bilgi sahibi olmalı buraya alınız konuşalım dedim. Ah Fazılacığım Fevkiye'nin bana verdiği cevapları duysaydın yüreğime inip de ölmediğime şaşırıp kalırdın. Hizmetçiye, Aman kızım biraz su, dedi. Hizmetçi elindeki bardağı uzattı. Hanım bir iki yudum içtikten sonra sözüne devam ederek:

— Ne dersin a kızım Netfet ne kadar mektuplar getirmiş, resimler getirmiş de bizim haberimiz olmamış. Dünkü meseleden sonra dadısı olacak aptal "Hanımcığım ne varsa bu dolapta olmalı! Geceleri kalkıp dolabı açıyor. Birtakım kâğıtlar çıkarıp okuyor. Yine yerine koyuyor" dedi. Ben de kendisi odada yokken dolabın kilidini kırdırıp açtım. Mektupların hepsini okudum. Neler yazmış çapkın neler! Mektubun birinde sözde kim olduğunu bilmediği halde görüp âşık olmuş diye yazmış.

Sonra kim olduğunu öğrenince kendisine vermeyeceklerini bildiği için, kendini öldürmeye karar vermiş de ölmekten önce sevdiğine bir elveda demek için o mektubu yazmış. Sonra bir mektupta Fevkiye "kendini öldürme" diye haber gönderdiği için ümit ile yaşayacağını ve ümidini kestiğinde yine kendisine zarar vereceğini yazıyor. Öteki mektuplar da hep böyle türlü türlü yalanlar ile dolu. Resimleri de gördüm! Bazısı başı açık! Alafranga, bazısı fesli. Hele birisinde yakası bağı açık.

Anlıyorsun ya? Sanki bizim kıza âşık gibi! Hepsini yak-tım. Hem de kendi gözünün önünde! Kız bayılmasın mı? Aklımız başımızdan gitti. Çok zor ayıltabildik... Ah bir damla gözyaşı dökmemesi için bu zamana kadar her bir istediğini yaptığımız Fevkiye o çapkın için ağlamaktan gözleri kıpkırmızı olmuş yumruk gibi şişmişti.

Kadın:

— A efendim çocukluk bu! Ağlar, sızlar geçer. Yine hiç o sizin onayınız olmadan iş görmek ister mi?

Hanım:

— Demin söylediği sözleri işitmedin mi? "Nabi Bey beni seviyormuş alamazsa kendisini öldürecekmiş. Ben de elbet onu severim. Ondan başkasına varmam" demedi mi? Daha babası işin bu derecesini bilmiyor. Ona birazını anlattım! Öyleyken üzüntüsünden mosmor kesildi adamcağız.

Böyle şeyler kızların karışacağı iş değil. Benim bileceğim iş dedi. Fazıla'ya, sakın evladım bu durumuzdan üvey anne-ne hiçbir şey bahsetme.

Senin ondan canının yangın olduğunu bilirim de onun için senden saklamıyorum. İşte bu yüzden yaşadıklarımızı ve olayları senden yardım istemek ve bizim düşüncelerimizi Fevkiye'ye anlatabilmen ona doğru yolu gösterebilmen için anlatıyorum. O seni çok sever. Genellikle sözünü de dinler... Haydi, evladım haydi kalk yanına git de şu kıza durumumuzu, halimizi anlat. Onu doğru olana yönlendir. Babası bu olayların bu derecede olduğunu duyarsa daha kötü olacak. İşte bunları da anlat ki olayların ne kadar ciddi olduğunu o da anlayabilsin. Fazıla, Fevkiye'nin odasına çıktı. Fevkiye'nin ağlamaktan sadece gözleri değil yüzü de şişmiş, saçları taranmamış dağınık ve perişan bir haldeydi! Fazıla arkadaşının sırrını kendisinden sakladığından dolayı kızgın bulunduğunu anlaması amacıyla konuyu kendisi açma yayıp arkadaşından ilk sözü duymak için sessiz kalmayı tercih etti. Eğer yine söylemeyecek olursa o zaman kendisine olan kırgınlığını ve üzüntüsünü de dile getirerek konuyu açmayı daha uygun bulmuştu. Fakat Fevkiye kendisini görünce hemen boynuna sarılıp:

— Sevgili arkadaşım bağışla beni! Bu yaptıklarımı ve yaşadıklarımı senden saklamamalıydım. Ama işte şimdi görüyorsun. deyince, Fazıla arkadaşının durumuna acıyarak ve biraz daha yumuşayarak. dedi ki:

— Zavallı kardeşim, nedir bu durumun. Ne oldu sana böyle?

— Tabii ki olayları sevgili annem aşağıda sen daha buraya gelmeden anlatarak aklını çelmeye çalışmıştır.

— Evet, söylediler. Ama sadece olayları anlattılar. Ve kararı bana bıraktılar.

— Ben sana söylemeye cesaret edememiştim kardeşim.

— Fakat annenin karşısında söylemeye cesaret ettin. Değil mi?

— Beni mecbur bıraktılar. "Görücüye çıkmam" dedim, zorladılar. Üzerime gelmeyin dedim, ama beni dinlemediler. "Derdin neyse mutlaka bize söyleyeceksin. Neden görücülerin yanına gelmediğini bize anlatacaksın" dediler. Ben de söyledim. Beni evlendireceklerse niçin benim istediğim adamla evlendirmeyeceklermiş ki? Paraya pula ihtiyaçları mı var?

— Onlar da para pul aramıyorlar. Hem babanın annenin senden para pul esirgemeyeceklerini bilmiyor musun?

— Ben de ona şaşıyorum ya! Nabi Bey'in başka ne kusuru var? Bana ondan güzelini mi bulacaklar?

— Evet,, hakkın var, çok güzeldir. Fakat evlilik konusunda güzellik ikinci, üçüncü derecede aranılacak şeydir.

— Öncelikli olarak ne arayacaklarmış. Neymiş evlilik için birinci öncelikli olarak aranıp ta Nabi Bey'de olmayan şey?

— O bizim bileceğimiz ve karışacağımız şey değil sevgili arkadaşım. O babalarımızın anlayacağı, bileceği şeydir.

— Fazıla o kadar sert tavır takınma! Bari sen bana karşı anlayışlı ol! Çünkü onu seviyorum.

— Babanın ve annenin de seni ne kadar sevdiğini düşün sevgili kardeşim. Hiç onlar senin mutsuz olmanı isterler mi? Sen de onlara karşı biraz daha anlayışlı ol! Onlar da seni seviyorlar.

Hem Nabi ile olan ilişkiniz gibi üç dört günlük bir şey değil sizinkisi. Seni bu boya getirdikleri yıllar boyunca hep sevmişlerdir. Nabi Bey sana uygun bir eş olsa onlar seni mutsuz etmek isterler mi? Sen onların bir tanecik evladı, gurur duydukları tek varlıklarıdır!

— Beni sevseler böyle yapmazlar. Ben kendilerinin gurur duyduğu tek varlık olsam beni evlendirmek için zen-

gin ve saygı sahibi bir damat aramazlar! Ah Fazılacığım bütün mektuplarını yaktılar. Resimlerini de gözümün önünde yaktılar. Onlar ettikleriyle kalsınlar aklımdaki, hayalindeki resmini, hayalini çalamazlar ya! Yakamazlar ya!

Bu sırada Fevkiye'nin annesi içeriye girdi. Kızını yine ağlamakta görünce dedi ki:

— Evladım, kızım bize acımıyor musun? Sen böyle ağladıkça, kendini üzdükçe biz ne oluruz?

Fevkiye:

— Benim ağlamamak, üzülmemek kendi elimde değil. Fakat beni ağlatmamak sizin elinizde.

Fazıla, Fevkiye'ye sözün fayda etmeyeceğini görüp, gitmek üzere kalktı.

Henüz hafifçe parlayan bir ateş üflemele söner, ama alevlendikten sonra üfledikçe parlar. Şimdi Fevkiye'ye nasihat etmek buna benziyordu.

Fazıla geri dönmek üzere Fevkiye'nin babasının konağından arabaya bindiğinde, arabanın penceresinden bu mükemmel ve güzel konağa bakıp, kendi kendine dedi ki:

— Acayip bir aile! Kardeşi bizim evimizi alt üst etti. Abisi de bu mutlu ve huzurlu evi ne hale getirmiş!

Çaresiz kızcağız daha olacaklardan habersizdi.

Bahar mevsimi gelmiş, Mukaddem Bey'le Fazıla'nın düğünlerine sadece iki ay kalmıştı. Sai Efendi'nin ailesi bu yaz düğün nedeniyle bir tatile çıkamayacağından düğünden önce geri dönmek üzere yalnız bir ay için Büyükkada'da döşeli bir ev tutup sadece birkaç kat elbise alarak gittiler.

Fazıla'nın bütün eşyası hep alınmış, hazırlanmıştı. Bunları Mukaddem Bey'in evine taşımak için kendilerine bir ay süre yeterliydi. Münevver Hanım da gelin odasını ve diğer şeyleri hazırlamakla uğraşıyordu. Şefik'e ders almak ve öğretmenleriyle oturmak için ayrıca salonda bile bir oda

döşemişti ki bunun kütüphane ve yazıhane gibi kullanılması için Mukaddem Bey kendi eliyle alıp yerleştirmişti.

Sai Efendi'nin ailesinin tatil için gideceği ev adanın büyük ve muntazam evlerindense de kendi konakları gibi güzel olmadığı gibi ayrıca Hristiyanlar tarafından inşa edilmiş olduğu halde kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı odalar yapılmadığından da olmadığından hepsi aynı odada oturan Müslüman ailelerin yaptıkları gibi alt katın bir tarafı erkeklerin oturması için kullanılırdı.

Bir gün erkekler İstanbul'a işlerine gitmiş ve Fazıla ile Şefik ve Calibe'nin çocukları çamlığa gezinmeye çıkmış oldukları bir zamanda Calibe'nin yatak odasında, Reftar, Calibe'nin bir ayağını bırakıp diğerini öperek affetmesini ve merhamet etmesini istiyordu. Calibe de:

— Bu ne büyük cesaret! Sen başından korkmadın mı? Ben efendiye ne cevap vereceğim şimdi? Aklın yeni mi başına geldi? diyordu. Reftar da:

— Kabahat yalnız benim değil efendim! Kardeşiniz benimle yattı. "Seni evime hanım yaparım. Nasıl olsa ben evlenmeyecek miyiz? Ben istedikten sonra kardeşim seni benden ayırmaz" dedi. Ben de sizin beni sevdiğinizi düşündüm. Ve bu güne kadar size karşı yapmış olduğum hizmetleri karşılıksız bırakmayacağınızı beni kardeşinize kabul etmeye çekinmeyeceğinizi bildiğim için ona inandım.

— Benim hizmetçim değilsin ki.

— Sizin elinizdedir efendim. Hem ben size hizmet ettim, şimdi de sizden efendilik beklerim.

— Benim çok uğraşmam lazım.

— Aman efendim.

— Bir şartla sen de benim dediğimi yapacaksın. Bence bir sorun yok, benim bir çıkarım da yok. Bu sadece kendi iyiliğin için.

— Şimdiye kadar hangi emrinize uymadım, siz ne dediniz de ben yapmadım, hiç size saygısızlıkta bulundum mu?

— Fakat biliyor musun ki benim senin için harcayacağım çaba, çekeceğim zahmet ne kadar büyükse senin yapacağın iş o oranda büyük olacak. Benden çok zor bir şey istiyorsun, peki sen karşılığını verebilecek misin?

— Zahmetsiz bir şey kazanılmaz efendim.

— Bence bir sorun yok senin için söylüyorum. Bu kadar zaman var ki ben seni kardeşim için isteyemem. Çünkü efendi, kızımın hizmetçisine göz koydu, der. Meseleyi duysa seni Nabi'ye hiç vermez. Ya satar, ya kovar. Geçende Fazıla'nın bana "Reftar sizin hizmetinize alıştı. Onu size bağışladım ben götürmeyeceğim" dediğini efendiye söylediğimde "Hayır olmaz o küçükten beri onun bakıcısıdır. Beraber gitmeliler" dedi. Ben de Fazıla'ya "A kızım, eğer istemezsen düğünden sonra azat et. Çırak çıkar" dedim, o da öyle karar verdi. Sonra foyalar meydana çıkacak. Şimdi bunun için yalnız bir çare var ki o da suçu bir diğerinin üzerine atmakla hem seni Fazıla Hanım'la gitmekten kurtarmak ve hem de Nabi'ye almak mümkün olabilir. Fakat bunun için ben ne dersem yapman gerekiyor ki bu planda başarılı olalım.

— Emrediniz efendim. Siz ne derseniz harfi harfine yaparım. Siz yeter ki buna bir çözüm bulun bana bir çıkar yol gösterin.

— Yok, şimdi sırası değil; ben sana zamanı gelince söylerim.

Calibe ektiği tohumun yeşillenmesini zaten bekliyordu. Calibe'yi buna razı edeceğinden emindi çünkü onun çevirdiği bütün dolaplarını biliyordu ve bunları efendinin öğrenmesi Calibe'nin işine gelmez hatta onu mahvederdi. Yani Calibe böyle bir şeyi göze alamayacağından yardım etmek zorundaydı. Nabi gibi bir çapkının hizmetine Reftar

gibi bir oynak kadını koyması elbette işin bu sonuçlanması-
nı sağlayacağını kendisi de çok iyi biliyordu. Kendisinin
istediği de zaten buydu. Çünkü bu meseleyi oyununu
çevirmek için bir araç olarak hazırlamıştı. Şimdi iş bitmiş,
demir tavında dövülmüş, her şey tam istediği hale gelmiş,
yalnız onu kullanmak kalmıştı.

Calibe, akrabalarının canlarını yakmak istediği ve buna
alet ettiği Süha'ya çağırdı. Süha başarısından dolayı
Calibe'yi tebrik etti.

Yazık ki Mukaddem Bey bundan habersiz olduğundan
kayın babasıyla görüşmek üzere adaya gelip kendi ayağı-
la tuzağa düşmüş oldu. Calibe'nin düşüncesi ve planı ada-
dan konağa gittiklerinde hemen Fazıla'nın Reftar ile diğer
hizmetçisini, zamanında gitsinler de o konağın düzenine
alışsınlar, sonra Fazıla rahat eder diyerek, düğünden bir an
önce göndermekti ki o zaman zarfında Reftar Mukaddem
Bey'e iftira atarak Sai Efendi'nin konağına geri dönecek ve
bu şekilde zaten Mukaddem hakkında söylenen kötü sözle-
re inanılarak nihayet şu evliliği bozacaktı. Fakat yine süre-
kli fırsat kollamakta olduğundan Mukaddem'in kendilerine
misafir gelmesinden bile yararlanmaya çalıştı. Mukaddem
Bey'in geldiği haber verilince Sai Efendi dışarıya çıktı ve
yarım saat sonra içeriye gelip Calibe'ye dedi ki:

— Hanım çabuk dışarıya yemek hazırlasınlar. Mukad-
dem sekiz buçuk vapuruyla gelecek. Yemekten sonra biraz
gezmeye zaman bulalım.

— A Efendi! Çocuk bu kadar uzak yere gelmiş onu bu
gece misafir etmemek çok ayıp olacaktır.

— Kalmaya gelmemiş.

— Siz ısrar edin kalmasını sağlayın.

— Yerimiz uygun değil. Rahatsız olmasın?

— Canım o bizim yabancımız mı? Nerede olsa yatar.

Koca eve sığamıyor muyuz?

Sai Efendi dışarı çıkıp Mukaddem Bey'e kalmasını teklif ettiğinde çocuk annesine geri döneceğine dair söz verdiğinden kalamayacağını söyledi.

— Canım bir telgraf çekeriz.

— Belki telgraf benim gideceğim zamandan daha geç gider. Annem çok merak eder efendim.

— Senin gideceğin vapurla uşak gönderelim. Bir not yaz da ver.

Artık başka bir bahane bulamadığından Mukaddem kabul etmek zorunda kaldı.

Aman! Artık Calibe'de damat beye ikramı görmeli! Üst katta en sessiz sakin bir odada mükemmel yatak, gecelik. Hepsini hanımefendi eliyle hazırlıyor. Sai de karısının misafirperverliğiyle övünüp duruyordu. Gece olunca Calibe Sai Efendi'ye:

— Bizim damat bey dadılarla bakılmaya alışmıştır. Kızlardan biri girsin hizmet etsin. Sonra annesi oğluma bakamadılar demesin.

— Peki.

— Kendilerinin hizmetçilerinden biri girsin değil mi? Reftar'ın eli işe yakışır. Öteki o kadar becerikli değildir. Reftar gitsin mi?

— Sen bilirsin!

Gece saat dörde kadar Sai Efendi'yle beraber Mukaddem Bey, Süha ve Nabi hep birlikte gezdikten sonra evlerine dönüp odalarına çekildiler. Sai Efendi, Mukaddem Bey'i kendi eliyle odasına kadar götürüp bıraktı:

— Geceniz hayır olsun oğlum! Burası kendi evin. Rahatsız olma. Ne istersen hizmetçiye emret! O ne gerekiyorsa hemen yapar, deyip gitti.

O gece Fazıla yukarıda yatmayıp orta kata inmişti.

Şefik gelip ablasına dedi ki:

— Abla! Bugün Mukaddem Bey bana "Beyim gel de odanı gör. Bir eksiği varsa emret hemen tamamlayalım" dedi. Beni ne zaman gönderirsin?

— Haydi, gel yat! Artık uyuyalım.

Şefik sorusuna cevap verilmediğini görüp, yüzünü ekşiterek yatağına girdi.

Ertesi gün Calibe, başını bir mendil ile sıkmış, perişan bir halde bulunuyordu. Efendi ne olduğunu sorduğunda "Başım ağrıyor" dedi. Sekiz buçuk vapuruyla Mukaddem gitti. Calibe sinirlerinde kötülük olduğundan söz ederek çok perişan bir halde görünüyor ve kendini çok mutsuz gösteriyordu. Sai Efendi balkonda Calibe ile otururken, Süha, Calibe ile olan planlarına uyararak, Sai Efendi'nin yanına gelip dedi ki:

— Affedersiniz efendim! İşlediğim bir büyük suçtu hatamı anladığım için unutmaya ve affetmenizi rica etmeye geldim.

— Hayrola ne gibi? Ne oldu sen bir an önce söyle de ondan sonra ayrıntılı olarak konuşuruz.

— Sizden habersiz dışarıdaki odanıza gittim. Dolabınızı açtım ve içinden bir şişe konyak aldım.

— Zaten o da oraya gerekli olunca kullanmak için konulmuş. Almak için bir sebebim vardı. Özür, dilemeye ne gerek var!

— Efendim sebep orada bulunan ala konyaktan ilaç için lazım olursa birer kadeh almaktı. Ben bir şişe aldım.

— Bir şişe konyağı ne yaptın?

— Bunu soracağınızı bildiğim için önce ben haber veriyorum. Giden konyağa siz de ben de acıyacak değiliz.

Mukaddem Bey'e acımalıyız. Fakat efendim bu çocuğun hali böyle ne olacak? Bu, kişi düzeltilebilecek, akıl ver-

mekle bunları anlayıp adam olacak biri değil. Bir an önce halledilse iyi olur yoksa biricik yeğenimi evlenince çok üzcek. Bunu ne ben ne de siz istersiniz değil mi?

— Mukaddem mi içti?

— Evet, efendim! Hem de bir damla bile bırakmaksızın... Bunu söylemekteki maksadım böyle devam ederse kendini bitirir. Evet,! Tıbben bitirir. Hatta sadece tıbben değil kişilik olarak da bitirir.

— Canım akşama kadar birlikteydik, sonra ben onu yatak odasına kadar götürdüm. Yatacaktı.

— Ben de yatmak üzereyken Reftar geldi. Mukaddem Bey'in uykusu yokmuş "Eğer siz daha oturacaksanız birlikte oturalım diyor" dedi. Ben de "Baş üstüne eğer isterse buraya buyursun" dedim, Mukaddem Bey'i Reftar getirdi. Bey gelince "Kardeş ben akşamları biraz içerim, bu akşam efendiyle birlikte olduğumuz için içemedim. Biraz konyak var mı?" dedi.

"Dışarıdan isteyelim" dedim, "Ama rica ederim kimse duymasın, sizde varsa veriniz" demesiyle, "Bende yok ama kimse görmeden getiririm" deyip, sizin dolaptan getirdim. Niyetim, içeceği kadar içtikten sonra, şişeyi yerine bırakmaktı. O yavaş yavaş hepsini bitirdi. Çok da yavaş yavaş değil, iki saatte bitirdi. Saat dörtte gelip, altıda odasına giderken, birbiri üzerine içtiğinden, sendeliyordu. Çok şaşılacak bir durum!

— Fakat bu çok kötü! Bu akşam içmeyince duramayacak kadar alışmak kötü şey. Canım bu oğlan böyle değildi sonradan ne oldu?

— Sonrası var mı ya! Efendim şimdiye kadar çocuktu. Şimdi, hatta asıl daha sonra yapacak zamanı değil mi?

— Ben onun annesiyle görüşeyim de bu hallerine son vermeye çalışalım. İş susma ya da sabretme derecesini geç-

miş. Ben ise şu düğün oluncaya kadar sabredeyim diyordum. Ama artık iş çıkırından çıkmış. İleride daha kötü olmaması için şimdiden müdahale etmek gerek.

Calibe:

— Boşuna değil! Sarhoşmuş! Bense bunu yapmak için insan deli veya sarhoş olmalı diyordum. Aklı başında olanın işi değil. Derdimi kimseye söyleyemiyorum. İnanılacak şey değil ki söyleyeyim. Ben kendi gördüğümü bile hala rüya sanıyorum. Ah keşke hepsi birer rüya olsa.

Sai:

— Sana da ne oldu?

Calibe:

— Sabahtan beri halimi görmüyor musunuz? Aklım başımda değil! Söylesem bir türlü, söylemesem bir türlü. Ben de şaşırdım ne yapacağımı!

Sai:

— Canım ne duruyorsun söylesene! Zaten canım sıkıldı bir de sen sıkma! Ne olduysa söyle işte meraklandırmadan.

— Eğer gizlemiş olsam efendim Reftar, Fazıla ile gidecek. Nasıl olsa iş meydana çıkacak. Sonra siz de bunu benden niye sakladınız diye darılacaksınız. Gece soyunduktan sonra ben biraz dışarı dolaşmaya çıktım. Baktım Süha Bey'in odasında konuşma sesi var. Reftar salondaydı. Sordum. "Mukaddem Bey ile oturuyorlar" dedi. Ben de belki bir şey lazım olur diye, misafir yatıncaya kadar yatmayayım diye aşağı indim. Biraz kitap okudum. Saat beş oldu. Daha oturuyorlar. Odaya gelip yattım. Biraz sonra uyandığımda bizim pencereden, Mukaddem Bey'in odasında lamba ışığı olduğunu gördüm. Saate baktım, sekiz. Reftar kandil koymayı unutmuş olmalı diye dışarı çıktım. Reftar'ı aradım, yatağında yok! "Nerede" dedim, kızlar "Aşağıya

inmedi" diye cevap verdiler. Bu deli bir yerde uyuyup kaldı mı diye düşündüm. Aradım bir yerde yok. Merakımdan Mukaddem Bey'in yattığı odanın kapı aralığından baktım. Reftar orada! Reftar'ın işi inkâr edemeyeceği bir anda kendisini görmüş olduğumu göstermek ve yakalamak için orada bekledim. Beklemekle çok iyi etmişim. Çünkü bu sayede inkâr edecek fırsatı kalmadı. Odadan çıkınca beni görüp şaşırdı. Öylece karşımda kalakaldı.

Sai:

— Siz bu gece rüya mı gördünüz? Yoksa ben mi şimdi rüya görüyorum? Ne demek oluyor bütün bunlar?

Calibe:

— Reftar inkâr edemiyor. İtiraf ediyor. İsterseniz çağırıp kendisine sorun! Yük benim üstümden kalksın. Münevver Hanım'ın konağına gittiği zaman, bana niye böyle hizmetçi gönderdiler demesin.

Sai:

— Evet,, kendi ağzından işitmeliyim ki rüya görmediğime emin olayım.

Calibe Reftar'ı çağırdı, Reftar geldi ve biraz utanır, korkar gibi olduysa da sonunda ağlayarak olayı Calibe'nin söylediğini destekler gibi anlattı.

Sai:

— O sarhoşmuş, ya sen neydin? Nasıl böyle bir şeyin olmasına razı oldun, nasıl izin verdin?

Reftar:

— Ben de şaşırmıştım!

Sai:

— Atın şunu karşımdan gözüm görmesin. Şimdi evden çıkarın!

Calibe:

— Öyle ama efendim bu bizim için bir senettir. Münevver Hanım veya Mukaddem Bey, bu bize iftiradır derlerse biz ne ile ispat ederiz. (Reftar'a) Kız sen bunu, Mukaddem Bey'in, Münevver Hanımın karşısında ikrar eder misin? Yoksa korkmadan olduğu gibi anlatır mısın?

— Bana olacak en kötü şey oldu artık. İş kapısında çalışıp sayesinde ekmek yediğim efendime anlatabildikten sonra artık neden çekinebilirim ki inkâr edeyim.

Sai:

— Benim gözüme görünmesin. Bu olay çözüldükten sonra da buradan hemen defolsun.

Sai Efendi o gün, o geceyi çok kötü bir üzüntü içinde geçirdi. Mutlu adamcağızın ağzını bıçak açmıyordu. Ertesi günü Fazıla'yı yanına çağırıp:

— Gerdanlığı ver kızım! O uğursuz gerdanlığı ver. Deyince, Fazıla şaşırıp üzüldüyse de bir şey sormadan gerdanlığı getirip babasına teslim etti. Sai Efendi gerdanlığı kolunun altında sımsıkı tutup, vapura yetişmek için hemen sokağa çıktı. Artık ev içinde Fazıla Hanım'ın, Mukaddem Bey ile kesinleşmiş olan evliliklerinden artık olmayacağı ve nişanın geriye verildiği haberi yayılmaktaydı. Fazıla, sormadığı durumun ne olduğunu anladıysa da bir şey demeyip sessizce dinliyordu. Ertesi sabah pencerenin önünde oturmuş, İstanbul tarafına doğru dalgın dalgın bakmaktaydı. Fazıla'nın dünden beri bir damla gözyaşını kimse görmemişse de, bu sabah gözlerinin içinin kıpkırmızı, kapaklarının şiş bulunması, kimsenin görmediği bir zamanda, çok yaşlar dökmüş olduğunu gösteriyordu. Sokak kapısı çingırağının çalınması üzerine Fazıla kapı önüne baktıkta, Münevver Hanım'ın çok telaşlı bir halde kapının çingırağını çekmekte olduğunu gördü. Münevver Hanım'ın geleceği zaten Sai Efendi ve Calibe Hanım tarafından tahmin edildiği için tedbirlerini de ona göre almış olduklarından Cali-

be çıkıp; Münevver Hanım, Sai Efendi'yi görmek istediğinden kendisi evde bulunmadığını söyledi. Hâlbuki Sai, yukarıda bir odaya gizlenmişti. Münevver Hanım, Calibe'ye nişanın geri gönderilmesi ne sebeple karar verildiğini sorduğunda, Calibe, nice zamandan beri kendisine olan kin ve intikam duygusundan dolayı, hafifçe gülümseyerek ama yine de mutluluğunu çok belli etmeyecek bir şekilde, sert sert bakıp ne olup bittiğinden habersiz olan zavallı kadıncağıza bağırdı. Kadına bunu kendi oğluna sormasını söyledi. Münevver Hanım, oğlunun da kendisi gibi bir şeyden haberi olmadığını söyleyince büyük bir alaycı tavır takınarak, Calibe,

— Öyle ise buradaki Reftar'a sorabilirsiniz bizden çok onların ayrıntılı olarak bilmesi gerekir, deyince, Münevver Hanım,

— Acayip! Bizim bilmediğimizi, sizin söyleyemediğinizi bir hizmetçi mi bilip söyleyecek? dedi.

Calibe Reftar'ı çağırıp olan olayları tek tek anlatmasını söyleyince Reftar bütün ayrıntılarıyla aynen Calibe'yle planladıkları gibi anlattı. Bir de "Beni de efendilerimden etti, şimdi beni efendim evinden kovuyor" diye üzüldü.

Münevver Hanım:

— Bu dediğiniz şeyler ancak bir delinin işi! Hâlbuki Mukaddem Bey'in deli olmadığını ve asla alkol kullanmadığını herkes bilir. Yani senin anlattıklarını benim oğlum kesinlikle yapmaz.

Calibe saf bir tavır sergileyip:

— Deli değil ama sarhoşmuş ya!

Münevver Hanım:

— Sarhoş mu? Mukaddem mi sarhoş? Benim oğlum şimdiye kadar ağzına alkole dair bir şey koymamıştır. Hanım, yoksa siz mi çıldırdınız ben mi? Oğlumu tanı mı-

yormuş gibi davranıyorsunuz. Allah aşkına bu anlattıklarınızı oğlumun yapmasına imkân var mı?

Calibe:

— Anneler hep evlatlarının kusurlarını örterler. Ya da hiç görmezler. Çünkü ne olursa olsun onların anneleridirler ve oğullarının kötü yönlerini görmek istemez, başkasının da bilmesini istemezler.

Münevver:

— Hanım bu herkesin bildiği şey! Hem de evimde sizin Reftar'ınızın ellerine su dökemeyeceği derecede güzel, biblo gibi hizmetçilerim var. Mukaddem onlardan birinin yüzüne bile bakmadığı halde, bir gece misafirlikte şu maymuna mı tenezzül edecek? Bu bir rezalet!

Calibe:

— Boş sözlerin ne gereği var hanım! Kızımız sizin oğlunuza kısmet değilmiş! Ne yapalım olanlar artık olmuş, bizim boş yere konuşmamıza gerek yok.

Münevver:

— Ben Sai Efendi'yi görmeliyim. Onunla konuşmalıyım.

Calibe:

— Görüp de ne yapacaksınız? İş işten geçti artık.

Münevver Hanım Yüksek sesle,

— Ya Fazıla nerede? demesiyle yanı başındaki odada bulunan Fazıla gelip Münevver Hanım'ın elini büyük bir saygıyla öptü.

Münevver Fazıla'ya,

— Sen bu işe ne dersin kızım, bu ne hal? Ben bu işten bir şey anlamadım sen bari bir şeyler söyle, dedi, Fazıla başına önüne eğmiş, hiç ses çıkarmıyordu.

Calibe:

— Bu defalık bir şey değil. Fakat artık bundan sonra iki aile arasındaki ilişki yok olduğu için sizinle görüşemeyeceğimiz halde, sizin de Fazıla ile şimdiden sonra görüşmeniz yakışık almaz.

Münevver:

— Calibe Hanım, bunlar hep senin tekmen, senin oyunun! Fakat senin de yanına kalmaz. Hem ben kolay korkutulur kadınlardan değilim. İşi meydana çıkarmak için uğraşacağım.

Calibe:

— Hiç durma!

Münevver Hanım ayağa kalkıp:

— Allah'a ısmarladık Fazılacığım. Gel kızım seni öpeyim de öyle gideyim. Sen sakın kendini üzme her şey kısa zamanda ortaya çıkacak.

Fazıla gelip alnını Münevver Hanım'a uzattı. Münevver Hanım öptü. Fazıla da onun ellerini gözyaşlarıyla yıkadı ve titrek bir sesle:

— Nineciğim! Şimdiye kadar benim annem ve dert ortağı olan nineciğim. Fazıla şimdi ikinci defa öksüz kalıyor. Yalnız Fazıla değil, Şefik de! Deyince Münevver Hanım'ın gözlerinden yaşlar boşanıp:

— Ha sahi ben telaşla Şefik'i unuttum. Çağır kızım onu da bir öpeyim. deyince, Fazıla Şefik'i getirdi. Münevver Hanım kollarını açıp iki öksüzü birden kucakladı. Üç kişinin gözyaşları birbirine karıştı. Bu manzara karşısında olayı karşıdan seyreden Calibe'nin gözünden bir damla bile yaş gelmedi.

O günden sonra Münevver Hanım, Sai Efendi'yi görmek için ne kadar çalıştıysa da başarılı olamadı. Yazdığı kâğıtlar hep cevapsız kaldı. İşyerine bile gönderdiği adamlar efendinin, artık bu işin mümkün olmadığını ve buna

dair hiçbir söz dinlemek istemediğini söylemiş olduğu haberini getirdiler.

Mukaddem Bey ne uyku uyur, ne yemek yer, üzüntüsünden kendini harap ediyordu. Münevver Hanım "Bir tanecik evladım elden gidecek" diye ne yapacağını şaşırmıştı. Oğluna kendisi gidip işyerinde Sai Efendi'yi görmesini konusunda çok ısrar etti.

Utangaç Mukaddem buna da razı olup gitti. Sai Efendi'nin yanına gidip, kendisinin iftiraya uğradığını ve bu şeyin aslı olmadığını anlatacak olunca Sai Efendi, ağlamaya başladı:

— Bana bundan bahsetme oğlum. Ben de seni evladım gibi severim. Ben de seni kaybettiğim için senden daha üzgünüm. Fakat olan oldu, başka türlü de olamazdı. Seni görünce meraklandım, dayanamayacağım diyerek olduğu yerden kalkıp kaçtı. Münevver Hanım, bu taraftan böyle tepki gelince, Fazıla ile ayrıntılı konuşmak üzere, Sai Efendi ailesinin İstanbul'a gelmesini bekliyordu. O zaman da geldi. Sai Beyler nihayet İstanbul'a geldi.

Münevver Hanım, Fevkiye Hanım'ın annesine gidip, Fevkiye Hanım'ın bir gün Fazıla Hanım'ı davet etmesini ve kendisine gizlice haber verilmesini rica edince, ricası yerine getirildi.

Fazıla o gün yine Mehveş ile gelmişti. Münevver Hanım'ın Mehveş'e güveni vardı. Fazıla orada Münevver Hanım'ı görünce çok sevindi. Hemen ellerine sarılıp öptü. Söyleyeceği sözler gizli olduğu için, Münevver Hanım Fazıla'yı kimse bulunmayan bir odaya götürdü, ikisi yalnız kalmışlardı.

Münevver Hanım, her ne kadar çalıştıysa da, Sai Efendi'yi Calibe iyi kandırmış olduğundan ikna edilmesi mümkün olmadığı için meseleyi başka şekilde öğrenip halletmek gerektiğini ve bu şekilde Fazıla'nın bir gün Şefik

ile beraber gizlice Münevver Hanım'ın konağına gelmeleri ve orada hemen hazırlanacak olan imam ve şahit tarafından nikâhları kılılmasından ibaret olduğunu Fazıla'ya anlattı.

Fazıla güzel başını sallayıp dedi ki:

— Ben bunu yapamam nineciğim.

— Başka çare yok evladım yapmalısın.

— Mümkün değil!

— Niçin? Yoksa sen de Mukaddem hakkında ortaya attıkları iftiralara inandın mı? Mukaddem de bunu çok merak ediyor. "Ah acaba Fazıla Hanım da buna inandı mı?" diye bütün gün düşünüp üzülüyor.

— Ondan emin olsun ki inanmadım.

— Öyleyse neden istemiyorsun!

— Mukaddem Bey'le evlenmek için tereddüt etmiyorum. Onun, bu dediğinizden başka çaresini bulun. Ben memnunum. Fakat bu teklifleri kabul etmemekte kararsızım. Sizin her emriniz başım üzerine. Fakat ben firar edemem. Ben babama beni filanca adama veriniz diyemem. O babamın hakkıdır. Ben kimsenin hakkını çalmaya kalkışmam! Evet,, nineciğim sizden uzak kalışım bana çok büyük üzüntüdür. Bu üzüntümden ölmeye razı olurum.

Fakat babama karşı gelemem.

— Babanın aklını başından almışlar. Onu çok kötü kandırmışlar. Adamcağız laf anlayacak bir halde değil. Onu nasıl razı edelim a kızım? Ben ne kadar uğraştıysam da yapamadım eğer senin bir fikrin varsa söyle de hemen yapalım. Yoksa üzüntüden ben de oğlum da beter olduk. Bu olay içimize dert oldu.

— Razı oluncaya kadar bekleriz.

— Fakat kızım o zamana kadar Mukaddem üzüntüden bitecek. Çocuk gece sabahlara kadar ağlıyor. Uyumuyor.

Hizmetçiler sabahları beni çağırıp, gözyaşlarından sırsıklam olan yastıkları gösteriyorlar. Bunu gören annenin halini düşün.

Bak! Sen de ne hale gelmişsin. Sessiz kalıp, sabrediyorsun. Ama eridin, eski Fazıla'nın yarısı kadar kaldın. Kendine acımıyorsan Mukaddem'e acı! Ona da acımıyorsan, bütün suçu anne olmakta ibaret olan bana acı! Bana bari acı kızım! Bu iş nasıl olacak diye düşünmekten yas tutmaya başladık.

— Anneciğim! Dünyada en çok sevdiğim ve saygı duyduğum kişi senin olduğunu sen de bilirsin. Senin sesini duyup yüzünü gördüğümde çok mutlu oldum, ama bu olanlardan ne hale geldiğimi sen de görüyorsun. Evet,, senin için canımı feda ederim. Fakat görevimi bir şeye feda edemiyorum. Sanki ben çok mutsuz değil miyim? Sanki benim yüreğim yanmıyor mu? Senin koruman, senin gelinin olmak benim için mükemmel bir şey ve benim bütün çektiklerimi unutturacak beni annemin eziyetlerinden kurtaracak olan yer senin evindi. Ben de şimdi çok acınacak bir haldeyim. Mukaddem Bey'i teselli edecek sizin gibi bir annesi var. Beni ise ondan da ayırdılar.

Münevver Hanım:

— Annenin sana da her zaman kolları açıktır evladım, diyerek Fazıla'ya kollarını açtı.

Fazıla o kolların arasına âdeta küçük bir çocuğun annesine olan özlemiyle birden bire kendini attı, dedi ki:

— Babamı razı etmek için çalışınız. Elbet bir gün işi anlar, razı olur. Ben de bu zamana kadar beklerim.

Münevver Hanım:

— Benim bu düzenlediğim gizli evlilik olayını ret mi ediyorsun?

— Anneciğim! Ben böyle bir fikirde bulunsam sen bana

öğüt verip beni vazgeçirmelisin; beni men etmelisin.

— Hele onun hakkındaki iftiraya inanmadığını kendi ağzıyla söylediğini duysun da biraz teselli olsun diye Mukaddem'e haber götüreyim de biraz sen konusunda emin olup huzur bulsun çocuk.

— Evet,! Benden yana emin olsun.

Fazıla hakikaten çok zayıflamıştı. Münevver Hanım'ı görmemesi ve evine gidememesi, kendisine çok acı geliyordu. Şimdiye kadar derdini, üzüntüsünü Münevver Hanım'a anlatırdı o da teselli ederdi ve çektiği acılara bir gün onun evinde edeceği rahat ümidiyle sabrederdi. Artık şimdi bu ümidi kaybolmuştu. Fazıla'nın yüreği, Mukaddem Bey'den çok Münevver Hanım'a yanıyordu. Annesinin sevgisine doyamamış olan öksüz, anne hasretiyle yanan biri olduğundan, sevgi ve ilgi gördüğü Münevver Hanım'ı anne yerine koymuştu. Mukaddem Bey'i beğeniyordu. Her halini seviyordu. Seviyordu da! Fakat zeki kız çıldırasıya aklını, hayalini sürekli onunla doldurmayı evlilikten sonraya saklıyordu. Aşk denilen kahraman, şu genç kızı tamamıyla yenip de istediği gibi kullanamıyordu.

Fevkiye Hanım'a gelince: çocukluğundan beri alışmış olduğu sözü söylüyordu. Şimdiye kadar her arzusunun gerçekleşmesi için onu "isterim" demesi yeterliydi. Biraz pahalı ve alınması diğerlerine göre daha zor şeyler ise o "isterim" sözüne bir iki damla gözyaşı ilave etmesiyle önüne getirilirdi. Kızcağız şimdi yine öyle yapıyordu. Fakat bir "isterim" yerine binlerce "isterim" ve bir iki damla gözyaşı yerine sel gibi yaşlar akıtıyordu. Kimsenin onu görüp acıdığı var mı ya! "Nabi Bey'i isterim" diyor da başka laf anlamıyor!

Çocuklarının olamayacak bir arzuları olduğunu da anlatmamak derecesinde her istediklerini yapmak ve yapacakları şeyi ağlattıktan sonra yapmak ne kadar kötüdür! O

kötülüğün büyüklüğünü işte böyle evlatları büyüdükten sonra görürler.

Fevkiye'nin baba ve annesi de yine kızlarının istediğini yapmaktan başka çare bulamadılar. Düğüne karar verildi. Anlaşma sağlandı. Fevkiye'nin de ağlaması durdu. Fevkiye, kendisi için hazırlanan eşya ve çeyize önem verdiği ve ses çıkardığı yok. Fakat Nabi ise ne alınırsa az görüyor, beğenemiyor. Daha iyisini "istiyor".

Reftar, Nabi'nin Fevkiye ile evlenmesine karar verildikten sonra sinirle Calibe'nin yanına gidip hakkını korumasını istedi. Calibe de kendisinin elinden geldiği kadar çalıştığını fakat Nabi'nin istemediğini ve kabul etmediği için kendisinin bunda yapacağı bir işi kalmadığını söyleyince, Nabi'yi Reftar'ın razı ettiği halde işin başka boyutlarının ortaya çıktığını söyledi. Nabi gibi bir çapkın için Reftar'a cevap vermek kolay bir iş mi?

Münevver Hanım yine Sai Efendi'yi ikna için elinden geldiği yapmaya çalışmakta devam ediyorsa da hiçbir ümit verecek cevap alamıyordu.

Sai Efendi, kızını zamanında kurtarıp ziyan etmedim diye memnundu. Pişman olup üzüntü duymak için, kızı tarafından bir şikâyet, bir mutsuzluk görmüyordu. Fazıla çok zayıflamış olduğu halde, Sai Efendi bunun farkına varmıyordu. Çünkü gözleri, evi içinde Calibe'den başkasını görmüyordu.

Fazıla artık kendi odalarından dışarı ancak yemek zamanı çıkıyor, diğer zamanlarını Şefik ile beraber dadıdan ders dinlemek ve yalnızca başına gelen felaketi düşünmekle geçiriyordu.

Küçük yaşından, öksüz kaldığı günden beri Mukaddem Bey'in kendisine duyduğu saygı ve sevgi çok çaresiz olan kızın aklından geçiyordu. O zamana kadar aklını bu anılarla o kadar doldurmuştu ki. Fazıla nankör değildi.

Fakat bunlar aklına geldiği zamanlar, eşi olduğu zaman çok iyi hizmet edecek ve ona bağlı kalarak bu iyiliklerin karşılığını vereceğini düşünüp memnun oluyordu. Ya şimdi ne yapacaktı! Annesi öldüğü zaman kendisinin gözyaşı dökmemesi için bunca fedakârlık eden Mukaddem şimdi yas-tıklarını, yatağını gözyaşlarıyla yıkadığı halde ona hiçbir şekilde yardım edemeyecek ve tesellide bulunmayacak mı? İşte burası Fazıla'nın yüreğini sızlatmaktaydı.

Gerek Münevver Hanım'a ve gerek Mukaddem Bey'e olan sevgi ve minnet duyguları karşısında, o da görevini yaptığı ve onların sözünden çıkmadığı halde onlara hizmet etmeye kendisine borçlu hissediyordu. Babasına "Ben filanca adamı isterim beni onunla evlendir" diyemezse de, "Ben filanca adamı istemem beni ona verme" diyebilecekti. Kendisini her kime vermeye kalkışırsalar hepsine bir bahane bulup "Ben onu istemem" diyerek babası kendi isteğiyle, kendiliğinden Mukaddem'e vermeye kalkışınca kadar sabretmeye karar verdi. Zaten kendisi Şefik'ten ayrılmayacağından, kendini erkek kardeşiyle beraber kabul edecek olan eşin çok çabuk bulunamayacağını biliyordu. Fakat o sırada Calibe, Fazıla için hızla eş aradıysa da onu erkek kardeşiyle beraber kabul edecek bir eş bulamadı. Fazıla da, bir özür niteliğinde olduğundan bu bahane sayesinde başka bir bahane bulmaya mecbur olmuyordu.

O arada Nabi damat içeri girdi. Fazıla bir keyifsizlik bahane ederek düğüne gitmedi. Fazıla her ne kadar ortada gezinmiyorsa da bir sebeple gezinmeye mecbur olduğunda çoğu kez Süha'ya rastlıyordu. Süha'nın daima kendisiyle görüşmeye sebep aradığını anlıyordu. Fakat Fazıla, Süha'nın birçok manalı sözler söylediği geceden beri kendisinden kaçıyor ve sorduğu sorulara kısa cevaplar vererek onu başından atıyordu. Süha, aradığı fırsatı bulmak için güçlük çekmedi, Fazıla'da babasının göremediği değişikliği ona

gösterdi ve adamcağızı telaşlandırarak, tedavisi için izin aldı.

Artık Fazıla'nın kendisini çağırmasına gerek olmayıp, kendi görevini yerine getirmek için odasına kadar gidip tedaviye kalkışıyordu. Fakat Fazıla önceki gibi kendisi için gerçek bir yeğen gibi düşünmeyip, "Benim bir şeyim yok. Ben kendimi muayene de ettirmem, ilaç da almam" diye cevap veriyordu. Süha ise, Sai Efendi'den o kadar izin, hatta emir aldıktan sonra Fazıla'nın sözlerine aldırış bile etmeyip, fikrini ona anlatacak uygun zamanın geldiği için çekinecek bir şey olmadığını görüyordu. Bir gün Fazıla fazlasıyla suratını astığında, Süha:

— Siz ne derseniz deyin hanımefendi biz sizi böyle kendinizi mahvetmeye bırakmayacağız. Evet,! Ben de anlıyorum ki sizin hastalığınız bir derdinizden kaynaklanmaktadır. Ve ağrıyan organınız da yüreğinizdir. Size verilecek ilaç da belki birtakım maddi şeylerden çok söz ve nasihat-tir. Ben doktor değil miyim? Görevim olan tedaviniz için hangi ilaç lazımsa onu vereceğim size.

— Siz kendi kendinize çok büyük kararlar veriyorsunuz dayı bey! Fakat kimsenin karışamayacağı bir şey varsa o da gönlüdür. Benim gönlüme kimsenin karışmasına ben izin veremem. O benim bileceğim şeydir. Bir hasta doktora müracaat ederse o zaman doktor onu tedavi eder. Ben size hastalığımдан, gönlümden şikâyet etmedim ki beni tedavi etmeye kalkıyorsunuz. Canım isterse bir bıçak alır boğazıma ya da göğsüme saplarım, siz bana "Tıbben sen kendini öldüremeyeceksin. Ben doktorum. Benim iznim olmayınca öyle şey yapamazsın" diyebilir misiniz?

— Vay! Bu derecede bunalmışsınız ve hastalığınız ilerlemiş ha! Canınıza kıyacak kadar hasta olmuşsunuz da hale sizi tedavi etmemem için beni ikna etmeye çalışıyorsunuz!

— Yok, ben hastalığımдан bahsetmedim. Size bir örnek

olsun diye söylüyorum. Ben size benim derdim var, gönlüm hasta demiyorum.

— Fakat boş yere de böyle eriyip sararmıyorsunuz ya, bu derece zayıflamanızın, asık suratlı olmanızın bir sebebi olmalı mutlaka! İşte ben bu sebebi bulup eski neşenize dönmünüz için size yardımcı olmak istiyorum. Oysa siz sanki kötülüğünüzü istiyormuşum gibi bana kızıyor beni uzaklaştırmaya çalışıyorsunuz.

— Kendi halimden kimseye hesap vermeye mecbur değilim.

— Ya sizin haliniz ile yakından ilgilenenler ve sizinle uğraşmaya mecbur olanlar varsa onlar ne yapsınlar? Siz böyle davranıp onları zor durumda bırakmıyor musunuz?

— Ben kimsenin benimle ilgilenmesini istemiyorum ki onlar zor durumda kalmasın diye bir çare düşüneyim.

Süha buraya ilerleyip Fazıla'ya bu kadar yaklaşma fırsatı elde ettikten sonra, geri çekilmeyip ilerlemek istedi. Olanca gücünü, cesaretini toplayıp şimdi tam zamanı olduğunu düşünerek ona aşkını itiraf etti. Fazıla, Süha'nın sözlerini sonuna kadar dinledi. Fakat Süha, bunların gerçekten Fazıla tarafından dinlemediğini hatta kendisiyle dalga geçtiğini, Fazıla'nın dudaklarından geçen acı acı gülümsemelelerinden, kendisine yönelttiği bakışlarından anlayınca daha çok etkileyici ve bu zor durumunda onu kandırıcı sözler söylemeye çalışıyordu. Sonunda kendisini eş olmak üzere kabul etmesini rica etmesini ve bir ömür ona sadık kalıp, seveceğini, çok iyi bakacağını ve çok mutlu edeceğini, kesinlikle ondan ayrılmayacağını söyleyip bunlar için söz verdi.

Sıra Fazıla'nın cevap vermesine gelince genç kız ayağa kalkıp:

— Beyefendi! Bu güne kadar ben sizi dayımdır diye bildim. Onun için benimle görüşüp de bu sözleri söyleyebildi-

niz. Fakat mademki dayım olmadığınızı kendiniz bana öğrettiniz, o halde artık benimle görüşüp konuşmak için odama gelemezsiniz! Buyurunuz! Şimdi dışarıya çıkınız ve bir daha asla ne iyi niyetle ne kötü niyetle hata edipte karşıma çıkmayınız, diye eliyle kapıyı gösterdi. Süha sinirinden kendini kaybedip morarak:

— Bu sizin bana yaptığınız davranışı bir kızın duyguları ve namusuyla oynamak isteyenlere ve onu kandırmaya çalışanlara yaparlar küçük hanım! Hemen ona olan sevgisiyle nikâh işlemlerine başlamaya hazır olan dürüst insanlara değil! Düşününüz ki size karşı kibarlık ettim de sizi babanızdan istemeden önce kalbimi size açmak istedim, dedi.

Fazıla ise artık son dereceye kadar sinirli görünen bir suratla,

— Biz babamla şu anlaşmayı yaptık, ben babamın istemediği bir adamla evlenmem. Babam da beni istemediğim bir adama zorla vèrmez.

— Beni istememek için bir sebep, bir kusur söylemen gerekmez mi? Oysa siz ne derseniz, ne isterseniz kabul edeceğim. Beni istememek için bir bahaneniz olacak mı? Süha Bey'in şu yönü kötüdür, şöyle terbiyesizliği vardır diyebilecek misiniz? Yalan söyleyecek haliniz yok çünkü beni babanız sizden daha iyi tanır ve sever.

— En büyük suçunuz şu ki ben dayım diye tanıdığım bir adamı kendime eş olmak üzere kabul edemem. Daha çok çene yarıştırmaya da zamanım yok. İşte bu kadar. Siz gitmek istemiyorsanız buyurun oturun. Ama ben sizinle konuşmayacağım ve söylediklerinizi de dinlemeyeceğim gibi bu kararımı değiştiremeyeceksiniz. Boşuna yorulmayın deyip yanı başındaki dadının odasına geçti ve aradaki kapıyı kapattı. Süha bile odadan çıktı. Fakat kalıcı olarak değil! Süha, Nabi gibi ayran gönüllü değildi. Kafasına koy-

duğunu yapana kadar çalışan insanlardandı. Bu isteğini yapması için üstelik kendisini mecbur eden bir de aşk var işin içinde! İşin sonuna kadar çalışacaktı. İsteğini gerçekleştirmek uğrunda her şeyi göze almıştı.

İnsanlar arzu ve niyetlerini istedikleri gibi düzenlerler. İşleri için planlar yaparlar. Bu planlarını uygulamak ve planlarını hazırladıkları zaman sanki iş tamamıyla öyle olacmış ve istedikleri şeye ulaşacaklarmış gibi davranırlar. Ne büyük yanılğı! O hata olmasa "Ben bunu şöyle yapacağım" sözünü söyleyen bulunmaz. Onu öyle yapabilmek için kendinizdeki hangi üstünlüğe güveniyorsunuz. Bir saniye süre için bile emin olmadığımız hayatımıza mı? Türlü türlü olay ve kazalar yaşanmaktayken hala asla ne olacağını bilemediğiniz geleceğinize mi? Bunca örnekler bile sizi uslandıramayıp hala cahil bırakan geçmişe mi?

Süha işin zor tarafı olan Mukaddem Bey'i atmak meselesini becerdikten sonra gerisi için hiç şüphe etmiyordu. Çalışmakla bunu başaracağına emin olup işler olabileceğini aklına getirmiyordu. Nabi gibi bir çapkın ve önlem almayı aklına getiremeyen birinin istediğini yapması da kendisine cesaret vermişti.

Bir gün Sai Efendi, işyerine gitmek için evinden çıktığı halde başında bir ağrı hissederek azıcık açılmak için Beyoğlu'nda gezinmeye çıkmıştı. Beyoğlu Mağazalarına bakmak için sokağa çıkanların, ceplerinde para olduğu halde bir şey almadan evlerine geri dönmeleri en ayıp karşılanan kesimden olduğunu biliyorsunuz. Sai Efendi de bir sürü ev eşyasından birçok süs eşyasıyla arabasının içini doldurduktan sonra her zaman evine döndüğü saatten erken evine döndü. Olacağına bakmalı ki konağın bahçesinin bir köşesinde bulunan ahır tarafındaki büyük kapı, seyislerin oralarını temizleyip düzenledikleri zaman olduğunda açık bulunuyordu. Arabacı arabayı o kapıdan soktu-

ğunda konak avlusuna kadar ilerleyeceği zaman efendi, kordonu çekip arabayı tekrar çevirmek zahmetinden kurtarmak için arabadan inip seyise "Uşakların birini çağır da arabadaki şeyleri içeriye taşınsınlar" diyerek yürüdü. Bu sebeple efendinin geldiğini haber vermesi gerekli olan araba sesi konağın içindekiler tarafından duyulmadı. Sai Efendi getirdiği eşyanın taşınmasını beklemek için doğruca alt kattaki yemek salonuna gitti. O ara biraz karnı acıktığı için bir rafadan yumurta yemekte olan Şefik ve onu beklemekte olan Fazıla'yı orada buldu. Mehveş de sofra takımlarını temizleyip yemek için hazırlamakla uğraşıyordu.

Efendi:

— Sen sofracı mı oldun Mehveş?

Mehveş:

— Hayır, efendim. Bugün kızların bir kısmı gezmeye gittiler. Kalanları da çamaşır yıkamakta olduğundan bugünkü iş bana kaldı. Ben de yapacak bir işim olmadığından yemeğiniz gecikmesin diye yapayım dedim.

Sai:

— Haydi, sen onları bırak da dışarıdan eşya verecekler, güzelce buraya taşımaya başla. Fazıla'ya, annen nerede?

Fazıla:

— Yukarıda olmalı efendim.

— Çağır gelsin, aldığım şeyleri görsün.

Hizmetçilerin bazısı sokakta. Kimisi çamaşırdaki olduğundan ortalıkta kimse yoktu. Fazıla'nın da Calibe'nin odasına uğradığı yok. Hanımın da odasına çağırılmadıkça hizmetçinin girmesi adet olmamıştı. Efendi evde değil! Baş ağrıyor Beyoğlu'na çıkmasıyla oradan eve döneceği de hesapta yoktu. Süha ile Calibe'nin serbestçe görüşmesine bundan iyi zaman mı olur? Bundan daha iyi tedbir mi olur?

Süha'nın o gün evde olduğundan da haberi olmayan

Fazıla odadan girer girmez yalnız bir anda görülebilir olmak üzere öyle bir sıçrama tavrı gösterdi ki oda içinde iki engerek yılanı görseydi ve hatta bu iki yılanın ikisi birden kendi üzerine saldırsaydı belki tüyleri bu kadar ürpermez, belki böyle tiksiniş korkmazdı.

Evet! Oda içinde olanlardan birisi Calibe ve diğeri Süha'dan ibaret iki engerek vardı. Hem bunlar öyle bir durumda sarmaş dolaş olmuşlardı ki bunu görenlerin bunlara bir çift sütkardeş diyebilmeleri şöyle dursun, insan olduklarını tahmin etmeleri bile mümkün değildi. Ancak besbelli daha kapının yanına yaklaşan ayak seslerini duydukları için, bazı patırtılar bunların hemen toparlanıp hiçbir şey olmamış gibi ayrıldıklarını belli ediyordu. Fazıla'nın daha hayali bile içeriye girmeden ki kapı henüz açılırken telaşa kapılıp toparlanmaya can atmışlardı. Fakat Fazıla bunların bir an sonra sanki bir suçları yokmuş gibi rahat bir halde bulunmaya gayret ettiklerini görünce hemen kendi oyununu aklında kararlaştırabilirdi. O da sanki hiçbir şey görmemiş gibi davranmak için bütün kuvvetini toplayıp sakin görünerek Calibe'ye:

— Babam yemek salonunda sizi istiyor. deyip çıktı. Fazıla çıktıktan sonra, Calibe elleriyle başına vurarak:

— Eyvah! Mahvolduk! Acaba bir bahane bulabilir miyiz? deyince, Süha bile masumane bir tavırla ve belki de Calibe'den daha sinirli bir tavırla dedi ki:

— Böyle şeytan kıza göre mi?

— Evet,, kötü, hem de çok kötü! Fakat sonra bir çıkar yol düşünürüz. Ben çabuk gitmeliyim ki belanın daha fazla büyümesine olanak vermeyeyim.

Ertesi gün Sai Efendi gittikten sonra, Süha da gitmek üzere hazırlanmış olduğu halde Calibe Süha'nın odasına gelip dedi ki:

— Kız bana kötü kötü bakıyor. Bizden şüphelenmiş, ya

da şüphesiz meseleyi anlamış. Buna ne çare bulmalı?

Halbûki Süha'nın da Calibe'ye o günkü bakışı ve davranışları çok soğuk ve umarsızdı. Süha kendi fikrince yapacağını planlamış, Mukaddem Bey üzerine kurulmuş oyunlardan başka her şeyi doğrudan doğruya Fazıla'ya anlatmak ve kendi hakkında affetmesini ve anlayışlı olmasını kendisini affettirmek için ne yapması gerekiyorsa yapacağını söylemeye karar vermişti. Çünkü Fazıla gibi cin fikirli kıza meselenin anlatılıp affettirilmesinin mümkün olmayacağını biliyordu... Fazıla'nın bu mesele hakkında, gerek babasına, gerek başka kimseye hemen bir şey anlatmayacağını Süha bildiğinden, ondan yana endişeye gerek görmüyorsa da, Fazıla'nın kendi hakkında kötü şeyler düşünmüş olabileceğinden çok üzülop ne yapacağını bilmiyordu. Calibe'ye sert ve soğuk bir tavırla dedi ki:

— Böyle bir ilişkinin bir gün olup meydana çıkacağını ben sana söylemiştim. O zaman sen bana zekiliğinden, becerikliliğinden bahsettin. Şimdi de tedbirini sen düşün! Benim düşünecek bir halim kalmadı.

— Evet, düşündüm. Bütün gece, bütün gün onu düşündüm. İşte bunun için bir önlem almak üzere konuşmamız gerektiğini söylüyorum.

Süha'nın cevap vermediğini görünce, çok şaşırdı olayları yavaş yavaş kafasında oturtmaya ve olanları anlamaya çalışıyordu. Tavrı değişti. Dedi ki:

— Çok umursamaz görünüyorsun Süha!

— Her şeyi göze almış olan adam neden panik yapar ki? Mesele duyulacak olursa yapacağım iş kafama bir kurşun sıkmaktır. Daha fazla yapacak bir şeyim olmadığı gibi başka bir çarem de yok.

— Deli! Yiğidin silahı inkârdır.

— O dediğin senin gibi yiğitlerin.

— Bugün terbiyesizliğin üstünde! Çaresizlikten kendini öldürmeyi düşüneneğine ümitli olup kurtulmamız için bir şeyler düşün.

— Sen düşünmüşsün ya. Ben de dediğin gibi bir süre düşüneyim de yapacağımız şey için karar vermek üzere öyle konuşalım. Çünkü kafam çok karışık şu an ne senin anlattıklarını anlarım ne de bir çare bulurum.

— Biz düşünüp taşınmak ile zaman kaybedecek olursak iş işten geçmiş olur. O zaman halimiz daha kötü olmasın.

— Korkma! Fazıla öyle bir şeyde düşünmeden hareket etmez. Ona karşı biz düşünmeden hareket edecek olursak işte o zaman aldanmış oluruz. İş kurtaralım derken daha kötü batarız işte asıl o zaman iş işten geçmiş olur.

Süha'nın bu sözleri söylemekteki amacı, Calibe'den ayrı olarak hayata geçireceği planı uygulamak ve bu konu üstüne iyice düşünüp taşınmaya zaman bulabilmek için zaman kazanmaktı. Bu şekilde Calibe'yi ikna ettikten sonra işine gitmek için çıktı. Akşam döndüğünde, Calibe bir şeye karar vermek için konuşmayı yine teklif ettiyse de, Süha, böyle önemli bir iş için öyle bir gün düşünmenin yeterli olmayacağını söyleyerek birkaç gün süre istedi. İşte bu şekilde davranarak zaman kazanmış oldu. Ertesi gün Calibe sokağa çıkmıştı. Dadı de resim için bazı alet edevat almak ve Şefik'i biraz gezdirmek üzere onunla birlikte Beyoğlu'na çıktı. Süha dışarı çıktıktan sonra, vaktinden önce geri döndü.

Genç adam kaç gündür yiyip içmiyor, yalnız düşünüyordu. Bu kez doğrudan doğruya Fazıla'nın odasına gitti. Fazıla, tenhalıktan faydalanıp, boşaltmaya ihtiyaç hissettiği gözyaşlarını akıtmaktaydı. Elleriyle adını işlemekte olduğu mendil, kendisine damlayan gözlerinin yaşlarıyla sırsıklam olmuştu. Süha'nın aniden odaya girdiğini görünce, kim

bilir ne müthiş bir cesaretle hemen ayağa kalktıysa da, Süha kendisinin konuşmasına fırsat vermeden, hemen yüzünü yerlere sürecekle bir eğiliş ve utanç içinde:

— Allah aşkına Fazıla biraz beni dinle! Annenin sevgisine hürmet edip dinle, sözümü bitirinceye kadar beni buradan kovma. Sana ne zamandır söylemek istediğim beni yiyip bitiren şeyler var. Yalvarırım bana daha fazla acı çektirme. Diyeceklerimi dinledikten sonra istediğini yap. Lütfen dinle! demesiyle, Fazıla şaşırılmış bir tavır ile yerine oturdu.

— Yüreğini açmak, derdini dökmek için gelen bir zavallıyı sözlerini dinlemeksizin kovmak senin gibi iyi ahlaklı, kibar bir bayana yakışmaz.

Fazıla, Süha'nın yüzüne baktı. Genç adamın yüzü geçen gün geldiği gibi bir halde değildi. Hal ve tavrında hiçbir çıkar ve plan bulunmayıp doğal bir halde olması, söyleyeceği sözlerin doğruluğuna sanki yemin ediyordu. Gözleri yaşlarla dolmuş, hemen boşanmak için bahane arıyordu. Fazıla kanepenin üzerinde oturmuştu. Süha yere diz çöküp oturduktan ve Fazıla'nın gözlerine yalvarırcasına çaresiz baktıktan sonra dedi ki:

— Fazıla! Halimden dolayı beni affet, istersen yerden yere vur. Fakat rica ederim hakaret edip benimle alay etme. Ben bugün buraya sana yalanlar dolanlar söylemeye veya seni baştan çıkarmaya, yalanlarıma ortak etmeye geldim. Sen iyi kalpli bir meleksin. Ne kadar katı görünsen de ne kadar acı sözler söyleyen de bu gizlenmiyor.

Çok belli oluyor. Sen benim gözümde o kadar büyük-sün ki, sana karşı yalan söylemeyi, gerçeği inkâr etmeyi, seni kandırmayı alçaklık olarak görürüm. Senin zekâna, bilgine hakaret etmek, seni yalancı ve düzenbaz yerine tutmak elimden gelemeyecek! Sana iyi demek bile azdır. Sen ne söylersen eminim ki o gerçektir. Senden yalan çıkmaz.

Sana olan saygım o kadar büyüktür ki "Sen çok yüce bir kan taşıyorsun" deyip de kıymetini bu sözler anlatmayacağı için seni küçümsemek haddim değildir.

Evet, Fazıla! Sana hepsini itiraf ediyorum! İstersen bana önce lanet et! Fakat sonra merhamet et! Çünkü ben o olayın içine kendi isteğimle girmedim. Ben bu günahı günah olduğunu bilerek, ama o günahı isteyerek işlemedim. Beni bu hale getirenden nefret ediyorum.

O kadından tiksiniyorum ve ne zamandır kurtulmaya çalışıyorum... Senin zekân ve bilgine karşı bir şey söylene-meyeceğini bildiğim gibi, benim sözlerimin sebebi, aşkımın devamını getirmek ve seni gerçekten sevdiğimi sana kanıtlamaktan başka bir sebepten olmadığından sen emin ol! Başkasının bana bilerek düzenleyip oynadığı oyun konusunda beni suçlama, masum olduğumu anla. Benim kendi eksikliğim ya da hatam var ise onu söyle bana, merhamet et. Fazıla bana merhamet et! Ayaklarının üzerine koyacağım başımın üzerine sen ayaklarını basabilirsin. Fakat kalbime basma.

Çünkü orda sana karşı duyduğum temiz ve büyük aşk var. Kendini ezmiş olursun. Ben çok zor durumda ve çaresizim. Çaresizlikten canıma bile kıyabilirim. Bana karşı bir güzel bakışını bir tatlı sözünü duymak için her şeyimi veririm. Ellerim kirli olsa bile kalbim temizdir. Çünkü o seninle doludur. Bir meleğin olduğu yere bilirsin ki bir şeytan giremiyor! Fazıla başını o kadar yukarı kaldırma! Bana acırcasına, bende ki o pisliliği kendine bulaştırmaktan korkarcasına benden uzak durma. O kadar eziyet etme kalbime, artık dayanamadığını gördüğün halde onu kötü bir sona sürükleme! Bizi yaradan Rabbimiz edeceğimiz, tövbe ve dualarımızı kabul ederek bizi affediyor.

Zor durumda olanları, çaresizleri ve pişmanlığı bir zehirli sarmaşık gibi içini sarıp yakanları sokağa atmamalı.

Onları görmezlikten gelip daha kötü durumlara sürüklememeli. Onları düştükleri durumdan çıkarmalı. İyilikle doldurmalı. Onlara akıl verip uslandırmalı, elden gelen bütün yardımı yapmalı.

Süha bu sözleri söylerken, gözlerinden sel gibi yaşlar akıtmaktaydı. Buraya kadar gelince ağlamanın şiddetinden söz söylemeyip biraz rahatlayıp kendine gelmek için durdu. Fazıla dedi ki:

— Ben sizin ne karınız ne de babanızım. Şu halinize yardım istemek için on sekiz yaşındaki bir kızı seçmekle yanılmışsınız.

— Kim olursan ol, ne yaşta bulunursan bulun. Denize düşüp de yardımsız karaya çıkabilmesi mümkün olmayan bir kimseye rastladığınızda bu adamın yardım isteğiyle size uzattığı elinden tutup çekmez, onu kurtarmaz mısınız?

— Eğer o adam babamın canını almak üzere kalbine hançerini vururken yanlışlıkla olan ayağının takılmasından sarsılıp da düşmüşse elimi uzatıp da onu çıkarmak değil, ayağımla bir tekme vurmaya bile tenezzül etmem. Ondan nefret ederim. Kötülük yaparken düşmüş bir adamı kurtarmak yerine bu düşüşü hak ettiğini ve bu durumda kalması gerektiğini düşünürüm

— Merhamet, biraz merhamet et bana Fazıla! Bu kadar taş kalpli olamazsın. Benim kurtulmama yardım et. Beni gözü yaşlı geri çevirme kapından.

— Merhamet düşkünlere, kendini bilmeden yaşayan akıl yoksunlarına, muhtaç olanlara, merhameti olanlara göredir. Namus hırsızlarına, tutkularının esiri olup düşenlere, hainlere göre değil! Onlara lanet gerekir! Evet! Rabbi-miz hazretleri tövbemizi kabul ve isyanlarımızı affeder. Fakat kulların birbirleri üzerinde olan haklarını kullanmalarının cezasını birbirleriyle olan ilişkilerine ve mağdur olanın inisiyatifine bırakır. Diğerinin hakkı olan bir şeyi çalanı

Allah affeder mi? Biz ise kulsuz yaratıldık. Bizim kullarımız yok ki hatalarını affedelim. Eğer affedilmek istiyorsan git ve Allah'tan af dile benden değil .

— Fakat bilir misin ki kendini yol gösteren bulunmayıp da çamur içinde çaresiz, dayanaksız kalan kimse orada kalınca daha kötü durumlara düşer. Bütün bütün kirlenir. Ne kadar istese de kendini hiç kurtaramayacak hale gelir. Bu durumdan daha beter olmak, iyice kirlenmek istemiyorum Fazıla. Bana yardım elini şimdi uzatmazsan benim için çok geç olacak ve ben ömrümün sonuna kadar vicdan azabıyla yaşayacak bir zavallı olacağım.

— Başka bir çare bulmaya çalışıp başka yollar deneyin... Kurbanınızın evladından yardım istemek deliliktir! Bu halinizden bir an önce kurtulmak istiyorsanız sizin halinizi bilmeyen şımarık, saf bir kız ile evlenebilirsiniz.

— Ben senden başkasını istemem. Benim gönlümdeki melek sensin. Senin yerine kimseyi koyamam ve senin gibisini asla bulamam.

— Bana hiç ümit bağlama.

— Sana her şeyi söyledim. Af diledim. Beni affetmeye değer görmüyorsun. Bana yardım et, dedim. Yardım etmiyorsun. Aşkımı biliyorsun, fakat karşılık vermek şöyle dursun kabul bile etmiyorsun. Mademki ben bu kadar kötü bir adammışım, o halde kendi katilim kendim olmalıyım. Belki o zaman senin gözünde suçumun bedelini ödemiş olurum. Senden ümidimi kestikten sonra yaşamak istemem! Kendimi öldürürüm.

— Geç kalmışsın beyefendi! Geç! Öyle bir şeye cesaretin varsa onu başkasının ve kendinin namusunu kirletmeden önce yapmalıydın. Namusunu korumak için insan canını verir. Süha'nın yüzü mosmor oldu. Eğer Fazıla'nın onu affedeceğini bilse ve merhametini esirgemeyeceğini bilse o anda çaresiz genç kendini öldürmekten çekinmeye-

cekti. Fakat kıyacağı canının bir öneminin kalmadığını görünce bu kadar boş yere ölmeyi de canı istemedi. Ölemeyeceğini anlayınca yine kendini düşünmeye başladı. Kendini düşündüğünde ise Fazıla'ya sahip olma arzusunu çok kuvvetli ve aşkını çok şiddetli gördü. Yine eski isteğini kavuştu. Fazıla'yı almak için ne yapmak gerekiyorsa yapmaya hazırlandı.

Süha:

— Fazıla senin beni kesinlikle istememen yalnız bana olan nefretinden değil! Belki Mukaddem'e olan aşkından! Bunu saklama.

— Size hiçbir şeyi açıklamaya mecbur değilim ki inkâr edeyim! Öyle ya da değil, orası benim bileceğim şey. Fakat benim gönlüm kimsede olmadığı halde yine ben seni istemem! Ve isteyemem! Başka bir söyleyeceğiniz kaldı mı?

— Evet, Şunu da söyleyeyim ki mümkün değil, baban seni Mukaddem'e vermeyecek. Başka evleneceğin adamın benden iyi olacağını biliyor musun ki beni reddediyorsun?

— Ben iyi diye evlenirim de kötü çıkarsa bahtıma.

— Bunu da bilmiş ol ki senin bu sözlerinden sonra da yine ben isteğimden geçmeyeceğim. Babanla konuşacağım. Başarılı oluncaya kadar çalışacağım.

— Seni istemediğini, senden nefret ettiğini yüzüne karşı söyleyen bir kızı isteyecek misin?

— Ben seni seviyorum! Ben seni istiyorum ya! Benim için o yeterli.

— Tam senin gibi vicdansız adama yakışacak hareket de budur.

Süha bu sözlerden çok fazla etkilendi ve yine gözlerinden yaşlar boşanarak dedi ki:

— Beni buna sen mecbur ediyorsun. Bana merhamet edip de kendin yardım etmiyorsun. Sana doğrudan doğru-

ya olan teklifimi kabul etmediğin halde ben de kendi elimden geleni ardıma koymayacağım. Sana sahip olmak için ne yapmak gerekirse yapacağım. Gerekirse yalan söyleyeceğim, oyunlar kuracağım! Zaten bana yazık oldu. Bundan sonra da olacak! Merhamet et de bari bundan sonra günaha girmeyeyim!

— Günahını sana yazık eden çeksin.

— Evet, lanet olsun! Bana da lanet olsun! Ona da.

Süha böyle deyip öfkeyle kapıdan dışarı çıktı. Fazıla yalnız kalınca elini alnına dayayıp derin derin düşünmeye başladı. Süha kendisine karşı açıkça savaş etmişti. Calibe ise gizli olarak kurduğu planını uygulamaya başlamıştı. Zavallı kızcağız kendisine olandan başka daha birçok kötülüklerin hazırlandığını gördü. Bu iki kötü durumu birbiriyle karşılaştırarak Süha'yı daha önemsiz buluyordu. Çünkü Calibe canını almak için gizlice hile ve düzenle saldırmakta, Süha ise kendini korumak için hile ve düzene başvurmak zorunda kalıyordu.

Fakat kendini nasıl koruyabilecek? Bunun için ona karşı düzenlenen oyunu bozması gerekmez mi? Bunu nasıl başarabilecek? Fazıla'nın da onlara karşı hile ve oyun planlamayacak kadar kişiliği ve aldığı aile terbiyesine uygun davranmak için kapılardan dinlemeye tenezzül etmeyecek kadar fazileti vardı.

Bir saat önce Süha odaya girdiğinde Fazıla başına gelen felaketlerin etkisiyle ağlamaktaydı. Şimdi ise daha fazlasına hazır olması gerektiğini gördü. Kızcağız demin kendisini son derece mutsuz bulurken, şimdi önünde daha birçok engel bulunduğunu anladı. Şimdiye kadar birçok kötülük ve feci olaylara alışmış olan öksüz, kendisine haber verilen oyunlardan habersiz gibi görünemedi. Bu ana kadar hepsine boyun eğmiş, itaat etmiş, fakat umudunu yitirmemişti. Mukaddem daha evlenmemiş, kendisi gelin olmamıştı.

Dert çaresiz değil! Bunun için sabretmesi gerekiyor. Fazıla da ona razı!

Fakat bundan sonra kendisine hazırladıkları oyunlar ne? Başına daha neler gelecek? Bunu Fazıla nasıl bilebilir ki, onu hazırlayanlar bile planı bildikleri halde, Sonunda ne olacağını tahmin edemeyip zor duruma düşmediler mi?

O akşam Fazıla yemekte Süha'nın suratını hiç beğenmedi. Genç adam aynaya bakmış olsa kendisi de beğenmezdi. Süha kendi ruh halinin dışında gerektiğinde sahte tavır takınmaya ve yalan söylemeye alışmış olduğu halde o gece gerektiği gibi davranamıyordu. Genç adamın yüzüne dikkatle bakan, kendisinin aklından geçen şeylerin pekiyi şeyler olmadığını anlayabilirdi. Süha'nın o güne kadar yaptığı hile ve kandırmacalar şimdikilere rakip kabul etmezdi. Çünkü şimdiye kadar Mukaddem'in kötülüğü için çalışmış. Şimdi ise sevdiği, canı cananı bildiği Fazıla'nın kötülüğü için uğraşmak, ona tuzak kurmak, iftiralar atmak gibi harekette bulunacaktı. Bu da kendisine acı bir şey gelse da Fazıla'ya sahip olmak uğruna her acıya katlanmaya razı olmuştu.

Süha'nın sevdiği, canı cananı bildiği bir kıza karşı bu tarz ihanetlere kalkışmasını çok iyi olan bir davranış olarak mı göreceğiz? Yok, nasıl görebiliriz ki insanın asıl kendi canına da ihanet ve ölüme kalkıştığı çok görülmüş ve görülmektedir.

Evet! Kendi sevdiğine ihanet etmek ve oyun kurmak! Uyarıyı hak eder hale getirinceye kadar aklından geçen kötülük ve bunalımları uygulaması, hep kendi sevdiğini zora sokacak kararlar alması, yine onu kandırmak için oyun, hile yapması ve ya hançeri kendi eliyle alıp zavallı sevdiğine zarar vermek istemesi veya eliyle dudaklarına kadar götürdüğü halde ona söylemek için ağzını açması kendi canına ihanetten başka bir şey değil mi?

Artık Süha'nın Fazıla hakkındaki fikrini nasıl anlayışla karşılayabiliriz ki o onu öldürmek, mahvetmek derecesinde bir harekette bulunmuştur. Bu olanlar kendisini mutlu etmek için olanca gücüyle çalışacağı için bu hareketini ona karşı ihanet de bulmuyordu.

İş bu dereceye gelmiş, Mukaddem'i başından atabilmiş de Süha şimdi Fazıla'nın hayır cevabını duyduktan sonra pes edebilir mi?

O akşam Süha Calibe'ye dedi ki:

— Calibe! Ben şimdiye kadar iyice düşündüm, bir önlemden başka çaresini bulamadım. Sen önden iyisini bulursan öyle yaparız.

— Senin bulduğun önlemi söyle bakalım!

— Ben Fazıla'nın ağzını aradım, kız Mukaddem için yanıyor. Başkasıyla evlenme ihtimali kesinlikle yok.

— Evet! Çok doğru söylüyorsun. Ben de bugün bizim geline gittim. Hanım sokağa çıkmış, Nabi evdeydi. Onunla görüştüm! Meğer işler olmuş da bizim haberimiz yok. Nabi güvey girmeden önce bir gün Fazıla Fevkiye Hanım'la görüşmeye gitmişti. Meğer o gün Münevver Hanım da oraya gelmiş. Sözleşmişler. Münevver Hanım'la Fazıla odaya kapanmışlar. Çok konuşmuşlar. Hayvan gibi bizim bir şeyden haberimiz yok. Karısı değil mi? Mutlak! Fevkiye Hanım geçen gün bunu Nabi'ye söylemiş. Nabi de bana anlattı. O Mehveşi' görüyor musun? O hain kadını! Bak haber verdi mi? Kim bilir ne konuştular.

— Bunda bilmeyecek ne var? Fazıla'nın kimseyle evlenmemesi için sözleşmişlerdir.

— Biz bu kadar şey öğrenebildik ya! Bize epeyce sermaye olur.

— Ne olursa olsun Fazıla Mukaddem'den başkasıyla evlenmeyecek bunu anlıyorum. Onu başkasıyla evlenmeye

mecbur etmekten başka bizim için çare yok!

— Evet, O kız buradan gitmeyince benim de yüreğim rahat etmeyecek! Fakat onun için bulduğun önlem nedir bakayım?

— Fazıla'yı en istemediği, nefret ettiği bir adamla evlendirmeye kalkmalı, âdetâ bunun için uğraşmalı da o da zaman ondan kurtulmak için daha iyi saydığı bir diğeriyle evlenmeye razı olmalı.

— İyi düşünmüşsün. Fakat bunun için Şefik ile beraber kabul edecek iki gönüllü bulmak lazım. Çünkü efendi, onlar birbirlerinden ayrılmak istemedikleri halde ben zorla ayıramam diyor. Hatta onun niyeti Fazıla'yı iç güveysine vermek ama ben "Fazıla istemiyor" diye kandırıyorum. Olay babasını Şefik'i damat olacak adamın üzerine yük edecek değil. Onun masrafını verecek ama yine erkek kardeşiyle beraber alacak çıkmıyor. O halde efendinin kabul etmesi için de yine Şefik ile kabul edecek gönüllü olmalı.

— Canım! O gönüllünün biri yani Fazıla'nın nefret ettiği adam hazırdır. Şimdi yalnız varacağı gönüllüyü bulmak lazım.

Calibe Süha'ya gözlerini dikip bakarak:

— O hazır olan kimdir?

— Münasip görürsen ben!

Calibe düşünmeye başladı. Yine Süha dedi ki:

— Birkaç güne kadar ben Fazıla için uğraşacak. Fakat şimdi benden nefret ve kin derecesini sen de biliyorsun hiç anlatmama gerek yok! Kız bana varmamak için her kim alsa razı olur.

Calibe yüzünü ekşiterek:

— Orası öyle ama!

Süha:

— Bilirsin ya! Efendi de beni sever ve ben istediğim

halde vermek isteyeceğine ve Fazıla'ya bu konu için ısrar edeceğine de şüphe yoktur.

— Canım başka bir önlemin yok mu?

— Ben bunu düşündüm. Sen bir başkasını bul da öyle yapalım.

— Benim yapacağım şey şimdi Fazıla'nın Münevver Hanım'la gizli olarak görüştüğünden tutturup işi izam ile ta Mukaddem ile görüştüğüne kadar götürmek. Bu suretle efendiyi kızdırıp Fazıla'ya bağirttirip ve hakaret ettirmek ki belki Fazıla da bunlardan üzülsün de bir kocaya varmaya razı olur.

— Ah! Bilir misin ki amacı için çekilen eziyet insana ne kadar tatlı gelir. Ondan bıkmaz ki Fazıla da bıkmış olsun. Beni görmüyor musun? Senin için bu kadar heyecan çekiyorum da usanıyor muyum? Kendimi Fazıla'ya talip biri gibi gösterip bir eziyeti de göze aldirmaya kadar varıyorum. Hem de sen şimdi ne yüzle Fazıla'ya iftira atmaya kalkışabilirsin? Eğer Fazıla'ya malum olan sırrımızı kız henüz babasına söylemediyse de söylesin diye mi? Eğer beni Fazıla'ya bir gönüllü olmak üzere ortaya atar ve efendiye de bu evlilik için rica edersen işte o zaman bildiğini serbest serbest yapabileceğin gibi, artık Fazıla'nın söyleyeceği sözün de hükmü kalmaz. Çünkü biz birbirimizi sevdiğimiz halde senin benim için Fazıla'yı istemekte ısrar etmen mümkün olamayacağı için senin o girişimin üzerine sırrımızın söylemesinden hiç korkumuz olmaz. Hatta o zaman kimsenin inanmayacağını bildiği için Fazıla da bir şey söyleyemez.

— Sahi öyle, artık kimsenin bizden şüphe etme ihtimali kalmaz. Fakat ya uğraşlarımızdan sonra Fazıla seni kabul edecek olursa!

— Onun imkânı yok!

— İhtimal her şeyde vardır Süha!

— Bu kadar olaydan sonra Fazıla beni kabul edecek olursa ben kendisine bir kabalık ederek vazgeçmesini sağlarım.

Calibe biraz düşündükten sonra keskin bir şekilde Süha'ya bakarak:

— Fakat Süha! Sen bana oyun edecek olursan var ya! Elimden kurtulamazsın. Tehdit ederek gözlerini fazlaca açıp, ellerini Süha'ya uzatarak, tuttuğum gibi senin boğazını sıkarım. Gözlerini oyarım. Ben sevdiğimi kendim için severim, isteklerime uymazsa ezerim.

— Ben sana oyun edersem sen de bana istediğini yap!

— Bir yandan da Mukaddem ile görüşmüşler diyerek o yüzden de kabul ettiririm! Bir an önce başımızdan defolsun.

— Tamam! Şimdi ne istersen yapabilirsin. Hatta efendiye "Kızın bu Mukaddem ile konuşup anlaşmış, onlar amaçlarına ulaşmadan önce Süha'ya verelim de namusunuza söz gelmesin. Ne yapayım ben sizin namusunuz için amcamın oğlunun başını yakmaya razıyım" dersin de efendinin de daha çok gözüne girersin.

— Sen çok ustalaşmışsın.

— Hocamız sizsiniz efendim, gurur duyun!

Süha ne kadar memnundu. Calibe'den alacağı intikama yine onu alet ettiğinden çok mutlu oluyordu.

Süha, bir kız ile evlenip Calibe'yi terk etmesi ne kadar büyük bir intikam olacaksa o kızı kendi eliyle Süha'ya teslim etmesi Calibe için daha da erişilmez ve yüksek olacağım düşünüp seviniyordu.

Hemen ertesi gün Calibe Sai Efendi'ye, Fazıla'nın Münevver Hanım ile gizli olarak konuşup anlaşmaya vardıklarını ve Fazıla'nın Mukaddem Bey ile mektuplaşmakta, Mehveş ile sokağa çıkınca birbirlerini görmekte olduklarını söyledikten sonra, bu gibi davranışlarla yetinmeyip elbet bir gün olup da foyası meydana çıkacağından herkesin dili-

ne düşmeden, şimdiden bunun bir çaresini bulmak üzere kendinin de namusu demek olan eşinin namusunu korumak uğrunda amcaoğlu Süha'ya Fazıla'yı verip işi ört bas etmek gerektiğini uygun bir dille ifade etmiş ve anlatmıştı.

Çaresiz Sai:

— Kızının kendisine karşı olan bu isyanına üzüldüğü kadar, eşinin kendi namusu uğrunda amcaoğlunun başının yakmak derecesindeki fedakârlığına da o kadar teşekkür etti ki. Calibe'nin ellerini ve dizlerini öpmeye başladı. Çaresiz, zavallı baba! Evladının şu halini kendine ihanet olarak gördüğü için gönlü çok kırılıyordu.

Süha'nın Fazıla'yı isteyip istemeyeceğinin de belli olduğunu söyleyince, Calibe, kendisi vermeye razı olduktan sonra Süha'nın kendine vefa borcu olduğunu için eniştesinin emrine uymamayı aklına getirmeyeceğinden emin olduğunu, fakat asıl düşünülecek mesele Fazıla'yı razı etmek olduğunu söyleyince, Sai Efendi, Fazıla bu konuda kendisine itaat ederse şimdiki suçunu affedeceğini, fakat inat ve ısrar edecek olursa işte o zaman babalığını korumak için ne yapması gerekirse yapacağını bildirip, Fazıla'ya meselenin söylenmesini ve reddettiği takdirde bu durumu kendisine söylemesini Calibe'ye emretti.

Calibe'nin meseleyi Fazıla'ya açması gerçekten çok garip oldu. Fazıla gülmeye başladı. Ama ne gülmek! Gülücüklerinden şeker yerine zehir saçılıyordu.

Zavallı öksüz! Şu acı acı gülmesiyle, kendilerinin entrikalarını anlamayacak kadar budala olmadığını ve sert bakışlarıyla ne mal olduklarını anlamış olduğunu anlatıyordu. Fakat ne acayip hal ki kızcağız bunları konuşarak söyleyemiyordu. Çünkü kendisini amcaoğluna, süt erkek kardeşi için istiyordu. Bu isteyenin Süha ile aralarında bir şey bulunmasına kim inanabilir ki Fazıla ağzını açabilsin! Fazıla'nın vereceği cevabın, ret olacağı bizce de bellidir ya?

Onun üzerine Calibe de bu meseleyi kabul etmediği halde babasını gücendireceğini ve sonra işin kötüleşeceğini, Sai Efendi'nin tembihi tamamen söyledi.

Fazıla uzun uzadıya cevaplar vermeyip, olmaz diye başını sallayıp ve "Hayır" demekle yetinmişti. Calibe olayı olduğu gibi Sai Efendi'ye söyleyince, adamcağız çok sinirlendi. Bu konuda kızı tarafından ilk defa olarak gördüğü ters cevap, ilk defa olan etkisi çok sert oldu. Oturamaz, duramaz bir halde olup, Fazıla'nın bu "hayır" cevabı Mukaddem ile olan anlaşmasından zanneden zavallı babanın yüreği yanıyor ve sanki başından alevler çıkıyordu. O güne kadar Fazıla'dan kendisini onaylamaktan başka bir muamele görmemiş olduğundan, baba alışık olduğu ve hakkı bulunduğu davranışı istiyordu. Kendi fikir ve amacına terslik çıkaracak evladı ezip tepelese gözü görmeyecek bir halde bulunuyordu. "Fazıla'yı çağırın bana, çağırın" diyerek birkaç hizmetçi gönderdiği halde, onlar gidip ve çağırıp da Fazıla'nın gelmesine kadar sabredemeyip kendisi de:

— Fazıla! Fazıla! diye bağırıp kendi odasına çağırtmış olduğu kızının, odasına gitti.

Fazıla babasını görünce saygı ile ayağa kalktı. Sai Fazıla'nın üzgün ve ağlamaklı yüzünü görünce yine kızının kendisine itaat edeceğini ümit ederek biraz siniri geçer gibi oldu. Tatlı sesle söze başlayıp dedi ki:

— Fazıla kızım! Bu türlü sözlerin baba ile kız arasında olmasını gönlüm arzu etmese de sen beni mecbur ettin. Çünkü ben sana gerektiği gibi annen ile haber gönderdim. Fakat getirdiği cevaplara göre senin kendisine cevap vermek istemediğini anladım. Mademki sen böyle arzu ediyorsun, işte ben sana kendim söyleyeyim! Bir kıza eş seçmesi babanın hakkı olduğunu bilirsin değil mi?

— Şüphe yok efendim!

— Aferin kızım! Benim de senin zekândan ve şimdiye kadar tahsil ettirdiğim bilginden beklediğim böyleydi. Mukaddem'i ben beğendim. Nankör çocuğa kendi evladım gibi davrandım. En sonunda bunların hiçbirine layık olmadığını gösterdi. Onu ben seçtiğim ettiğim gibi yine ben reddettim. Benim evimin namusuna göz dikti. Böyle bir adamı damatlığa kabul etmek benim için namussuzluk olurdu. Her şekilde bana itaat ettin. Görevin de buydu. Çünkü ben senin iyiliğin için onu kovdum. Bir babanın evladını mutlu etmek için çalışması boynuna borçtur. Gençlerin başındaki babaların vazifesi onları korumak ile geleceklerini düşünmek ve onlar eğer bu konuda yanlış bir fikre kapılırlarsa ve yanlış bir yola ilgi gösterirlerse onları idare etmektir. İşte evladım ben de görevi tamamıyla yaptım. Benim görevim sana hükmetmek, senin vazifen da bana itaat etmek olduğunu biliyor musun yavrum?

— Evet, efendim!

Sai kızının bu sözleri üzerine geniş bir nefes aldı.

— Kızım şimdi senin için Süha Bey'i uygun gördüm.

— Gizlemeyiniz babacığım ki bunu önce siz düşünmediniz.

— Elbet önce ben birisine sana kızımı veririm, demem. Hanım erkek kardeşi için seni istedi. Ben de razı oldum. Karar verdim. İşte şimdi bu kararımı sana söylüyorum ki sana da uymaktan başka bir şey düşmez.

Fazıla düşünmeye başladı. Zihninden bir anda bin türlü düşünce geçiyordu. Artık her şeyi göze almıştı. Bundan sonra ne olma ihtimali var diyordu. Eğer inanılacak olsa hep bildiklerini söyleyecekti. Fakat o sözlerin kendisini terbiyesiz, hem de çok terbiyesiz biri olmak üzere tanıtmaktan başka bir işe yaramayıp, belki kendisine ceza da vereceğini. Fakat bu evliliğe bir cevap vermek için de her-

halde bir şey söylemek lazımdı. Çünkü babasının, sessizliğini bağırma yerine kabul edeceğini düşündü ve düşündüğü gibi de çıktı.

Sai Efendi dedi ki:

— Bir kızın bu tarz şeyleri kabul ettiğini belirtmesi için susmaktan daha iyi bir cevap olamaz.

Fazıla önüne eğmiş olduğu başını kaldırdı. Kaşları çatılmış, mahmur bakışlı gözleri her zamankinden daha fazla süzölmüş olduğu halde dedi ki:

— Üvey annem Süha Bey'i eş olmak üzere uygun görmüş öyle mi?

— Evet, annen değil mi? Hem senin iyiliğin hem de kendi amcaoğlunun iyiliği için uygun görmüş. Ben de çok muvafık gördüğüm için karar verdim.

— Ben Süha Bey'i dayım diye tanıdım. Bundan sonra da öyle tanırım. Onun için böyle bir şeyi çok çirkin görürüm.

— Kızım bu senin asıl dayın değil ya! Evliliğiniz kabuldür.

— Calibe Hanım için "Senin annendir" diyorsunuz değil mi?

— Elbet, annen. Benim karım senin neyin olur?

— O halde onun erkek kardeşim dediği adamın da benim dayım olması gerekir. Ben ona başka göz ile bakmamam.

— Ben öyle çocuk laflarına kulak vermem. Zevzekliğin gereği yok. Sana nikâh düşen bir adam neden senin dayın oluyormuş?

— Peki, madem Süha Bey benim hiçbir şeyim değilmiş, o halde onun kardeşinin de hiçbir şeyim olmaması gerekmez mi? Benim hiçbir şeyim olmayan bir kadının bana uygun bulduğu eşi de ben kabul etmeye mecbur değilim!

— Ben uygun gördüm! Diyeceğin var mı?

— Rica ederim efendim. Beni bu konuda sıkıştırmayın. Çünkü mümkün değil.

— Bana isyan mı ediyorsun?

— Ettirmeyiniz diye rica ediyorum.

— Bu olacak kızım. İşte ben bu kadar söylerim.

Fazıla'nın bir süre eli ayağı titremeye başladı. Bulunduğu durum çok kötüydü. Babasını incitecek söz söylemeyi istemiyordu. Fakat bir şey söylemediği halde de kendisini Süha'ya vereceklerdi. İşte bu olay zavallı kızın aklına geldikçe aklını bozacak gibi hallere girip, gözü bir şey görmez oluyordu. Nihayet her şeyi göze alıracak:

— Ben de kesinlikle istemem, dedi.

Sai Efendi'yi sinir бүрүdü. Artık kızının Mukaddem'e olan evliliği için kendisine karşı geldiğine şüphesi kalmadı. Sert sesle dedi ki:

— Ben senin bunu ne için yaptığını bilirim ama sen ondan ümidini kes! Mademki konu bu kadar açıldı. Ben de sana şunu söyleyeyim ki senin bundan sonra Mukaddem'e varma ihtimalin yok. Bunu aklından sil de benim haysiyet ve şerefime ters düşecek bir harekette bulunayım deme. Ben namus uğrunda değil evlat, canımı da feda ederim.

Çaresiz Sai! Bu sözleri o kadar ciddi söylüyordu ki Fazıla babasına acıdı. Zavallı adam bir gün olup da eşinin sırrını öğrenirse ne kadar kötü olacağını düşündü de olayın kendisinde saklı kalmasını istedi.

Sai sözüne devam ederek:

— Eğer sen aklın başında olarak terbiyenle oturursan seni istemediğin adama vermem. Fakat bunu suiistimal edip herkes hakkında bir bahane bulacak olursan o zaman dinlemem. Çünkü Süha'yı da boş yere reddediyorsun. Çok iyi bir çocuktur. Fakat haydi bir defa için haksızlığını affe-

deyim. Fazıla evladım! Bu güne kadar namus uğrunda kızarmamış olan yüzümü kızartma. Başımı önüme eğdirme, sana da yazık olur, bana da.

— Öyle bir şeyi hiçbir zaman benim yüzümden görme-yeceksiniz babacığım.

— Berhudar ol evladım.

Sai böyle deyip, gözleri yaş ile dolduğu halde kalktı. Kızının önce Mukaddem ile görüşüp anlaştığı gibi Calibe'nin söylemiş olduğu haberi unutup, şimdiki verdiği söz ile memnun olarak odadan çıktı.

Fazıla çok zor bir duruma girmişti. Babasına itaat için Mukaddem'den ümidini kesmesi gerekiyordu. Çünkü babası bunu kesinlikle emretmişti. Sai Efendi odadan çıkıp da yalnız kalınca Fazıla dermansız olarak gelip minderin üzerine yığılıverdi. Dışarıda bulunan dadı Efendi'nin kendi dairesine gittiğini görünce, Fazıla Hanım yalnızdır diye odaya geldi. Fazıla'yı o halde görünce şaşırıp "Ay" diyecek olunca, Fazıla gayretle parmağını ağzına götürüp "sus" işareti verdi. Olanca gücünü toplayıp:

— Kapıyı kilitle beni bu halde kimse görmesin, dedi. Dadı kapıyı kilitledi. Ve Fazıla'nın başını biraz suyla ıslattı. Fakat kızcağızın vücudunun buz gibi soğuk olup titremekte olduğunu görünce üzerini örtüp ısıtmaya başladı ve telaşla,

— Fakat Fazıla Hanım, siz hastasınız, hem çok hasta! Aman ne oldunuz! Doktoru çağıralım... Bakayım belki Süha Bey gelmiştir. Dedi ki dadının bu sözü Fazıla'ya onu kolundan tutacak bir kuvvet getirdi.

— Sakın ha! dedi.

Bir saat sonra Fazıla kendini topladı. O akşam sofrada Calibe ile Süha'ya karşı çok soğuk bir halde davrandı. Çaresiz kız kederli olduğu halde onlara karşı sakın görünmek

ve Süha'yı ret konusundaki başarısıyla övünmek istedi. Ertesi gün Mehveş zavallısı sandığı ile beraber konaktan kovuldu. Calibe'nin Sai Efendi'ye haber vermiş olduğu sözler üzerine Mehveş'in kabahatini Efendi affetmediği gibi, ondan sonra konakta bulunmasını da uygun görmedi. Bir hafta sonra Fazıla için dalgın ve kederli hali herkesçe fark edilip öyle bir hava yarattı ki Sai Efendi de bu genç adamı kendisine damat etmeği uygun gördü. Fakat bu adamın iç güveysi olarak gelmesini Fazıla hoş karşılamadı. Kızının kendi evinde oturmak istemeyip başka eve gelin gitmek istemesi Sai Efendi'nin çok ağrına gitti. Bir evladın babasından ayrılmamasını istemek gerekirken, Fazıla'nın böyle söylemesi, zavallı babasına dert oldu. Bunu Calibe'ye dertleşmek üzere söylediğinde fettan kadın sanki Fazıla'yı destekler gibi "Fazıla bu sözü babasıyla beraber oturmak istemediğinden söylemeyip, belki başka bir şey için söylemiş olmalıdır" diyerek, Efendi'nin sinirini yatıştırıp ve ona alev vermek için öyle sözler söyledi ki Sai'nin bu sözlerden şüpheleri uyanıp,

— Evet, hakkın var Calibe. Başka bir şey için olmalı. O başka şey de Mukaddem'den kaynaklanıyor. Kız aklınca bana oyun etmek istiyor. Fakat ben çoluk çocuk maskarası değilim, diyerek Fazıla'yı çağırdı.

Kendisinin böyle haksız yere her isteğe birtakım bahaneler bularak işi geçiştirmek istediğini ve Hâlbuki babasını böyle aptal yerine koyup da oyun edemeyeceğini anlattı ve bunlardan amacının çaresiz kalıp da kendisini Mukaddem'e vermesi için olduğunu anladığından bunun mümkün olmayacağını son defa olmak üzere söyledi. Sözü dinlemediği halde işin kötüye varacağını bildirip:

— Ama sen bu inadından dönmeyecek olursan senin için kötü olur. İyice düşün. Fevkiye Hanım'ın konağında sen Münevver Hanım'la bir odaya kapanıp gizli olarak

konuşmuşsun. Konuştuğunuz konu gizli bir şey olmasa herkesin yanında da konuşabilirdiniz. Ben bunları işitmedim değil. İşittim. Fakat nişanı bozulan bir adamın annesiyle gizlice konuşman ne kadar büyük bir kabahat olduğunu bilmemiştir diye ses çıkarmadım. Fakat şimdi sen böyle münasebetsizlikler yapınca iş meydana çıkıyor ki çokbilmiş Münevver Hanım seni kandırmış, kirletmiş, Mukaddem'e varmak için ısrar et diye öğretmiş olmalı. Yoksa ben senden hiç böyle saygısızlık beklemezdim.

— Ben size itaatsizlik etmek niyetinde değilim.

— Öyle ise neden Süha'nın bir kusuru olmadığı halde onu boş yere reddettin ve şimdi de bu adamı reddediyorsun?

— Süha Bey'i istemiyordum reddettim. Şimdiki de iç güveysi geleceği için istemiyorum.

— Benimle beraber oturmak istemiyor musun?

Fazıla, kendisine ne yapacaklarsa yaptıklarını yani artık Mukaddem'le evlenme ihtimalini bırakmadıklarını görüp, bundan sonra da kendisi için babasının konağında oturma şansı olmadığını anladığından o güne kadar zulmüne boyun eğmiş olduğu Calibe'nin artık hatırını saymaya gerek görmedi. Ve dedi ki:

— Sizden ayrılmak istemem. Fakat şimdiden sonra üvey annem ile geçinemeyeceğim.

Sai kızının bu cesaretine şaşırdı. Eşine karşı olan hareketine fena halde canı sıkıldı:

— Haddini aşma Fazıla! dedi. O ana kadar her şeyi sessizce dinlemiş olan Calibe ağlamaklı bir ifade ile Sai Efendi'ye:

— Meraklanmayınız efendim! O ima dolu sözler benim yıllardır işitip alışmış olduğum sözlerdir. Böyle şeyleri ben meraklanmayasınız diye size söylemem. Fakat tedbirsiz

çocuk ben şurada ağzımı açmadan durduğum halde bana saldıracak kendisi size gösterdi. Ben her gün bu hakaretleri çekerim. Sevgili eşinin şu üzgün hali Sai Efendi'nin yüreğini yaktı. Kızına bir hışımla baktı:

— Hakkın var kızım. Sen de burada durursan üvey annene rahat vermeyeceksin, dedi. Fazıla üvey annesine ilk defa olan şu tavrının onu ne hallere soktuğunu görünce az kalsın küçük yaşından beri kendisine etmekte olduğu acıyı ve cefayı kadının yüzüne vuracaktı. Fakat babasına olan saygısı ve babasının o kadına olan sevgisini düşünüp yine kendisini kabahatli bulacaklarını düşünerek sustu. Sai Efendi dedi ki:

— Ben sana iyi davrandıkça, güzel sözler söyledikçe sen şımarmışsın. Ben sana başka türlü davranmayı da bilirim. Aklını başına topla.

Calibe gücenmiş bir sesle:

— O kadar çıkışma efendi. Çocuktur, onun cahilliğine vermeli! Kim bilir o Münevver Hanım olacak kadın neler söyledi de kızı kandırdı.

Sai:

— Acayip! Münevver Hanım'ın sözüyle bana isyan edecek evladı ben ne yapayım. Fazıla'ya dönerek Sen Münevver Hanım'a güvenip de mi bana karşı geliyorsun. Bak ben sana bir söz söyleyeyim. Mukaddem, Fazıla'nın eşi olabilir. Fakat Sai'nin damadı olamaz, anladın mı? Şimdi Mukaddem ile babasının birinden birini tercih edebilirsin. Ya Mukaddem'den geçmeli, ya benden! Düşün taşın da bana bir cevap ver. Ben ona göre işimi bilirim.

Fazıla:

— Buna cevap vermek için düşünmeye gerek yok! Ben sizden geçebilir miyim?

— O halde Mukaddem'den vazgeçmeli!

— Geçmedik mi?

— O halde bu terbiyesizlik nedir? Niçin herkese bir bahane buluyorsun?

— Beni erkek kardeşim ile beraber evine alacak bir adam bulunuz.

— Öyle olsun, ama başka laf dinlemem.

Bu karar Calibe'yi çok memnun etmişti. Çünkü Fazıla Süha'yı reddetmiş ve konaktan dışarı gelin gitmesi için karar verilmişti ki Calibe'nin de isteği bu değil mi? Of! Ama Calibe için öyle bir talibin geç çıkabilme ihtimali de var. Şimdi de Fazıla'nın bir an önce konaktan kovulmasını istiyor!

Fazıla odasına geri döndüğünde yüzü o kadar sararmıştı ki orada bulunan dadı, Fazıla'nın bu halinden korktu. Fazıla biraz su içmek için sürahi ile bardağı eline aldığı anda ellerinin titremesinden suyu koyamayacağını gördü. Fazıla'nın elinden alıp suyu koydu. Fazıla teşekkür edip biraz su içti. Hizmetçi çok önemli bir olay olduğunu anlıyorsa da bir şey soramıyordu. Çünkü Fazıla'nın âdeti derdini hiç kimseye söylememek olduğundan o güne kadar, Mukaddem ile nişanları bozulalı altı ay olduğu ve bu kadar işler olup geçtiği halde çok sevdiği hizmetçisine bile bir şey söylememiş, onunla dertleşmemişti. Dadı olanları evin içinde ortada dolaşan laflardan anlıyordu. Hanımı kendisine bir şey açmadığı için o da soramıyordu. Fazıla elleri ve dizleri titremekte olduğu halde odada geziniyordu. Bir süre böyle sessizce gezindikten sonra cebindeki anahtarını alıp çekmecesini açtı. Bir resim çıkardı.

Bu resim Fazıla'ya nişan takıldıktan sonra Mukaddem'in çektiği resmiydi ki o zaman Münevver Hanım bundan birkaç tane Calibe'ye getirmiş ve Calibe de birini Sai Efendi'ye, birini de Fazıla'ya vermişti. Süha ile Nabi de birer tanesini almışlardı. Fazıla bir müddet resme baktıktan sonra titre-

yen elleriyle onu yırtmaya başladı. Her parçalayıŖta daha da öfkeleniyordu. Sonra resmin parçalarını sobaya döktü. Kendisi de sobanın karşısında oturup onların yanmasına bakıyordu. Resmin parçaları yandıkça onlar ile beraber Fazıla'nın yüreği yanmaktaydı. Sanki o resim Fazıla'nın yüreğiymiş de Fazıla onu parçalamış ve Ŗimdi yanan da onun parçalarıymış gibi bir acı hissediyordu. Büyük bir hayretle kendisini, seyretmekte olan hizmetçi de Fazıla'nın yüzünde beliren ıstıraptan kızın yüreğinin nasıl yanmakta olduğunu anlıyordu. Kâğıt parçaları yanıp kül oldukça Fazıla öyle Ŗiddetli bir "Offff..." dedi ki karşısında bulunan hizmetçi bu "Offf"'un Ŗiddetinden titredi. Fazıla ayağa kal-kıp:

— Babam benden daha ne fedakârlık istiyor? Bundan başka daha ne kadar itaat bekliyor? Dedi ve gidip mindere yaslandı. Kolunu koltuk yastığının üzerine uzatmış, altın gibi saçlarının örgüsü o yastığın üstüne yığılmış, güzel göz-leri etrafa boş bir Ŗekilde bakıyordu. Dadısı bir süre sessiz-ce durduktan sonra yavaş sesle hanımına:

— Seviyor muydunuz? dedi.

Fazıla dalgın bir halde,

— Bilmem! dedi.

Hizmetçi:

— Zavallı çocuk!

Fazıla elini göğsüne koyup:

— Yüreğim yanıyor ama aşktan mı, merhametten mi? Neden? Onu bilmiyorum.

— Fakat Fazılacığım! Mukaddem Bey için söyledikleri Ŗey de çok büyük Ŗey!

— Dadı, eğer gûnahtan korkuyorsan öyle kötü bir ifti-rayı ağzına alma. Ben Mukaddem'i kendimi tanıdığım gün-den beri tanırım ve kendimi bildiğim gibi bilirim. Öyle

haince hileler yapmayacağını bildiğim gibi, bundan sonra yapmayacağına da eminim.

Hizmetçi o zamana kadar kendisine gönülden bir şey açmamış olan hanımının böyle sözleriyle cesaretlenip:

— Bu iftirayı ne maksatla attılar?

Fazıla bir müddet acı acı güldükten sonra,

— Elbet bir maksatları vardır, dedi. Dadının gözlerinden yaşlar boşandı. Fazıla ağlamıyordu. Fakat renginin sarılığı o dereceyi buldu ki dadı kızcağızın halinden korkmaya başladı.

Fazıla:

— Annesi ve oğlu şimdiye kadar benim ve kardeşim için iyi ve fedakârdılar. Ben onlara olan borcumuzu evlerine gittiğim zaman itaat ve sadakatle ödeyeceğim diye teselli oluyordum. Şimdi ise onların bunca iyiliklerinin karşılığını ne ile ödeyeceğim biliyor musun dadı?

Fazıla sözü buraya kadar getirince oturduğu yerden hızla kalkıp hareketsiz olduğu yerde durdu. Sözüne devam ederek:

— Onların gözünün önünde bir diğeriyle evlenip yüreklerini yakmak; oğluna acı, annesine keder vermekle.

— Zavallı Mukaddem Bey! Zavallı Fazıla!

— Çok doğru söyledin. Evet! Zavallı Fazıla! Eğer Münevver Hanım'la Mukaddem Bey'in imdadına yetişmek ve onlara gelecek kederi engellemek için bir çare olsa Allah bilir ki ben onu yaparım. Fakat işte söylediğin gibi çaresizim! Annemi kaybettiğim zaman bana gönlünü açıp göz yaşlarımı eliyle silen bir kadına evladının ağladığını göstermek ve sıkıntısını tebessümleriyle unutturmaya çalışan, bir hanımefendiye binlerce oyuncakını, eşyasını feda eden zavallı çocuğun felaketi olmak istemem.

Mukaddem beni sever. Annesi de Mukaddem'i canın-

dan çok sever. Eğer Mukaddem beni çok sevmemiş olsa bu kadar üzgün olacağını bilmesem bu kadar kederlenmem. Mesele yalnız bana kalsa ben kendimi düşünmem. Çünkü ben küçüklüğümden beri acıya, cefaya alışığım. O zavallı ise acıyı ilk defa benim yüzümden tadacak. Evet! Ben acısını biraz olsun azaltmak için, yani onlara karşı bir diğeriyle evlenmeyip yalnız bahtsızlığıma ağlamaları için kendimi ortadan kaldırmağı düşündüm. Fakat Şefik'i ne yapayım? Onu kime bırakayım? Düşmanların eline mi?

— Fakat Fazıla Hanım, o kadar fedakârlığa katlanacağınızıza evlenmeseniz!

— Kavga onun üstüne değil mi ya Josephine! Ben her cefaya katlanıp da oturmaya razı olduğum halde beni bırakmıyorlar. Hoca ve hanımının arasında bu konuşma geçtikten bir hafta sonra bir gün Fazıla Şefik ile beraber salona çıktılar. Salonun ortasından sinirle kendi odalarına doğru yürümekte olan babasına rastladılar. Sai Efendi'nin gözleri dönmüş, yüzü mosmor olmuştu. Calibe de arkasında duruyordu. Orada bulunan hizmetçiler Efendi'nin halinden ürküp saklanacak bir köşe bucak buluyorlardı.

Sai hemen Fazıla'nın kolundan yakalayıp bir kere sarsarak:

— Hain kız! Benimle Mukaddem'den birimizi seçmeni senin kararına bırakmıştım! Bana masallar okuyup da böyle oyun etmeye kalktın öyle mi? Benimle eğlenmek ve beni maskara etmek istiyorsun ha! Ben sana gösteririm, diyerek kızcağızı bir duvara çarptı. Fazıla neye uğradığını bilemedi. Şaşkın şaşkın bakarak:

— Ne oldu? Onu söyleseniz de ben de anlasam, deyince, Sai:

— Hala beni sinirlendiriyorsun. Fakat sana gelen mektup benim elime geçti. Artık foyan meydana çıktı. Boşuna yalan söyleme! deyip, Fazıla'ya bir kâğıt verdi. Bu, kurşun kalemle yazılmış bir mektuptu. Mukaddem imzasıyla

Fazıla'ya yazılmıştı. Fazıla mektubu okumaya başladı:

"Verdiğimiz karar sonucunda kaçışımız için her şey hazırlanmıştır. Hemen siz bize yeri ve saatini bildiriniz ki söylediğiniz yerde bekleyelim"

Fazıla kâğıdı evirdi çevirdi. Bir kere daha okudu. İmza ve yazı her ne kadar kurşun kalemle yazılmış ve ustalıkla taklit edilmiş olsa da, yine de Mukaddem'in yazısı olmadığını anladı ve dedi ki:

— Mektupta yazılmış olanlar da, mektubun kendisi de sahtedir.

Sai öfkeyle:

— Artık karşında o laflara kulak asacak adam yok! Boş yere kaçmak için çabalama. İşte kapı açık, haydi çık!

Fazıla gururla:

— Ben Münevver Hanım'la Mukaddem Bey'i o kadar iyi tanır ve onlara o kadar saygı duyarım. Baba evinden kovulmuş ya da babasına karşı gelerek evden kaçmış bir kızı onlara layık görmem. Onların evi saygıdeğer, asil bir evdir. Asiler yatağı, kaçaklar diyarı değil.

Sai öfkeyle:

— Bak daha utanmadan benim karşımda onların adını ağzına alıyorsun.

Fazıla kendisine yapılan kötülüklere tahammül etmişti. Fakat iş namusuna leke atılmaya gelince kendini savunmadan duramazdı:

— O mektubu kim yazdı. Ben bunu bilmek istiyorum! Bilmeliyim, dedi.

— Ağzını topla. Onu sana Mukaddem göndermiş. Benim elime geçti.

— Size kim verdi? Nereden elinize geçti? dedi. Calibe ilerleyerek tatlı bir sesle:

— Böyle şey gizlenecek değil ya kızım. Kapıdan verdiler. Tesadüfen aşağıda bulunduğum için aldım. Yanında Fazıla Hanım'ın kendi eline verilmesi için bir kâğıt vardı. Şüphelendiğim için doğruca babanıza getirdim, dedi.

Bu söz üzerine Fazıla öfkeye kapıldı. Sanki gözlerinden ateş püskürüyordu. Calibe'yi baştan aşağıya bir süzdü ve öfkeyle gözlerinin içine bakarak:

— Alçak kadın! dedi.

— Sus! Şimdi seni tepelerim. Bu kadar terbiyesizlik yetmedi de şimdi kabahatini örtmek için böyle edepsizlik ediyorsun, dedi.

Fazıla sinirden öyle bir hale gelmişti ki babasının sözlerini duymuyordu. Calibe'ye dönerek

— Herkesin namusu şakaya gelir mi sanıyorsun hain, rezil karı! deyince, artık Sai Efendi'nin tahammülü kalmadı, kızının üzerine yürüdü. Saçının uzun örgüsünü koluna dolayıp, Fazıla'nın rast gele tokat ve yumruk indirmeye başladı. Adamcağızın kılına zarar gelmesinden çekindiği kızını bu şekilde kıyasıya dövmesi hiçbir yüreğin dayanamayacağı bir manzaraydı. Calibe bu manzarayı zevkle seyretmekteydi. Hizmetçiler Efendi'nin hiddetine karşı gelemediklerinden zavallı kızcağızı kurtarmaya gelmiyordu. Bu durumu görmekte olan Şefik o zamana kadar kendisini kollamış olan ablasını korumak üzere ortaya atıldı. Kahraman çocuk ablasının öyle şiddetli dayak yemesini seyretmeye tahammül edemedi. Aslan gibi kükreyip ablasının önüne geçti ve kendini ona siper etti. Sai:

— Vay sen de nereden çıktın? diye Şefik'e vurmak üzere elini kaldırmışken Fazıla Şefik'i arkasına sakladı. Fakat Şefik kendini ona siper etmek istiyordu. Israrla ablasının önüne geçmeye çalıştı. Fakat Fazıla arka tarafından iki eliyle onu sımsıkı tutuyordu. Fazıla'nın ellerine ihtiyacı yoktu. Babasına karşı kendini müdafaa edecek değildi ya!

Sai Efendi olanca gücüyle Fazıla'nın koluna öyle bir şiddetli vurdu ki o zamana kadar ses çıkarmamış olan kızcağızın "Ay!" diye çıkardığı bir ses canının ne kadar yandığını bildiriyordu. Bu ses Sai Efendi'nin de yüreğini yakmış olmalı ki ondan sonra vurmayı bırakıp odadan çıktı. Fakat Fazıla artık o kolunu kaldıramadı. Odasına geri döndüğünde yırtılıp paralanmış olan kıyafetlerini çıkarmak isteyince acıdan kıvrandı. Kolu bir hayli ağrıyordu. Fazıla o gece sabaha kadar kolunun acısından uyuyamadı. Ertesi gün kendisini beklemiş olan dadı Sai Efendi'ye gidip durumu anlattığında Efendi:

— Gebersin hain! Bana onun adını anmayınız, dedi. İşin iç yüzünü bilmeyen dadı, Süha Bey'e de gidip, durumu anlattı. Ve onu tedavi etmesini rica etti.

Süha, Fazıla'nın tedavi için kendisini kabul etmeyeceğini bildiğinden, bunun çıkıkçı işi olduğunu söyleyerek hemen gidip bir çıkıkçı getirdi. Dadıyla beraber Fazıla'ya gönderdi. Fazıla'nın kolu sarıldı. Çıkıkçı, kızın kolu oldukça fazla incindiği için daha birkaç kere sarılmak gerektiğini söyledi.

Şefik, Fazıla'nın dayak yediği gün çok korkmuş ve öfkelenmiş olduğundan ertesi gün ateşler içinde yatağa düştü. Sonraki gün kendinden geçip sayıklamaya başladı. Fazıla'nın akli başından gitti. Korkudan ne yapacağını şaşırdı. O da kendini bilmez bir halde dolanmaya başladı. Babası kendilerini arayıp sormuyor, yemek vakti bile hizmetçiler yemekten arta kalanları getirip bırakıyorlar, Efendi ile Hanımefendi'nin korkusundan kimse gelip hallerini soramıyordu.

Şefik hasta yatıyor, Fazıla'nın bir kolu hiç bir işe yaramıyordu. Kolunun acısından kızcağıza nöbetler geliyor, zavallı dadı Josephine çocukların haline bakıp gözyaşı döküyordu.

Fazıla kardeşinin hastalığından endişe ediyordu, dadıya dedi ki:

— Josephine ağlayıp inleyerek hiçbir iş göremeyiz. Şefik hasta. Hem de çok hasta. Zavallıya yardım etmeliyiz!

— Doktora haber verelim!

— Süha Bey'e mi?

— Öyle ya, bize ondan başka doktor geldiği var mı? Hem siz neden bir süredir onu istemiyorsunuz bilmem! Bize pek çok yardımı olduğu gibi şimdi dışarıda da çok şöhreti var! Her yerden onu çağırıyorlar. Nerdeyse bütün konaklara özel doktor olarak o gidiormuş.

— Dadı haydi sen babama git, "Şefik çok hasta, Fazıla, Süha Bey'den başka bir doktor istiyor" de.

Josephine gidip haber verdi. Efendi'nin "Eğer hastalarsa işte evde doktorumuz var! Yok, işleri yaygara koparmaksa benim onlarla uğraşacak vaktim yok" dediğini Fazıla'ya bildirdi. Fazıla o anda bir doktor getirebilmek için nesi varsa hepsini feda etmeye hazırды. Gelecek doktorun vizitesi yüz liraya olsa bir elmasını satıp verebilirdi. Fakat Süha'dan başkasının getirilebilmesinin imkânsız olduğunu biliyordu. Kendilerini o hale getirenlerin Calibe ile Süha olduğunu bildiği halde, "Şimdi kardeşimin hayatını düşmanımızın eline mi teslim edeceğim?" diye düşünüyordu. Fakat o hayat nasıl olsa tehlikedeydi. Şefik'i tedavisiz bırakmak olmazdı. Fazıla o sahte mektubu yazanın Calibe'nin ortağı Süha'dan başka kimse olamayacağını anlıyordu. Çünkü Calibe o kadar güzel yazamazdı. Şimdi kendilerinin bu hastalığına sebep olanların birinden mi çare isteyecekler?

Fazıla, Süha'nın Calibe'den intikam almak için ne kadar hevesli olduğunu görüp, kendisinin de ona olan aşağılamalarına karşı koymak istese, şimdi Şefik'in hastalığında yalnız yanlış tedavi ile kardeşimi benden ayırmak gibi bir fır

sat elinde olduğunu düşünerek dehşetle titredi. Fakat Süha bunca hile ve oyun oynamakta olduğu halde de yine kendisinde ilgi ve şefkat görmekte olduğu için zorla kötü edilmiş olan çaresiz Süha'da hala insanlıktan eser bulunduğu ümidiyle vakit geçirmeden ve bir doktora herkesin gitme hakkı bulunduğunu gördü. Süha'yı çağırmak için dadıyı gönderdi. Denize düşen yılanı sarılır atasözünün doğruluğu da burada görüldü.

Dadı gidip, Süha Bey'in mutlaka işte bir yanlışlık olduğunu düşündüğü için gelmediğini ve her ne kadar kendisi Fazıla Hanım'ın çağırdığını söylemişse de razı edememiş olduğunu söyledi. Fazıla, Süha'nın kendisini ayağına götürmek istediğini anladı. Kalkıp gitti. Süha'nın oda kapısının önünde durup:

— Doktor! Şefik hasta, geliniz, dedi. Süha:

— Benim çağırıldığıma göre hastalık şiddetli olmalı! diyerek, kalkıp Fazıla'yı takip etti. Şefik dalgın olduğundan bir şey duyamıyordu. Süha çocuğu dikkatle muayene ettikten sonra yüzünde endişeyle, Fazıla:

— Doktor! Hasta ağır mı?

— Yok, o kadar değil, Fakat ateşi çok, belli ki ateşi, şimdiye kadar tedavisiz bırakıldığı için. Şimdilik hastalık havaleye çevirecek gibi gösteriyor. Fakat belki önü alınabilir veya hafif geçirme ihtimali de var. İyi bakmalı. Bana kalem, kâğıt verin lütfen.

Bu talep üzerine Fazıla hareketsiz duruyordu. Yazılacak reçete kardeşinin ya hayatına mal olacak ya da iyileşmesini sağlayacaktı. Burada Süha'ya kendi vicdanı veya Calibe'nin ikna etmiş olduğu düşünce hükmedebilirdi. Çünkü muayenenin reçete ile hastalığı tedavi edip edilemeyeceğini Süha'nın çok iyi bildiği gibi Fazıla da bilirdi. Reçete yazılsa ne olur ki, Süha'nın yapacağı şey tedavi değil! Hastalığın ilerlememesi için sadece tedbir!

Fazıla, eğer Süha'nın aklına gelen "kötülük" ise onu "iyiliğe" dönüştürmek için masumane bir tavırla gözlerini doktora dikti. Bu bakışlardan Süha titremeye başladı. Her ikisinin bakışından birbirlerine bir şeyler söylemek istediklerini dadı anladı. Ve bir süredir doktor ile Fazıla'nın aralarında bir sır bulunduğunu sezmiş olup, söyleyecekleri sözlerin de gizli olabilmesi ihtimaliyle odadan çıktı.

Bu iki kişi konuşarak bir şey söylemedikleri halde gözleriyle birbirlerine pek çok şey söylüyorlardı. Bunların biri kardeşine yardım, diğeri de edeceği hizmete ödül istiyordu.

Süha, Fazıla'ya olan aşkından, Fazıla da kardeşine olan sevgisinden titriyorlardı. Önce söze başlayan Fazıla oldu:

— Doktor! Kurtar! Kardeşimi kurtar, dedi. Süha'nın yüzüne gelen bu bakış bir yalvarmadan çok ümitlenmiş olduğunu anlatmakta: Şimdiye kadar işlediğin günahların bedeli olmak üzere kurtar! Süha Bey! Her şeyi unut. Kendinin bir doktor, şu yatanın hasta, karşındakinin de o hasta için yaşayan bir zavallı olduğunu aklından çıkarma! Çünkü kardeşimi kurtarırsan ben de senin bana yaptıklarını unuttacağım. Benim artık her şeyi bildiğimi sen de bilirsin. Benim iyi görünen geleceğimi mahvettiniz. İftira attınız, haysiyetimle oynadınız. İşte kardeşimle beni bu hale koydunuz. Şimdi bunu kurtarırsan senin bu konuda o kadın ile olan ilişkini unuttacağım. Yaptıklarını affedeceğim. Evet, yalnız bana ettiğini affedeceğim. Diğerlerinin hakkına ben karar veremem.

Süha Fazıla'nın söylediklerinden ümitlenip, işe biraz abartı katmakta, Fazıla'yı daha çok kendisine mecbur etmek üzere tekrar Şefik'in nabzını tutup asık bir yüzle başını salladı ve dedi ki:

— Ateşinin yüksekliği beni korkutuyor.

Fazıla büsbütün telaşla:

— Süha Bey! Şefik'ten ümidi kesecek olursan, beni, onunla beraber göndermek için bir parçacık zehri benden saklama. Zevkle içerim. Kimseye bir şey söylemem! Yalnız onu bana sen tedarik etmekle, sana ettiğim hakaretlerin intikamını almış ol! Doktor! Eğer kardeşimi hastalıktan kurtaramayacak olursan beni bu hayattan kurtar. Bu şekilde de beni minnettar etmiş olursun. Ben kardeşim için yaşıyorum. Yoksa hayattan bıktım, usandım.

Süha, kendilerinin sebep olduğu mutsuzluğu Fazıla'nın ağzından duymaya dayanamayarak ağlamaya başladı. Fazıla da ilk defa olarak gözyaşlarını Süha'ya gösterdi.

Süha:

— Fazıla! Senin başına yemin ederim ki ben elimden geldiği kadar Şefik'in iyi olmasına uğraşacağım. Reçete yazmak için lazım olan şeyleri bana ver, dedi. Süha reçeteleri yazdıktan sonra kendi eliyle uşağa verip, ilaçları getirtti. Vakit ve saatini Fazıla ile dadıya tarif etti. O gün birkaç defa hastayı kontrol etti.

Hasta geceyi epeyce rahatsız geçirdi. Ateşten kendini yatağın ötesine berisine attığından yere serili bir yatağa yatırdılar. Akşamdan biraz Fazıla uyuyup, hastayı dadı bekledi. Sonra Fazıla dadıyı bitişik olan, aralarında kapı bulunan odasına gönderdi. Kendisi yatağın yanına oturup bekliyordu. Şefik kendini yan tarafa doğru attığında keçenin üzerine doğru yuvarlandı. Fazıla kolunun halini unutup, Şefik'i yatağa koymak üzere kaldırdı. Fakat o anda öyle bir şiddetli acı duydu ki az kaldı Şefik'i düşürecekti. Fakat acılı kız onu yatağına koyuncaya kadar dayanıp, sonra kendisi keçenin üzerine düşüp bayıldı. Fazıla'nın yere düşmesiyle oluşan gürültüden dadı uyanıp geldi. Fazıla'yı keçenin üzerinde kendinden geçmiş olarak yatar bulunca, kaldırmak için ne kadar uğraştıysa da beceremedi. Bu şekilde kolunu acıtmaktan da korkuyordu. Hele

Fazıla'nın acıdan yüzünün sararmış olduğunu görünce, acilen adam çağırmaya koştu.

Fakat Hanımefendi'ye yaranmak için, hiç kimse gelmedi. Sanki uykudan uyanamıyorlarmış gibi davrandılar. Dadı, çok vakit kaybetmekte olduğunu gördü. Hastaların yalnız olduğunu hatırlayıp geri döndü. Dadı odaya geldiğinde, Fazıla'yı bıraktığı yerde buldu. Fakat renginin sarılığı kırmızılığa dönmüş, yüzünden iri iri ter taneleri yuvarlanmaktaydı. Fazıla gözlerini açmış bakıyordu. Biraz sonra kendini toplayıp, olduğu yerden dadının yardımıyla kalktı. Dadı, hastayı kendisi bekleyeceğini, Fazıla'nın yatmasını söyledi.

Koltuğuna girip yatağına kadar götürdü. Ne sebeple bayılmış olduğunu, Fazıla'ya sorup, durumu anlayınca, dadı kendisinin yatmış olduğuna üzüldü. Fazıla'nın incinmiş olan kolu, Şefik'i kaldırdığında zedelenmiş olduğu gibi, düştüğü zaman yine o kolun üzerine düşmüş olduğundan acısı artmıştı. Şiddetli bir nöbet vücudunu sardı.

Ertesi gün Süha, hastasını kontrol etmeye geldiğinde; Fazıla'yı da hastalığı yüzünden ateşler içinde yanar bir şekilde yatakta buldu. Dadı olayı doktora anlattı. Süha, Fazıla'yı da tedaviye çalıştıysa da, kardeşi için doktora rica eden Fazıla, kendisi için tedavi kabul etmedi. Süha ne kadar ısrar ettiyse, Fazıla o kadar inat etti. Süha, incinen kolun tekrar zedelenmiş olması halinde, hiç olmazsa onun çözülüp, tekrar sarılmasını tavsiye edince Fazıla bunu kabul etti. Dadı hastalara çok iyi baktı. İki gün sonra Fazıla'nın acısı biraz hafifledi. Bir hafta sonra da Şefik yataktan kalkıp minder üzerine oturabildi. Süha, evlatlarının hastalığını Sai Efendi'ye haber vermişse de, Sai Efendi, gerekli olan tedaviyi yapmasını söyledi. Kendisi odalarına gidip bakmadı. O olaydan beri Fazıla ile Şefik'i salona da çağırmadı. Bir ay sonra bir gün Sai, Şefik'i beraber götüre-

ceğinden giyinip gelmesi için haber gönderdi. Kapıya Fazıla çıktı. Şefik babasının akşam dönüşünde, babası kendisini asker yapmak için askeri okula kaydettirmiş olduğu haberi getirdi. Kendisini sınava sokacaklarını, derslerinin iyi bulunması şartıyla sınıfa kabul ettiklerini ve bu hafta gideceğini söyledi. Fazıla anladı ki kendisini evlenmemesi için artık Şefik'in bahane tutulamaması için babası onu Şefik'ten ayırmaya karar vermişti.

Şefik'in okula gideceği gün iki kardeşin ayrılığı çok zor ve acıklı oldu. O güne kadar birbirlerini bir gece bırakmamış olan çocukların ayrılmamak için birbirlerinin boynuna doladıkları kolların arasından kurtarılmaları için, Calibe'nin kolları araya girdi. Zavallıları zorla birbirinden ayırıp, Şefik'in kolundan çekerek beklemekte olan babasına götürdü!

O günden sonra Fazıla, o evde oturamaz oldu. Şimdiye kadar Şefik'le oyalanıyordu. Şimdi ise orada hiçbir işi kalmadı. Babası karşısına çıkartmıyor ve gözüne gözükmemesi için emir vermişti. Calibe, bu fırsatlardan yararlanıyor, elinden geldiği kadar acı verip hakaret ediyordu. Süha, Mukaddem'den ümidi kesmiş olduğunu anlayıp, gönlünü çalmak için peşinde dolaşıyor; arkasını bırakmıyordu. Bu oyunlardan, Fazıla, oturamayacağı o evden çıkmak için, evlenecek eş arıyordu. O da gecikmedi.

Zengin ve saygıdeğer bir tacirin biriktirip bırakmış olduğu servetle kibar dünyasına girmiş olan oğlu Remzi Bey için Fazıla'yı istediler. Sai Efendi yine babalık görevinde hata yapmamak üzere, damat olacak adamı sorup soruşturdu. Remzi Bey'in zengin olduğu, kibar yaşamakta bulunduğu anlaşıldı. Ve yakışıklı bir genç olduğu da görüldü. Yirmi sekiz, yirmi dokuz yaşında bulunması da artık her şeyden hevesini almış ve yaşı hovardalıktan geçmiş olduğunu gösteriyordu. Şefik'in okuldan izinli olduğu haftada

bir gün ile sınav tatilleri zamanını kardeşinin yanında geçireceği gibi, okuldan çıktıktan sonra da kardeşiyle birlikte oturacakları teklifi, Remzi Bey tarafından memnuniyetle kabul edilmesiyle bu nikâh gerçekleşti.

Bu işe Süha şaşırdı. Fazıla ile Mukaddem'in yaptıklarını kendisi için bozduğu halde, şimdi Fazıla bir başkasının olmuştu.

Fakat bu duruma iyi bir gözle bakılacak olursa, şaşılacak hiçbir şey görülemez. Bazen böyle en zeki adamların kurdukları planlar sonunda ters teper, o oyunlar oynanırken, gözleri yalnız kendiişlerinden başka bir şey görmediğinden, olayların nasıl geliştiğini göremezler. Bu da Allah'ın bir hikmeti sayılsa gerek.

Nikâhın yapıldığı haberi Münevver Hanım'ın konağına gelince, bundan Mukaddem'in ne kadar üzgün olacağı bilindiğinden, çocuğun kendine bir oyun etmemesi için tedbir alınmıştı. Konağın içinde meydanda hiçbir silah bırakılmadı. Münevver Hanım hepsini kilitledi. Mukaddem'i bir dakika yalnız bırakmıyorlardı. Aldıkları bu tedbirler çok gerekliydi. Çünkü birkaç defa Mukaddem'i pencereden kendini atmak üzereyken yakaladılar. Delikanlı her an intihar etmek için yer arıyordu. Mukaddem, artık üzüntüsünden utanmayı da bıraktı. Annesinin yanında hıçkıra hıçkıra ağlayıp, başına yumruklar indiriyordu.

Zavallı Münevver Hanım'a gelince, oğlunun bu şekilde kendini öldürebileceğini görünce, ona yalvarıp yakarmaya başladı.

Mukaddem,

— Ben bundan sonra neden yaşayayım? Diyordu. Münevver Hanım,

— Evladım, senin için yaşayan annen için yaşa. Bana merhamet et. Ömrünü sana harcayan annene nankörlük mü edeceksin? Diyordu.

Böylelikle Mukaddem'i kendini öldürme fikrinden vazgeçirebilirdi. Fazıla'dan soğuması için, onun bir başkasıyla evlenecek kadar vefasız, hayırsız olduğundan bahsettiler. Mukaddem, "Fazıla'yı öven benim yanıma gelmesin" dedi. Mukaddem'i meşgul etmek için Münevver Hanım elinden gelen her şeyi yapıyordu.

Düğüne az bir zaman kala Fazıla eşya almak için dışarı çıkmıştı. Çarşıda bir dükkândayken içeriye Münevver Hanım girivermesin mi?

Önce her iki taraf da donup kaldı. Bir müddet sonra Fazıla gidip Münevver Hanım'ın elini öptü. Mürüvvet de Fazıla'yı yüzünden öptü. Dedi ki:

— Kızım sen yine benim evladımsın. Eğer Mukaddem'in teselli olacağını ve seni unutacağını bilsem, "Ne yapalım, kismet böyleymiş. Zarar yok" derdim.

— Nineciğim, benim ne kadar vefasız ve hain olduğumu Mukaddem Bey işte şu yaptığım işten anlasın da benden nefret etsin. Söyle nineciğim! Benim nasıl iyilikbilmez, nankör olduğumu ona söyle. Benim gibi birinden kendini kurtardığı için şükretsın!

— Zavallı çocuk sana yaptırdılar; sen yapmadın.

İki hafta sonra Fazıla'nın düğünü oldu.

2

Fazıla, koca evine geldiği zaman yeni bir dünyaya girmiş gibi oldu. Remzi Bey'in babasından kalan yüklü miktardaki mirası, kendinden dokuz on yaş büyük olan kardeşi Rıfkı Bey ile paylaştığı halde büyük bir servetti. Remzi Bey de kibarlığa zaten pek özenenlerden olduğundan bu konuda hiçbir masraftan çekinmemişse de evinin tertip ve düzeni, Fazıla'nın içinde doğup büyüdüğü yerin aynısı olup çıkmıştı. Bir sürü para harcanıp meydana getirilen evin düzeni dahi Fazıla'yı sıkıyordu. Salonunun, odalarının düzeni, ilk bakışta her ne kadar göze çarpar gibi görünse de, içeride biraz oturduktan sonra dikkate değer bir şey kalmıyordu. Çünkü bunların hepsi göze görünmek için alınmıştı.

Remzi Bey'in babası henüz hayattayken, bu ev altı üstü beş odalı, kalabalık, hem aşçılık, hem de hizmetçilik eden bir hizmetkâr ile babalarından binmeye kendilerine bir türlü sıra gelmeyen beylere ait bir beygirden, bir de hem o beygire bakıp ve hem de uşaklık eden bir çocuktan ibaretti.

Babaları oğullarını mağazasında maaşla çalıştırdığından, tüm harcamalarını kendi maaşlarıyla yapmakaya mecbur edilen adamcağızlar, maaşlarından para arttırdıkları zaman soluğu lokantada alıp, evlerinde görmedikleri bir sofranın başına oturlardı. Bin bir türlü zorlukla biriktiri-

lip, nice yüz ve gözyaşı dökerek babalarından ancak bir tanesini koparabildikleri altınlar, kendilerine kalınca birdenbire asil bir şekilde yaşamak için gerekli olan her şeyi yaptılar! Ne var ki birdenbire zengin olmak mümkün olduğu halde, asil olabilmek herkesin harcı değildir!

Rıfkı Bey'i babası hayattayken evlendirmişlerdi. Babasının sahip olduğu zenginlikten dolayı nikâhı üç yüz kuruştan yukarı olmamak ve ağırlık, yüz görümlüğü gibi şeylerin hepsi beş yüzü aşmamak şartıyla namuslu bir kız bulup almışlardı. Bu kadar eli sıkı bir şekilde idare edilen bir eve kız vermekten, insanların birçoğu çekinmişti. Aldıkları kız tam kendilerine uygundu. Ayrılan etin kemiklerini saymak, çamaşıra giden sabunu hesap etmek için kayınvalidesiyle yarışa girerlerdi. Bu nedenle kayınbaba, gelinine yedirdiği ekmeye hiç acıımıyordu. Hanım olan evini çekip çevirmeli, her şeyi görüp bilmelidir. Çünkü bir meteliği bile israf etmek savurganlıktan başka bir şey değildir. Ancak asıl hanımlık, israfı önlemek, zarar ziyarı gidermek, gerekli olan işleri yapmak değil, âdeta az olan şeyi sonuna kadar kullanmaktır. Zengin olmakla asil olmak arasında ne kadar ince bir fark varsa, aç gözlü olmakla, ileri görüşlü ve idareli bir hanım olmak arasında bu kadar ince bir fark bulunur.

Babalarının ölümünden sonra Rıfkı Bey dahi lüks bir ev için uğraşsa da selamlıkla harem arasındaki dengeyi bir türlü tutturamıyordu. Rıfkı babasının huylarından az da olsa almış olduğundan ve kendisi eş denilen kişiyi, yalnızca ev işlerini idare eden biri olarak gördüğü için, harem tarafına hiç önem vermiyordu. Eşine aldığı kıyafetleri ve mücevherleri, sadece kendisine giyinip takınsın diye değil, soylu görünme isteği yüzünden alıyordu. Ah! Zavallı da bunları hiç kendine yakıştırmaz bir şekilde giyinip kuşanamıyordu. Rıfkı Bey'in iyi bir terziye ısmarlayıp diktirmiş olduğu elbisenin içindeki Sadberk Hanım'ın yolunmuş yüzü,

çatma rastıkları, yapma benleri, hiç o elbisesi ile yakışmıyordu. Sanki hanım "Bu elbise bana yabancı" diye, elbise de "Aman beni yanlış yere verdiniz" diye bağıyorlardı. Elmasları tam kendine uygun olmak üzere omuzlarına kadar inen Felemenk küpeleri, göğsünden kemerine kadar inen broşu gibi öyle kocaman şeylerdi ki bunları takındığı vakit Sadberk Hanım'daki tavır ve edayı görmeliydiniz; "Görünmediyse göstereyim", "Bilmiyorlarsa bildireyim" diye elbise ve mücevherlerinin, kaçır kuruşa mal olduğunu anlatmak için ne taklalar atıp lafı oraya getirmeye çalışırdı.

Remzi Bey ise tamamıyla kibarlığa özendiği için evlenmeden önce evinin selamlığını ve haremını sürü masraf ederek dekore etmişti. Ne var ki esnaf istenileni getirecek, yorgancı işleyecekse de asıl iş bunları düzenlemek olduğundan, bu işi yapanın gösteriş hevesi burada kendini belli edecekti.

Anneleri büyük oğulla yanında kalırken, küçük oğlunun harem dairesi hoşuna gittiği ve gelini Sadberk Hanım'ı da kontrol edebilmek için Remzi'nin evine gelip yerleşti.

Remzi, evine gerekli olan her şeyi tedarik ettiği gibi harem için de birkaç cariye aldı. Daireyi güzelce düzenledi. Sonra o daireye bir hanım gerektiğini gördü. Evine getireceği kızın da iyi bir terbiye görmüş bir soylu kızı olmasını istiyordu. Soylu kızının nasıl olduğunu bildiğinden değil, sadece evinde bulunacak hanımın bir asil kızı olmasına heveslendiğinden ve asalete pek özendiğinden bunu istemişti.

Velhasıl, böyle büyük bir gösteriş ve şatafat içinde yaşayan, en soylu atların çektiği arabalarla gezen, son moda kıyafetlerle dolaşan Remzi Bey'de birçok bayağılık vardı!

Fazıla'nın bu evlilik içinde kendisini ne yaman işkence-ler içinde bulmuş olduğunu, anlatmaya gerek yok. Eskiden

beri hayallerinde kocası olarak gördüğü kişiye karşılık, şimdi bir yabancıнын eşi olmuş ve asil gönlünün eşi artık kendisine yabancı olmuştu. Ancak Fazıla'nın erdemi, bu olaylardan sonra açığa çıktı. Okurlarımdan bazıları için inanılmaz gibi görölse de kesinlikle şunu söyleyebiliriz ki Fazıla kocasını sevmekte dahi hiçbir zaman tereddüt etmedi.

O zamana kadar aşk ve sevgiyi, eşi olacak adama saklamış olduğu için, düşündüğü kişi eşi olamasa da evlendiği adamı, o eski sevdasını kalbine gömerek sevdi. Hem de bu sevdası arttıkça arttı. Bu nedenle yorgun olmayan gönlünün sevdası da gittikçe şiddetlendi. Aslında Fazıla gibi akıllı ve zeki bir kız Remzi Bey'deki bayağılıkları görmedi değil! Adamcağızın ne olduğunu daha ilk gördüğü gün anladı. Fakat gönlü hep boş kalacak değil ya! Elbet bir gün kalbini de bir sevda kaplayacak. Şu kadar var ki Fazıla, eşi olacak adamın aşkından başkasına bakmıyordu. Evlendikten sonra sevgisini verdiği adamın Remzi olduğunu görüp, artık olanca aşk ve sevgisiyle onu sevmeyi de kolaylıkla kabullendi. Remzi'de gördüğü bayağılıklara bir yandan göz yumuyor bir yandan da görmek istemediği gibi, başkasının da bunları görmesini istemiyordu. Bunun için eşine bir örnek olabilme umudunu taşıyordu. Bunun oldukça faydası oldu. Fazıla'ya baka baka Remzi'nin hal ve tavırları bir hayli değişti. Fakat kişiliğindeki bayalığı da engel olmıyordu. Fazıla neyi sevse, Remzi ondan hoşlanmıyordu. Remzi'nin eğlendiği şey, Fazıla'nın sıkıldığı şeydi. Fakat Fazıla kocasını o kadar seviyordu ki ona hoş görünmek için kendisinin hoşlanmadığı şeyleri bile onunla beraber olduğunda yapıyordu. Hatta sadece Remzi'nin hatırı için onlardan hoşlanmaya bile başlamıştı.

Fazıla, gelin olalı sevgili kitaplarından, nice seneler emek verdiği piyanosundan vazgeçmişti. Çünkü bunlardan birini eline alacak olsa Remzi "Of! Aman! Sıkıldım"

diye kalkıp gittiği zamanlar, Fazıla kocasının kendisinden sıkılmaması için hemen elindekini bir tarafa bırakıp, eşinin arkasından gider ve onun uğraştığı şeylerde kendisine yardımcı olur, onunla beraber çalışırdı. Fazıla kocasının her ne ile olursa olsun ev içinde bir şeylerle meşgul olmasını bir nimet sayardı. Eşi yanında olduğu sürece her şey kendisine iyi görünüyordu. Fazıla bazen birlikte yazıp okumakla vakit geçirmeği teklif etse de Remzi, Fazıla'nın okuduğu bir kitabın ilk sayfasını dinlerken sıkılır, daha fazla dayanamadan, ayağa kalkardı. Fazıla da kocasına baskı yapmaz, ona uyardı. Fazıla farklı bir şekilde terbiye görmüş olan bu adama eş olmak için büyütülmüş, Remzi ise başka tarzda bir kadınla yaşamak üzere terbiye görmüştü!

Kadınların "tertıp düzen" dedikleri şeyler kendi alışkanlıklarından başka bir şey değildir de nedir?

Fakat kişilikleri birbirlerinden tamamıyla farklı olan Remzi ile Fazıla'nın yine kadınların deyimiyle bir kazanda kaynasalar huyları bir olmasa bile, o kazanın ateşinden daha tesirli olan Fazıla'daki gayret ve hatta bitmeyen sevdası, Fazıla'ya Remzi'yi yine sevdirmişti. Aslında burada hiç kimsenin gereken önemi vermediği bir konu var. O da bir genç kızın sadece ilk sevdiğinden başka hiçbir kimseyi sevmeyeceğinin sanılmasıdır. Bir kere kadınların hepsinin aynı derecede duygusal olduklarını düşünmek büyük bir yanılgıdır. Kızların, kadınların bazıları da Fazıla gibi hislerine hâkim olmayı bilenlerden olabilir. Kalplerine hoş gelen şeylerin mantıklı olup olmadıklarını da düşünürler. İşte Fazıla bunlardandı. Evlilik hayatta önemli bir adımdı. Mukaddem Bey hakkındaki duygularının ne derece yersiz olduğunu evlendikten sonra anladı. Mukaddem Bey'e duyduğu yersiz sevdadan sonra gerçek aşkın ne demek olduğunu, Fazıla eşini sevince anladı. Aşkı öylesine arttı ki artık Remzi'yi çıldırasıya seviyor, sevgisi gittikçe büyüyordu,

demedi de edemeyeceğiz. Fakat zavallı kadın kendisinin de sevdiği tarafından sevilme istiyordu! İşte bu noktada düşünmek gerekir. Eğer Fazıla Mukaddem Bey'le evlenmiş olsaydı ne kadar mutlu olacak ve onu da ne derece mutlu edecekti. Ancak burada bunu karşılaştırmayacağız. Çünkü Fazıla bile bu karşılaştırmaya asla girişmiyordu. Olanca sevgisini eşine vermiş, mutlu olacaksa da, bedbaht olacaksa da hep kocası yüzünden olacağını artık kabullenmişti.

Ancak Sai Efendi, kızını hemen evlendirmek istemeseydi Remzi Bey'i daha fazla araştırarak ve Remzi Bey her ne kadar zengin de olsa, soylu bir aileden olmadığı için sadece parası yüzünden kızını ona vermeyecekti. Bunun yanında Fazıla'nın Calibe gibi kötü bir üvey annesi olmasa Remzi Bey'in annesinin ve kendi ailesinin şerefi dikkate alınca kendilerine uyamayacağını anlayarak kabul ekmeyeceği açıktı. Bir de Fazıla'nın baba ocağından bir an önce çıkmak için can atıyor olmasını da hesaba katalım. Fazıla gibi az bulunur erdemli birinin Remzi'nin karşısına çıkması tamamen şans eseri idi. Remzi ise bu talihini sırf kendi servetinin bir sonucu olduğunu düşünerek, kibarlıkla hiç yakışık almayacak bir gururla dolmuştu. Daha ilginç eşine karşı da kibirleniyordu. Fazıla da eşi ile kendi arasına bir yabancılık koyan bu kibirden nefret ediyordu. Fazıla, Remzi'ye örnek olabilmek için nazik ve kibar davranıyor, bu kibre karşı tevazu gösteriyordu. Remzi ise bu tevazudan dolayı kendisine pay çıkarıyor ve gururunu daha da arttırıyordu.

Remzi Bey daha yeni evliyken bikkınlıkla işinden geldiği zamanlar içeriye yalnız elbisesini değiştirmek üzere gelip, diğer vaktini selamlık dairesinde geçirmeye başladı. Genellikle bahçeye inerdi. Harem dairesinde selamlık bahçesine bakan pencere vardı. Fazıla kocası bahçede olduğu zamanlar pencereye yapışıp oradan hiçbir yere ayrılmazdı. Remzi

orada bir sandalyenin üzerine oturup bazen tavuklarına yem atar, bazen de köpeklerinden birini okşamakla vakit geçirirdi. Bir gün Fazıla, Remzi'nin tam iki saat boyunca bir köpeğini okşamakla vakit geçirdiğini gördü. O köpeği kıskanmıştı. Çünkü Remzi hiçbir gün iki saatini kendisiyle sohbet etmek için geçirmemişti. Aslında bu kadar süre beraber oldukları olmuştu. Fakat o zamanlar Remzi mutlaka başka bir şeyle meşgul olur, ya kırılmış bir sandalyenin ayağını tıpkı bir marangoz gibi yapmak ya da kendinin yapmış olduğu bir sehpa ya da küçük bir dolaba Avrupa boyasıyla boyamakla uğraşır, Fazıla'ya pek laf atmazdı. Zaten Fazıla'ya layık söyleyecek sözü olmadıktan sonra ne bulup da söylesin?

Remzi Fazıla'ya elbise ve mücevherlerin en güzellerini alıyordu. Bir şey alıp getirdiği zaman Fazıla'nın beğenmediğini düşünerek canı sıkılıp sinirleniyordu. Fakat zavallı kadın beğenemezlik edemiyor, "Teşekkür ederim" diyerek alıyor ve eşinin getirdiklerini giyinip takıyordu. Fakat yine de eşinden "Hanım siz bunu beğenmediniz" diye sitemkâr sözler dinliyor ve her ne kadar beğendiğine dair yeminler etse de yine beyinin öfkesi geçmiyordu.

Remzi bir gün Fazıla'ya yelpaze getirdi. Bunun aynısı Fazıla'da vardı. Hem de kendisi almıştı. Sırf bunu kimin daha ucuz almış olduğunu anlamak amacıyla:

— Bunu kaç liraya aldınız? diye Remzi'ye sordu. Remzi'nin yüzü güldü. Büyük bir zevkle:

— On altı liraya! dedi. Ve ardından:

— Yelpazeyi beğendiniz ha!

Sözünü birçok defalar güler yüzle tekrar ettiğini görünce zeki Fazıla, Remzi'nin getirdiği şeyin makbule geçtiğini anlatmak için parasını gerektiğini anladı. Ve isteksiz bir tebessümle:

— Pek beğendim! dedi.

Ondan sonra Fazıla Remzi'yi memnun etmek için getirdiği şeylerin kaç paraya alındığını sormaya başladı.

Remzi mağrur olduğu kadar da sinirliydi de. Fazıla, Remzi'nin ufacık bir nedenle bazen de sebepsiz yere öfkelendiği için, eğer gerçekten sinirleneceği bir kusur yapmış olsa neler olabileceğini düşündükçe titrerdi. Fazıla'nın tek arzusu kocası ile mutlu olmaktı. Hatta eşinden ayrı olarak geçirdiği zamanlarda hayatı boşu boşuna akıp gidiyormuş gibi gelirdi. Remzi olmadan geçirdiği zamanı ömürden saymazdı. Başladıkları bir sohbetin sonunda Remzi mutlaka bir hiddet ya da kavga çıkarırsa da Fazıla yine kendisiyle konuşmaya can atarcasına onun yanına koşardı. Remzi hiçbir şey söylemese de kendisinin bulunduğu yerde olmayı, Fazıla kendine bir nimet olarak sayıyordu. Remzi'nin göre kendinden bilgili, kendinden akıllı, kendinden güzel bulunmadığından, kendisine laf anlatmak biraz zor oluyordu. Servetinin sonradan şımarttığı Remzi, ne oldum delisi olmuştu. Aslında bilgisi, akıl ve zekâsı ile Fazıla kıyas edilemezdi. Zavallı adam öğrendiği bir iki şey ve tarihten birkaç hikâye ve olayı durmadan anlatıp durarak kendini "Herodot" zannedirdi. Kendisi de ayran gönüllü olduğundan ondan bir şey öğrenmek ihtimali de yoktu. Bir de ben her şeyi bilirim demese! Fazıla ona aşk ve muhabbetle bakıyordu. Aşk ve muhabbet gerçekleri ne kadar örter!

Fazıla'nın tek üzüldüğü şey eşinin vaktini selamlık dairesinde ve daha sonraları da dışarıda geçirmeye başlamış olmasıydı. Hiçbir zamanını boş yere geçirmeyerek okumak ve yazmak gibi şeylerle meşgul olarak büyütülmüşken, o zamana kadar bu şekilde yaşamış olan Fazıla, evlendikten sonra kocasına olan aşkından dolayı bunların hiçbirini aramamakta, saatlerini gecenin yedisine sekizine, bazen de dokuzuna kadar Remzi'nin arabasının sesini beklemek üzere pencere önlerinde sıkıntı içinde geçiriyordu. Genç ve

güzel kadın kocasını evi içinde tutabilmek için elinden geleni yapıyorsa da hiçbir faydası olmuyordu. Kocasını nasıl kendine çekecek? Bilgisi ile mi? Remzi ondan hiç anlamıyor! Güzelliği ile mi? Remzi yüzüne bile bakmıyor! Güzel sözlerle mi? Remzi'nin kulağına bile girmiyor! Tatlı bir sohbetle meşgul etmeye çalıştığı zaman Remzi ya başını öteye çevirip kendine bir meşguliyet arıyor veya fırlayıp dışarı çıkıyor ve bazen de yüzüne karşı bağırarak onu susturuyordu.

Bu durum Fazıla'nın Remzi'ye olan sevgisini hiç azaltmıyordu. Sevgili Remzi'sine yalancılık kondurabilir mi ki gittiği yerler kendisinin dediği gibi o akşam filanca efendinin evinden ve diğer akşam tiyatro, öbür akşam da hokkabaz, cambaz seyrinden başka bir şey olabilmesini hatırla getirsin. Remzi eğlenmeyi seviyorsa ayıp mı? Fazıla'yı da hapsetmiyordu ya! Arabası, cariyesi hazır ve emrinde... Tuvaleti için ne isterse önüne geliyor. Şikâyet edecek ne var? Böyle bir şikâyetle bulunacak olsa da kimse kendisine hak vermez. Fazıla bunları aklına getirip teselli oluyordu. Çektiği derin ıstırap için kendi aşkını kabahatli buluyordu. Çünkü Remzi'nin işine gücüne gidip de geçirdiği zamanın dışında tüm vaktini hep kendisiyle geçirmesini Fazıla'ya arzu ettiren o aşktı.

Remzi'ye hiç toz kondurmuyordu. Fazıla kendisinin saat ikide pencerenin önüne oturmasının kocasının daha erken gelmesine hiçbir faydası olmadığını anladıktan sonra o alışkanlığından da vazgeçip vakit geçirmek için kendisine bir meşguliyet aramaya başladı. Cuma geceleri kardeşi Şefik geliyor Fazıla onunla görüşüp konuşmakla vakit geçirdiği için sıkılmıyordu. Fakat diğer gecelerde bir meşguliyet bulamıyordu. Artık kitap okumakla da eğlenemiyordu. Çünkü Remzi kitap okumasını sevmiyordu. Fazıla ise Remzi'nin hoşlandığı bir meşguliyet bulup onu evine bağlamak istiyordu. Bazen kayınvalidesinin yanına gidip

otururdu. Eltisi Sadberk Hanım da evlerinin yakın olması dolayısıyla geceleri sık sık kayınvalidesinin yanına gelirdi. Fazıla, onların yanında olduğu sürece sözlerini dinleyip, kendisi pek az söz söylüyordu. Çünkü "dedikodu"dan ibaret olan sohbetleri, Fazıla'ya anlamadığı bir lisan gibi geliyordu. Filanca hanım, filanca hanımın evine gittiğinde başörtüsü ütüsüz olarak önüne getirildiği için bir daha gitmeyeceği ve yaptığı saygısızlığı kendisine bildirmek için bir kadınla haber gönderdiği ve onun da buna kızıp cevap gönderdiği gibi, birçok soğuk soğuk sözler, kendini meşgul etmek için orada bulunan Fazıla'nın bir kat daha içini sıkmaktan başka işe yaramıyordu. Fazıla'nın kayınvalidesinin yanında sessizce oturması onlar tarafından kibir ve gururuna verilirdi.

Bazen Sadberk Hanım ile kayınvalidesi arasında bile tartışma oluyordu. Fazıla onların birbirlerine söyledikleri sözlerden artık bir daha yüz yüze bakmayacaklarını düşündüğü halde ertesi akşam yine karşı karşıya oturup konuştuklarını görünce şaşa kalıyordu. Fazıla kayınvalidesiyle eltisine gerekli hürmeti her zaman gösteriyor, onlara hizmette kusur etmiyor ve kayınvalidesinin sigara tablasını önüne koymak ve cariyenin getirdiği kahveyi kalkıp eline vermek gibi hizmetlerden de çekinmiyordu. Fakat tüm bunlardan sonra sıcak bir tebessüm bile görmüyor aksine kendisi buna mecburmuş gibi muamele görüyordu. Öksüz kalmış olan Fazıla, kayınvalidesini anne gibi bilmek isterdi. Fakat kayınvalidesinde öyle bir durum görülmediği gibi, Fazıla'nın bu tarz davranışlarda bulunmasına cesaret verecek haller de yoktu. Kayınvalidesi aklınca kendini gelinine saydırmak için ona yüz vermek istemiyordu. Fakat Fazıla gibi bir kıza kendini saydırmak, iyi muamele ve saygı görmek için aynı şekilde saygı göstermesi gerektiğini bilmiyordu. Bu davranışlarının sadece, Fazıla'ya sıkıntı vermekten başka bir şeye neden olamayacağını anlamıyordu.

Sadberk Hanım, giyim kuşam konusunda, Fazıla'yı taklit ediyor ve ondan geri kalmamaya çaba gösteriyordu, bu yüzden karısı için bu kadar para harcamak istemeyen Rıfkı ile kavga etmeye başladılar. Fakat Sadberk, bu eşyaların büyük çoğunlunu Fazıla'nın çeyiz olarak getirmiş olduğunu hesaba katmayıp, "Bak, Remzi Bey hanımına neler alıyor" diyerek kocasına dırdır edip duruyordu. Rıfkı da bu rahatsızlığı kendilerine Fazıla getirmiş gibi düşünerek, ona kin besliyordu. Böylece Fazıla hiçbir kötülük yapmadığı halde bir düşman daha kazanmış oldu.

Sadberk'in mücevhere olan düşkünlüğü Fazıla'nın ki gibi olmak için pırlantalar istemesinin sonucunda, bir sürü para harcayıp karısının isteklerini yerine getirmesi Rıfkı'yı fena halde kızdırıp, "Remzi de bu karıyı nereden başımıza çıkardı. O evinin usulünü değiştirdi diye biz de bunca yıldır biriktirdiğimiz paraları har vurup harman mı savuracağız?" diye söyleniyordu. Bu sebeple Rıfkı'nın Fazıla'ya olan öfkesinden, kardeşine birçok kez, "Karını kendi haline bırakıyorsun. Bir kere sakalını eline verdikten sonra bir daha kendini saydıramazsın" gibi sözlerde bulunması, Remzi'nin zaten Fazıla'ya verdiği azıcık önemi de büsbütün yok ediyordu.

Rıfkı ile Remzi gibi babalarının karşısında, annelerinin ağzını açmaya cesaret edemeyip, kocasının getirdiği bir basma elbiselik için birkaç kere el etek öptüğünü ve külbası tuzsuz olmuş diye sille tokat dayak yediğini gören insanların nezdinde eş denilen şeye neden kadir kıymet versinler ki? Bu gibi erkekler, evlilik hayatını, yaşadığını sadece kendisinin iddia ettiği bir kadını hiçbir hata kabul etmeden hareket eden bir makine gibi görürler. Belki de eşlerinin cansız olduklarını düşünürler! Hatta bunlar eşlerine katlanamayacak derecede yaptıkları zulümlerini para ve hediyelerle örtmek isterler ki onlara da öylelikle gönülleri hoş edi-

len eş lazımdır. l'akat Fazıla gibi, babasının eşi Calibe'yi başının üzerinde taşıyacak kadar değer verdiğini ve gözü-nün içine bakarak sohbet ettiğini gören, akranlarının koca-ları ile olan ve muhabbetlerini dinleyip işiten, Sai Efendi'nin kızının, kocasından bundan başka beklediği davranış ola-maz!

Fazıla kayınvalidesiyle gecenin birkaç saatini geçirdik-ten sonra, kayınvalidesi yatınca, odasına çekilip kocasını beklerdi. Fazıla iki tane halayık getirmişti. Önceleri onları odasına alıp, yanında dikişle meşgul eder ve kendisi de onlarla beraber çalışırdı. Birkaç akşam böyle devam edebil-di, ama sonra Fazıla, kendi meşguliyeti için cariyelerinin, gecenin saat yedisine, sekizine kadar uykusuz kalmalarına dayanamadı. "Ben yatacağım, siz de gidiniz" diyerek cari-yeleri gönderir, kendisi de yalnız beklerdi. Kendisinin cari-yelerini düşündüğü kadar, kocasının kendisini düşünmedi-ğini aklından geçirerek mutsuz oluyordu. Herkes yattıktan sonra yalnız tek başına oturup beklemek ne büyük işkence geliyordu! Yatıp uyumak istese de, kaç saattir görmediği Remzi'sini görmek istiyordu. Her geçen arabanın sesi, acaba Remzi'nin arabası mı? diye yüreğini hoplatıyordu. Onun varlığına ihtiyaç duyuyordu. Hiç gözlerine uyku girer mi? Remzi gelince çektiği sıkıntıların hepsini unutu-yor, onun yüzünü görünce yüzü gülüyordu! Bari Remzi geldikten sonra Fazıla güzel sözler duysa ve o saate kadar oturduğu için bir teşekkür işitse, her zaman beklemeye de canı gönülden razı olacak! Fakat buna karşılık Remzi dürüstçe:

— Bu vakte kadar niye oturdun? derdi ki Fazıla da buna sitemle cevap verirdi:

— Vakit geç mi?

Remzi bu sitemi anlamaz veya anlamak istemezdi.

Git gide daha yalnız olarak beklediği gecelerde Fazıla'ya

gözyaşları arkadaş oldu. Kocasının arabası durunca, hemen musluğa gidip gözlerinin kırmızılığını gidermek için bol soğuk su ile yüzünü yıkar ve ağladığını belli etmek istemezdi. Bir gece gözlerini yıkamadı. Ağlamış olduğu belli olsun istedi. Remzi geldiğinde,

— Ne o? Gözlerini mi ovaladın? Kızarmış! dedi. Fazıla,

— Hayır! diye yanıtladı. İçinden geçenleri anlatmak ve biraz sitem etmek için, ne olduğunu sormasını bekledi. Fakat boşuna beklemiş oldu. Çünkü Remzi başka bir şey sormadı, sırtını dönüp yatıp uyudu.

Fazıla'nın derdi az geliyormuş gibi bir taraftan kayınvalidesi gelin hanım şımarmanın diye, "Kuzum, erkeklerin yüze güldüğüne bakmamalı! Onlar öyle yaparlar da sonra da adamı bir yere çarparlar ki insan neye uğradığını şaşırır. Kocam yüzüme gülüyor diye şımarmamalı! Erkeklerin sevgisine inanılmaz" diye koca koca kayalar fırlatıyordu. Fazıla ise bu sözlerle acı bir tebessümle karşılık veriyor ve içinden kendisine, "Eşimin benim yüzüme güldüğü yok! Ve beni sevdiğine dair en ufak bir iz bile gördüğüm yok ki!" diyordu.

O günlerde Fazıla davetli olduğu bir düğüne gitti. Fazıla'nın çeyiz olarak getirdiği elbiselerin daha modası geçmediği halde, düğün için en şık elbiseleri vardı. Fakat Remzi, yine de mükemmel bir elbise yaptırdı. Düğünde Fazıla'yı herkes beğendi. Fazıla insanların "Şu güzel hanım kimdir?" diye konuştuklarını ve yanındakilerin, "Ne güzel kadın" demekten kendilerini alamadıklarını görüp iştiiyordu.

Fazıla, evine dönünce, aynanın karşısına geçip, kendini dikkatle inceledi. O da, düğündekilerin söylediği gibi, kendini güzel buldu. Hem de çok güzel!

Kıyafetini hiç çıkarmadan, o halde kocasını bekledi. Düğünde birçok kişinin gözüne çarpmış olan güzelliğinin,

Remzi'nin nazarında ne derece etkili olacağını görmek istedi. Remzi geldiğinde, kendisine yetmiş liraya mal olmuş olan elbiseleri gözden geçirdi. Fazıla, elbise yüzünden bile olsun, kocasının kendisine bakmakta olduğuna memnun oldu. Fakat bu bakışın yalnız elbiseye olduğunu görünce canı sıkılıp, kocasının bakışlarını kendi üzerine çekmek için elini onun saçlarına götürerek,

— Şimdiki saçların taranışı da hiç fena olmamış?

diyordu. Remzi şöyle bir bakıp,

— Evet, dedi. Fazıla, bu şekilde Remzi'nin bakışlarını kendi üzerine çekmeye çalıştı ve her defasında Remzi'nin üzerinde bıraktığı etkiye dikkat ediyordu. Heyhat! Remzi'de aldırmaçlıklardan başka bir şey yok! Remzinin bakışında sevgiye dair hiçbir işaret yok. Fazıla, o akşam pek şen bir tavır takınmıştı. Kocasının kendisini sevip sevmediğini anlamak istiyordu. Bununla bir şey anlayamayınca, daha da ileri gitmeye karar verdi.

Güler yüzle:

— Bugünkü tuvaletim bana yakıştı değil mi? dedi. Bundan maksadı, Remzi'ye, "Bu sözü sen söylemeliydin" demektir. Fakat Remzi'nin başka tarafa baktığı halde, "Evet," dediğini görünce:

— Bunu neden biliyorum dersiniz, bugün düğünde pek çok kişi "Şu güzel hanım kimdir acaba?" diye konuşuyorlardı.

Remzi karısına iftiharla cevap verdi:

— Elbet! Hiç ben çirkin hanım alır mıyım? Sonra benim zenginliğim neye yarar?

Bunun üzerine, Fazıla başını önüne eğip yere baktı. Ve iki damla gözyaşı yanaklarından süzülüp, açık renk ipek elbisesinin üzerine düştü. Elbise de büyükçe bir leke olmuştu.

Remzi bu lekeleri görünce:

— Terliyor musun? Elbisenin üzerine ter damlacıkları düştü, dedi.

Remzi, Fazıla'nın yüzüne değil elbiseye baktığından yaşların karısının gözlerinden geldiğini görmeyip, sadece elbisede oluşan lekeleri görmüştü. Fazıla, aceleyle elbisenin düğmelerini çözerek,

— Of! Evet, pek sıkıldım, dedi ve elbisesini fırlatıp attı. Mücevherlerini de çıkarıp, aynanın önüne yığmaya başladı.

Remzi, elbisedeki ıslaklığın leke bırakıp bırakmayacağını muayene etmekle meşguldü. Remzi, Fazıla için elbise yaptırmıyordu. Herkes, "Remzi Bey'in haremî ne güzel giyinmiş. Remzi Bey haremine ne kadar iyi bakıyor" desinler istiyordu.

Fazıla'nın, kocasının geceleri dışarıda geçirmesinden ve kendi hakkındaki kayıtsızlığından kötü bir niyet beslemekten yaşaması fazla sürmedi. Nihayet şüpheleri uyanmaya başladı. Kendi kendini daha fazla aldatmanın artık bir anlamı yoktu. Kıskançlık denilen belayı içinde hissediyordu. Fazıla'nın kalbi, kocasının dışarıda vakit geçirmesinden dolayı oluşan şüphelerine, kendi hakkındaki kayıtsızlığına, artık daha fazla dayanamıyordu. Kendi kendine her zaman "Neden?" diye soruyordu. Remzi'nin o küçük düşürücü tavırları! Remzi'nin aldırmaıılığı ve öfkesi, Fazıla'nın serzeniş ve sitem etmek için cesaretini kırıyorsa da, kocasına gittikçe artan sevgisi ve bu sevgiden doğan kıskançlığı, Fazıla'yı cesaretlendirmişti. Her gece gittiği yeri sorup, Remzi'yi sorgulamaya ve bazı geceleri de evinde geçirmesi için ricalar etmeye başladı. Remzi, önce buna aldırmadan cevap verip, yine tavır ve hareketini bozmuyordu. Fakat Fazıla'nın ısrarını görünce, öfkeyle, sertçe cevap vermeye ve daha sonraları da, "Sen benim işime karışamazsın!" diye bağırmaya başladı. Fakat artık Fazıla'yı hiçbir şey engelle-

yemezdi. Bir gün, Remzi'nin bağıırıp çağırmasına, Fazıla gözyaşlarıyla cevap vererek; Remzi'nin kendi hakkındaki vurdumduymazlığından ve kötü davranışlarından şikâyet ederek, kendisinin onu ne kadar sevmekte olduğunu ve bu davranışları aslında hiç hak etmediğini söyleyiverdi. Niha-yet Fazıla,

— Beni sevmiyor musunuz? diye sordu.

Fazıla, Remzi için cevaplandırılması çok zor olan bir soru sormuştu. Remzi, "sevmek" ne demek olduğunu bil-miyordu ki Fazıla'yı sevip sevmediğini bilsin! Aklına gelip de şimdiye kadar Fazıla'ya hiç "Seni seviyorum" dememişti.

Şu "seviyorum" kelimesi ne acayip bir kelimedir! Ne kadar çok söylenirse söylensin eskimez! Anlamını yitirmez! Modası geçmez! Bir bedbahtın saadetine, bir aşığın felake-tine sebep olabilir. Kimini canına kıydırır, kimini mutluluk içinde yaşatır. Nice defalar yalan yere söylenmiş, sahtekârların işine yaramış, nice masumların baştan çıkarıl-masına hizmet etmiş, binlerce vaadin yerini tutmuş da hala bu söze itibar ediliyor. Her yerde söylenip duruyor! Hala bir aşığın yüzünü güldürüyor. Bir bedbahtı bahtiyar edi-yor. Her gün, her an ve dakika bir yerlerde etkisini gösteri-yor! Fazıla da kocasından işte bu sözü bekliyordu. Remzi,

— Of! Ben dırıltı çekemem, deyip odadan dışarı çıktı.

Biraz da Fazıla gelin olduktan sonra, Sai Efendi'nin evinde olan olaylardan bahsedelim. Süha Bey, Fazıla evlen-dikten sonra artık o konakta bir işi kalmadığı için hemen ayrılması gerekirken, yerinden bile kıımıldamadı. Artık Calibe'den de bir korkusu yoktu; fakat ona işkence etmek, ondan intikam almak istiyordu. Süha, eğer Calibe ile olan ilişkisinden Fazıla'nın haberi olmasa, Fazıla'nın Mukaddem ile nişanı bozulduğu zaman kendisini reddetmeyeceğini düşündüğünden, işlerin bu şekilde sonuçlanmasına neden olan Calibe'yi bir türlü affedemiyor ve ondan ölesiye inti-

kam almak istiyordu. Bir de Reftar var... O da Calibe'nin, kendisini kardeşi Nabi ile evlendireceğine dair söz verip, onu entrikalarına alet ettikten sonra bu vaadini yerine getirmeyip, ona oyun ettiğinden dolayı, Calibe'den nefret ediyordu. Calibe, olanların açığa çıkmaması için Reftar'ı için konakta tutuyordu. Sai Efendi her ne kadar onun da konaktan çıkarılmasını istemişse de Calibe, kocası üzerindeki etkisi sayesinde, bir koca bulup verinceye kadar orada tutmayı başarmıştı. Fazıla gelin olduktan sonra, Calibe, Reftar'a bir koca arayıp duruyordu. Fakat kimi kocaya verecek? Reftar artık kendisinin emriyle hareket edecek cariye değil! Calibe, başkalarına zulmetmek için kullandığı Reftar'ı, şimdi Süha onun aleyhinde kullanıyor. Bunun için de pek büyük vaatlere gerek duymadan, sadece Reftar'ın yüzüne gülümseyerek yapıyordu ki bu gülümseyişler Reftar'da büyük ümitler uyandırıyor.

Süha ile Reftar'ın Calibe'nin gözü önünde birbirleriyle olan yakın ilişkileri, Süha'yı sevmekte olan Calibe'nin yüreğini yakıyordu. Süha Calibe'nin üzerine bu şekilde gidiyor ve ona işkence ediyordu. Bir keresinde Süha umarsızca:

— Senin bana karışmaya ne hakkın var? Sen benim karım mısın? Demesi üzerine, Calibe şaşırıp,

— Ya! dedi ve ardından kendini toplayıp hiddetle:

— Fakat bu senin cariyen değil! Utanmıyor musun? Başkasının evinin namusuna. derken sözünün arkasını tamamlayamayıp durdu.

Süha:

— Söyle! Söyle! Sözünü yarım bırakma! Söylediklerin ne kadar da doğru. Fakat bunu bana söyleme! Ev sahibine söyle, "Bu adam senin evinin namusunu kirletti!" de. Beni buradan kovsun! Hiç durma, haydi git söyle!

Calibe yorgun bir halde:

— Ah... Süha! Serin benden soğudun mu? Artık beni sevmiyor musun?

— Ben senden çoktan soğudum!

— Eyvah! Demek beni aldatıyordun! Bana oyun ettin!

— Sen de bana yapmıştın.

— Benim sana olan aşkı yapdırmıştı.

— Bana da sana olan nefretim yaptırdı.

— Süha! Bu sözleri senin ağzından mı işitiyorum! Sen ki beni bir zaman ne kadar severdin!

— Şimdi de o kadar nefret ediyorum.

— Fakat ben seni hala seviyorum Süha! Aramıza giren de yok artık. Şimdi bizim mutlu olma zamanımız! Böyle bir zamanda sen benim gözümün önünde o karı ile oynaşıyor-sun!

— Calibe, sen de benim gözümün önünde telinle, pulunla gelin gittin! O zaman fakir olduğum için beni istemiyordun, bana hiç acımadın değil mi? Servete varmak için beni gözün görmedi. Çiğnedin geçtin! Ben bundan şikâyet etmedim, acımı içime gömdüm, kimseye yakınmadım! Benim gibi fakire layık olan bir sabırla bekledim. Senin servete olan hırsını çirkin görmedim ve "Zenginliği niye bana tercih etti" diye seni vicdanımda mahkûm etmedim! Herkes özgürdür, yapmak istediğini yapar diye düşündüm. Gön-lümü parçaladın! Bu suçunu affettim! Yine seni başımın üstünde gezdirdim! Fakat namustan dem vurmanı hiçbir zaman affetmeyeceğim. Her gün seni göreceğim.

Calibe gibi kadına bu aşağılamalar altında ezilmek çok zor geldi. Calibe o güne kadar kimseden hakaret görmemişti. Süha'ya ricaları hiç etkili olmuyordu. Reftar'ın tavır ve edası ise Calibe'ye bir kat daha işkence ediyordu. Süha'nın odasından gelen, Süha ile Reftar'ın kahkahalarını işitmek için eliyle kulaklarını kapıyordu. Reftar, hanım

ile kendini bir tutuyor ve hanımın elbisesinden, beğendiğini, "Hanım bu elbiseyi ben alacağım, pek beğendim" deyip, çekip alıyordu. Calibe ağzını açamıyordu. Misafir yanında Reftar'ın, Calibe'ye olan davranışı, bir cariyenin hanımına olan davranışına hiç yakışık almadığı halde, Calibe hiçbir şey diyemiyordu.

Bir kimse yanında küçük düşmenin ne zor bir durum olduğunu anlıyordu artık. Hizmetkârlarını böyle oyunlar oynamak için kullanmanın ne denli yersiz olduğunu Calibe anlıyorsa da artık elinden bir şey gelmiyordu. Konağa gelip gidenler Reftar'ın tavrından, Sai Efendi'nin Reftar'ı odalık etmiş olduğu anlamışlardı. Bu haber sonunda Calibe'nin kulağına kadar geldi. Ve Calibe'nin gururuna dokundu. Böyle bir durumu kendine hiç yakıştıramıyordu. "Öyle ise bu cariyenin bu hali tavrı nedir?" deseler ne cevap verecekti!

Calibe, utancından hiçbir yere çıkamaz oldu. Bunun yanında kendi evine gelenlerin de önünü kesmek istedi. Artık evinin halini kimsenin görmesini istemiyordu.

Calibe çok zayıflamıştı. Güzel ve gururlu yüzüne bir mahzunluk çökmüş, dilbazlığının yerini bir sükûnet almıştı. Güzel kadın, zayıflayınca daha bir güzel olmuştu. Tenindeki pembelik solunca kansız, duru beyaz mermer gibi rengi, siyah kaşlarını ve kara gözlerinin parıltısını daha bir gösteriyordu. Sai Efendi, haremının zayıflamasına meraklanarak, Süha'nın itirazlarına rağmen, birçok doktor çağırıp, Calibe'yi muayene ettirdi. Doktorların, hanımda bir hastalık bulamadıklarını öğrenince, endişesi kalmadı. Fakat Calibe, eskisi gibi Sai Efendi'yi meşgul edemiyordu. Çünkü çenesi bağlanmış gibi bir sessizlik gelmişti. Üzüntüsünden konuşmayı hiç canı istemiyordu. Bütün gün iç sıkıntısından bahsediyordu. Hanım'ın bu derece iç sıkıntısı, Efendi'yi de sıkıyordu. Bu nedenle Efendi, vaktini genellikle kitap odasında ve selamlık dairesinde geçirdiğinden, Calibe büsbü-

tün yalnız kalmıştı.

Calibe'nin kızlığında özenip de şimdi sahip olduğu mücevherler, çekmece içinde kapalı duruyor, canı hiçbirini takınmak istemiyordu. Sandıklar, dolaplar dolusu kıyafetlerini giymeye üşeniyordu. Kimsenin evine gitmiyor, evine kimsenin gelmesini de istemiyordu ki onları giyinip, kuşanıp da caka satsın! Calibe rahatın yalnız zenginlikte olunduğu anladı. Fakat kendisine servetle beraber mutluluk geldiği halde kıymetini bilmemişti. Aklı olana Calibe'nin bu halinden büyük ibret mi olur? İşte her arzu ettiği şeye sahip olduğu halde, kasıtlı olarak başkalarının mutlu olmasını engellemiş olmasının cezasını Allah onu bu hale getirerek vermiştir. Tamam.

Mukaddem'i unuttuk mu? Zavallı Mukaddem'i! Fazıla, kendisini büsbütün unuttuysa da biz hatırdan çıkarmayalım. Zavallı çocuk, Fazıla'nın aşkıyla kendini okumaya vermiş, çalışıp duruyordu. Biraz düzelmiş görünüyordu. Fakat yüzünün güldüğünü de gören yoktu. Annesi evlendirmek için çok çalıştı, ancak mümkün değil razı edemedi. Bin liraya, yedi sekiz yüz liraya bir iki cariyeye aldı. Birini Mukaddem'in odasına göndermeyi başaramadı. Münevver Hanım oğluna, evlenirse derdini unutacağını söyleyerek, bunun için ne diller döktü. Mukaddem, annesinin bu ricasına,

— Anne ben senin için yaşıyorum. Kendim için yaşamıyorum ki! diye cevap verdi. Mukaddem'e, Fazıla'nın kocasını çıldırasıya sevdiğini söyleyip, vefasızlığını bildirmek istediler. Mukaddem:

— Benim de Fazıla'dan beklediğim buydu. Elbette Fazıla gibi namuslu ve temiz bir kız kocasını sever! Fazıla'nın bu hali, kendisini benim gözümde daha çok büyültür, kıymet verir, diye cevapladı. Zavallı Münevver Hanım, oğlunu meşgul etmek için elinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyordu.

Fazıla'nın kayınvalidesi, büyük oğlu Rıfkı Bey'in evine arada bir yalnız gündüzleri gidip geldiği halde hiç gece kalmadığı, Fazıla'nın dikkatini çekmişti. Bunun aslını öğrenmek için uğraşmasa da bu gibi şeylerin sormaksızın da öğrenildiği bir gerçektir. Binaenaleyh kayınvalidesinin, büyük gelini Sadberk Hanım'la beraber oturduğu sırada, Sadberk'ten çekmediği cefa kalmamıştı. Kadıncağız oğlunun evinde bir şeye elini sürse kabahatli olduğunu, âdeta sığıntı gibi yaşadığını ve harem tarafına o kadar önem vermeyen Rıfkı, harem dairesinin idaresiyle ilgilenmediğinden, Sadberk'in istediği gibi kayınvalidesine eziyet ettiğini, Fazıla'ya söylediler.

Hatta kocasına söyleyecek başka söz bulamayan ve işi gücü dedikodudan ibaret olan Sadberk Hanım, birçok fitneliklerle Rıfkı'ya annesini kötölemeye kadar varırmış ki büyüyünceye kadar nice emek vermiş, saçını süpürge etmiş olduğu oğlunun bu haksız bağırışları zavallı annenin kalbini çok kırarmış. Nihayet kadıncağız orada duramayıp, küçük oğlunun evine gelmiş. Eğer küçük oğlunun evi olmasa, hali acınacak bir durummuş. Sadberk şimdi de kayınvalidesine laf yetiştirmek istese de, artık ona minneti olmadığından, kayınvalidesi de ona geri vermeye başlamıştı. Fakat Rıfkı, annesine harçlık verdiği ya da bir şey aldığı zaman, Sadberk bir şeyler söylemekten geri kalmamaktaydı. Kayınvalide de büyük gelinine yapamadığı kaynanalılığı, Fazıla'ya yapmak istiyordu.

Her insan için bir işte çalışmak farz olduğundan, insanların kimi çiftçilik, kimi sanatkârlık, kimi gemicilik ve kimi ilim bilim, velhasıl herkes bir şeyle uğraştığı halde, işsizler tadına doyulamayan okumak, yazmaktan mahrum olduklarından dedikodu ve fitnelikle uğraştıkları bilinen bir şeydir. İşte bu "dedikodu" denen çirkin şeyin de kadınlar nezdinde aylaklıktan ileri geldiği doğru değil midir?

Hâlbuki Fazıla gibi büyüymüş, tahsil ve terbiye görmüş, edep ahlak öğrenmiş bir kadının böyle bir şeyle ilgilenmesi hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğinden, zavallı Fazıla kayınvalidesi ve eltisinin bu ilişkisinden fena halde sıkılıyor ve odasında yalnız oturmayı buna tercih ediyordu. Yeniden kitaplarıyla meşgul olmak istedi. Fakat zavallı kadın, kocasının kendisine olan ilgisizliğinden dolayı duyduğu keder yüzünden okuduğunu anlamıyor, yazacağını toplayamıyor, kendini okumaya bir türlü veremiyordu.

Bu halde tam bir yıl geçti. Şefik girdiği sınavlarda oldukça başarılı oldu. Okula gitmeden önce evinde birçok ders aldığı için birçok konuda bilgisi vardı. Fransızcası mükemmel olduğundan çok az ders çalıştığı halde girdiği onca sınavda bu kadar başarılı olması böyle zeki bir çocuk için işten bile değildi.

Bu sırada Süha Bey de Calibe'nin, günden güne eriyip, âdeta bir insan gölgesi gibi kaldığını, bu halinin artık sağlığına dokunmaya başladığını gördüğünden, artık hak ettiği cezayı aldığına karar verdi ve tanıdıkları vasıtasıyla, temiz bir aileden eli ayağı düzgün, iffetli bir kız bulup, evinin erkeği olmak üzere, Sai Efendi'nin evinden ayrıldı. Ayrılırken Calibe ile Reftar'a öyle bir tatlı "Adieu" çekti ki ikisi de arkasından bakakaldılar.

Calibe, Süha'nın evlenmek istediğini duyduğu zaman ona sitem etmek istediye de Süha:

— Bütün yaptıklarının sonunun nereye varacağını bilmiyor muydun? diyerek onu susturmuştu.

Bir zamanlar kalabalık ve şen olan Sai Efendi'nin evinde, şimdi karşı karşıya bulunan Efendi ile Hanım'dan ve Calibe'nin iki çocuğundan başka kimse kalmamıştı, tabak ve kaşık takırtısından başka bir ses işitilmiyordu.

Bir gece, Remzi geldikten sonra, Fazıla mehtabın güzelliğinden bahsederek, açık olan pencerenin önünde birlikte

oturmalarını istedi. Ayın akşamdan sabaha kadar mehtabının devam ettiği on beşinci gecesiydi. Fazıla ile Remzi pencerenin önünde oturdular. Mehtap Remzi'nin yüzüne vurmuştu. Fazıla, kocasının o güzel yüzüne hayran hayran bakıyordu. Mevsim yaz, hava çok sıcaktı. Rüzgâr esmiyor, tek bir dal kımıldamıyordu. Gökyüzü tam bir sessizliğe bürünmüştü. Remzi cebinden mendilini çıkarıp terleyen yüzünü silince, ortalığa misk lavantasının kokusu yayıldı. Fazıla misk lavantasını hiç sevmezdi. Bu nedenle hiçbir zaman o kokuyu Remzi ile Fazıla kullanmazlardı. Hiç sevmeyişi bu koku Fazıla'nın sinirlerine dokunmuştu. İçine bir şüphe düştü. Bu yabancı kokunun yabancı bir yerden gelmiş olması gerekirdi. Fazıla kendisinin de terlediğini ve kendi mendilinin yanında olmadığını söyleyerek, Remzi'nin mendilini aldı. Ve yüzüne doğru götürdüğünde:

— Ay! Misk kokuyor! dedi. Remzi şaşırıp ve işi anlayamayıp:

— Yok canım! Misk kokusu ne arar? Her zamanki lavantamızdan... deyip düşünmeye başladı. Evin hiçbir yerinde lavanta kullanılmadığını hatırlayınca:

— Ha! Bugün tıraş olmak için berbere gitmişim. Orada lavanta süründüm. Ne olduğuna dikkat etmemişim. Belki misktir, dedi.

— Ver bakayım! Diyerek, mendili Fazıla'nın elinden almak üzere elini uzattıysa da iş işten geçmiş, Fazıla mendili açmış, mendilin minimini bir kadın mendili olduğu meydana çıkmış; Fazıla, vermeye niyeti olmadığından, onu sımsıkı tutmuştu.

Remzi, kendi mendili zannederek, başkasının mendilini cebine koymuş olduğunu anladı. Durumu nasıl açıklayacağını bilmiyordu. Remzi, hiç hoşlanmadığı sitemlerin ve gözyaşlarının başlayacağını düşünerek sıkılmaya başladı. Bunu nasıl anlatacağını düşünüyordu. Fakat Fazıla'dan tek

bir laf çıkmıyor, gözlerinde yaşa dair hiçbir şey bulunmuyordu. O kadar var ki zaten mahzun bakışlı olan gözlerinin süzülmesi ve dudaklarında garip bir tebessümün belirmesi dolayısıyla Fazıla'nın bu durumdan memnun olduğu bile söylenebilirdi. Gerçekte Fazıla, son derece üzüldüğü halde bu durumdan son derece hoşnuttu. Çoktan beri merak ettiği kocasının hali için, işin ucunu yakalamışken elinden kaçırmak istemeyip, sonuna kadar her şeyi öğrenmek istiyordu. Fazıla, kendisinin mutlu edemediği kocasını böyle mutlu eden ve bazı geceler kendisiyle birlikte geçirmesi için Remzi'ye ettiği ricalara aldırmadan kendi yanında durup oturamadığı, gece yarılara kadar onu alıkoyan şeyin ne olduğunu merak ediyordu. Evet, Şimdi de Remzi'nin kendisine tercih ettiği mendilin sahibinin kim olduğunu ve kendinden güzel olup olmadığını bilmek istiyordu. En ufak bir öfke, bir damla gözyaşı, zerre kadar tedbirsizliğin arzusuna mani olacağını bildiği için, Fazıla kendini zorlayarak, kederli olduğu halde Remzi'nin yüzüne gülüyordu. Eğer öfkelense, sitem etse, kocasının gece yarılara kadar vaktini nerede geçirdiğine dair serzenişlerde bulunsa, Remzi'nin bir şekilde işin içinden sıyrılıp bir şey anlatmayacağını ve ısrar ettiği halde sert sert sözlerle kendisini susturacağını Fazıla iyi biliyordu. Fazıla işi şakaya getirerek mendile bakıp bakıp gülüyor ve bu gülümsemesini yavaş yavaş kahkaha derecesine çıkarıyordu. Fazıla gülmeye başlayınca, Remzi de gülmeye başladı. Fazıla'dan mendili almak için uğraşarak:

— Ver şu mendili yırtıp atayım, diyordu. Fazıla mendili vermeyip:

— A! Yazık değil mi, niçin yırtacaksın? Âlemin şeyini yırtmaya ne hakkın var? dedi ve dışarı gidip mendili sakladıktan sonra geldi. Geldiğinde sanki hiç öyle bir olay geçmemiş gibi davrandı. Ertesi gün Remzi ona çok iyi davrandı.

Karı koca pek mutluydular. Remzi işine gitti. Akşam saatlerinde, her zamanki gibi odasına çıkıp elbisesini değiştirdi. Fakat her zaman yaptığı gibi bahçeye ve selamlık dairesine çıkmayıp, Fazıla ile beraber oturdu. Fazıla, bu durumun kendisine ne kadar zor geldiğini düşündükçe yüreği sızlıyordu. Fakat tavrını bozmayıp mutluymuş gibi görünüyordu. Yemek yenilip, kahveler içildikten sonra, Remzi on beş dakika kadar oturup, ardından giyinmek üzere ayağa kalktı. Fazıla, Bey'in ceketini tutup giydirdi ve eline temiz bir mendil verirken:

— Ha unutmayalım, diyerek dışarı çıktı. Ardından, lavanta kokulu kadın mendilini getirdi ve Remzi'ye uzatıp:

— Başkasının malını almak günahtır. Bunu da sahibine ver, deyince, Remzi fena halde bozuldu:

— Canım ben dün evden mendil almayı unutmuşum. Çarşıdan bir mendil alıverdim. Dikkat etmemişim, böyle küçük almışım!

— Ben size bir şey demiyorum ki böyle açıklamalar yapıp kendinizi yoruyorsunuz! Gönlümü almak için yapıyorsanız, işte asıl benim kalbimi böyle davranarak kırarsınız. Hem benim böyle şeylere inanmadığımı siz de bilirsiniz, beni hayvan yerine koymuş olursunuz ki işte benim için en büyük hakaret budur. Bir de bu türlü, inanılması kolay olmayan sözlerle sizin yalan söylemekte olduğunuzu görmüş olurum ki bence en büyük keder de odur. Sizin hoş vakit geçirdiğinizi bilmemle benim gözümde itibarınız zedelenmez; çünkü bir tek siz değilsiniz ya! Herkes eğleniyor. Yalnız haremi ile oturan kim var? Ben o kadar insafsız değilim! Fakat sizi yalancı görürsem, işte o zaman benim nazarımda değeriniz azalır!

Fazıla'nın bu sözleri üzerine, Remzi mendili alıp cebine koydu.

O akşam Remzi eve erken geldi. Oldukça mutlu görü-

nüyordu. Fazıla, kendisini pek şen ve mutlu karşıladı. Remzi'nin ağzından epeyce sözler alabilecek olmasına rağmen Fazıla, kocasını ürkütmemek için, işi o kadar ileriye vartırmıyor ve ertesi gün hiçbir şeyi yüzüne vurmuyordu. Bu durum bir hafta on gün kadar böyle devam etti. Fazıla bu sürede pek çok şey öğrenmişti. Fakat Fazıla, işin aslını tamamıyla öğrenmek ve Remzi'nin inkâr edemeyeceği bir şekilde ortaya dökmek istediğinden akıl alınaz bir şekilde sabır ve tahammül içinde davranıyordu. Fazıla böyle sözleri dinlemekten hoşlanıyormuş gibi bulunduğundan, Remzi de onları anlatmaktan hoşlanmaya başladı. Karı kocanın kahkahaları, aşağıda bulunan kayınvalide ile Sadberk Hanım'ın kulaklarını çınlattığından, Sadberk kayınvalidesine:

— Görüyor musun? Hanım nine! Erkeklere kıymetli olmak için böyle bizim elti hanım gibi kurulup oturmalı! Bizim gibi kül kömür olup, saçını süpürge eden, canının istediğini pişireyim diye yorgunluktan helak olan kadınların yüzlerine bile bakmıyorlar. Geçen gün mutfakta bizimkine "A canım, biraz şurada otur da iki laf edelim" dedim. Bana, "Kadınla ne lakırdı olurmuş? İki laftan sonra hemen kavga çıkar! Kadın kısmı işinin başına yakışır" dedi. Gözü kardeşini görse ya! Ben de bundan sonra yerimden kımıldayıp bir işe yapışmayacağım.

Kayınvalide:

— Evet! Kaç gündür hanımdaki tavırlarına bir şeyler oldu! Önceleri en azından bir ağzını açıp bize laf atardı. Şimdi ağzını açtığı yok. Şuraya biraz gelip, put gibi oturuyor, kalkıp gidiyor.

Kayınvalidenin bu konudaki şikâyeti biraz haklıydı. Çünkü Fazıla, Remzi'nin yanında kendini zorlayarak idare ediyorsa da, Remzi gittikten sonra kederden her tarafı kırılmış gibi halde oluyordu, genelikle odasındaki divanın üze-

rine uzanıp ve bin bir düşünce ile boğuşup duruyordu. Genç kadın Remzi'nin yanında idareyi, gündüzleri düşündüğü bin türlü şey sayesinde ele alabiliyordu. Bu nedenle, kayınvalidesi ile eskisi gibi oturmuyordu. O günlerde, Remzi insanların yanında, sofrada Fazıla'ya hürmet ve saygı ile yaklaşıyordu. Zavallı Fazıla için ne acı itibar!

Fazıla gece sohbetleriyle, artık her şeyi öğrenmişti. Zavallı çocuk, önceleri Remzi'yi kendisinden soğutan şeyin, onun diğer bir kadına olan tutkusu olduğunu zannediyordu. Oysa artık Remzi'nin birçok kadınla eğlenmekte olduğunu öğrenmişti. Bunların bir yahut bin olması Fazıla için fark etmiyordu. Onun üzüldüğü, kocasının kendisine vefasızlık etmesiydi. İşte yüreğini yakan buydu. Artık Fazıla, kendisine yetecek kadar bilgi aldığına karar verince bir gece Remzi'ye dedi ki:

— Peki, ama beyefendi! Bu eğlencelerle meşgul olduğunuz vakitlerde, benim de size ihtiyacım olduğunu, yokluğunuzun beni nasıl kahrettiğini ve sizi pek çok seven bir Fazıla bulunduğunu hiç aklınıza getirmez miydiniz?

Bu soru Remzi'nin hoşuna gitmedi. Cevap vereceği yerde, kalkıp bir kadeh konyak yuvarladı. İçkinin sertliği ile suratını ekşitti. Fakat Fazıla, hala gülüyor, doğal bir şey söylüyormuş gibi konuşuyordu. Bu nedenle Remzi'nin yüzü gülüyorsa da, belki de şaşkınlığını gidermek için kadeh kadeh içtiği konyaklar, kendisini şaşkınlığını daha da arttırmaktaydı. Fazıla'nın, sakince tekrar ettiği sorusuna cevap olmak üzere,

— Doğrusunu istersen seni hiç aklıma getirdiğim yoktu. Öyle eğlenceli bir zamanda seni nasıl düşüneyim? dedi.

Fazıla,

— Aferin Remzi. İşte böyle doğruyu söylemeli! Şen içtiğin vakit hep doğru söylüyorsun. Diğer zamanlarda ise boş

yere sahtekârlık yapmaya kalkışıyorsun. Ben böyle rahatlıktan hoşlanırım, dedi. Biraz düşündükten sonra: Peki! Bari gittiğin yerler evinden rahat mıydı? O kadınlar eşinden güzel ve genç miydi?

— Ama sen siteme başlıyorsun!

— Yok! Yok! Hiç öyle bir niyetim yok! Rica ederim sözlerime öyle bir mana verme! Merak ediyorum da öğrenmek istiyorum! Başka bir şey değil!

— Ne bileyim ben? Oralarını düşündüğüm yok! Neyle eğlenirsem onunla vakit geçiririm.

— Demek evinizde eğlenecek bir meşguliyet bulamıyorsunuz. Sizi evinizde tutabilecek bir şey bulunmuyor!

— Öyle olmalı ki böyle oluyor.

— Fakat ben iştirdim ki bu gibi şeyleri, genellikle çok seneler geçtikten sonra erkekler eşlerinden usandıkları zaman yaparlarmış. Siz ise evliliğimizden iki üç ay sonra başladım diyorsunuz. Eşini seven erkek böyle yapamaz değil mi?

— Elbet!

— Siz niçin yaptınız?

— Seni sevmediğim için!

Remzi bu sözü söyleyince, Fazıla'nın elindeki yelpaze yere düştü. Her ne kadar kendini toplamaya çalıştıysa da Fazıla'nın bu tavrı ve konyakların etkisi, Remzi'ye yine kayıtsızlık verdi. O gece yatağa yattıklarında, Remzi hemen uyuduysa da güya uyumak için yüzünü öbür tarafa dönüp yatmış olan Fazıla'nın gözleri, akan yaşlara yol vermek üzere sabaha kadar açık bulunuyordu. O geceden itibaren Fazıla, Remzi hakkındaki aşkının ateşi üzerine soğuk sular dökülmeye başladığını hissediyordu. Ertesi gün Fazıla, artık kocasının ağzından laf alabilmek için kendini zorlamaya gerek olmadığını düşünerek eski mutsuz haline

büründü. Remzi aniden gelen bu değişimi merak edince Fazıla, kendisini merakta bırakmayıp, niyetinin gerçeği anlamak olduğu için kederini gizlemiş olduğunu, yoksa böyle bir olaydan zevk alabilecek kadar budala olmadığını söyledi. Sevilmediğini yüzüne karşı işitmenin, hiç de kabul-
lenilecek bir durum olmadığını söyleyince Remzi:

— Hanım! Beni neye bu kadar oyaladın! Sen sordun, ben söyledim. Kendiliğimden söylemedim ya!

— Doğruyu söylediğiniz için teşekkür ederim! Niçin söylediniz demiyorum. Fakat buna üzülmemek elde mi?

— Ama benim surattan hoşlanmadığımı bilirsin! Hiç öyle şeylere gelemem!

— Ben artık kendi derdimden hiçbir şeyi düşünecek halde değilim.

Remzi canının sıkıntısından derin bir soluk alıp:

— Bir daha yapmazsam bunları unuttur musun?

— Beni sevmediğinizi hiçbir zaman aklımdan çıkaramam!

— Bana surat etmezsin ya!

— Yapmamaya çalışırım.

— Öyle ise bir daha yapmam!

Remzi o geceyi evinde geçirdi. Ertesi gece arabasını ısmarlayınca Fazıla itiraz etti. Kesinlikle mani olmak istedi. Remzi:

— Canım! Her zaman evde kapanıp oturacak değilim ya! İşte M. Bey'in konağına gidiyorum.

— Oraya gittiğini bilsem razı olurum. Fakat şimdiye kadar gittiğin yerleri öğrendim.

— İnandırmak için seni de beraber götüreceğim değilim ya!

— Sen bir daha yapmayacağına söz vermedin mi?

— Hiçbir dostumla da görüşmeyeceğim demedim ya!

— Canım! Bunlar nasıl dost! Hep sen onlara gidersin de hiç onlar sana gelmez mi?

Remzi, bu sözlerden oldukça sıkılıp:

— Of! Artık çok oluyor. Ben kadın sözüyle hareket etmem ve hükmü altına da giremem! diyerek bastonunu aldığı gibi kapıdan dışarı fırladı.

Fazıla, artık kendisinin yapacağı şeyin, hemen ertesi günü babasının evine gitmek olduğunu gördüyse de kendi için babasının evinin herkesinki gibi olmadığını hatırladı. Ve üvey annesi Calibe Hanım'ı gözünün önüne getirdi. Kocasının evindeki rahatsızlıktan kaçacaksa, babasının evinde rahat bulamayacağını, aksine şimdi kocası ile de geçinemeyip geldi diyerek kendisine daha çok zulüm edeceklerini tahmin ediyordu. Zavallı kadın uzun süre düşündükten sonra, üvey annesinin kahrını çekmektense kocasının kahrını çekmeye razı oldu.

Fazıla, o gece ilk defa, kocasını beklemeyip, yatağına girdi, uyudu. Hem de pek güzel uyudu. Remzi'nin geldiğini, hafif olan uykusu arasında duyduysa da, duymamış gibi davranıp kalkmadı. Ertesi günden itibaren Fazıla kitaplarıyla, piyanosuyla ilgilenmeye ve gelin olduğundan beri unutmuş olduğu dostlarıyla görüşüp konuşmaya başladı. Sıkılmıyor, aksine çok güzel vakit geçiriyordu. Remzi de istediği gibi gezip tozuyordu.

Fazıla bir gün Fevkiye Hanım'ın evine gitti. Fevkiye'nin güzel bir oğlu olmuştu. Fevkiye, cariyelere çocuğu getirmelerini söyledi. Dadısı çocuğu getirdi. Fazıla ile beraber, bir zaman miniminiyi sevdiler, öptüler, okşadılar, yine dadısına verdiler. Yalnız kaldıklarında Fevkiye, kocası Nabi Bey'den şikâyet ettiyse de kimsenin duymaması için, Fazıla'ya çok rica etti. Fevkiye, Nabi'ye para yetiştiremediğini ve bu paraları baba ve annesinden gizli olarak verdiği-

ni anlattı. Dedi ki:

— Sen nasılsın? Kardeşim bir şey söylemiyorsun!

— Söyleyecek bir şey olmadığı için söylemiyorum.

— Rahatın iyi mi?

— İyi ki şikâyet etmiyorum.

— Oh! Memnun oldum. Bari iyiliğini olsun söyle de memnun olayım.

— Kardeşim bu gibi, karı koca ilişkilerinin herkeste ve her zamanda görülen şekilde olduğundan anlatılacak pek bir şey yok!

— Ah Fazıla! Sen put gibisindir, her şeyin gizlidir. Bak ben annemden gizlediğim, kimseye söylemediğim halimi sana söylüyorum.

— Fakat benden başkasına da söyleme Fevkiyeciğim! Eğer kocanla geçineceksen onu küçük düşürme!

— Ah kardeşim Allah beni Nabî'den ayırmasın. Fakat şu ahlaksızlığından bir vazgeçse! Ah kardeşim ne de çok içiyor! Sarhoş olduğu zamanlar annem veya babam odaya gelip de görürler diye benim de aklım çıkıyor. Önceleri de böyle içer miydi?

— Bunu sormak için geç kalmışsın kardeşim. Evlenmeden önce soracaktın onu sen!

— Ah kismetmiş! Hem ben ona vardığıma pişman değilim ki.

— Hakkın var, böyle şeyler kismete bağlı!

Fazıla, Remzi'ye geldiğine gittiğine dair hiçbir şey söylemiyor, sitem etmiyordu. Bir gece Remzi gelip soyunduğunda, Fazıla, elbiseleri sabahleyin cariye tarafından süpürülüp hazır edilmek üzere dışarı çıkarmak için, Bey'in çekmece anahtarı, para çantası, evrak cüzdanı gibi eşyaları ceket ve pantolonun ceplerinden çıkarıp masanın üzerine koyuyordu ki bunlarla beraber bir de ceketinin cebinden

içerisinde bir kâğıt bulunan zarf çıktı. Zarf açık olduğundan, içindeki fotoğrafın kenarı görünüyordu. Remzi bu zarfı selamlıktaki odasında bulunan masanın içine koymak niyetindeyken, evine geldiğinde unutup doğrucu hareme girmişti. Remzi elindeki hesap pusulasına bakmakla meşguldü. Fazıla zarfı açıp resme bakmaya başladı. Remzi başını o yana çevirip de Fazıla'nın bir şey okumakta olduğunu görünce:

— O ne? diye sordu. Fazıla, elindeki kâğıtla beraber resmi de göstererek,

— Bir daha bir şey yapmadığınıza dair senet! dedi.

Remzi'nin canı fena halde sıkılmıştı.

— Onları bana ver, diye çıkıştı.

Fazıla mektupla resmi Remzi'ye uzatırken, resme bir kez daha bakarak:

— Zavallı Remzi, ne kadar midesizmişsin! dedi.

Remzi mektubu yırttı ve resmi ayağıyla çiğnedi. Ve özür diler bir tavırla Fazıla'ya:

— Rica ederim Fazıla darılma! Dedi.

Fazıla ona cevap vermedi. Remzi verdiği sözü tutmadığı için çok utanmış ve sıkılmıştı. Fazıla'nın gönlünü almak için bir şeyler söylüyordu. Fazıla ise hiçbirine cevap vermiyor, geceliğini giymeye uğraşıyordu. Fazıla, artık kocasıyla bu konuda tartışmak istemiyordu. Remzi ise, ricalarına alıştığı Fazıla'nın, kendisine dargın olduğunu düşünerek, masanın üzerindeki anahtarla çekmenin gözünü açıp bir deste banknot çıkardı ve onu Fazıla'ya uzatıp:

— Fazıla haydi barışalım, dedi.

— O neymiş? Diye sordu.

— Beş yüz liralık banknot! Bir elmas alırsın.

Fazıla, bu sözün üzerine Remzi'yi baştan aşağı süzdükten sonra öyle bir nefretle onun yüzüne baktı ki Remzi

hemen:

— Bir o kadar daha veririm. Ne olur bana surat yapma, dedi. Ve bir o kadar daha banknot çıkarıp Fazıla'ya uzattı.

Fazıla sakın bir çehre ile

— Yazık sana! Dedi.

Remzi gücenmişti

— Fena para mı? Bin lira!

— Ben gönlümü para ile satmam beyefendi!

— A canım ne darılıyorsun? Ben seni memnun edeyim de bana surat asmayasın diye veriyorum.

Fazıla öfkeyle,

— Beyefendi! Sen o paraları, gönül ve vicdan denilen şeylerden mahrum olup da sermayeleri olan güzelliklerini para ile satanlara ver! deyince, Remzi çok sıkıldı.

Remzi para ile o güne kadar her istediğini elde etmişken, oradaki bin lira ile Fazıla'nın yüzünü güldüremediğine şaşıyor ve bin liraya rağbet etmeyip, onu hiddetle reddetmesine şaşakalmıştı.

Geçen bunca olaydan sonra, Fazıla Remzi ile oturup sohbet etmeye tenezzül etmiyordu. Artık Remzi'nin, Fazıla'nın gözünde hiçbir değeri kalmamıştı. Gözünden düştü. O günden sonra Fazıla, kocasının bütün çok bayağılıklarını ve ahlaksızlıklarını görmeye başladı. Nasıl olup da bir zaman bu adamın kendisine mükemmel görüldüğüne şaşıyor ve "Acaba o zaman gözlerim kör müydü?" diyordu. Fakat niyeti kocasıyla geçinmek olduğundan, Remzi oturduğu evin sahibi olduğu için gerekli olan saygı ve hürmette ona kusur etmiyordu.

Fazıla, Remzi'nin hiçbir işine karışmadığı ve ona bir sitemde bulunmadığı için, rahat yaşadığından, bu haline de razıydı. Fakat iş bu derecede kalmadı!

Remzi her gece gidip gelmekten usandı. Fakat bu usan-

cı yalnız "gidip gelmeden" diye söylememizi zeki okurlarımız kâfi göremezler değil mi? Remzi'nin zaman geçirdiği âlemlerden usanması, her mide sahibi erkeğin başına gelen bir durumdur. Hangi erkek bu âlemlerden daha geç usanır-
sa midesi o kadar kuvvetli demek olur. Yoksa zerre kadar insanlığı olanlar için o rezil âlemlerden daha ilk görüşte iğrenmemek olanaksızdır. Bir bardaktan kırk kişinin su içmesi, bir sahana kırk kişinin el uzatması, insanın nasıl midesini kaldırmaz? Başkalarının giydikleri kirli bir elbiseyi, insan olanın üzerine geçirmesi kabil olabilir mi?

Velhasıl Remzi Bey, eğlencesinin şeklini değiştirmek istedi. Gittiği yerlerde rahatsız olmaya ve görkemli konağı, kendisine daha rahat edilecek bir yer görünmeye başladı. Remzi'nin yedi sekiz tane cariyesi vardı ki bunların hepsi de genç ve güzel kızlardı. Fakat hiçbirisi Fazıla gibi değildi. Remzi, onlarla daha önce hiç vakit geçirmemişti. Şimdi ise bunu merak ediyordu. Ancak Fazıla, iyi huyu ve davranışlarıyla cariyelere kendini o kadar saydırmış ve sevdirmişti ki Remzi hiçbirinden yüz bulamıyordu. Cariyelerin içinde Remzi'nin isteklerine boyun eğecek olanlar varsa bile, onlar da diğerlerinden çekinip bir şey yapamıyorlardı. Fazıla geldiği günden beri kocasının hizmet etmek için bizzat kendi odalarını derleyip toplamak hizmetini yerine getiren iki halayığının, hanımlarına olan sadakatini bildiği için, onların yüzüne bile gülemiyordu.

Remzi güya evinin onarımı merakına düşüp, bu vesile ile aşağıya yukarıya gezinmeye başladı. Fakat Fazıla, evde onun yanında olmayı görev bildiği için arkasını bırakmayıp sürekli peşinde dolanıyordu. Remzi meydan bulamayacağını anlayınca, ikide bir göğüs geçirip derin bir ah çekerti. Evleneli iki sene olduğu halde çocukları olmadığını söyleyip duruyordu. Fazıla bu sözler üzerine kıpkırmızı olup bir şey söyleyemiyordu. Bir müddet Fazıla, bu şitemleri sessiz-

likle geçiştirdi ise de bir gün Remzi gittikten sonra kayınvalidesi, Fazıla'nın odasına gelip sözü şuradan buradan dolaştırıp, nihayet insan için iftihar olduğunu, bunun yanında servet sahibi olan kişilerin böyle yaptığını, Fazıla gibi sevdiği bir gelininin üzerine öyle bir şeyi arzu etmese de, buna karşı kendisi gibi, Fazıla da bir şey diyemeyip rıza göstereceğini bildiğinden, sırf mecburiyetten Remzi'ye bir odalık vermek gerektiğini söyledi. Fazıla, Remzi çoktan beri söylemek isteyip de syleyemediğı şeyi annesi aracılığı ile söylediğini anladı. Böyle bir şeye, Fazıla gibi tedbirli bir kadın birdenbire cevap veremeyeceğinden, bir müddet düşündükten sonra:

— Ben buna dair Bey'le konuşurum, dedi.

Fazıla o gün akşama kadar bu meseleyi düşündü. Kendisinden müsaade istemeleri, işi tatlılıkla bağlamak olduğunu ve kendisi rıza göstermeyecek de olsa yine bunu yapacaklarını anlıyordu. Her ne kadar bu mesele kendisi için büyük bir işkence olacaksa da Remzi'nin şimdiye kadar kendisine etmiş olduğu zulüm ve acılardan yalnız bunu haklı buldu. Çünkü bir adamın evlat istemesine kimsenin bir diyeceğı olmayacağını ve eşinin hatırı için ocuk olmadığı halde sadece eşiyle oturan erkekler varsa da bunların nadiren bulunduğunu ve bu halin, eşlerini çok seven erkeklerle mahsus olduğunu, Remzi ise kendisini sevdiğine dair iddiada bulunmadığını biliyordu. Akşam Remzi geldiğinde Fazıla açıkça meseleyi kendisine açıp, buna itiraz edemezse de bazı şartlar karşılığında razı olacağını bildirdi. Remzi, Fazıla'nın razı olduğuna memnun olarak, her şartı kabule hazır olduğunu söyleyince, Fazıla, ocuk oluncaya kadar Bey'in odalık aldığını kimsenin duymamasını ve şayet ocuk olmazsa o halde o odalığın ırac edilmesini şart koştı. Remzi buna rıza göstermekle beraber dedi ki:

— ocuk olursa çocuğu alır, odalığı ırac ederiz.

— Yok hayır! Anneyi evladından ayırmak kadar canavarca bir şey olamaz! Çocuk olursa ben onun annesini kendime ortak olmak üzere kabule hazırım. Gönlüm bunu istemez fakat gönlümden çok doğru yolun peşinden gitmek lazım! Şu kadar var ki o zaman da benim ev içindeki hukuk ve itibarım korunmalı! Bir de ileride belki bana ortak olabilecek olan cariyeyi ben kendim seçmeliyim!

Bu söz üzerine Remzi'nin yüzü ekşidi. Bunu gören Fazıla dedi ki:

— Merak etme iğrenç bir şey seçmem! Zaten bizim evde çirkin cariyeye yok!

Fazıla, böyle söylerken öyle acı bir tebessümle Remzi'nin yüzüne bakıyordu ki Remzi gibi duygusuz bir adamın bile içi burkuldu...

Bu anlaşma üzerine, Fazıla, seçtiği cariyelerin ismini Remzi'ye söyledi. Remzi bir diğeri için:

— Mehpare daha iyi değil mi? dedi.

Remzi'nin Mehpare diye söylediği cariyeye, cariyelerin en kötü huylusuydu. Fakat oynak bir kızdı. Fazıla cevap olarak:

— Eğer eğlenen için istiyorsan öyle olsun. Fakat çocuğunun annesi olması için düşünüyorsan iyi değil.

Remzi ısrar edemeyip, Fazıla'nın oyunu kabul etti. Böylelikle Fazıla için mide bulandırıcı olan bu konu da nihayet sona ermiş oldu.

Ertesi gün Fazıla seçilmiş olan cariyeyi çağırıp:

— Kız seni Beyefendi'nin hizmetine tayin ettim! Dedi.

Fazıla, birkaç gece kalmak üzere babasının evine gitti. Kendini kocasından tamamen soğumuş sandığı halde aslında bunu tam olarak başaramamış olduğunun farkına varınca canı sıkıldı. Babasının evsinde çektiği acıları belli etmek için oldukça uğraşıyor ve bazen neredeyse durumunu

belli edecek gibi hale geldiğinden, oraya geldiğine bin pişman oluyordu. Gece yatmak üzere odasına çekildiği zaman yalnız kaldığında, yanında ızdırabını saklayacak birisi olmadığı için hüngür hüngür ağlamaya, inlemeye başladı. Evi ve kocası aklından çıkmıyor, yüreği yanıyordu. Fazıla'nın gözüne günlerce uyku girmedi. Kendine isyan eden yüreğini çıkarıp da parçalamak istiyormuş gibi eliyle göğsüne vurarak geceliğinin yakasını parçalıyordu. Sabahleyin geceliğinin paralanmış olduğunu görünce, kendi kendisinden utanıp onu dikti. Orada geçirdiği bir hafta boyunca böyle ıstırap içinde kaldı. Sık sık babası ile görüşüyordu. Geceleri yatacakları vakte kadar baba kız, zamanlarını bilimden. Fenden ve edebiyattan bahsederek geçiriyordu. Reftar ile Calibe'nin arası düzelmişti. Fakat herhalde Reftar'ın Calibe'ye olan davranışları, hiçbir hanıma yapılacak iş değildi. Reftar, şımarıklığını Fazıla'ya da yapmak istedi. Fakat daha ilk denemesinde, Fazıla'nın öyle bir bakışına maruz kaldı ki hemen kendini toparladı. Calibe de Reftar'ı böyle korkutan bakışı çok kıskandı. Çünkü Reftar ona hiç saygı göstermiyordu. Fazıla orada bulunduğu sürece Reftar haddini bildi. Yapması gerektiği gibi davrandı.

Bir hafta sonra Fazıla, kocasının evine gittiğinde kocasına hizmet eden cariyeye, hanımı görünce utancından köşe bucak saklandı. Hanımın karşısına çıkmadı. Fazıla, o cariyeyi ismiyle çağırıp elbiselerini kaldırmasını emretti. Kendisinden bir kahve istedi. Cariye, hanımın emrine itaat etti. Bundan sonra Fazıla, genellikle aşağıda bulunuyordu. Misafirleri bulunursa onlarla oturur, bulunmazsa, kitap okurdu. Beyefendi'ye gerekli olan hizmetlere cariyeyi gönderirdi.

Altı ay geçtiği halde cariyeye gebe kalmadığı için, Remzi cariyeyi çırak ederek kocaya verdi. Bu defa, daha önce kendisinin beğenmiş olduğu Mehpare'yi hizmetine almak için,

Fazıla'dan izin almaya gerek görmedi. Fazıla'da geçen sefer ki yanmalar, tutuşmalar bu kez yaşanmadı. Bu defa ki cariyeye, önceki gibi olmayıp, Hanım'a o kadar kibirlenip, o kadar büyüklendi ki bunlara tahammül etmek, Fazıla'ya çok zor geldi. Fazıla bir iş buyursa, onu yapacağı yerde, dudak büküp gülmeye ve birçok münasebetsiz hareketle hanımına nispet etmeye başladı. Fazıla, işin nereye varacağını farkındaydı. Cariye, şımardıkça şımarıp, bu şımarıklığını, sinirli bir mizaca sahip olan Bey'e de yapmaya kalkıştığında, zaten Bey'de o şıapsevdilik, şıp usandılık olduğundan bu cariyeden de bıkip, bir hiddetine, onu da bir kocaya verdi. Bu vesile ile cariyeler, vaktinden önce çırak edilmiş oldular. Birkaç ay sonra daha önce çırak edilen cariyenin bir çocuğu olduğu haber alındığı zaman, sonra çıkanın da hamile olduğu duyuldu. Zaten Remzi'nin maksadı çocuk değil, bu maksat ile eğlenmek olduğundan, ondan sonra da yine çocuk bahanesiyle bir odalık almaktan utanmadı. Fakat o vakit Fazıla itiraz etti.

— Beyefendi! Ben bu işe çocuk için rıza göstermiştim. Çünkü bu durumda insanlar beni ayıplamazdı. Fakat şimdiden sonra ben sizin odalık almanıza razı olursam, o vakit herkes bana hayvan nazarıyla bakar. Beni ele güne rezil edersin.

— Acayip! Sanki hiç karısının üzerine odalık alan yok. Hepsi çocuk için mi alıyor?

— O başka mesele beyefendi! Mesela bir erkeğin karısından üstün bir şeyi olur. Gerek güzelliğinden, gerek bilgisinden, kültüründen, akıl ve zekâsından ya da asalet fazlası olur ki o erkek bir karı daha alabilsin. Eğer o iki karı da o erkekteki üstünlüğü dolduramayacak olursa erkek yine fazla kalırsa, o erkek bir daha alabilir. O üç kadın bir yere geldiği halde yine o erkeğin değerinde bulunmaz ve ona denk gelmezlerse, o adamın bir dördüncü de almaya hakkı

vardır. O dört kadının varlığı dahi o erkeğin kıymetine varamazsa, artık o erkeğin de ondan sonra odalık namıyla pusulanın aşağısına doğru istediği kadar hesap yürütmeye hakkı vardır. Lakin gelelim bize! Seninle bana bir fiyat biçilmeye kalkışılrsa, acaba benimle kıyas olunabilir misin hiç?

Remzi, bu işittiği aşağılayıcı, küçük düşürücü sözler karşısında öfkelen-di. Dedi ki:

— Benimle boy ölçüşmeye nasıl cesaret edersin sen?

— Bunda sinirlenecek bir şey yok. Gerçek gün gibi aşikâr.

— Demek beni beğenmiyorsun?

Fazıla cevap vermeyip kapıdan dışarı fırladı. O günden sonra Fazıla, Remzi ile odasını ayırdı. Remzi bir süre sonra üçüncü cariyeden de usanıp, yeniden dışarıda gezmeye başladı. Meğer öylesi adi ortamlardan bir zaman için ayrılması ciddi olmayıp, sigarayı bırakmaya çalışanların ancak birkaç gün dayanıp en ufak bir elemde yeniden sigaraya sarılmaları gibi bir halmiş.

Yıllar böylece geçmiş, Fazıla evleneli tam dört yıl olmuştu. Fakat çektiği acılar bir son bulamıyordu.

Fazıla bu halde yaşamaktan dolayı çok mutsuz olduğundan, birçok kez Remzi'den ayrılmayı düşünmüş, bunu şiddetle istemesine rağmen kendisine kocasından boşanmış olmayı yakıştıramadığı, bunu aklına getirmenin bile pek çirkin bir şey olduğunu düşündüğü için onu ağzına alamıyordu. Bu durum, Fazıla'ya ölümden beter geliyordu. Bu yüzden, Remzi'nin aklını başına getireceğinden ümidini kesmeyip, kendisi her ne kadar ondan soğumuşsa da, herkes içinde kendisine kocadan boşanmış denileceğine ve onun için, kendisi âleme laf anlatıp çene yarıştıracağına, sevmediği bir koca ile oturmayı ve bunun için de yalnız kendi gönlüne söz geçirmeyi daha uygun buluyordu. Bunun yanında kocasından boşandığı zaman babasının

evinde hiç rahat edemeyeceğini ve orada bulunan Calibe'nin, yine kendisini istemeyeceğini bildiği için kim bilir daha ne türlü eza ve acılarla mutsuz edeceğini aklına getirdikçe, boşanma fikrini başından savıp atıyordu. Velhasıl zavallı çocuk, kocasının evinde çektiği cefadan bunalıp da ondan kurtulmak istediği zaman Calibe'nin hayali gözünün önüne gelmekte, gulyabani görmüş bir çocuk gibi uyuşup kalıyordu.

Bir gün, Fazıla yine kendi halini düşünüp dururken Fevkiye Hanım çıkageldi. Fevkiye, Fazıla'ya sakın bir odaya gitmelerini istedi. Odada yalnız kalınca Fevkiye ağlamaya başladı:

— Ah kardeşim! Beni bu sıkıntıdan kurtar.

— Neden kurtarayım!

— Yarın gidilecek düğünden.

Fevkiye hıçkırarak hıçkırarak ağlamaktan konuşamıyordu. Fazıla onu teselli etmeye çalışıyordu. Biraz sonra Fevkiye:

— Ah kardeşim! Annem yarınki düğüne gitmem için ısrar ediyor. Hâlbuki gidecek olsam, iş meydana çıkacak!

— Canım ne çıkacak?

— Ah! Parmağıma takacak bir halkam kalmadı!

— Ne? Senin o kadar mücevherin?

— Hepsi gitti! Babamın ve annemin olanlardan hiç haberi yok!

Mücevherleri Nabi'nin yediği anlaşılmayacak bir şey olmadığından, Fazıla sormaya lüzum görmeyip,

— Vah! Tedbirsiz çocuk! dedi.

— Ah ne yapayım, yalvarmasına dayanamadım. Yüzüme güldü, birer birer aldı.

— Şimdi anana babana ne cevap vereceksin? O güzel mücevherler kim bilir onlara kaç bin liraya mal oldu.

— İşte ben de onların duymasından korkuyorum ya!

— A çocuk! Korktuğun şeye bak hele!

— Ah Fazıla! Asıl korktuğum şey, bunları duyunca beni Nabi'den ayıracaklar. Çektiğim bunca zahmeti gizlediğim, hiçbir halimi söylemediğim, Nabi'nin her kusurunu örtmeye çalıştığım, hep bu korkudandır. Baba ve annem, benim zerrece acı çektiğimi, Nabi'nin beni azıcık olsun üzdüğünü, bir damla gözyaşı döktürdüğümü öğrenseler, beni bir gün oturtmazlar, ayırırlar!

Fazıla, Fevkiye'nin bu sözleri üzerine düşünmeye vardı. Kendisi, gidecek yeri olmadığı için kocasının zulmünü çekmekte, Fevkiye'nin ise, babam ve annesinin kıymetlisi olduğu için çektiği cefayı gizlemekte olduğunu düşününce, dünyanın bu garip haline şaşır kaldı. Kendisi Fevkiye gibi baba ve anne kıymetlisi olsa, rahat edebilecek, sığınacak yeri bulursa, Remzi'nin bir gün kahrını çekmeyeceğini, Fevkiye'nin ise o kahrını çekmek ve o acılara tahammül etmek için halini, baba ve annesinden gizlediğine düşününce içi bir garip oldu.

Fevkiye'ye acıyıp dedi ki:

— Kardeşçğim! Baban ve annen acı çekmeni istemedikleri halde ne için acı çekiyorsun? Neye bu hayırsızın bunca eziyetine tahammül ediyorsun?

Fevkiye başını önüne eğip,

— Ah! Seviyorum! dedi ve bu sözü o kadar içten söyledi ki Fazıla genç kadıncağızın bu halinden etkilenip:

— Zavallı çocuk! Sen benden daha mutsuzmuşsun, çünkü ben hiç sevmiyorum! sözleri ağzından dökülüyordu.

O zamana kadar Fazıla'nın sırrını kimseciklere açmadığı için bunu Fevkiye de bilmiyordu, hayretle,

— Sen! Sen mi? Sen de mi mutsuzsun? deyince, Fazıla hazin sesle:

— Fevkiye, hani ya senin Eugene Sue'nün romanındaki "madlen"e benzettiğin Fazıla var ya? İşte onun kocasına hiç sevgisi kalmadı.

— Ah! Ne diyorsun sen kardeşim?

— Kardeşim! Kocam beni sevmiyor! Ve hiçbir gün, bir dakika bile sevmedi!

Bu sözler üzerine iki biçare kadın sessizlik içinde oturdu. İkisinin yüzünde bir hüznün vardı. Bu sükûnet içinde dört göz yarım saat boyunca gözyaşı akıttı. Bir süre sonra sessizliği Fazıla bozarak:

— Benden yapmamı istediğin şey nedir?

— Bu gece beni burada tutman ve bunun için de benimle önemli bir işin olduğunu anneme söyleyerek yarınki düğüne gitmekten beni kurtarmanı rica edecektim.

— Peki.

— Fakat Fazılacığım! Sizin beye söylesen de Nabi'yi de bu gece buraya davet etse. "Ben Fevkiye Hanım'ı bu gece burada alıkoyacağım, siz de akşama Nabi Bey'i getiriniz" desen!

— Zavallı çocuk! Bir gece ayrı bulunmaya razı olmayacak kadar büyük bir aşk ha! Peki, söylerim, emin ol!

Remzi, yazlık olarak kullanmak üzere Kadıköy tarafında bir köşk aldı. Tamiratını ve bakımını yaptıktan sonra o yaz oraya yerleştiler. Bir süre, Remzi akşamları evine gel-diye de, daha sonra bazı akşamlar yeniden eve gelmeme-ye başladı. Annesi sorduğunda tiyatroya ve arkadaşlarına gittiğini geceleri de konakta gidip kaldığını söylediğini Fazıla duydu.

Bir sabah Rıfkı annesini görmek üzere, karısı Sadberk Hanım'la yazlığa geldi. Fazıla kayınvalidesinin odasına gir-diğinde, ciddi bir şekilde Remzi'den bahsedildiğini duy-duysa da meseleyi tam olarak anlayamadı. Kendisinin içe-

riye girmesinden sıkıldıklarını görünce daha sözlerinin bitmemiş olduğunu anlayıp odasına çekildi. Biraz sonra, Sadberk Hanım, Fazıla'nın odasına geldi. Sadberk, kendini üzgün göstermeye çalışıyorsa da mutluluğunu Fazıla'nın keskin zekâsından saklamayı başaramıyordu.

Sadberk:

— Ah kardeşim! Sen girince bizim bey sözü kesti. Ama ben çok üzüldüğümünden, içimden kabarıp gelen şeyi gizleyemeyeceğim. Hem de seni canım gibi sevdiğim için, belki önünü alırsın diye söyleyeceğim! Kaynım, bugünlerde çok para harcıyormuş. Binlerce liralık mücevherler aldığını, bizim bey, kuyumcudan haber almış. Ben de "Bugünlerde kaynım, Fazıla Hanım'a elmas getirmede. Olsa Fazıla Hanım takar, görürdüm" dedim. Öyle değil mi kardeşim. Bu günlerde size bir küpe, bir de bilezik gelmedi mi?

— Gelmedi!

— Bizim bey diyor ki, Remzi şimdiye kadar biraz eğlenirse de kimseye gönlünü kaptırdığı yoktu. Şimdi öğrendiğime göre bir süredir karının birine fena halde tutulmuş. Karı da bunu iyice soyuyormuş!

— Olabilir ya!

— A! Elin kolun bağlı oturacak mısın?

— Elimden ne gelir ki!

— Böyle başıboş bırakmak da olur mu hiç?

— Sözümün geçmeyeceği yerde boş yere konuşsam ne çıkar? Annesi, kardeşi onun büyükleridir, belki söz geçirirler.

— Bizim bey, bu gidişle Remzi paraları yiyecek diye pek üzülüyor. Elbet nasihat eder.

Birkaç gün sonra Sadberk, Rıfkı ne söylerse söylesin Remzi'ye laf anlatamadığını ve Remzi'nin o kadını almak niyetinde olduğunu Fazıla'ya haber verdi. Hatta Remzi,

kendi evinde rahat ettiği için, ayrı bir ev dahi tutmak istemeyip, o kadını eve getirmek niyetinde olduğunu da söyledi.

Fazıla:

— Ev kendinin! İstedliğini yapabilir! Fakat bakalım bunları bana da söylesin de elbet benim de kendimce bir yapacağım vardır, diye cevap verdi. Meseleyi Remzi'nin kendisine açması için çok zaman geçmedi. Remzi ne yapacağını bildirdi. Fazıla kesinlikle kabul etmedi. Yapacağından utanmayan Remzi,

— İşine gelirse! demekten de çekinmedi. Fazıla,

— Ya! Öyle mi? deyince Remzi:

— Evet, Bir diyeceğin var mı? diye sordu.

— Ne istediğimi ben biraz sonra size söylerim, deyip hemen babasının evine gitti. Vakit erken olduğundan, Sai Efendi konağında bulunuyordu. Fazıla, şimdiye kadar çekmekte olduğu eziyetleri babasına bir bir anlatarak artık bu olanlara tahammül edemeyeceğini söyleyip, babasının evine gelmek üzere müsaade istedi! Artık Fazıla, Calibe'nin yapacağı eziyetlere katlanmaya razıydı. Sai Efendi, kızının haline pek üzüldü, biraz düşünmek üzere, izin istedi. Fazıla babasını odasında bırakıp dışarıya çıktığında, Calibe'nin odaya girdiğini görünce yüreği oynadı. Kim bilir babasını nasıl kandıracaktı.

Sai Efendi dertleşmek için karısına, kızının durumunu anlatarak kızını Remzi'den ayırtmaya karar verdiğini söyledi. Calibe telaşla:

— Aman ne yapıyorsun Efendi! Fazıla'nın gözü mukaddem'dedir. Yine ona varmak için bundan boşanacak! Ben birçok laf duydum! Fazıla, Remzi Bey'in yüzüne bakmıyormuş. Bir yapmadığı eziyet kalmıyormuş. Sen onun şimdi söylediği sözlere kandın demesiyle Sai şaşırıp,

— Öyle ise sen ona nasihat et, dedi.

Calibe,

— Siz de kesinlikle Fazıla'yı reddedin, dedi.

Calibe Fazıla'nın yanına gidip, kocasından cefa görmeyen kadın olmadığını bunun için böyle çocukluk etmemesini ve Remzi Bey'in iyi birisi olduğunu, velhasıl Fazıla'nın yerinin kocasının yanı olduğuna dair birçok laf etti. Fazıla bunların hiçbirine cevap vermeyip, cevap almak üzere tekrar babasının yanına gitti. Calibe de kendisini takip etti... Fazıla, babasını bıraktığı halde bulamadı.

Sai Efendi sert bir ifade ile:

— Kızım sana söylenecek sözleri annen söyleyecekti.

Calibe:

— Ben kendisine nasihat ettim efendim. Fakat kulağına girmiyor.

— Benim de başka söyleyecek sözüm yok.

Fazıla:

— Demek ki efendim, benim buraya gelmeme müsaade etmiyorsunuz.

Sai:

— Hayır, ben kızımı ölünceye kadar geçinsin diye kocaya verdim.

— Ben de o niyetle vardım. Şimdiye kadar çektiklerimi söyledim. Bundan sonra da çekmek gerektiği halde artık gücümün kalmadığını size haber verdim. Sizden son aldığım cevap bundan ibaret kaldı ha? Teşekkürler ederim.

Fazıla ayağa kalktı. Babasının elini öpüp çıktı. Kocasının evine gitti. Zavallı Fazıla, babasının kapısını kendisine açmadığını, kocasının evinde de oturamayacağını gördüğünden, gidecek sığınacak bir yer arıyordu. Bunu bulmak güç olmadı. Dünya kendisine üstünde yer vermediyse,

altında yer vermeyi kimseden sakınmadığım biliyordu. Bunu düşünürken birdenbire aklına Şefik geldi. Daha önce intihara niyet ettiği halde Şefik'i düşünerek bu fikrine mani olmuştu. Fazıla yine Şefik'i düşündü. Fakat bu defa olanlar öncekilerle kıyaslanır gibi olmadığından, Şefik'in de kendisine önceki kadar ihtiyacı olmadığını gördü. Çünkü Şefik, asker olmak üzere devlete teslim olmuş, devlet okulunda okuyordu.

Fazıla intihar etmeye karar verdi. Ama bu sefer intiharı, daha önce düşündükleri gibi basit bir nedenden değildi. Bütün kapıların birer birer yüzüne kapandığı zavallı Fazıla artık ne yapabiliirdi ki? Yapılacak başka bir çare okurlarımızın aklına geliyorsa o başka! Fakat Fazıla'nın aklına başka hiçbir çare gelmiyordu. Akşam Remzi geldiğinde, Fazıla'nın geldiğini görünce yanına gelip:

— Ne yapacaksın? Bir şeye karar verdin mi? dedi.

Fazıla kederli bir tavırla:

— Sizden bir iki gün müsaade isteyeceğim! Bir günden sonra ne yapacağımı anlarsınız.

Remzi bunu, Fazıla'nın babasından yüz bulamadığı için, yumuşamakta olmasına yordu:

— Peki, bir iki gün müsaade ederim. Fakat daha fazla uzatma! Bana mümkün olduğunca çabuk cevap ver.

— Merak etmeyiniz, mümkün olduğunca çabuk size cevabımı bildireceğim.

Ertesi gün Fazıla, iki tane azat mektubu yazıp bunları cariyelerinin eline tutuşturdu.

Şimdilik bundan hiç kimsenin haberdar olmamasını tembih etti. Aynı gün sandıkları yerleştirmek bahanesiyle iki cariyesi için birkaç eşya ayırdı. Herkesin içinde onların kendisine fazla olduğunu söyleyerek eşyaları cariyelerine verdi. Onları bir odaya çağırıp azat kâğıtlarını bir kez daha

görmek istediğini söyledi. Kızlar mektuplarını getirdiler. Mektuplara birkaç şey daha yazıp onları mühürledi. Böylece cariyelerine verdiği eşyaları onaylamış oldu. Cariyelerin ikisi de gelin olabilecek kadar çeyize sahip olmuşlardı. Evin içinde Hanım'ın babasının evine geri gideceğini düşünen cariyeler bu nedenle hanımın kendilerine eşya ayırdığını sandılar.

Sınav tatili olduğundan Şefik eve dönmüştü. Fazıla o akşam yemekten sonra odasına çekilip Şefik ile konuşmaya başladı. Şefik kız kardeşinin yemekte kendisine çok dikkatli baktığını ve baktıkça gözlerinin dolduğunu görmüştü. Merak ettiği halde soru sormaktan çekiniyordu. Ancak kardeşinin bir derdi olduğunu anlamıştı. Eniştesiyle aralarının iyi olmadığını farkına varınca kardeşinin bu yüzden üzgün olduğunu düşündü. O gece Fazıla annesinin hayat-tayken yaptıklarından başlayıp, küçüklüklerini, Şefik'i korumak ve eğitmek için ne kadar uğraştığını, üvey annesi Calibe'den çektiklerini bir bir anlattı.

Şefik kardeşine yeni diktirdiği elbisesini beğenip beğenmediğini sordu. Ayağa kalkıp kıyafetini göstermek istedi. Fazıla kalkıp ona iyice baktı. İki kardeş yan yana ayakta duruyorlardı. Birbirlerine olan düşkünlükleri bakış-larından belli oluyordu. Şefik ablasının boyuna yaklaşmış-tı. Fazıla mutlu bir ifadeyle Şefik'e bakıp:

— Şefik bana yaklaştın! Ne kadar çabuk büyüdün. Artık tam bir erkek oldun. Bundan sonra bana ihtiyacın kalmadı.

— Ablacığım, bu nasıl söz böyle! Benim sana her zaman ihtiyacım var.

Bu sözlerden sonra Şefik ablasının ellerine sarılıp öptü. Fazıla da onu okşayıp alnından öptü. Ancak, her zaman yaptığı gibi bir kez değil, defalarca öpmüş ve Şefik bu öpücüklerin yanında ablasının gözyaşlarını da yüzünde hissetti.

Yatma vakti geldiğinde Fazıla da kardeşi ile beraber odaya gitti. Şefik'in soyunmasına yardımcı oldu. Fazıla:

— Şefik hadi artık yat de üzerini örteyim.

— Ablacığım, sen zahmet etme. Bu gece beni çok şımartıyorsun.

— Senin küçüklüğün aklıma geldi de ondan olacak.

Fazıla, kardeşinin üzerini örtüp bir süre onu seyretti. Sonra sessizce kapıyı çekip odadan çıktı. O gece gözüne uyku girmedi. Şefik'e bir mektup yazıp masanın üzerine koydu. Elini şakağına dayayıp düşüncelere daldı. Gözleri yaşlarla dolu bir halde:

— Offf... Yirmi üç yaşında! Bu dünyadan göçüp gitmek ne kadar da zormuş... dedi ve biraz durduktan sonra:

— Fakat başka çıkar yolum kalmadı. Ah Remzi... Remzi! Hiç olmazsa Şefik büyüyüp evlenme çağına gelene kadar benim bu evde oturmama izin verseydin. Her acıya katlandım, sabrettim. Fakat artık tahammülüm kalmadı. Peki, Şefik büyüyünce ne olacak? Evlenecek değil mi? Ya o da Calibe gibi bir kadına düşerse, belki o zaman Şefik de beni istemez. Babam da aslında iyi bir insan değil mi? Oysa karısı ona ne kötülükler yaptırıyor... Ben bugüne kadar dalgalarıyla uğraştım. Biraz da denizin dalgaları benim cese-dimle uğraşsın!

Fazıla bunları düşündükten sonra odasından çıktı. Şefik'in oda kapısının anahtar deliğinden kardeşine son bir kez baktıktan sonra kendisini denize atmak için bahçe kapısından dışarı çıkıp gitti. Ertesi sabah Şefik giyinip beline de kılıcını takarak salona indi. Remzi içeriye girdi ve

— İstanbul'a mı geçeceksiniz? diye sordu.

— Evet! Bugün biraz babamı görmek için İstanbul'a gideceğim.

— Ben de ellerinden öperim! Bu vapurla ile mi?

— Niyetim öyleydi efendim, ama belki bir söyleyeceği vardır diye kardeşimi bekliyorum. Daha uykudan kalkmamış.

— O! Bu vakte kadar! Hiç yapmazdı böyle şeyler.

— Evet, ben de merak ettim, rahatsız mı acaba?

Remzi çingırağın düğmesine basıp bir cariyeye çağırdı, cariyeye gelince:

— Git bak! Hanım niye kalkmamış?

Biraz sonra cariyeye gelip Hanım'ın odasında olmadığını haber verdi.

Remzi:

— Ben bu vakte kadar yatmaz demedim mi? Nerede ise buraya çağır.

Cariye:

— Ben hanımı aradım efendim, bulamadım.

Remzi:

— Deli misin be? Evin içinde hanımı bulamadın mı? Aramaya mı üşeniyorsun yoksa?

Remzi böyle dedikten sonra diğer cariyelere de seslendi. Aradılar, taradılar hanım yok!

Remzi Şefik'e dönüp:

— Haydi, biz de odasına gidelim. Belki kanepenin üzerinde filan uyuyakalmışsa bunlar görememişlerdir, dedi.

Remzi ile Şefik Fazıla'nın odasına gittiler. Odada kimse yoktu! Yatak da hiç bozulmamıştı. Remzi'nin gözüne masanın üstündeki mektup ilişti:

— Size bir mektup yazmış! dedi.

Şefik masanın başına oturup mektubu açtı. Okumaya başladı. Mektubun bir yerine geldiğinde Şefik bir kere:

— Ah! dedi. Fakat mektubu okumayı sürdürüyor, git-tikçe elleri titriyor, benzi uçuyordu. Mektup şöyleydi.

Kardeşim! Şefikçiyim!

Bu mektubu eline aldığın zaman, sabırlı ve dayanıklı olmalısın! Çünkü mektubun sana öğreteceği şeyler de acıklı şeylerdir.

Beni intihara sürükleyen olayları sana bir bir anlatarak zaten yaralanacak olan yüreciğini daha beter sızlatmak istemem. Fakat seni bırakıp gittiğimden dolayı bana gücenmeni de hiç istemediğim için, biraz olsun sana başımdan geçenleri anlatmak isterim.

Nasıl büyüdüğümüzü, neler çektiğimizi sen de bildiğin için, onlardan burada bahsetmeye gerek yok. Fakat çektiğim acılardan canıma kıymak derecesine geldiğim halde, seni üzmemek için kederimi senden saklamış olduğumu, sana şimdi bildiriyorum. Ben canımdan usanmıştım. Lakin seni koruyabilmek için bugüne kadar intihara hiç kalkışmadım. Bana hiç güller yüz göstermeyen kocamla uyuşup geçinmek istediğim halde, yine ona yaranamadım. Beni en sonunda içimde tahammül edilemez acılar açarak beni bu hallere getirdi. Artık benim için intihardan başka çare kalmadı.

Kardeşim! Kocam beni evinden attı... Babam evine kabul etmedi! Tüm bu olanlardan sonra yapılacak tek şey eldeki birkaç parça mücevher ve eşyayı satıp, tek odalı bir eve sığınmak ve işleyip çalışmak veya bir yerlerde hizmetçilik yapmaktır. Bunların hiçbirisi benim yapacağım iş değildi. Ama bunu söylemekten amacım başka bir şey! Çalışmayı çirkin görmek ve üşenmek değildir. Fakat kocasının evinden attığı, babasının kabul etmediği bir kadına insanların ne gözle bakacağını sen de bilirsin. Ben babamın söziünü dinlemeyip de kocamın evinden çıkmış olsam, başımıza bu kadar iş açan Calibe'nin, beni babama reddettireceğine de şüphe yoktur. Bu şekilde namus ve haysiyetime leke sürülecekti. İşte bu yüzden ya senin için yaşamayı ya da onurumu kurtarmak için ölmeyi düşündüm! Ah Şefik! Seni o kadar seviyorum ki! Sana öyle haysiyetsiz bir kardeşi layık görmedim! Namusumu ve onurumu koruyarak ölmek istedim! İşte şimdi ölmeye karar ver-

diğim bu dakikada, kıyacağım canınıdan çok seni yalnız bırakacağımı düşünüyorum da seni terk etmek, bana canını terk etmekten çok daha fazla acı veriyor! Eğer bu acı olmasa, bana can acısı bir şey gelmeyecek ve terk ettiğim dünyada sen bulunmasan göziim hiç arkada kalmayacak!

Bu kadar zulmünü çektiğim dünyaya sitem edemiyorum. Çünkü ona minnetim var! Seni o dünyada bırakıyorum.

İşte görüyorsun ya! Kardeşim, ben seni çaresizlikten terk ediyorum.

Kimsesiz kaldım diye üzülme. Ben seni, herkesi ve bütün dünyayı gözeten Allah'a emanet ediyorum. Sana ve rehberlik edecek akli, zekâyı ve ahlakı sana ihsan buyurmuş olduğundan dolayı ona şükrediyorum.

Vicdanım rahat olduğu için mutlu bir şekilde ölüme gidiyorum. Babama itaatten, kocama sadakatten hiç ayrılmadım. Hiçbir kimseye kötülük etmedim. Bu nedenle kendinden emin olarak ahirete gitmek, herkese nasip olmadığından dolayı halime şükrediyorum. Çünkü bu dünyada bahtiyarlık gün yüzü göremedim ancak, ahirette rahat edeceğimi ümit ediyorum.

Sırf bana nispet olsun diye senin Mekteb-i Harbiyye'ye verilmen, şimdi benim için bir teselli ve gurur kaynağı. Çünkü seni devletin idare ve himayesine bıraktığım halde içim rahat olarak gidiyorum. Artık bana eskiden olduğu gibi ihtiyacın yoktur. Fakat malum ya insanın bir de iradesi vardır ki Cenab-ı Allah kendi seçimlerini, kullarının kendi eline verdiği için yaptıklarını onlardan sorduğu için sana terbiye ve öğüt vermek, hoca, hâkim ve zabitanının işi olduğu halde onları tutmak veya aksini yapmak senin iradene kaldığından

Yaptığından her işten sen sorumlu olursun. Bu zamana kadar benim sözümden çıkmamış ve beni utandıracak hiçbir hal ve harekette bulunmamış olan kardeşçığimin, benim ruhumu da kutsayacağına eminim!

Kardeşim! İnsanlara her zaman güvenme. Calibe'yi gözüniin

önüne getirip kadınlardan kork! Remzi'yi aklından çıkarmayıp erkeklerden kork. Konuşmak istediğin vakit, Münevver Hanım'a git! O iyi yürekli kadın, seni geri çevirmez. Babama benim için kızma, ne olursa olsun babamız olduğunu hatırlından çıkarma. O zavallı adamın yapacak başka bir şeyi yoktu. Biz kendimizden çok ona acımalıyız. Remzi'den intikam almaya kalkışma! Bana eziyet edenleri ben Allah'a havale ettim. Cenazemi Remzi'nin evinde kaldırtmamak ve kendisine sıkıntı vermemek için, kendimi denize atarak canıma kıynıyorum. Allahaismarladık kardeşim! Gidiyorum!

Kardeşiniz Fazıla

Şefik mektubu okuduktan sonra o minimini askerde yeni oluşmaya başlayan, kahramanca bir gayretle, onu katlayıp koynuna koydu. Fakat ne de olsa o bir çocuk, bir kardeşi! Zavallı daha fazla dayanamadı. Sel gibi gözyaşları akıtiyordu. Hıçkırıklarla boğulmuştu. Remzi ne olduğunu anlayamadığı gibi Şefik'in cevap verecek halde olmadığını da gördüğü için hiçbir şey soramıyordu. Şefik'in ağlamasını duyan Remzi'nin annesiyle, birkaç cariye geldiler. Herkes Remzi'ye bakıyordu. Remzi, yanındakilerden sessiz olmalarını istedi. Herkes Şefik'in susmasını bekliyordu. Biraz süre sonra Remzi Şefik'e:

— O kâğıt nedir? diye sordu.

Şefik'in ağlaması biraz dinmişti:

— O kâğıt bundan sonra benim hayatımın planı!

— Mektupta ne yazıyor? Birden renginiz sarardı.

— Mektup benim için bir elem, sizin içinse bir mutluluk kaynağıdır beyefendi. Sonunda ablamdan kurtuldunuz.

— Hayırdır inşallah! Yoksa babasının evine mi kaçmış?

— Hayır, annesinin yanına gitmiş.

Remzi bu söze çok şaşırdı. Şefik ayağa kalkarak nefret

dolu gözlerle Remzi'ye bakarak:

— Efendi! Benim şimdi yapmam gereken tabancamı çıkarıp önce senin canını almak sonra da kalan kurşunu kendi yüreğime saplamaktı. İyi bir nişancı olduğumdan bunu yapmak için iki kurşundan fazlasını harcamazdım. Fakat dua et ablam buna karşı çıkmış. İşini Allah'a bırakmamı yazıyor. Ablam hayattayken her sözünü dinledim. Bundan sonra da vasiyetine itaat edeceğim.

Bu sözlerden sonra Şefik sandalyenin üzerine yığılıp kaldı. Kendi kendine:

— Ah! İçim yanıyor. İkinci kez öksüz kaldım, dedi.

Dirseklerini masanın üzerine koyup başını iki elinin arasına aldı. Gözlerinden boşalan yaşlar bileklerinden süzülüp frank gömleğinin kolları arasından dirseklerine doğru ırmak gibi akıyordu. Masanın üzerinde Fazıla'nın saçından çıkardığı tokalar duruyordu. Üzerinden çıkardığı gündüz kıyafetleri ise bir sandalyeye atılmıştı. Şefik bunları gördükçe daha beter oluyordu. Birkaç saat önce bu tokaların toplamış olduğu Fazıla'nın altın rengi sapsarı saçları kim bilir şu anda ne kadar balığın ağzıyla didiklenmiş ve bu giysilerin örttüğü o güzel vücudu hangi kayadan bir diğerine çarparak parçalanmaktaydı. Şefik bunları düşündükçe aklını oynatıyordu. Aklını yitirmemek için büyük çaba sarf ediyordu. Birden ayağa kalktı. Remzi'ye dönerek:

— Efendi! Derhal buradaki tüm eşyalarımı okuluma gönderiniz, dedi.

Remzi nereye gideceğini sorunca, Şefik okula geri döneceğini ve babalarına haber gönderecekse bunu onun yapmasını istedi. Remzi deniz kenarına gidip onu aramayı teklif etti. Yanlarına birkaç uşak alarak evden çıktılar. Köşke yakın olan sahil kenarına gittiklerinde denizin kıyısındaki kayalıklarda bir altın bilezik ve Fazıla'nın daima yanında taşıdığı, üzerinde kendisi ve kocasının isminin baş

harflerini simgeleyen F. R. Yazılı mendili buldular. Bunların Fazıla'ya ait olduğu kesin olduğundan kendisini orada bulunan kayalıklardan denize attığından kimsenin şüphesi kalmadı.

Haber Sai Efendi'ye gelince adamcağız çok üzüldü. Calibe'nin sözlerine inanıp kızının Mukaddem'e olan aşkından intihar ettiğini düşünerek Mukaddem'e kızıyordu. Calibe o kadar çok ağladı ki Sai Efendi kendi derdini unutup bu vefalı üvey anneyi teselli etmek zorunda kaldı. Acımasız kadın Fazıla'nın ölümüne mutlu olduğu halde bu duruma çok üzülmüş gibi görünüyor ve gözlerinden tim-sah gözyaşları akıtıyordu.

Yasın en büyüğü Münevver Hanım'ın evindeydi. Münevver Hanım Mukaddem'i teselli etmek bir yana ağlamaktan kendisini harap ediyor, Mukaddem ise kendisini teselli eden biri olmayınca başını duvarlara vurarak ağıtlar yakıyordu.

Sai Efendi, izinli olduğu halde Şefik'in eve gelmemesi üzerine onu almak için okula gitti. Fakat Şefik "Ablamın kabul edilmediği eve imkânı yok gelmem" diye inat ediyordu. Sai Efendi oğlunun yetimler gibi tatilleri bile okulda geçirmesinin doğru bir şey olmadığını anlatmaya çalışsa da dinletemedi. Şefik babası onu görmek isterse ev dışında bir yere geleceği ancak o eve bir daha adımını atmayacağı konusunda diretti. Çocuğu bu fikirden caydırmanın imkânı yoktu. Bazı haftalar Sai Efendi Beyoğlu'na gidip Taksim'deki bahçede ya da bir çay bahçesinde oğlu ile görüşüyordu. Bazen Şefik'e eve yakın bir yerlerde randevu veriyordu. Şefik ise Calibe'nin yüzünü bir daha asla görmek istemiyordu.

İki ay sonra, Sai Efendi'nin, içinde bulunduğu felaketten, saçının yarıdan fazlası ağarmış, adamcağız kır sakallı olmuş, bakımlı vücudu biraz eğilmiş, beli bükülmüştü.

Mukaddem'in gözyaşları dinmiyor, artık kendine gel-

miş olan annesinin nasihatleri de ona kar etmiyordu. Mukaddem, geceleri uyurken, "Fazıla artık orada hür ve serbesttir. Ben de onun yanına gitmek ve onu almak isterim" diye sayıklamaya başladı.

Remzi, Fazıla'nın intiharından yirmi gün sonra, kadını evini getirdi. Bu kadını o kadar çok seviyordu ki kadının istemediği annesini de, kardeşi Rıfkı'nın evine gönderdi. âdeta evden çıkmak istemeyen annesini, köşkten kovuverdi. Kadın Remzi'yi kendisine köle etmişti. Remzi tam kendisine göre bir kadın bulmuştu. Kadının, güzel olmadığı halde, Remzi'yi bu kadar etkilemesine, Remzi'nin annesi ve Sadberk hiçbir anlam veremiyorlardı.

Bir gün Sadberk Hanım kayınvalidesi ile bu duruma dair tartışıyordu. Kayınvalide:

— A kızım! Bu karı hem kart, hem de güzel değil! Fazıla piliç gibi körpe ve bebek gibi güzelken, Remzi, onun üstüne bu kadını eve getirdi. Zavallının yüzüne bakmadı. Acaba bu kadının nesini beğeniyor?

— Bunda bilinmeyecek ne var a hanım nine? Aşıfteliği-ne!

Fazıla'nın intiharından altı ay sonra, Mukaddem'in hayatının tehlikede ve verem olmak üzere olduğunu, annesi Münevver Hanım'a haber verdiler. Zavallı kadın evladı için varını yoğunu sarf etmeye hazır bulunduğunu söyleyerek doktorlardan aman diliyordu. Bütün gün Allah'a dua ediyor, kendine merhamet, evladına afiyet diliyordu. Hastaya çok iyi bakılıyordu. En meşhur doktorlar çağırıldı. Fakat Mukaddem hiçbir tedaviye karşılık vermiyor, hastalık günden güne ilerliyor, nöbet, ter ve öksürük hiç bitmiyordu.

Yine bir gün gelen doktorlar hastanın halinden korktuklarını haber verdiler. Münevver Hanım, bir çare bulmak ümidiyle, doktorlara, oğlunun hastalığına neden olan şeyin

sevdiği kızın vefatı olduğunu bildirmişti. Doktor, hastanın yaşadığı yerden uzaklaştırılmasını ve acısını hatırlatacak hiçbir şeyi görmemesini salık verdiler. Acısını hatırlatacak bir kimsenin de yanında bulunmamasını söylediklerinden, Münevver Hanım'ın oğlunun yanında gitmesine izin vermiyorlardı. Hatta cariyelerden birini bile hizmetine kabul etmeyip, Mukaddem'in tamamen başka bir yere girip acısını unutmasını, ancak bu şekilde hastalığın önünün alınabileceğini düşünüyordu. Mukaddem'in yanına bir doktor verdiler. Her an hastayla ilgilenmesi için elli liraya anlaştılar. Mukaddem önce Avrupa'da seyahat edecek ve yazı geçirdikten sonra kışı İtalya veya Korfı ya da Beyrut'ta geçecekti. Münevver Hanım arada kendisi de gidip oğlunu görmek istediğinden, kışı geçirmek için, Avrupa'dan Beyrut'a gitmesine karar verildi.

Münevver Hanım'ın, bir tanecik evladından bu biçimde ayrılması çok acı oldu. Fakat oğlunu meraklandırmamak için, onun yüzüne karşı bu acısını vurmadı. Ancak Mukaddem vapura binmek üzere konağından çıktıktan sonra daha fazla dayanamayıp gözyaşlarına boğuldu.

Aralarından Süha çıktıktan sonra, Calibe ile Reftar'ın arasından su sızmamaya başladı. Calibe'ye öyle bir cariyeye gerektiği gibi Reftar'a da öyle bir hanım lazımdı. Her ikisi de Süha'dan gördükleri vefasızlığa teselli bulmak arzusunda olduklarından, kendilerine eğlence bulmak için anlaştılar. Calibe işi o kadar ustalıkla idare ediyordu ki hiç kimse onlardan şüphe etmiyor, kimse haklarında fena bir söz söylemiyordu. Her kime Calibe sorulacak olsa, herkes onun hakkında güzel sözlerden başka söyleyecek bir söz bulamazdı. Bu nedenle Calibe, bu kadar ustaca yaptıklarını gizlemesiyle gurur duyuyor ve kendisinde bu kurnazlık varken sırrının herkesten gizli kalacağından emin bir şekilde fattanlıklarına devam ediyordu. Fakat gurur duyduğu bu

yeteneğinin erişemeyeceği bir kudret ve kuvvet bulunduğunu ve Cenab-ı Hak'dan hiçbir şeyin gizlenemeyeceğini düşünemiyordu!

3

Akdeniz'e kucak açmış olan Beyrut şehrinin taş binaları, asrımız mimarisinin en güzel örneklerindendir. Mukaddem'e Beyrut şehrine hâkim, merkezin dışında, şehrin merkezindeki diğer evlere uzak ve merkezden yukarıya doğru uzanan geniş şoselerle kaplı bir yoldan gidilen, bir tarafı Lübnan Dağları'na, diğer tarafı engin deryaya bakan konaklardan biri kiralanmıştı. Genelde denize olan yüzünde geniş bir mermer balkon bulunan bu konakların mermerlerinin oymaları kimi somaki, kimi yine işlenmiş mermerden olan balkonun, çatıya kadar olan sütunlarına hayran kalmamak mümkün değildir. Öyle bir balkona sahip olmayanların evinin önünde ise hiç olmazsa üzeri donma ile döşenmiş bir taraçaları bulunur. Geceler genellikle orada geçirilir. Gecenin sessizliğini, engin denizin, kıyıya çarpan dalgalarının çıkarttığı hışırtılar böler. Sahile uzak olan evlere, uzaktan gelen bu hışırtı hoş bir ezgi gibi gelir.

Şimdi biz bu güzel şehirdeki Reis-i Beyrut denilen semtin üst tarafında bulunan bir konaktan bahsedeceğiz. Beyrut'un evlerinin çoğunda olduğu gibi bu ev de bahçe içinde ve her tarafa bakan bir evdi. Altı arşın kadar genişlikte bulunan mermer ve somakiden inşa edilmiş balkonu, evin yalnız deniz tarafını değil, dört bir yanını çevreliyordu. Bu balkonun köşesine oturmuş olan bir kimse önünde kocaman engin bir deniz gördüğü gibi başını sola çevirip

de arka tarafa bakarsa, evin yanından doğru dönen balkondan koca kum deryasını görürdü ki bunun diğer taraftaki deniz dalgaları gibi sönmeyip ve geri dönmeyip birbiri üzerine yığılarak tepeler oluşturduğunu ve seneler geçtikte bu kum tepelerinin biraz daha yükseldiğini görmekteydiler. Bizim bahsetmek istediğimiz zamanda da o balkonda tam dediğimiz köşede mermer döşeme üzerine serilmiş bir Hint hasırı üzerinde on beş on altı yaşlarında, beyaz tenli, sarışın bir kız oturuyordu. Yanında ve karşısında iki genç kız daha bulunuyordu. Mevsim kış, yılın ilk ayı; vakit akşam olup, güneş batmak üzereydi. Ayın on beşinci günü olduğundan güneş batmaz dolunay bütün endamıyla gökyüzünde belireceğinden, balkondakiler karanlıkta kalmaktan endişe duymuyorlardı. Bahçedeki gül, yasemen ve şair çiçeklerinin kokuları balkona yayıldığı gibi civardaki evlerin güzel çiçekleri, diğer odalardaki ve limonluklardaki saksı içindeki zarif çiçeklerin yaprakları duvarlara dolanmış, etkileyici bir manzara oluşmuştu.

Bahsedeceğimiz evin halkı bir yıl önce İstanbul'dan Beyrut'a gelmiş olan bir aileydi. Ailenin reisi olan Muhterem Efendi, ölen amcasından miras kalan Beyrut civarındaki birçok evin başında bulunmak ve amcasının uğraştığı emlakçılık işiyle ilgilenmek için Beyrut'a gelmiş ve amcasının evine yerleşmişti. Muhterem Efendi'nin bir haremi, biri erkek, ikisi kız üç çocuğu vardı. Oğlu Şebib Bey, hiç çocuğu olmayan amcasının en kıymetlisi olduğundan, tahsilini bitirdikten sonra amcasının yanına gelerek ona yardım etmeye başladı. Amcası Avrupa'ya verilen siparişler için Şebib'i gönderir ve onu özel sekreteri olarak çalıştırırdı. Şebib'in sadakatine karşılık mükâfat olarak amcası kendisine biraz da sermaye verip kendi işinde çalışmasına izin verince, Şebib amcasının işini de bırakmadan, kendi hesabına da ticarete başlamıştı. Amcasının rehberliği, kendi zekâsı ve çalışkanlığı sayesinde, o küçücük sermaye, dikka-

te değer bir şekilde artmıştı. Amcası vefat edip de servet Muhterem Efendi'ye kaldığı zaman Şebib on bin liralık bir servete sahipti. Biz şu balkon âleminden bahsettiğimiz zamanda ise Şebib, işi dolayısıyla altı aydan beri Avrupa'da bulunuyordu. Bir taraftan aldığı eşyaları öbür tarafa gönderip sattırıyor, diğer taraftan Avrupa'ya mal gönderip satmakla meşgul oluyordu.

Balkonda oturan genç kız da Muhterem Efendi'nin büyük kızı Enise Hanım ve yanındaki cariyeleriydi.

Enise Hanım, sık sık genç cariyelerle beraber balkona çıkıp oturur ve bahsettiğimiz manzarayı seyre dalar. Fakat gerek kendisi, gerekse cariyeleri manzaranın etkisiyle derin düşüncelere dalıp duygulanırlar, İstanbul'u ve orada bıraktıkları dostlarını hatırlayarak gözlerinin dalmış olduğu engine doğru yüreklerinin derinliklerinden özlem dolu öyle keskin birer "Ahh!" çekerlerdi ki ta İstanbul'a seslerini duyurdukları sanılırdı. Fakat bir süredir beri Enise Hanım'ın salıvermekte olduğu "Ahh"lar engin denize doğru değil, arka tarafta Beyrut'un yüksek mahallerine doğru ağzından çıkıyorlardı.

Enise Hanım o akşam daha önce yaptığı gibi cariyeleriyle İstanbul'u ve orada bıraktığı dostlarını yâd ediyor, düşünüyor, arada derin derin iç çekiyordu.

Cariyelerin biri, ilk defa gördükleri Beyrut düğününü, düğüne gitmemiş olan diğer cariyelerden birine anlatıyordu. Bir ara Enise de söze karıştı. Cariye, diğer cariyeye düğünü anlatıyordu:

— Bir uzun masanın önüne üç tane süslü püslü genç kadın oturmuş. Herkes seyrine bakıyordu. Ben bunları gelin sandım. Çifte gelin olduğunu bilirdim ama üçlüsünü hiç görmediğim için küçük hanıma sordum...

Enise:

— Doğrusu tam da adamına sordun... Ben de senin gibi

şaşırmış bakıyordum!

Diğer cariyе:

— Eee onlar kimmiş?

Cariye:

— Dur, daha sözümü bitirmedim. Anlatayım da sonra kim olduğunu sor. Çünkü biz de onları hemen görünce kim olduklarını anlayamadık. Onların önüne oturmuş oldukları uzun masa üzerinde her birinin önünde mükemmel bir şekilde hazırlanmış birer tabla yemiş duruyordu. O genç kadınlar gözlerini o tablalardan ayırmayıp, başka hiçbir yere bakmadan oturuyorlardı. Ne de güzel şekerlemeler vardı. Ben bunlardan biz de yiyeceğiz sanmıştım da alıcı gözüyle bakmıştım.

— Ne? Halayıklara vermediler mi?

— Nasıl halayıklara? Hanımlara bile vermediler ki!

— O zaman yemişleri ne yaptılar? Herkese göstermek için mi oraya koymuşlar?

— O taze kadınlar yeni gelinmiş. Hepsinin kocası birer tabla yemiş donatıp getirirmiş. Hangisinin tablası mükemmelse, kocasının onu daha çok sevdiği belli olurmuş dediler.

— Herkesin eşine olan sevgisi orada belli olacaksa, o masa muhabbet sergisi demek oluyor!

— Parası olmayanın vay haline! Gayrı karısını, sevgisine inandırabilirse inandırсын.

Enise:

— Sevda! Sen bunu öğrenip de bana söylediğin zaman sana inanmamıştım. O genç kadınların, misafirlere yemiş vermek üzere oraya oturmuş olduklarını sanmıştım. Fakat tablaya kimsenin elini sürmediğini görünce, ben de sordum. Senden işittiğimin aynını söylediler.

Muhabbeti dinleyen diğer bir cariyе:

— Ne tuhaf bir adet hanımcığım!

Enise:

— Yok, orada o kadar da tuhaf görünmüyor. Düğün evinde tuhaf ve acayip olan biz olduk. Yeni gelinlerden başka herkesin önünde birer çıkın vardı. Kiminin kocası getirmiş, kiminin babası, kimi de kendisi alıp gelmiş. Herkes durmadan bir şeyler yiyordu. Biz yiyecek getirmediğimiz gibi bize getiren de olmadığından, alık alık yiyenlere bakıyorduk. Olanlara gülemiyorduk bile. Çünkü biz buranın adetlerinden haberdar olmadığımız için, bizim mi onlara gülmeye hakkımız, yoksa onların mı bize gülmeye hakları olduğunu bilemiyorduk.

Sevda:

— Yemişlere imrenmedim ama ne yalan söyleyeyim hanımcığım, gece yarısına doğru, peynir ekmeye bile ağzımın suyu aktı. "Bunların yok" diye bize veren de olmadı.

Enise:

— Ne yapsınlar adet değil! Görmedin mi, birinde olmayandan diğeri yiyor da yanındakine vermiyor. Herkes kendinde olanla kanaat ediyor.

Sevda:

— Hanımcığım! Ya o açlık üzerine ev sahibinin getirdiği şerbetler gelince, daha beter açlığımı hissettim. Kendi kendime "O şerbetin yerine bir dilim ekmek vereydiler ne olurdu sanki" diyordum. Bereket versin ki biz oradakiler gibi sabaha kadar oturmadık. Gece yarısında evimize geldik. Geldiğimiz gibi soluğu ekmek dolabının önünde aldım. O iştah ile kırk yıldır açmışım gibi karnımı doyurdum.

Bu sırada içeriden bir ayak patırtısı ve "Muhabbet! Sevda!" diye çağıran bir ses işitildi. Ardından bir cariye balkona geldi. Muhabbet ile Sevda'ya dönerek:

— Oh hanımlar! Yine mi balkon sefası. Şimdi sofraya oturulacak. Meydanda kimse yok!

Enise:

— Öteki kızlar var ya dadıcığım!

Gelen cariye:

— Hanımcığım! Her hizmete onları koşturalım, her defa sofrayı onlar kursun, bunlar yalnız sana dalkavukluk etsinler! İnsaf edin biraz! Onların da canı can. "Kızlara dönerek" Haydi bakalım. Enise'ye, şimdi sofraya oturulacak, siz de içeriye buyurunuz!

Sonradan gelen bu cariye, Peyman isminde, yirmi üç, yirmi dört yaşlarında güzelce bir kızdı. Altı aydan beri evde olmasına rağmen dikkati ve iş bilirliği sayesinde evin baş kalfalık hizmeti ve iki küçük hanımın dadılığı kendisine verilmişti. Peyman geleli hanım rahat ediyordu. Ev içindeki işlere hiç üzülmeyişi gibi çarşıdan alınacak eşyayı da Peyman alıp getirir ve hanımın aldığından daha iyisini bulur, daha ucuza alırdı. Bu nedenle hanım da Peyman'ın kıymetini bilir ve her konuda ona güvenirdi.

O akşam yemek yenildikten sonra Enise, Sevda ismindeki cariye ile balkona geldi. Başının altına bir küçük yastık getirip hasırın üzerine uzandı. Beyrut halkının, hemen sigara gibi kullandıkları şeker kamışını, Sevda elindeki çakı ile soyup ve sigara biçimindeki boğmaklarından kesip hanımının eline veriyor ve kendisi de bir tane alıyordu. Şeker kamışı tiryakiliği, sigara tiryakiliğinden kalır yanı olmayan bir iletir, alışanlar bilir. Sevda elindeki kamış parçasının suyu bittiğinde onu atıp bir diğerini eline alıyordu. Fakat kendisinininki ile beraber Enise'ye hazırlamış olduğu taze parça da kendi elinde kalıyordu.

Çünkü Enise o kadar dalgındı ki elindeki kamışın suyu kalmadığı halde emmeye devam ediyordu. Sevda, Enise'nin sessizliğinden, onun uyuduğunu düşünerek yüzüne baktı.

Enise'nin gözlerinin açık olduğunu görmesi zor olamadı. Çünkü mehtap pek parlaktı. Sevda Enise'yi eğlendirmek için konuşup duruyordu. Fakat tasdik edilecek ve edilmeyecek yerde, Enise'nin hep "Evet," diye cevap vermesi, bu sözleri hiç dinlemediğini gösteriyordu. En sonunda Sevda sıkılıp,

— A hanımcığım, neden bu kadar daldın? deyince, Enise kendini toplayıp söze karıştı. Enise'nin bu dalgınlığı iki aydır devam ediyordu. Bu hali herkesten önce dadısı Peyman'ın dikkatini çekmişti. Peyman çok merak ediyor ve Enise'nin zayıflamaya başladığı o günlerde, onu gözünden hiç ayırmıyordu. Annesi bu hali, kızının doğal haline veriyorsa da, gece kendisiyle aynı odada yatan Peyman, kızcağızın sabahlara kadar gözüne uyku girmediğini, kendisini uyur gibi gösterdiği zamanda anlıyor ve Enise'nin azıcık dalmış olduğu uykusunda, birçok kez derin derin Ahlar, Oflar çektiğini görüyordu. Dadı birçok kez Enise'yi sıkıştırdı fakat ağzından laf alamadı.

Peyman genellikle ev işleri ve çarşı pazar hizmetiyle meşgul olduğundan Enise ile her zaman gezmeye gidemiyordu. Eski ve güvenilir bir uşakları ile beraber, Enise ve cariyeler araba ile gezmeye çıkarlardı. Peyman'ın vakti olursa onlara katılabilirdi ki bu da pek ender olurdu. Bu nedenle Peyman, onunla birlikte giden cariyeleri sıkıştırdı. Ve herhangi bir kimsenin Enise'nin bakışını üzerine çekip çekmediğini onlardan öğrenmek istedi. Cariyeler hiçbir şey bilmediklerini ve sezmediklerini söylediler. Ondan sonra Peyman, her zaman onunla beraber olmak ve Enise'nin her haline dikkat ederek bir şey keşfedebilmek arzusunda bulunuyorsa da bunu hanımefendiye haber vermeden yapmak mümkün değildi. Çünkü hanımefendinin, sokağa çıktığı zaman gözünün arkasında kalmaması ve geri döndüğünde her şeyi hazır bulması için Peyman'ın evde kalması

lazımdı.

O gece balkonda Sevda Enise'nin dalgınlığını yüzüne vurduğunda zavallı çocuk hemen kendini toplama mecburiyet görmüştü. Hiç konuşmaya hevesi olmadığı halde, halini gizlemek için, öteden beriden konuşuyordu. Sözü kardeşine getirdi. Bekar olduğu için herkeste olduğu gibi Enise de kardeşinin evlenmesini ve evlerine bir gelin gelmesi için olan hevesinden bahsediyordu. Fakat Şebib'in evlenmek niyetinde olmaması ve o zamana kadar baba ve annesinin bu konudaki tekliflerini reddetmesi nedeniyle, ev halkının bu isteği olmayacak bir hayalin peşinde koşmaktan başka bir şey değildi.

Şebib'in evlenmek istememesi, bir sevdiği bulunması veya bir engel olması gibi sebeplerden ileri gelmiyordu. Bekâr olmaktan hoşnuttu. Fakat Şebib'in hoşlandığı, bekârlığın eğlence âlemi değildi. Şebib ancak işi ve gücüyle uğraşmaktan zevk alıyor, kendisine hiç başka bir eğlence aramıyordu. Okulunu bitirip amcasının yanına geldiğinden beri ticaret işleriyle pişmiş ve yaşlı başlı adamlarla görüşmeye alışmış olduğundan ve kendisi de pek ağır ve ciddi olduğundan, üç kuruşu beş etmek, kendisine çok zevkli gelmiş ve bunu yüz beş etmek hevesine düşmüştü. Avrupa'da bulunduğu ve gezdiği sürece, fabrikatörler, tacirlerle görüşüp konuşuyor ve hovardalık kelimesi kendisine pek yabancı kalıyordu. Şebib bir kadına bakmaya tenezzül etmediği gibi bu hal gururuna da dokunurdu. Kendisine bakan, iltifat eden kadını ise hor görür, ona tenezzül etmezdi. Şebib'in yüzünü güldüren şey, hesap pusulasındaki yükseliş ve işindeki başarıydı. Kendi yüzüne gülen bir kadın görse kaşlarını çatar, suratını asardı. Şebib'in işleri konusundaki sebatı ve başarısı herkes tarafından beğenilse de, bazıları onun kibirli olduğunu söylerlerdi ki ona bunu söyleyenlerin büyük çoğunluğu kadınlar-

dan ibaretti. Ailesi de Beyrut'a geldiğinde Şebib altı ay kadar onlarla birlikte bulunduyrsa da kadınların yanında pek oturmazdı. Vazifede kusur etmemek için sabahları annesinin odasına girip beş on dakika oturur ve kardeşlerini bir iki laf eder ve onlar anne ve kardeşleri olduklarından, kadın olmalarının kusuruna bakmazdı. Ondan sonra işinin başına gitmeden önceki ve işten geldikten sonraki zamanını hep okuyup yazmak ve hesabına bakmakla, odasına kapanmış olduğu halde geçirirdi.

Gezmeye çıksa yaşlı başlı adamlara refakat ederdi. Annesi ve babası o zamana kadar oğulları hakkında hiçbir fena söz işitilmediğine ve hovardalığı görülmediğine memnun olur ve bu derece ahlaklı olduğu için onunla gurur duyarlar, fakat onun kadınlardan uzak durmasını ve kadınları hor görmesini anlayamıyorlardı. Annesi pek çok defa oğlunun zamanının bir kısmını haremde geçirmesi için çalıştı. Babası onu kendisiyle beraber kadınların yanına götürmek istedi. Bazı geceler bir çay içmek veya bir yemiş yemek bahanesiyle Şebib'i odasından çağırırlar ve onu lafa tutup yanlarında oturtmak isterlerdi. Şebib oturduğu sürece, babasına ticaretten, işlerinden bahseder, sözü oraya getirmelerine engel olmaya çalışırdı. Şebib'in kimse ile şakalaştığını gören yoktu.

Şebib kendi işini kendi görür, yani kendi soyunur, kendi giyinirdi. Annesi hizmetine cariyeler tayin etti. Şebib, kimini "Su verirken yüzüme güldü", kimini de "Yürürken kırıttı" diyerek odasından kovdu. Cariyeler küçük beyin işine gitmesini beklerler ve kendisi odadayken girmeye cesaret etmezlerdi. Şebib genellikle odayı toplarken "Kitaplarımı karıştırmışsınız" diyerek veya buna benzer bir kusur bularak cariyeleri haşlardı. Sofrada tabak değiştirirken biraz yavaş davranılmasını ya da çatalın azıcık hızlıca tabağın içine bırakılmasını kusur sayardı. Annesi bu kadarcık

şeyin kusur görülmemesi gerektiğini söylediğini istediği zaman Şebib:

— Canım! Kadınlarla oturulmaz ki. Ben burada yemek yemektense lokantada yemek isterim ama sizi gücendirmeyeyim diye buna tahammül ediyorum... deyince zavallı anne oğlunu uzunca bir müddet ancak sofrada gördüğünden, ondan da mahrum olmak korkusuyla hiç ses çıkarmayıp, oğlunun her hiddetini hoş görürdü. Baba ve anne, evlenirse belki kadınlara ısınır diye oğullarını evlendirmek istiyorlarsa da oğullarının bu halleri için, kimsenin kızını almaya cesaret edemiyorlardı. Kendi ahlakını bilen bir kimse olması için evdeki cariyelerden en genç ve güzel olan Muhabbet ismindeki cariyeyi almasını teklif ettiklerinde Şebib cevap olarak:

— Ben evleneceğim demedim ki bana kız buluyorsunuz, demişti.

İşte balkonda Enise'nin sırf konuşmak için bu konuyu açtığı, Sevda ile söyleştikleri kardeşinin hali böyleydi.

Sevda da söze katılıp, gelecek gelin hanımdan ve düğünde kendilerine yapılacak elbiseden bahsediyordu. Nihayet Enise dedi ki:

— Hepsi kolay ama asıl sorun kardeşimi evlenmeye ikna etmekte...

— Evet, doğru söylediniz.

— Sana daha garibini söyleyeyim mi Sevda! Dayımın kızı, kardeşimi beğeniyormuş. Onu seviyormuş! Dayımla yengem bunu anladıklarında anneme söylediler, annem de "Pekâlâ ondan güzelini, ondan iyisini alacak değiliz ya" dedi. Kardeşim bizimle görüşmek üzere birkaç gün İstanbul'a geldiğinde, dayımın kızını kendisine alacaklarını haber verdiler. Rızı olmadı. Sonunda "Kız seni istiyormuş, seviyormuş" demeye mecbur oldular. Ne dersen de hiç aldırmadı daha evlenecek vakti olmadığını söyledi. Bekle-

meye razı dediler, kendisinin evlenip evlenmeyeceğini daha bilmediği için, belki evlenmezse kızı boş yere bekletmiş olmamak için olumsuz cevap vermelerini söyledi.

— Zorla değil ya! Bizim küçük bey kadınlardan hoşlanmıyor! İşitmez misiniz? Bütün gün "Of kadınlarla konuşulur mu?" veya "Kadının ettiği laftan ne olur? Hiç kadınlarla oturulur mu? Adamın içi sıkılır" der durur.

— Annem de hala onu evlendireceğim diye uğraşıyor.

— Galiba işin doğrusu küçük bey kibrinden kimseyi beğenmiyor.

Enise ile Sevda bir müddet daha öteden beriden konuştuktan sonra herkesin yatma vakti geldiği için, Enise odasına gitti. Dadısı Peyman, küçük kardeşi Rüveyde Hanım'ın gecelik gömleğini giydirdiyordu. Rüveyde yattıktan sonra Peyman Enise'yi soydu. Kendi yatağını da iki kardeşin karyolası arasına serdikten sonra Enise'yi yatmak üzere bırakıp her zamanki hizmetlere bakmak için çıktı.

Peyman, yarım saat sonra yatmak üzere odaya geldiğinde, Enise'yi yatakta bulamadı. Enise pencereyi açmış, iki dirseğini pencerenin içine dayamış, başını iki elleri arasına almış olduğu halde oturuyordu. Peyman zaten hanımları uyandırmamak için yavaş yavaş basarak sessizce gelmiş olduğundan, Enise kendisinin odaya girdiğini duymamıştı. Peyman biraz daha yaklaşıp Enise'ye baktı. Enise o kadar derin düşüncelere dalmıştı ki şüphesiz o gözler baktığı yeri görmüyorlardı! Kendilerinden akmakta olan yaşları duymuyorlardı. Çünkü Enise bir hayal âleminde yaşıyor, orada görmek istediğinin hayalini seyrediyordu. Gözlerinde yaş olduğu halde dudaklarında tebessüm vardı. Peyman bir süre Enise'nin bu halini seyrettikten sonra yavaşça ona seslendi. Enise'yi yiyip bitiren bu durumu öğrenmek için onu sıkıştırmaya bundan güzel bir zaman bulamazdı. Enise uykudan uyanırcasına bir hal ile Peyman'a baktı:

Peyman:

— Ben sizi yatmak üzere bırakmıştım.

— Uykum yoktu da biraz pencerenin önünde oturdum.

— Ya bu gözyaşları?

— Gözyaşı değil, terlemiş olmalıyım!

— Terleyecek hava yok yavrum! deyip eliyle Enise'nin alnını ve ensesini yokladıktan sonra:

— Baksana küçük hanım! Senin halini gizlemenin bir faydası yok. Ben bu gözyaşlarını sabahları senin yatağını düzeltirken yastık yüzlerinde dahi görüyorum. Sırtından çıkardığım gecelikte bir şey yok ama yastıkların yüzünü hep ıslak buluyorum. Annen seni bana emanet etti. Ben bu hali kendisine anlatmaya mecburum. Çünkü bu benim görevim.

— Anlatacak bir şey yok. Neyi anlatacaksın?

— Zavallı çocuk! Sen beni aldatabilir misin? Kalk aynaya bak da bari beni ne kadar salak yerine koymuş olduğunu anla! Ne kadar çok ağlamış olduğunu bilmiyorsan sen de gör.

Enise mendilini alıp yüzünü sildi. Peyman:

— Hem sen söylemezsen seninle görüşenlere, konuşanlara, gezmeye gidenlere söyletiriz. Elbet sende bir hal var! Bir süredir Fıstıklık çıktı! Önceleri ayda, on beş günde bir oraya gidiyordunuz. Şimdi birkaç günden beri her gün Fıstıklık'a gitmeniz beni şüpheye düşürmüştü. Birlikte gitmek istiyorum, vaktim olmuyor. Sarardın, zayıfladın; haydi keyifsizsin diyelim. Fakat ne için ağlıyorsun? Evet! Sen ne için her gün tenhalara kapanıp ağlıyorsun? Elbet bu anlaşılmalı! Biz sana refakat eden Sevda ile Muhabbet'ten anlarız. Elbet onlara söyletiriz.

Enise mahzun bir haldeydi. Dadısına dönüp:

— Peyman! Onları boş yere sıkıştıracaksınız. Çünkü

onlar hiçbir şey bilmiyorlar!

— Günahı sana olacak! Öyle ise sen söyle! Elbet sen kendi halini bilirsin ya.

Enise başını önüne eğip sessizliğe büründü.

Peyman:

— Eğer duyulmasın diye konuşmuyorsan nasıl olsa ben annene haber vereceğim için senin bu halin duyulacak. Sen yalnız sebebini gizleyebilirsin!

— Peyman! Rica ederim yersiz şüphelere düşüp de anneme bir şey söyleme. Bana pek büyük bir acı vermiş olusun!

— Ben görevimi yapmamazlık edemem yavrum! Sonra bana annen "Ben seni ona göz kulak olman için işe almadım mı?" derse ben ne cevap veririm?

Enise bir müddet düşündü. Derin bir iç çekişle başını yukarı kaldırdı:

— Ne söyleyeyim, ben de ne olduğunu bilmiyorum ki!

— Nasıl? İnsan kendi halini bilmez mi?

— Kendi halimi biliyorum. Fakat beni bu hale düşüreni bilmiyorum!

— O da ne demek?

— Mademki halimi senden gizlemek mümkün olmuyor ve peşime düşüp her halimi gözlemeyi kafana koydun, ben de sana her şeyi anlatırım. Fakat anneme ve hiç kimseye söylemeyeceğine dair bana yemin etmelisin. Hem sana şunu da söyleyeyim ki senin anneme haber verdiğini ya da bir kimseye söylediğini duyacak olursam inan bana canıma kıyarım. Günahım senin boynuna kalır. Şaka ediyorum, yalan söylüyorum sanma! İnan bana bunu yaparım.

— Peki, kimseye söylemem. Söz veriyorum.

— Bana güleceksin ve beni budala yerine koyacaksın.

Fakat ne yapayım sana doğrusunu söyleyeceğim. Fıstıklık'a çıktığımız bir gün açık fayton içinde iki kişiye rastlamıştık. İçlerinden biri benim kalbimi fethetti. Gözlerimi ondan alamadım. Sanki kuvvetli bir mıknaş beni ona doğru çekiyordu. O gence bir daha rastlayabilmek için ertesi günü de oraya gittim. Aynı saatte, yine kendisiyle karşılaştık. Ben yanımdakilere hiçbir şey söylemedim, halimi hiç belli etmedim. Yalnız ona bakıyordum ve onu görmekten mutluluk duyuyordum. Velhasıl ben her gün o saatte Fıstıklık'a gittim. O da her gün aynı saatte yani akşamüzeri gelir ve arabası ile biraz turladıktan sonra gelip yol üzerinde biraz durur.

Bilsen ne kadar yakışıklı, ne kadar sevimli ve ne kadar ağırbaşlı. Sanki dünyaya küsmüş! Ben gözlerimi ondan ayırmadığım halde o bir kere bile bana bakmıyor. İşte sırrım, esrarım bundan ibaret!

— Peki, kimmiş bu genç?

— Bilmiyorum! Öğrenmeye çalışmadım. Ne faydası var! Ben hiçbir zaman kendisine beni istemesi için haber gönderemeyeceğim gibi, babama da beni filanca adama versin diyemeyeceğim. Öyle yapmaktansa ölmeyi tercih ederim. Benim için ümitsizlikten başka çare, gözyaşlarından gayrı teselli yok.

— Fakat yavrum senin bu yaptığın çocukluk! Hiç öyle uzaktan şöyle bir görme ile adam sevilir mi?

— Bir değil Peyman! İki aydır, iki günde bir görüyorum.

— Yine yalnız uzaktan görme değil mi? Sen sevmeye özenmişsin de yakışıklı olarak gördüğün o adamı seviyorum sanıyorsun!

— Ah! Keşke öyle olsaydı. Fakat değil! Ben de gönlüme bunu anlatmak istiyorum, fakat bir türlü inandıramıyorum. Bana isyan ediyor. Duygularımla savaşıyorum ve kaybe-

den hep ben oluyorum. Ben o genci unutmak istiyorum. Bir an bile aklımdan çıkaramıyorum. Hiçbir ümidim olmadığı halde ondan vazgeçemiyorum. Peyman! İnan bana, ağlamamın sebebi onu elde edemediğim için değil. Zaten öyle bir niyetim de yok. Fakat içimdeki ateş beni kavuruyor! Gönlümün verdiği ağrı ve sızılardan, ümitsizlikten, ıstırabımdan ağlıyorum. Beni söyletmek için sıkıştırıp durdun. İşte artık her şeyi biliyorsun.

Peyman hanımına şefkatle bakarak:

— Çocuğum! O kadar çabuk âşık olunmaz! Sen kendini öyle zannediyorsun, dedi.

— Yok Peyman! Yok! Başka bir şey olamaz bu! Aşk! Aşkın ta kendisi!

— Senin dediğin gibi olsa bile o aşk dedikleri şeyden korkmalı çocuğum! O her şeyde kendini gösterir. İnsan nereye baksa onunla bakar. Her şeyde onu bulur. O bir kere tatlı tatlı insanı kendisine köle yaptıktan sonra; ondan sonra erkeğe bir kadında, kadına da bir erekte kendini gösterir ki işte o zaman ondan korkmalı ve kaçmalısın! Yoksa o aşk insanı her şeyden geçirir. İnsan hoşlandığı işleri yapamamaya başlar. Elin ayağın işten güçten kesilir. İnsanları çılgına çeviren, âşıklarının güzel yüzleri, hoş endamları mıdır sanıyorsun yavrum? Aşk ne kadar soğuk çehreleri ve eğri büğrü bedenleri güzel gösterip de insanı onlara âşık eder de zavallı âşıkları, "Adam, bu da sevilecek şey mi? Ne kadar da budalaymış" diye herkesin diline düşürür. Âlemi kendisine güldürür. Senin gibi miniminileri de işte böyle ağlatır! Uykusuz bırakır! Korkmalı çocuğum! Ondan uzağa kaçmalı! Haydi, yat da sen güzel güzel uyu, onu uyanıkken görmüş olduğun bir rüya yerine koy da unut!

— Ah! Peyman sen okumak yazmak bilmiyorsun. Bu kadar güzel sözleri nasıl bulup söylüyorsun?

— Benim aklım yok mu hanımcığım?

Peyman böyle deyip Enise'nin yüzünü okşadıktan sonra yatağına götürdü. Enise yatarken dedi ki:

— Fakat sakın benim halimi kimseye söyleyeyim deme! Eğer sırrımı anlatacak olursan, bir kimse "Enise Hanım birini seviyormuş" dediğini işitecek olursam! Doğru söylüyorum ki o an kendimi öldürürüm. Günahı senin boynuna.

— Emin ol hanımcığım! Fakat sen de bu hevesinden vazgeçeceğine dair söz vermelisin.

— Çalışırım! Çünkü ben de onu unutmak ve sonu olmayan bu ümitten vazgeçebilmeyi arzuluyorum.

— Aferin hanımcığım! Bak senin kardeşin erkek iken böyle şeylere heves etmiyor. Ailesinin başına bir iş çıkarmıyor! Sana ayıp değil mi?

— Fakat ben sana söyledim ya! Ben hiçbir iş çıkarmak niyetinde değilim. Olsa olsa ben bu dert ile ölürüm! Başka bir şey olmaz!

— Bu senin ailene ve seni sevenlere az felaket mi? Zavallı çocuk! Daha karşına kimler çıkacak.

Enise mahzun mahzun gülümsedikten sonra:

— Bir de Peyman sen bana kardeşimi örnek gösteriyorsun. Hâlbuki onun hali de annemi ve babamı ne kadar mutsuz ediyor biliyorsun. Artık otuz bir yaşında ama hâlâ evlenmek istemiyor. Onun gözünde kadınların hiçbir önemi yok.

— Ben öyle demek istemedim yavrum! Şu "Aşk ve alaka filan denilen şeylere kapılıp da kendine yazık etmemiş" demek istiyorum. Eğer öyle olsaydı, bu kadar çok çalışmaya vakit bulamaz, bu kadar para kazanamaz, servet sahibi olamazdı. Evlenirse bu evliliği kendisinin çalışmasına ve para kazanmasına engel olmaz. Belki onu daha da çok çalıştırır. Yalnız kendi için çalışacakken, çoluk çocuk sahibi olan adam birkaç kişi için çalışır. Korkulacak şey o

aşk dedikleri şeyin kendisidir. Ah çocuğum sen onun parlaklığına kapılma! Güler yüzüne aldanma! O insanı tatlı tatlı teslim alır. Okşaya okşaya istediği şeyi yaptırır. Gönderdiği kurbanlar, onun tadına doyamayıp ölürlər! Ağızlarından onun adını çıkarmadan can verirler!

Enise, yüreğinde hissettikleri ve Peyman'ın söyledikleri arasında bocalayıp durarak sabaha karşı uykuya dalabiliyordu. Peyman ise Enise'nin halini düşünmekten sabaha kadar gözünü kırpmadı.

Peyman Enise'ye verdiği söz üzerine kimseye bir şey açmadı. Fakat Enise artık eskisi gibi yalnız olarak düşünmeyip Peyman ile dertleşirdi. Bir akşam Fıstıklık'a çıktıklarında Enise'nin yanında sadece Peyman vardı. Beyrut'ta adet üzere açık araba ile çıkmışlardı. Peyman Enise'nin o genç adama karşı hissettiklerinin aşk mı yoksa geçici bir heves mi olduğunu anlamaya çalışıyordu. Ne olduğunu tam olarak anlamak istiyordu.

Beyrut'un Fıstıklık denilen yeri güzel, yemyeşil bir piknik alanıydı. İki taraflı fıstık ağaçlarıyla dolu orman arasından geçen geniş şose, ta Lübnan Dağları eteğine kadar varıp ondan sonra da oraları da aşarak Şam'a kadar uzanırdı. Fıstıklık'ın bir tarafında arabalar geçer, şosenin diğer tarafında ise limon, portakal bahçeleri bulunurdu. İsteyen buralara girip biraz dinlenir, ağaçlardan taze kopardıkları tatlı limon ve portakalın tadına bakarlardı. Güzel havalarda akşamüzeri şose arabayla dolar, bazı arabalar ise şosenin bir tarafına yanaşıp dururlardı.

Enise ile Peyman'ın gittikleri gün cuma ve pazar hariçinde bir gün olduğundan Fıstıklık tenhaydı. Fıstıklık'a vardıklarında, Enise saate bakıp biraz erkence gelmiş olduklarını ve o gencin yarım saat sonra geleceğini bildirdi. O yarım saati geçirmek üzere arabalarını kıyıya çektirip bir portakal bahçesine girdiler. Bir iki tatlı limonla portakal

getirip yediler. Bır testi de su satın alıp ellerini yıkadılar. Sonra arabalarına binip beklemeye başladılar. Beş dakika sonra arabacıya Fıstıklık yolunda ağır ağır bir aşağı bir yukarı gezmesini emrettiler. Şosede bir kere gidip döndüklerinde karşılarında açık bir araba daha görüldü. Bekledikleri arabanın o olması ihtimali ile dikkatle arabanın kendilerine yaklaşmasını bekliyorlardı. Arabalar birbirine yakınlı. Birbirlerinin yanından geçiyorlardı ki Enise Peyman'a:

— Ah! İşte o! demesiyle öteki arabadaki genç yüksek sesle:

— Ah! İşte o! dedi.

Telaşla bir şeyler söyleyip arabadan inmek istediye de yanında bulunan orta yaşlı adam kendisini yakalayıp arabanın içine oturtmak için uğraşmaktaydı. Fransızca konuştukları için ne dediklerini anlamıyorlardı. Yollarına devam ettikleri için arabalar birbirlerinden uzaklaşmaktaydı. Arabadaki gencin çırpınıp bir şeyler söylemekte ve yanındaki adamın onu durdurmak için uğraşmakta ve bir şeyler anlatmakta olduğu, bir süre görüldükten sonra araba şehre doğru yola devam ederek gözden kayboldu.

Enise Peyman'a dönüp dedi ki:

— Seni temin ederim ki ilk defa olarak bugün bizim arabaya baktı. Beni hiç tanımaz. Galiba ben biraz hızlıca söylemiş olmalıyım ki benim, "Ah! İşte o!" dediğimi işitip o da aynısını söyledi. Bize gelmek istedi. Fakat yanındaki yaşlıca adam onu bırakmadı. Bırakmaması iyi de oldu. Ya sonra biz ne diyecektik. "Neden ah! İşte o! dedin?" derse ben ne cevap verirdim. Aman! Peyman bir daha gezmeye çıkmam! Artık beni tanıyacak.

Peyman cevap vermeyip arabacıya eliyle şehir tarafını göstererek:

— Artık eve gidelim! dedi. Enise, dadısının sessizliğini kendisine öfkelenmiş olmasına verip:

— Peyman inan doğru söylüyorum ben bilerek ona işitirecek kadar hızlı söylemek istemedim. Nasıl duyduğuna hâlâ şaşırıyorum! Rica ederim darılma, dedi.

Ancak Peyman'ın cevap vermediğini görünce artık ses çıkarmaya cesaret edemedi. Eve gitmek üzere yola koyuldular.

Biz şimdi Enise ile Peyman'ı evlerine gitmek üzere bırakalım da biraz o gencin bulunduğu öteki arabayı takip edelim.

Araba şehre doğru gitmekte, o genç hâlâ "Ah! İşte o!" sözlerini söylemekte ve kendini arabadan aşağıya atmaya çalışmaktaydı. Yanındaki adam onu kolundan tutup bırakmıyor ve durmadan konuşuyordu. Genç:

— Canım ben bilmez miyim? Kesinlikle o! diye ısrar ettikçe, yaşlı olan adam onu arabada tutabilmek için daha fazla gayret gösteriyordu. Genç adama bir sıkıntı geldi ve aniden arabanın içinde bayılıverdi. Yaşlı olan hemen arabacıya dönüp:

— Eczacı dükkânına! Çabuk! diye bağırdı.

Araba şehre girip eczacı dükkânına vardığında baygın genç hâlâ ayılmamıştı. Eczaneden çıkan adamların da yardımıyla genci kucaklayıp arabadan çıkardılar. Eczacı yaşlıca adamın karşısında durup vereceği emre hazır bir şekilde durarak,

— Monsieur doktor! Hastanıza ne oldu? dedi.

Doktor telaşla:

— Gördüğünüz gibi bayıldı. Ancak galiba aklını da oynattı, diye cevap verdi.

Ayıltmak için gerekli olan şeyleri istedi. Eczacı kendisinden istenilen şeyleri getirdi. Bir süre sonra hasta elini ayağını kımıldatmaya başladı.

Doktor eczacıya dönerek,

— Açılıyor! Fakat bünyesi zayıftır. Kendini hemen top-

layamaz! dedi.

— Ne zaman çıldırdı ki? Dün birlikte buraya uğradınız, hiçbir şeyi yoktu.

— Ah! Monsieur şimdi bayılmadan az önce!

— Ayıldığı zaman tedavi için ne yapacaksınız şimdi hazırlayalım.

— Ah Monsieur! Ben de onu düşünüyorum ya! Bu çocuk bana emanettir. Ben hastalığını iyi etmek için yanında gönderildim. Şimdi bir deli olarak mı annesine teslim edeceğim? Aslında şu anda yapılacak en iyi şey başından ağağıya bir kova su dökmektir.

— Söyleyeyim hemen hazırlasınlar.

— Yok! Yok! Yapamam. Hastam zaten veremdir. Biraz kan alsam, ama buna da imkân yok, çünkü ben kendisine kan yapan ilaçlar veriyorum. Ah şimdi ben de çıldıracağım. Elim kolum bağlandı.

Doktor böyle deyip hop hop hopluyor, elini dizine vurup dövünüyordu. Tekrar eczacıya dönerek:

— Monsieur buranın en meşhur doktorunu çağırınız. Bana yardıma gelsin! Çabuk monsieur! Aman çabuk! Hasta kendine geliyor.

Eczacı çıraqlarından birini yolladı. Baygın genç kendine gelip de oturduğu zaman çağırılan doktor içeriye girdi. Hastanın refakatçisi olan doktor, yeni gelen meslektaşının yanına koşup bir şeyler söyledi.

Hasta dedi ki:

— Neden bu kadar telaşlanıyorsunuz doktor? Siz beni çok fazla sıktınız. Ben de zayıf olduğum için bayıldım.

Hastanın bu düzgün sözleri hem eczacıyı, hem de sonradan gelen doktoru şaşırtmış, hastanın refakatinde bulunan doktorun yüzüne bakıp haber verdiği delilikle hastanın bu halinin hiç uymadığını anlatmak istediler. Doktor da

şaşırdı. Yavaşça diğerlerine dönerek:

— Galiba geçici bir şoktu! dedi.

Hasta da doktoruna:

— Hem neden o kadar üstüme geldiniz? Kolumdan yakalayıp zorla yerime oturtmaya uğraştınız! Biliyorsunuz ki benim gibi zayıf ve hasta olan bir adam bu kadar sıkıntıya gelemes. Yoksa benim hareketlerimi de mi siz kontrol edeceksiniz?

Doktor hastaya yaklaşp ancak ikisi arasında işitilebilecek gibi yavaş sesle:

— Affedersiniz efendim! Sanırım o anda geçici bir nöbet gelmişti, bunun için de sayıklıyordunuz. Ben de korktum.

Hasta da yavaş sesle:

— Ne nöbet geldi ve ne de sayıkladım.

Doktor ağzını hastanın kulağına doğru götürüp:

— Söylediğiniz sözler!

Hasta da aynı yavaş sesle:

— Evet, tamamıyla aklımda! Ben karşılaştığım kişinin ismini söyledim. Siz de telaşlandınız. Hala daha o olduğuna dair iddiaya girebilirim!

Sessizce konuştukları için bunları eczanede bulunanlar işitemediler. Fakat doktor onların yanına gidip diğer doktora:

— Ah yine saçmalamaya başladı. Ben demedim mi, delirdi diye!

Diğer doktor:

— Bizim işittiğimiz sözler hiç de bir delinin ağzından çıkacak laflar değil! Ancak şimdi ne konuştuğunuzu işitmedik!

— Ölmüş birini gördüğünden bahsediyor! Monsieur

doktor, daha nasıl saçma olur?

— Belki öldüğünü bilmiyor da birini ona benzetti.

— Nasıl öldüğünü bilmiyor, efendim. O kişi öldüğü için kederinden hastalandı. Bu hale geldi. Şimdi de onun uğruna çıldırıyor.

— O zaman iş başka.

Bunun üzerine doktorlar hastayı muayene etmeye başladılar. Onların bu telaşlı haline hasta gülüyordu. Doktorlar da bu gülmeyi deliliğin etkisi olarak gördüklerinden telaşları daha da artıyordu. Sonunda hastaneye götürmeye karar verdiler. Refakatçisi olan doktor gencin karşısına geçmiş her hareketini dikkatle inceliyordu.

Bu hastanın bizim Mukaddem Bey, yanındaki yaşlı adamın da yanına refakatçi olarak verilen doktor olduğunu okurlarımız hemen anlamış olmalılar. Fıstıklık'ta olan olay ise Mukaddem'in Fazıla'yı görmüş olduğunu iddia etmesi üzerine gerçekleşmiştir. Yanındaki doktor aldığı görev nedeniyle Mukaddem'i tedavi edebilmek için devamlı gibi geçen altı ay boyunca yaptıkları seyahatler, Mukaddem'in derdini unutturamadığı ve Fazıla dünyadan gittikten sonra artık derdini hiç kimseden gizlemeye ihtiyaç görmediği için doktora gözyaşlarıyla beraber derdini dökmekte ve sevdiği dünyadan gittikten sonra kendisi yaşamak istemediğinden, yapılan tedavinin gereksiz olduğunu ve bir an önce sevdiğine kavuşmak için ölmeyi istediğini söylemekteydi. Seyahati esnasında gördüğü yerler, Mukaddem'e acısını unutturacak yerde sevdiğini hatırlatıyordu. Mukaddem, acı vermeyi hiç istemediği annesi yanında bulunmadığı için daha serbest ağlıyor, acısını iyice ortaya döküyordu. Doktor Mukaddem'in acısını unutması ve yitirdiği sevdiğinin yanına kavuşmaktan başka bir şey düşünmediğini görünce artık derdini dinlemeye ve onu teselli etmeye mecbur kalmıştı. Zavallı doktor artık bu acının hastasına verdiği zarar-

larla karşı koymak istiyor ve elinden geldiği kadar aldığı elli liranın hakkını ödemeye çalışıyordu. Doktor bütün gayretiyle hastanın acısını için uğraşsa da bu kederin hastasını öldüreceğini tahmin ettiği halde onu delirtebileceğini aklına hiç getirmemişti.

Doktor Mukaddem'in karşısında dikkatle oturuyordu. Çünkü çıldırmaya başlayan bir adamın birdenbire saldırma ihtimali vardı. Hastasının bu konu hariç her şeyi gayet düzgün ve muntazam söylediğini görüyorsa da her deli kafasına bir şey takıp, onunla bozduğundan, Mukaddem'in de bugün olanlar dışındaki her konudaki mantıklı konuşmalarını buna yoruyordu. Mukaddem Bey o güne kadar doktora hiçbir sert sözde bulunmamış, terbiyesi ile doktoru kendisinden hoşnut bırakmıştı. O akşam ise sert bir ifadeyle doktora sitem ediyordu:

— Doktor! Sen bugün bana pek büyük fenalık ettin! Neden beni durdurdun? Ben nerede olduğunu ve nereye gittiğini anlayacaktım. Öğrenecektim. Ah! Sen benim mutluluğuma mani oldun. Beni perişan ettin. Ben şimdi ne yapayım? Onu nerede arayayım, nerede bulayım? diyordu.

Zavallı doktor da hastasının saçmalamaya devam etmekte olduğunu gördükçe üzüntüsünden ne yapacağını şaşıırıyordu. Doktor bir ara nasihat ederek onun aklını başına getirmek istedi ve dedi ki:

— Beyim ölen dirilmez! Ahrete giden gelmez! Senin ismini söylediğin kadın bir sene önce öldü gitti! Aklını başına topla efendim, senin gençliğine yazık!

Mukaddem:

— Ah! Doktor sana da laf anlatılmıyor ki! Âşık hiçbir zaman yanılmaz! Ben gördüm! Fazıla'yı gördüm. Sen mani olmasaydın şimdi nerede olduğunu öğrenecektim. Ah! Zayıfım kuvvetim yok! Senin elinden kolumu kurtaramadım. En sonunda beni baygınlık yere serdi.

— Demek ki beyim sen ona benzer birini görmüşsün. Bu da kötü bir şey değil. Belki o benzeyen kadın kızdır! Hürdür! O halde onu sana alırız. Onunla teselli bulursun!

— Âşık kendi sevdiğine hiçbir kimseyi benzetmez. Sevdiği gibi bir tane daha bulunduğuna ihtimal vermez ki benzetsin. Ah! O da beni gördü doktor! Gördüm. Onun da elle ri titriyordu. O da şaşırdı kaldı.

— Tabii beyim! Sizin gösterdiğiniz tavır ve telaşa karşı hangi kadın olsa telaşlanır.

Mukaddem doktora söz anlatamayacağını görüp sustu.

Odanın içinde durmadan gezinip içinin sıkıntısından, "Ah! Of!" diyerek kendikendine söyleniyordu. Mukaddem'in durup dinlenmeden gezindiğini gören doktor, zayıf hastasının yorulacağı korkusuyla onu oturtmak istedi. Fakat artık Mukaddem onu dinlemiyordu. Kafes içine kapanmış vahşi kuşlar misali tırmanmak istiyormuş gibi o duvardan o duvara volta vurup duruyordu. Nihayet yorgunluktan kendisini kanepenin üzerine bırakıverdi. Vakit gece yarısını bulmuştu. Doktor yatağına yatmasını tavsiye ettiğinde artık hastanın yatağına kadar gitmeye hali kalmamış, şiddetli bir nöbete tutulmuştu. Doktor, uşağı çağırıp kendisi de yardım ederek Mukaddem'i soydu. Kucaklayıp yatağına götürdüler. Ateşi çok yükselmiş olan hasta kendinden geçmişti. Doktor, kendisine geldiği zaman vereceği sultan otunun reçetesini yazıp uşağa verdi. Sabahleyin eczaneden yaptırılmasını tembih ettikten sonra bu dürüst adam hastayı kendisine teslim eden annesi orada bulunsa o gece yatağına yatmayacağını hatırlatıp getirip geceyi hastanın başı ucunda geçirmek üzere yatağın yanındaki sandalyeye oturdu.

Hasta sabaha kadar Fazıla ismini sayıkladı. Bazen kollarını uzatıp "Geliyorum" diyor ve bazen yerinden kalkmak için çabılıyor, ancak gücü yetmeyip yeniden yatağına düşüyordu. Doktor ilaç dolabından bazı şişeler çıkarıp has-

tanın nöbetini geçirmeye çalışıyordu.

Sabah oldu. Öğle de oldu. Nöbet hala devam ediyordu. Öğleden iki saat sonra hasta açıldı. Doktor uşağı çağırıp terli olan çamaşırını değiştirtti. Yarım saat sonra Mukaddem yatağında oturuyordu. Doktora saati sordu.

Doktor:

— Dokuz buçuk!

Mukaddem hemen yerinden kalkıp uşağa:

— Elbiselerim!

— Bugün giyinmeyeceksiniz. Yatakta yatacaksınız.

Mukaddem uşağa dönerek:

— Çabuk araba getir!

Doktor:

— Nereye gidiyorsunuz canım?

Mukaddem:

— Her akşam nereye gidiyorsak oraya gezmeye! Fıstıklık'a.

— Fakat bugün çıkmayacaksınız, istirahat etmeniz lazım! Mümkün değil olamaz.

— İstemezseniz siz benimle beraber gelmeyin. Ama ben gideceğim.

Mukaddem böyle deyip giyinmeye başladı. Fakat elleri ve dizleri titremekte olduğundan giyinmekte zorluk çekiyordu.

Kanepeye oturmuş olan uşağa dönerek:

Kanepenin üzerine oturup uşağa,

— Rica ederim beni giydiriniz! Dedi.

Bu güçsüz haline çok gücenmişti. İki damla gözyaşı uzun siyah kirpiklerinden aşağıya süzüldü. Doktor o güne kadar kendisine itaat etmiş olan hastasına kendisi de o gün

itaat etmekten başka çare göremedi. Mukaddem'i arabaya kadar koltukla götürmeye mecbur kaldılar.

Fıstıklık'a vardılar. Bekledikleri halde ortalıkta hiç kimse gözükmüyordu. Akşam olmaya başladı. Yine gelen yok! Mukaddem arabacıya "Muhata" emrini verdi. Orada arabadan inip titreyen dizlerinin götürmeye gücünün olmadığı vücudu sallanarak sarhoşlar gibi millet bahçesi tarzında birçok iskemle ve masalar dizilmiş olan "Muhata" dedikleri yere geldi. Uzun bir yer olan bu bahçeyi bir boydan öbür boya kadar dolaştı. Hiçbir kıyısını bucağını bırakmadı. Bir kenarda oturan kadınlara dikkatle baktı. Aradığını bulamayınca oradan çıkıp o civarda piknik yeri olarak ayrılmış olan bütün bahçeleri dolaştı. Tekrar arabaya binip yine Fıstıklık'a gitme emrini verdi. Akşam olmuştu. Doktor artık orada kimse bulunmayacağını anlatmak istediye de mümkün olamadı. Mukaddem arabacıya:

— Hızlı sür! Emrini veriyordu. Araba son süratle gidiyordu. Hayvanların karnı yere sürünecek gibi olduğu halde, Mukaddem durmadan:

— Hızlı! Daha hızlı! Diyordu. Fıstıklık'a varınca arabadan inip oradaki portakal bahçelerine girdi. Hepsini dolaştı. Artık yorgunluktan doktorda takat kalmamıştı. Mukaddem istediğini bulamayınca doktora dönerek:

— Bugün olmadıysa elbet başka gün bulurum! Elbet ben onu bulacağım! deyince, doktor:

— Evet, Ben de sizi temin ederim ki onu bulacaksınız! Benim tahminim, bir iki seneye kadar siz onu bulacağınız yolundaydı; fakat bu gidişle mutlak siz onu on, on beş güne kadar bulacaksınız! dedi.

Arabalarını mavi gömlekli, mavi donlu, yalın ayak, on iki on üç yaşlarında bir çocuk vardı. Ortalık kararmış olduğundan, araba bir an önce geri dönebilmek için hızla gidiyordu.

Çocuk da arabadan geri kalmamak için soluk soluğa koşuyordu. Arabanın içindekilerin akılları yerinde olsa ve yorgunluktan dalgın gibi bir halde bulunmasalar o çocuğun kendilerini takip ettiğini rahatlıkla anlayabilirlerdi.

Araba Mukaddem'in oturduğu Başura'daki evin önünde durup içindekiler eve girdikten sonra çocuk bir iki geniş nefes alıp geldiği yoldan geri döndü.

Mukaddem odasına girince kendisini soydular, bir lokma bir şey yemeden yatağına yattı. Gözlerini açtığı anda sabahın saat üçüydü. O sabah Mukaddem Bey çok yıpranmış ve sararmış bir halde bulunuyordu. İki günlük heyecan ve yorgunluk onu çok bozmuştu. Gözlerinin etrafı mosmor olmuş ve elleri zayıflıktan sürekli titriyordu. Eline aldığı süt fincanını güçlükle tutuyordu. Sütünü içtikten sonra doktor karşısına bir sandalye koyup oturdu ve hastasına dedi ki:

— Beyefendi posta gününe iki gün var! Eğer siz dünkü harekette bulunacak ve kendi bildiğinize böyle delilik edeceksiniz ben annenize mektup yazacağım. Gelsin buradan sizi götürsün! Çünkü bu yaptıklarınız, sizin halinizde olan bir adamı on on beş gün içinde götürebilir. Siz kendi isteği-nizle canınızı feda ediyorsanız, ben şerefimi şanıma feda edemem. İyileşme ümidi olmadığı halde birkaç seneler daha yaşamasında ihtimal olan bir hastayı bana teslim ettikleri halde, ben şimdi onun ölüm haberini götürecek olursam insan içine nasıl çıkarım. Kafanıza gelen delilik büsbütün yayılmadan yani en doğrusu tamamıyla delirmeye başlamadan önce öleceksiniz! Size doğrusunu söyleyeyim, benden günah gitsin. Siz bu şekilde devam ederseniz, on on beş güne kadar ölürsünüz! İşte size haber veriyorum ki ben bugün de bekleyeceğim.

Eğer benim sözümü dinlemeyecek olursanız öbür gün postaya istifamı da ekleyeceğim. Yanınızda adam lazımsa

deli doktoru göndersinler. Ben buraya hasta tedavi etmeye geldim. Deli bakmaya değil!

Mukaddem düşünmeye vardı. Dudakları titredi ve gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı. Bir müddet sonra yatağına yaklaşması için doktora işaret etti. Onun elini alıp sıktı. Utanmış bir tavır ve acı tebessümle doktorun yüzüne bakıp dedi ki:

— İki gündür sizi rahatsız ettim. Yorgunluk verdim. Beni affediniz. Siz rahat edin. Bana birkaç gün izin verin, çünkü onun nerede olduğunu o gün öğrenecekken siz mani oldunuz. Ben artık sizden şikâyet etmiyorum. Siz de ben-den etmeyiniz!

— Bu fikri aklınızdan çıkarsanız belki daha sizi kurtarmak mümkündür. Çünkü bundan başka her şeyi anlayıp doğru düzgün konuşuyorsunuz! Size acıyorum! Rica ederim bu fikirden geçiniz. Bu hatırayı zihninizden siliniz. Kendinizi kurtarmak için bana yardım ediniz!

Mukaddem gülümseyerek:

— Doktor! Ben deli olmadığımı göreceksiniz! Bana merhamet et! Hem bu aşk ne kadardır içimi yakar bilir misin? Kendimi bildiğim günden beri! Çocukluğum sevdiğimle sohbet ederek geçti. Yazdığım yazıları sırf ona göstermek için iyi yazıyordum. Yaptığım bir resmin mükemmel olmasını ona hediye edeceğim için arzu ediyordum. Kendisine okuyacağım hikâyelerin komik olanlarını, onun öksüzlükle mahzun yüzünü güldürmek için seçiyordum. Derslerini yapmakta yardımcı olmak için kendisine derslerini tekrarlatır ve güçlük çekmesin diye daha geçmediği sayfaları önceden öğretir, belletirdim. Onun yüzünü güldürmek için gülerdim. O ağlarsa ben de boynumu bükerdim. Ben onu severdim. Lakin daha önce göz dikmemiştim. Fakat sonra bana "Bu senindir" dediler. Ben de onu benimsedim. Onun tesettür vakti gelip de bizi birbirimizin yanına koymadıkla-

rı zaman bunun geçici olduğunu ve sonra daimi surette beraber olacağımızı düşünerek teselli oldum. Birbirimizin evinde sofada veya merdiven başında veyahut sokağa rastladığımız an ve zamandaki tebessümlerimiz, uzun bir sohbette söylenecek sözlerin hepsini içeriyordu. Onun babasının bana "Damadım", benim annemin ona "Gelinim" demesi, bize birbirimizin nesi olduğumuzu bildiriyordu. Ah! Azizim doktor! Birkaç sene mahrum olduğumuz birlik-teliğimize kavuşacağımız bir vakitte! Ah! Dostum birbiri-mize kavuşmamıza bir ay! Yalnız bir ay kaldığı zamanda, ne olduğunu hala anlayamadığım bir felaket bizi ebediyen ayırdı!

Mukaddem ağlamaktan sözlerine devam edemedi. Doktor da bu sözlerden dolayı çok üzülmüş, olup bir şey söylemeksizin dinliyordu. Biraz istirahattan sonra Mukad-dem tekrar söze başlayıp dedi ki:

— Yirmi dört yaşına kadar aşkın sefasını sürdüm. Beş senedir cefasını çekiyorum. İşte bak doktor! Ben ne zaman-dan beri aşığım. Bu aşk benim kemiklerime, iliklerime, her tarafıma geçmiş, işlemiştir. Hangi bir tarafımı kesip atsan, damarlarımda, sinirlerimde, vücudumun her tarafında aşkı bulacaksın. Ben benliğimden çıkmışım! Aşk kesilmişim! Sevdiğimin başkasıyla evlenmesi ve o adamı çıldırasıya sevmesi ve onun uğruna ölmesi beni bu aşktan ayıramadı. Onu sağken de sevdim, ölüsünü de sevdim. Hayattayken o yaşadığı için ben de yaşıyordum. Onu rahat ve memnun olduğunu duyunca mutlu oluyordum. Onun iyiliğini ken-dime iyilik olmak olarak görüyordum! Fakat onun ölümü-nün acısına tahammül edemedim. İşte bu hale geldim. Arkasından gitmek istedim!

Ondan önce de onun ölümüne sebep olan kocasını öldürmek ve onun intikamını aldıktan sonra kendisine kavuşmak niyetindeydim. Fakat sevdiğimin çok sevmiş

olduğu bir adamı öldürmeye kıyamadım. Ellerimin kanıyla kendisinin huzuruna çıkmaya cesaret edemedim. Ve ona öbür dünyada onun yanında bir katil olarak kalmak istemedim. Günahsız ve temiz olarak kendisine kavuşmak istedim.

Mukaddem'in gücü kalmadığından gözlerini kapamış olduğu halde sözünde devam etmekteydi. Yorgunluktan sallanmaya başlayınca, bu hale dayanamayıp ağlaya ağlaya onu dinlemekte olan doktor koltuklarından tutup ona destek oldu. Mukaddem yine sözüne devam ediyordu:

— Sevdiğim hayatta iken derdimi kimseye dökmüyor, halimi anlatmıyordum. Çünkü kendisinin bir aşığı bulunduğunu kimsenin duymasını ve kocasının kulağına gitmesini ya da benim bu perişan halimi kendisinin duyup da rahatsız olmasını istemezdim. Kimsenin görmeyeceği yerlerde ağladım; kimsenin işitmeyeceği yerlerde inledim. O dünyadan gittikten sonra ise artık dostlarım ve aileme halimi söylemekte bir terslik görmedim. Altı aydan beri yanımda ancak siz olduğunuzdan, aşkımı, kederimi, acımı anlatmakla sizi rahatsız ettim. Beni dinlediniz; teşekküründen aciz bulunduğum derecede bana refakat ve dostluk ettiniz. Ben ölmek istediğim halde beni iyi etmeye çalıştınız. Beni terk etmediniz. Hâlbuki şimdi yaşamak istediğim ve size muhtaç olduğum bir zamanda mı beni terk etmek istiyorsunuz? Doktor, ben yaşamak istiyorum; beni kurtar! Çünkü o da yaşıyor; ben onu bırakıp gitmek istemem. O neredeyse ben de orada bulunmak isterim.

Mukaddem bu sözleri söylerken gözlerini açmış ve solgun yüzüne pembelik gelmişti. Doktor, hastasının güzel güzel konuşurken yeniden saçmalamaya başladığını görünce onu yatağına yatırdı.

Bu sırada uşak içeri girip Mukaddem'e bir mektup uzattı ve...

— Bir Arap çocuğu getirdi, dedi.

Mukaddem yattığı yerden mektubu aldı. Okumaya gücü olmadığından yastığın üzerine bıraktı. Başı da yastık-taydı. Bir süre hareketsiz halde uzandıktan sonra gözleri hala daha okumaya mecali olmadığı mektuba ilişti. Zarfın üzerindeki yazıyı görünce kendisinde beklenmeyecek bir güçle başını yastıktan kaldırdı. Yazıyı tanıdı. Titreyen elleriyle mektubu kavrayıp dikkatle baktı. Aceleyle zarfı yırttı. Bir satırdan oluşan mektubu okuyunca kendini yataktan aşağıya atıp:

— Beni hemen giydirin! Giydiriniz beni ne olur! Rica ederim çabuk olun! dedi.

Doktor Mukaddem'i bu kadar telaşlandıran mektuba göz ucuyla baktı. Türkçe bilmediği için bir şey anlamadıysa da imza yerinin boş olduğunu görünce:

— Bu mektup imzasız, dedi.

Mukaddem doktora dönerek:

— Mektubu yazan kişinin ismini yazmasına gerek olmadığı için imzasız. Bu yazı! Ah!

Benim çok iyi tanıdığım bir yazıdır. Benim için deli diyordun. Haydi doktor! Gel de ne kadar yanıldığını kendi gözlerinle gör, dedi.

Doktor Mukaddem'in sevdiğine benzettiği bir kadına tutulduğuna karar verdi.

Onun için şu iki günlük yorgunluk hariç bu durumun iyi olacağını düşündü. Hiçbir şey demeden kalkıp Mukaddem'e eşlik etti. Sokak elbiselerinin getirilmesini emretti. Mukaddem de giyinip hazırlandıktan sonra bir eline mektubu diğer eline de saatini aldı.

— Daha çok vakit varmış! dedi.

Kanepenin üzerine oturdu. Doktor saat kaçta, nereye gideceklerini de sordu. Daha önce sormayı unutmuştu.

Mukaddem kendisine mektubu okudu. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Saat sekizde..... nin önündeki kumluğa geliniz"

Doktor mektubun yazılış tarzını garipsedi. Emir verir bir edası vardı. Birbirlerini ilk defa tanıyacak kişilerin bu tarzda mektup göndermeyeceğini biliyordu. Mukaddem, hastalığını ve dermansızlığını unutmuştu. Yine de, sokağa çıkacağı için kuvvete ihtiyacı vardı. Uşağından bir kâse "bouillon" isteyip içti. Saat geçmek bilmiyordu. Öğle yemeği vakti geldi. Mukaddem, bir rafadan yumurta ile bir parça suluca külbastısını, her günküden iştahlı yedi. Fakat bir türlü saat ilerlemiyordu. Mukaddem'e asırlar geçmiş gibi gelmesine rağmen daha saat altıyı bulmamıştı. Bir saat önce arabayı getirtti. Beyrut arabaları saatle tutulduğu için çok zahmet çekiyordu. Eğer saatlerin ayarlayabilmek para ile mümkün olsa, Mukaddem her dakikası için para vermeye razı gelirdi. Lakin bunlar para ile olmuyordu!

Heyecanlı bir bekleyişten sonra nihayet sonra saat altı buçuğu buldu. Mukaddem, daha fazla sabredemeyip gitmek üzere kalktı. Doktor çok erken olduğunu anlatmak istediye de Mukaddem,

— Zarar yok! Orada bekleriz, dedi.

Araba Başura'nın geniş şose yokuşundan yukarı çıktı..... nin önüne vardı. Mukaddemle doktor arabadan indiler. Mahalleden uzaklaşarak evlerden uzak olan kumsala vardılar. Daha fazla ilerlemeyip bekledikleri kimsenin geldiğini görmek için oraya oturdular. Oturdukları yer kum olduğundan yalnız elleriyle üstlerini silkerek elbiselelerini temiz tutabileceklerinden oturdukları yere pek dikkat etmediler. Saat yediye gelmiş olduğu halde yakıcı bir sıcak vardı. Çünkü Beyrut'un o mevsimi, İstanbul'un mayıs ayına denk olduğundan, o saatte kumsalda güneş altında durmak epey güç olduğu için doktor şemsiyesini açtı. Altı-

na uzandı. Sıcak kumsalın, kendisini pamuk şilteden daha çok ısıtabileceğini bilirdi. Mukaddem'e de kendisi gibi yapmasını söylediye de Mukaddem'in heyecanının şemsiye tutmaya engel olacağını görünce gelip şemsiyeyi açtı. Oraya uzanmasını teklif ettiyse de Mukaddem, beklediğine hürmetsizlik olurmuş gibi yatmak istemedi. Doktor, Mukaddem'in yaslanmış olduğu bir kayanın üzerine birtakım taşları destek edip şemsiyeyi oraya yerleştirdi. Mukaddem'in oturduğu yere siper ettikten sonra doktor gidip tekrar kendi şemsiyesi altına uzanıp yattı.

Doktor, Mukaddem'in haline acımakta olduğu gibi, bir saat boyunca orada öylece bekleyeceklerinden dolayı kendi haline de acımaya başladı. Fakat zavallı Mukaddem'in heyecanını görüp kendi canının sıkıntısını unuttu. Çünkü kendinin şikâyeti yalnız boş boşuna orada beklemekten ibaret olacağı halde, Mukaddem gibi dertle dolu olmaksansa bu boşluğun bir nimet olduğunu da gördü. Doktor da gençliğinde, birkaç kez âşık olmuştu. Doktor o güne kadar onları aşk sanıyordu.

Fakat şimdi o anda kendi başından geçmiş olan hikâyelerin hevesten başka bir şey olmadığını ve aşktan geçilemeyeceği gibi aşkın insanı işte böyle Mukaddem gibi öldürmekte olduğu halde yine terk edilemeyeceğini de görüyordu. Aşkın nasıl olduğunuanlamak için Mukaddem'i ve Mukaddem gibi olanları görmek gerektiğini düşünüyordu. Mukaddem aşk romanlarından fırlamıştı sanki... Fakat o roman doktorun önüne çok geç açılmıştı! Doktor artık aşk ile alakasının olamayacağı bir zamanda, yani yaşının elli beşe geldiği bir vakitte onu görmüştü. Doktor, hastasına acıdığı kadar, o hastayı kendisine teslim eden annesine acıyordu. Onun kendisine,

— Ah! Doktor! Benim dünyada hayatım, arzum, iftiharım bu evladımdan ibarettir. Bu hasta ile beraber bunları da

sana emanet ettiğimi unutma! Dediği aklına geldikçe, iyi kalpli bu adamın yüreği sızlıyordu.

O anda o kıymetli evladın kumlar üstünde, güneş altında bulunmasını, kendisini üzüyordu. Fakat elinden bir şey gelmediğini ve onu bir saat daha ev içinde bekletmeye çalıştığı halde başarılı olamadığını görüyordu. Doktor, Mukaddem'in sevdiğine benzetmiş olduğu bir kadının yazısını da onun yazısına benzetmesini, hastasında gördüğü delilikten başka bir şey olmadığını düşündüğünden gelecek kişinin ona benzeyen bir başka kadın olduğundan emindi. Doktor hastasına bunca heyecanı yaratan kadının onun için iyi mi yoksa kötü mü olacağını düşünüyordu. Acaba gelecek kişinin, sevdiğine benzetmiş olduğu başka bir kadın olduğunu anladığı zaman, onu bulacağına dair ümidi kalacak mıydı? Yoksa sevdiğine benzeyen bu kadınla ilgilenecek miydi?

Doktor "Keşke öyle olsa!" diyorsa da ya yüzü Mukaddem'in sevdiğine çok benzeyen bu kadının ahlakı, Mukaddem'in kendisine anlatmış olduğu Fazıla'nınki gibi melek gibi değil de şeytan gibi olmalıydı! Birdenbire ilk görüşte kendisini davet eden kadının belki de Mukaddem'in başına birçok iş getireceğini ve bu nedenle Mukaddem'in sağlığının daha da kötüye gidebileceğini düşündü. O halde zavallı bir annenin gözyaşlarıyla kendisine teslim etmiş olduğu altı aydan beri ahlakına hayran olup kendisini evlat gibi sevdiği Mukaddem'i her şeyden korumaya çalışmak istiyordu. Onun doktoru olduğu gibi rehberi ve yoldaşı olmaya karar verdi.

Bekledikleri yer çok güzeldi. Doktorun gözleri Beyrut şehri üzerindeki engin deryaya dalıyordu. Kumsalın güzelliği, havanın sıcaklığı, doktoru da hülyalara daldırdı. Doktor kendisini yüksek yerlerde görmeye başladı. Hastasını koruduğunu ve esecek rüzgârın getireceği zararlara karşı

onu her zaman savunduğunu düşünüyordu. Doktor kendini Mentor olarak gördü. Telemak'ını koruyabilmek için çareler arıyordu. Bakışları erişse, gözlerinin önündeki engin deryada Kıbrıs adasını görmemek için hiçbir neden yoktu. Doktor Mukaddem'in öldü dedikleri sevgilisinin, perilere karışıp diğer taraftan güvercinlerin çektiği bir araba ile geleceğini hayal ediyordu. O halde Amor'un oklarına kendisi mi siper olacak?

Doktor, Mentor'un Telemak'ı Kalipso'dan kurtarmak için yaptığı gibi onu yakalayarak sahile sürükleyip birlikte denize atladığını ve onu alıp götürdüğünü düşünüyordu. Doktor, onu nasıl denize sürüklediğini görmek için başını kaldırınca hülyasından uyandı!

Mukaddem ise heyecanından yüreğinin çarpıntısını durdurabilmek için eliyle göğsünü bastırıyordu. Daha bir saatleri olduğunu görünce, arkasını yanında bulunan kayaya dayayıp biraz istirahat etmeye çalıştı. Fakat daha bir saat olduğunu bildiği halde yine de gözlerini yoldan ayıramıyor, sevdiğinin hayalini kuruyordu. Bildirilen saate göre o anda sevdiğini yol üzerinde görmeyi beklemenin boşuna olduğunu hatırlayarak yolun daha ilerisine bakarak ne taraftan döndüğünü görüp o yüksek mevkinden Beyrut şehrine bakıp sevdiğinin hangi semtte oturduğunu öğrenmeyi hesaplıyordu. Bunun da boşuna olduğunu ve bir şey öğrenemediğini görünce bu buluşmanın kendisine verdiği ıstıraptan içini çekti. Bir ara dirseğini orada bulunan kayaya dayadı. Etrafa boş boş bakmaya başladı.

Güneşin aksiyle kumlar, içine elmas tozu serilmiş gibi parlıyor, gökyüzünün renkleriyle kumsaldaki tepelikler birbiri üzerine yığılan renkli bulutları andırıyordu. Deniz ve şehir pek aşağıda kalmıştı. Bulundukları yer bir hayli yüksek, تنها ve insanlardan uzak bir yerd. Mukaddem, kendisini gökyüzünde o bulutlar arasında düşünüyor, sanki

dünyadan çekilmiş, insanlardan ayrılmış, Fazıla'yı aramaya oraya çıkmış, Fazıla'nın kendisini alıp meleklerin diyarına götüreceğini hayal ediyordu. Bunları düşündüğü sırada, bir kuşun görünüşü ona ümit vermekte, bir diğerinin kanadını çırpması onun yüreğini çarpıtmaktaydı.

Mukaddem'i bu hülyadan güzel ve hazin bir nağme kendine getirdi. Sesin geldiği yöne bakınca, genç bir Arap delikanlısının iki yanında boş küfeler bulunan eşeği ile beraber gazel okuyup ağır ağır gelmekte olduğunu gördü. Çocuk sola bükülen yoldan sapıp gitti. Onun sesi de uzaklaştığında, Mukaddem, onun "Yeleleri kadar uzun ve sürekli bir "Ah" salıverince doktor:

— Ne oldun? diye sordu.

Mukaddem:

— Ah doktor ne söylüyordu bilsen!

— Arapça anlamıyorum ki bileyim. İşittiğini bana tercüme et de öğreneyim, dedi.

Mukaddem:

— Gazeli söyleyen sevdiğini kendisinin aklını, basiretini, gönlünü çaldığından dolayı şikâyet ediyordu ve sevdiğini aşk kadısının huzuruna götüreceğini söylüyor. Davasını kazanmak için dört şahidi bulunduğunu bildiriyor ki bu şahitlerin biri zaafı, biri perişanlığı, biri benzinin sarılığı, birinin de gözyaşları olduğunu anlatıyor. Aynı benimki gibi. Fakat yalnız bir farkımız var! Onda olan dört şahit bende de var. Fakat bende bir noksan var ki o da benim şikâyetim yok! Yok! Yok! Ey gazelin sahibi! Ben sevdiğimi kadı huzuruna sürüklemeye kıyamam! Sen onu değil kendini seviyorsun. Sen cananını düşünmüyorsun, canını düşünüyorsun. Aklını, basiretini, gönlünü çaldığından dolayı ondan şikâyet mi ediyorsun? Onları cananına çok mu görüyorsun? Kıyamıyor musun? Ah! Ben sevine sevine canımı da ona veririm! Her şeyim canımla beraber senin

olsun Fazıla! Ah! Yalnız sen gel! Sensizliğe daha fazla katlanamayacağım artık! dedi.

Saatine baktı. Henüz yedi buçuk! Doktor bu duruma o kadar çok üzüldü ki Mukaddem'in deminki "Ah"ları makamında bir uzun "Of" çekti. Güler yüzle ve şaka tarzıyla dedi ki:

— "Oh! Madam mısın? Dadı mısın? Her kimsen! Her neredeysen! Gelsen de bizi bu heyecandan kurtarsan. Doğrusu bu bekleyiş bana da kolay gelmiyor! Gel de ne olacak sak olalım. Öleceksek ölelim, kalacaksak kalalım. İki günden beri ben de kıymetli canımdan usanmaya başladım! Of! Artık yeter nedir bu?

— Benim hakikatli doktorum! Dert ortağım olduğun için sana teşekkür ederim. Lakin neden ona şikâyet ediyorsun? Siteme ne hakkınız var? Onun söz verdiği saat henüz gelmedi!

— Orası doğru! Fakat ne bileyim ben! Bir saat evvel gelip de burada kumlara bulanmanın ne anlamı var vardı? Rahat da durmuyorsun ki a kuzum! Adamın biri gazel okudu diye sen de birtakım şeyler söylüyorsun! Bana hüznün veriyorsun. Bir şeyler yapıyorsun! Galiba beni de beraber çıldırtacaksın! Aklım tam başımda olsa gelir de seninle burada saatlerce bekler miydim? Ah Mukaddemciğim bize çok yazık! İkimiz beraber çıldırırsak ne yaparız? Bizim ikimizi birden nasıl götürürler? Yok! Yok, yavrum biz zararsız adamlarız! Kimseye zahmet vermeyiz! Sen benim boğazıma sarılırsın, ben de sizin! Birbirimizi boğarız. İşin içinden çıkarız vesselam! Âlemin işi yok da bizimle mi uğraşsın?

— O kadar sabırsız olma doktorcuğum! Yarım saat kaldı merak etme!

— Benim asıl telaşım bu yarım saat için değil yavrum! Yarım saatten sonrası içindir! Ah! Bakalım neler olacağız?

Bundan sonra ikisi de sessizce oturup beklemeye başladılar. Düşünmekte oldukları halde ellerindeki bastonların ucuyla da kumların üzerinde birtakım çizgiler çizmek ve şekiller yapmakla oyalanıyorlardı. Bir müddet sonra doktor Mukaddem'e "Ne yapıyorsun?" diye surunca Mukaddem:

— Kumla oynuyorum! cevabını vermesi üzerine, doktor,

— Ben de öyle, dedi.

Zihinleri başka yerde olduğu halde ellerindeki bastonlarının uçlarını dikkat etmeksizin kumun üzerinde gezdirmişlerdi. Birbirlerinin bastonlarının izlerine baktıklarında, doktorun ciğer ve yürek gibi şekiller çizdiği, Mukaddem'in ise birtakım yazılar yazmış olduğunu gördüler. Fakat doktor bu yazılardan ancak bir tanesini, yani aşk kelimesinin Fransızcası olan "L'amour"u okuyup diğerlerini okuyamayınca sorduğunda, Mukaddem;

— Hepsi o! Fakat kimi Türkçe, kimi İngilizce ve kimi de Almanca! dedi.

Doktorla Mukaddem saatlerine baktılar! Sekize çeyrek vardı! Artık vakit gelmek üzereydi. Mukaddem'in gözleri parlamaya, yüreği tekrar çarpmaya başladı!

Aşağı bir karaltı görüldü! Daha on beş dakika varsa da kendilerinin bir saat önce geldikleri gibi belki o da daha erken gelir umuduyla doktorla Mukaddem ayağa kalkıp o karaltıyı dikkatle incelediler. Karaltı yaklaşı yaklaşı ikiye bölündü. Bunların biri baldırı çıplak, yalın ayak iki çocuktü. Kol kola girmiş olduklarından, gelirken bir kişi gibi görülüyordu. Gülererek, birbirleriyle oynasarak kumsala vardılar. Avuçlarıyla kum alıp birbirlerine atmaya, gülüşmeye başladılar. Mukaddem çocukların yanına yaklaştı. Onlardan büyüğüne dönerek:

— Bu tarafa gelen bir kimse gördün mü? dedi.

Çocuk:

— Nasıl bir kimse soruyorsun? Deyince, Mukaddem sorduğunun bir kadın olduğunu söyleyemedi. Çocuklara bu soruyu sormanın ne kadar anlamsız olduğunu anladıysa da sormuş bulunduğundan geri alamayıp,

— Bir kimse! diye tekrar etti.

Çocuk öyle kibar kıyafetli efendinin bu sorusuna karşı omuz silkerek ve dudak bükerek ilerledi. Diğer çocuk da arkadaşına bakıp alaycı bir tavırla güldü. Bu tavrıyla, "Bu adam ne demek istiyor anlayabildin mi? Ben hiçbir şey anlamadım" demek ister gibi bir hali vardı. Zavallı Mukaddem! Çocuklara da maskara oldu!

Mukaddem, doktorun yanına gelip oturdu. Gözlerini yola dikip sevdiğini gözlüyordu. Görememek korkusuyla, göz kapaklarını kırpmaya korkuyordu. Saati açmış, elinde tutuyordu. Saat sekize geldi. Fakat henüz kimse gelmemişti. Artık Mukaddem'in heyecanı son noktaya varmıştı. Saat sekizi geçmeye başladı! Biraz sonra sekizi beş dakika geçti! Mukaddem'i telaş içindeydi. Ya bu kadar çaba boşa mı çıkacak? Buradan geldikleri gibi mi gidecekler? diye hayıflanıp duruyordu. Sekizi on dakika da geçti. Hala gelen yok!

Artık Mukaddem ayağa kalkıp telaşla gezinmeye ve ellerini ovuşturmaya başladı. O sırada yol üzerinde birinin gelmekte olduğu görüldü. Artık gelenin bekledikleri olduğuna şüpheleri kalmadı. Çünkü vakit gelmiş geçmişti. Gelen yaklaşıp da mavi şalvarlı ve mavi gömlekli bir erkek çocuk olduğu anlaşılınca, Mukaddem'in başından aşağıya sıcak sular dökülmüş gibi oldu. Çocuk kendilerine bir kere baktıktan sonra geriye döndü. Biraz sonra çocuk yanında beledi çarşafı bir kadın ile yeniden göründü.

Bu beledi çarşaf dediğimiz, lacivert pamuk bezi üzerine sarı ipek yollu bir çarşaftır ki bunun hepsi bir renk ve bir örnektir. Bu çarşafı ister zengin ister fakir olsun herkes

giyerdi. Çünkü oraların yerlilerinden eşraf kadınları çarşıya alışveriş için çıkmak için ancak bu çarşafı örtünebilirlerdi. Yabancılar ya da memur eşleri bu çarşafı giymek zorunda değillerdi; ancak yine de çarşı ve pazara gitmek için çoğu zaman onlar da aynı çarşafı giyerlerdi.

Beledi çarşafı kadın yaklaşmaya başlayınca, Mukaddem yerinden fırlayıp ayağa kalktı. Elleri ve dizleri titremeye başladı. Doktor, kendilerinin bekledikleri hanımın bu kıyafette olmasına ihtimal vermediğinden, Mukaddem'e ne için boş yere telaş ettiğini sordu. Mukaddem gözlerini kadından ayırmayıp:

— Ah! O! Doktor! O! dedi.

Kadın kendilerine iyice yaklaştığı halde dahi yüzünde gayet kalın bir peçe bulunduğundan yüzü seçilmiyordu. Doktor, yüzünü görmeksizin Mukaddem'in böyle telaş göstermesini münasebetsizlik olarak görüyor ve bunu ona anlatmak istiyorsa da Mukaddem kendini dinlemiyordu ki sözleri kulağına girsin! Kadın yanındaki çocuğa yavaşça bir şey söyledi. Çocuk orada kalırken kadın kendilerine doğru yürüdü. Mukaddem'in karşısına kadar geldiğinde, doktor şaşaladı. Gelen kadın sağ eline Mukaddem'e uzattığı halde sol eliyle de yüzünün peçesini kaldırdı! Mukaddem bu eli sımsıkı tutmakla beraber kendisine bir titreme geldi. Titreyen dudakları arasından:

— Ah! Fazıla sözü çıktı.

Başka bir laf edemedi. Gördüğü şeyin rüya mı yoksa gerçek mi olduğunu iyice anlamak için gözlerini ovuşturmak istiyorsa da iki elleriyle tutmakta olduğu eli bırakamıyor, karşısında bulunanı kaçırmaktan korkuyordu. Şu anda bir Mukaddem'e, bir gelen kadına bakakalan doktor, bunların hangisi hasta, hangisi sağ olduğuna karar veremiyordu. Çünkü o zamana kadar daima sapsarı olan Mukaddem'in yüzü pembeleşmiş, yanakları ise büsbütün kızarmıştı.

Gelen kadın sanki bütün vücudunda bir damla kan kalmamış gibi kireç kesilmiş, dudakları bile akciğere dönmüştü.

İkisi de beş dakika kadar konuşmadan o halde kaldılar. İkisinin de gözlerinden ateşler saçılıyordu. Hatta birkaç defa ikisi de konuşmaya çalışmışlarsa da bunu bir türlü başaramadılar. Tam bir şeyler söyleyeceklerken sanki boğazları düğümlenmiş gibi yutkunup kalıyorlardı.

El ele tutuşmuş oldukları halde elleri birbirine temas etmiyordu dersek yalan söylemiş olmayız. İkisinin de elleri buz gibi donmuş, zangır zangır titriyorlardı.

Nihayet gelen kadın daha cesur çıktı. Konuşmaya önce o başlayabildi:

— Daha ileriye gidelim. Buradan gelen geçen bizi görür. Görünmeyecek bir yerde konuşalım.

Mukaddem:

— Ah! Doğruymuş, rüya değilmiş! Fazıla gördüğüm sensin değil mi? deyince, kadın:

— Mukaddem! Fazıla bir sene önce intihar etti! Öldü gitti! Şimdi karşında gördüğün, Peyman adında bir cariyeden başka kimse değil!

Mukaddem:

— Cariye mi?

Fazıla:

— Haydi, ileri gidelim de konuşuruz!

Doktor da beraberlerinde olduğu halde Mukaddem'le Fazıla kumsalın ilerisine yürüdüler. Kıyıda köşede bir yer bulup oturdular. Doktor şaşkın bir halde Mukaddem'e dedi ki:

— Şimdi bu hanım, senin bir senedir vefatına ağladığın, uğruna bu hale geldiğin hanım mıdır? Bana orasını söyle, yoksa meraktan çatlayacağım.

Mukaddem:

— Ta kendisi.

Bunun üzerine doktor artık onları başka soruyla rahatsız etmek istemedi. Fazıla'nın nasıl olup da hayatta olduğunu, kendisi gibi bir şey bilmeyen Mukaddem'in işiteceği zamanda öğrenmeye razı oldu.

Mukaddem Fazıla'ya dedi ki:

— Şimdi söyle bakalım.

Fazıla:

— Mukaddem! Bugün herkes Fazıla'yı öldü biliyor. Senden başka onun hayatta olduğunu bilen yok. İşte şimdi şu yanındaki her kim ise o da öğrendi. Beyrut'ta sana rastlayacağımı hiç sanmıyordum. Geçen gün Fıstıklık'ta beni görüp tanıdın. Senin nerede bulunduğunu bilmiyordum ki gelip "Aman sakın benim hayatta bulunduğumu ve beni gördüğünü kimseye söyleme" diyeyim! Ah! Ne kadar ıstırap çektim! Bu sırrı Mukaddem sevinçle karşılarsa diye ne kadar korktum! Kimseye bir şey söylemedin değil mi?

Mukaddem:

— Hayır, yalnız yanındaki doktora söylemiştim.

Doktor:

— Merak etme hanım kızım! Söylemiş olsa da kimse inanmayacaktı. Çünkü ben bile inanmayıp hastamı delirdi sanmıştım!

Fazıla Mukaddem'e dönerek:

— Şimdi artık bu sırrın gizli kalması için sana yalnız bunu böyle istediğimi söylesem yeterli olur mu?

Mukaddem:

— Şüphe etme! Cesedi idare eden ruhtur Fazıla! Sen benim ruhumsun! Benim hayatın senin ellerindedir!

Mukaddem'in bu sözü üzerine Fazıla başını aşağı eğdi. Mukaddem'le Fazıla beraber büyümüş olduklarından,

komşu çocukları olduklarından, birçok kez görüşmüşler ve konuşmuşlardı. Fakat o güne kadar birbirlerine aşktan bahsetmemişler, o yolda söz söylememişlerdi. Sonraları Mukaddem'in Sai Efendi'ye, Fazıla'nın da Münevver Hanım'a yazdıkları mektuplardan, birbirlerine olan aşk sözcüklerini hayallerinde söylerler ve bunun yüzlerine söyleyebilmek için evleneceklerini günü iple çekerlerdi. Mukaddem, eşi olacak Fazıla'ya söyleyeceği sözlerin bitip tükenmeyeceğini düşünürdü. Fazıla'nın intiharından sonra ise Mukaddem artık o aşkı gizlemeye gerek duymadığı için dostlarına her şeyi anlatmıştı. Fazıla'ya olan aşkından bahsetmeye alışmış olduğundan, şimdi Fazıla'nın yanında dahi ona bu konuya dair sözler söyledi. Fakat o ana kadar Mukaddem'den öyle sözler işitmemiş olan Fazıla başını önüne eğdi. Yüzünü bir burukluk kapladı. Mukaddem'e dedi ki:

— Bana İstanbul'dan haber ver! Şefik nasıl? Babam nasıl? Annemiz Münevver Hanım nasıl?

— Ya sen daha kendi halinden haber vermedin!

— Anlatırım daha vâkit var! Ben şimdi hanımlığımdan ziyade hürüm. İstedğim zaman istediğim yere gitmek için hanımına yalnız "Filanca yere gitmem lazım" demem kâfidir. Benden emindir. Onun için bugün de "Çarşıdan aradığım bir şeyi bulmak üzere çok dolaştığım için geç kaldım" dersem, bana başka bir şey sormaz.

— Peki! Altı ay öncesine kadar babandan ve kardeşinden haber verebilirim. Çünkü onları bırakalı altı ay kadar oluyor. Ondan sonra ise seni hatırlatmaması için bana seninle ilgili hiçbir şey yazmadılar. Mektuplarda hiç onlardan bahsetmiyorlar. Annemden her hafta mektup alıyorum. Ben bu halde olunca, onun nasıl olduğunu düşün!

— Evet, çok bozulmuşsunuz! Hasta mıydınız?

Bu sorunun cevabını Doktor Mukaddem'e bırakmayıp:

— Hasta! Hem de nasıl hasta bir bilseniz! İşte böyle yanından doktoru ayrılmayacak kadar hasta! Fakat ne fayda, o sizi öldü bildiği için kendisi de ölmek istediğinden benim bir faydam olamıyordu. Ben hekimlikten ziyade, kendisine dert ortaklığı hizmetine yaradım!

Fazıla doktora:

— Hastalığı nedir? diye sorduğunda, Doktor "Öhö! Öhö!" diye birkaç yapma öksürükle öksürüp:

— Şey... Hani şey... diye mırıldandıktan sonra, Mukaddem'in arkasından, Fazıla'ya işaretle eliyle göğsünü götürüp verem olduğunu anlatmak istedi. Fazıla durumu anladığı halde telaşlanmadan:

— İnşallah geçer ya! deyince, Doktor Fazıla'ya dönerek:

— Onu sizden sormalı hanım! Onu bu hale siz koydunuz. İyi ederseniz, yine siz iyi edeceksiniz! Hekim ona bir şey yapamıyor!

Doktorun bu sözleri üzerine, Fazıla yine önüne baktı. Ve derin bir düşünmeye başladı. Yüzündeki hüznün ve keder, sesine da yansımıştı. Titrek bir sesle Mukaddem'e:

— Size yazık değil mi? Neden kendinizi bu kadar üzdünüz? Annenize acımadınız mı?

Mukaddem:

— Fazıla, bugüne kadar ben sana aşkımdan bahsetmedim. Çocukluğumdan beri sana olan ilgim ve aşkım, her haliyle belli olduğundan, bunu elbet anlamıştın! Fakat sana aşkıma hiçbir zaman anlatamadım. Artık saf ve temiz olan aşkıma sana anlatmaya çekinmiyorum. Çünkü bunu artık gizlenecek yeri kalmadı. Hastalığım, rengim, tavrım hep bunu anlatıp duruyor. Şimdi ben halimi senden gizlemeyi becerebilir miyim? Hem de ne için gizleyeyim? Zaten sen bun biliyorsun değil mi? Senin ölüm haberinden beri ne kadar kahrolduğumu görünce, zaten sana olan aşkıma

derecesini daha iyi anlamayacak mısın? Beni şu halde gördün de anlamadın mı? Ben hastalığımın ne olduğunu bilmiyor değilim! Ölmek istediğim için o hastalığıma memnun oluyordum. Lakin şimdi yaşamak istiyorum. Çünkü sen yaşıyorsun! Doktora dönerek doğru söyle doktor! Ben kurtulabilir miyim? Hastalığın, iyileşebileceği bir derecesinde miyim?

Doktor:

— Evet, Fakat şimdiye kadar ki halin tekrarlamazsa, kendine bakarsan, gönlünü rahat tutarsan, kederi ve acıyı üzerinden atarsan kurtulursun!

Mukaddem:

— Emin ol doktor! Bundan sonra yaşamak istiyorum! Yaşamak için elimden geleni yapacağım!

Mukaddem böyle söyledikten sonra derin bir nefes alıp Fazıla'ya dedi ki:

— Artık beni bırakmayacaksın değil mi? Artık sen herkesin nazarında ölmüş olduğun için kimse seni aramayacak ve kimse bizi birbirimizden ayırmayacak değil mi? Olanların nasıl buraya kadar geldiğini anlatmaya ne gerek var. Sen hayattasın ya! Benim için önemli olan da bu! Cariyey-sen bedelini şimdi veririm! İstersen iki katını verimiz. Sana bütün varım bedel olsun. Sana vermiş oldukları parayı iade ederiz! Gidelim Fazıla! Gidelim! Nereye istersen, neresini uygun görürsen gidelim! İstersen uzaklarda bir çiftlik alalım. Yahut bir köşke yerleşelim! İstersen şuradan çöllere doğru ilerleyip göçebelere katılalım! Bana yalnız sen kâfisin. Şehirlerin zenginliğinde gözüm yok. Yalnız sen benim yanımda ol. Ben başka bir şey istemem!

Fazıla:

— Zavallı Mukaddem! Benim henüz o adamın nikâhında olduğumu unutuyor musun?

Mukaddem:

— Boş versene! Sen herkes için yaşamayan birisin artık.

— Fakat bu ölüm o nikâhı feshetmedi!

— Senin hayatta olduğunu bilmiyor ki, seni arasın!

— İnsanlardan kaçmak için göçebe ve aşiretlere katılalım diyordun? Mukaddem! Medeniyete sığın şeyler, bedeviyete sığmaz. Şehirlerin aldığı şeyleri göçerler kabul etmez! Çiftliklerde, köşklerde kendimizi gizleyecek olsak, halimiz kimseden gizleyemeyiz! Ne demek istiyorsun Mukaddem? Ne yapmamızı teklif ediyorsun? Bunu düşünerek mi söylüyorsun?

— Senin artık beni terk etmeyeceğinden başka bir şey düşünemedim! Seninle beraber olmaktan başka bir şey istemem!

Fazıla sert bir sesle:

— Bunun mümkün olamayacağını bilmiyor musun? Mukaddem, şimdi birbirimizin nesi olabiliriz ki? Yoksa senin metresin olmamı mı istiyorsun?

— Yok! Fazıla yok! Ben seni iyi tanırım! Senin benim için çok değerlisin! Sen bir melek olduğun için ben sana gıpta ederim. Senin ahlakın, terbiyen, kendin gibi güzel olduğun için seni severim. Sen aşk denilen mukaddes şeye layık olduğun için ben senin aşığının! Ben senin, şimdi söylediğin gibi bir şey olmanı asla düşünemem! Senin için bu hallerin düşüncesi bile yüreğimi yakar. Seni o şekilde görmeyi istesem, "Senin aşığının" demeye tenezzül etmem! Ben yalnız seninle birlikte olmayı, senin yaşadığın yerde yaşamayı, daima senin yüzünü görmeyi, her zaman sesini işitmeyi istiyorum! Başka bir şey değil!

Fazıla hazin bir sesle:

— Biz birbirimiz için, senin dediğin gibi saf ve temiz olan bir aşkla bağlanmış olsak dahi, bulunsak dahi bu şekil-

de, herkesin gözünde ben yine senin metresinden başka bir şey sayılamam! Sen de düşünürsen bana hak verirsin. Fakat beni görünce ve hayatta olduğumu anlayınca mutluluktan bunları düşünemiyorsun! Biraz düşündüğün vakit bunu sen de anlayacaksın!

— Hakkın var Fazıla! Ah! Fakat sen yaşıyorsun ya! Bu da benim için bir nimet!

— Şimdi Mukaddem! Nasıl olup da herkes beni intihar etti zannettiği halde burada bulunduğumu sana anlatayım.

— Söyle! Söyle! Dinliyorum!

— Beni intihara, çektiğim keder ve acıların mecbur ettiğini belki işitmişsindir.

— Evet, biliyorum! Şefik'e yazdığın mektuptan habirim var.

— Çektiğim işkence doruğa varınca intihar etmek üzere, gece kocamın evinden çıktım. Köşk denize yakın olduğu için çok geçmeden sahile vardım. Artık vakit geçirmeksizin işimi bitirmek üzere oradaki kayanın üzerine çıktım. Hayatı arkamda bırakıp ölüme gitmek için yalnız bir adım kalmıştı. O anda içinde kardeşçığimin bulunduğu eve son bir kez bakmak için başımı arkaya çevirdim. Şefik'in odasındaki kandilin ışığı pencereden görünüyordu. Yüreğim sızladı. Cesaretimi yitirmekten korktum. Fakat sonra o evin içinde çektiğim acıları hatırlayarak bana rahat göstermemiş olan dünyadan kurtuluyorum diye seviniyordum. "Burada kardeşimi bırakıyorsam, orada anamı bulacağını! En sonunda kardeşimin geleceği yer de orası değil mi? Ey fani dünya... Senden kurtuluyorum.

Sen bana hiç güler yüz göstermedin; işte şimdi de ben senden kurtuluyorum! Zülmünü neyine güvenerek yapıyorsun? Faniliğine mi? Ben ebedi olan bir âlemde saadet aramaya ve rahat etmeye gidiyorum." dedim ve melek gibi tavırları sebebiyle cennette olduğunu bildiğim anneciğime

kavuşmak niyetiyle "Anneciğim! Beni al!" diyerek kendimi atmak üzereyken bu söylemiş olduğum sözün aklıma getirmiş olduğu hatıralar nedeniyle birdenbire durdum ve "Ben nereye gidiyorum?" dedim. Ve "Annemin yanına mı? Annem cennette olmalı. Ya benim şu hareketim, yani intiharım sonucunda cennet kapıları kapalı bulunacak! Annem ve sevdiklerimden ayrı olacağım! Ben rahat etmeye mi gidiyorum, yoksa bu dünyadaki acılardan defalarca daha büyük olan bir azap ile mi yanacağım? Aman yarabbi! Bu ne dehşetli hal! Ben saadet bulacağım ümidiyle işkencelerin en büyüğünü çekmeye mi gidiyorum?" diyerek düşünmeye başladım. Ah! Hayattayken beni gözetip sakınan anneciğimin hatırası da beni böyle bir hatadan kurtardı. Dizlerim titremeye başladı.

Olduğum yere oturuverdim. Sanki o anda annemin hayali gözlerimin önünde beliriverdi. Bu hayal, her zaman-ki gibi bana güler yüzle bakmıyor ve kaşlarını çatmış bir ifade ile karşımda duruyordu. Sanki bu hayal, "Ben seni akıllı, zeki bir kız diye severdim! Bu yolda devam ettiğin için benim ruhum rahat ediyordu. Sen babana ve annene itaatsizlik etmediğin halde yaratana karşı isyan mı ediyorsun? Onun bahşettiği canı almaya nasıl cesaret ediyorsun? Geri! Geri! Ben bu yolda gelen evladı yanıma kabul etmem" diyor gibi geliyordu. Ah! Mukaddem, mutlaka bana o zaman annemin ruhu gelmişti. Öbür tarafta çekeceğim işkenceleri düşündükçe yüreğim acıyordu.

Mukaddem! Yaşamadığımız şeyleri uzaktan tasavvur edip konuşmak ne kadar da kolay! Ben, yaşamamanın insanın elinde olmadığını bilsem de, herkesin istediği zaman ölemeyeceğini hatırıma getirmemiştim. Bunun için bir bıçağı bir yerine iyice sokmak veyahut bir tabanca kurşununu bir yerine yollamak ya da kendini denize atıvermek yeterliydi. Ve artık son çare olarak gördüğüm buydu. Heyhat! Ne

büyük bir hataymış! İntiharı hiçbir şey yapmaya güçleri kalmayıp, her şeyden aciz olanlar gerçekleştiriyorlar! Hâlbuki bir şey yapmaya çabalamadıkları gibi, o acizler Allah'a karşı isyan ediyorlar? Şu dünyadaki acılara katlanamazken kendilerini ebedi bir azabın içine atıyorlar. Ah Mukaddem! Bu fikirlerim beni intihardan vazgeçirdi. İntihar! Miskinlerin, zayıfların, sabırsızların, korkakların başvurdukları bir yoldur! Evet! İntihar, eziyete, cefaya, tahammül edemeyecek kadar miskinlerin, feleğin çarkına karşı göğüs gerip karşı duramayacak kadar korkakların, elem dolu bir hayata dayanamayacak kadar zayıfların, işkencele-re karşı sabredemeyecek kadar metanetsizlerin işidir. Hiçbir mert ve kahraman kişi bu acizliği göstermez ve intiharı bir çıkış yolu olarak düşünemez.

Benim gibi öksüz büyüyüp bunca çile çekmiş, vefasız ve yüreksiz bir kocadan gördüğü nice acılara sabretmiş, mertlik iddiasında bulunmuş olan bir kadına bu miskinlik ve korkaklık yakışır mı? diye düşündüm! Fani olan dünyada rahat etmek ve geçinmek için bu kadar uğraşmış ve bu kadar sabır ve tahammül göstermişken ebedi olan yerde kendimi harap etmek ve orada acılar içinde yanmak gibi bir deliliği bir türlü kabul edemeyeceğimi gördüm! Fakat ne yapmalı? O zaman eve gitsem, ya beni girerken görürlerse, gece yarısı nereye gittiğime dair sorulan sorulara ne cevap vermeli? Hem artık ben o evde oturmayacağım! Babamın yanına da gidemeyeceğim. Ah! Niçin mücevherlerimi ve paramı yanıma alıp da herkesin gözü önünde o evden çıkmadım?

Zaten kocam buna dünden razıydı. Onun için benden yalnız bir cevap bekliyordu. Kocamdan boşanmaya, çalışıp yemeye, insanlardan utandım da Allah'ın yasakladığı bir günahı işlemeye kalktım. Ondan utanmayacak mıydım? diyordum! İntihardan vazgeçmiştim. Fakat nereye gitmeli?

Ne yapmalı? Yanımda bir para yok! Arkamda en eski ve adi çarşafımdan başka bir şey yok! Bu düşünceler içindeyken içime bir titreme geldi. Kendimden geçmişim! Kendime geldiğimde ortalık ağarmıştı. Şüphesiz kocamın köşkünde bahçıvanlar, uşaklar kalkmış, artık benim için o eve görünmeden girebilmek ihtimali de kalmamıştı.

Bu halde kafamı iki ellerim içine alıp ne yapacağımı ve nereye gideceğimi düşünmeye vardım! Bir günlük yiyeceğim, bir geceyi geçirmek için yerim yoktu. Hiçbir çare bulamadığımı görünce ümitsizlikten gelen bir halsizlikle ellerimi yanıma bırakıvermişim! Sağ elimin kayanın üzerine düşmesiyle "tak" diye bir ses geldi. Bu ses, el gibi yumuşak bir şeyin çarpmasıyla çıkmazdı.

Bir kayaya ve bir de elime baktığımda her gün taşımakta olduğum yüzüğü gördüm. Bu yüzüğü annem hayattayken her gün parmağında taşıdığı için ben de taşırdım. İşte o zaman yüzüğün taşından ziyade karşımda bir ümit ışığı parladı! Artık birkaç gün, hatta belki de bir iki ay kadar idare edecek bir servete sahip olduğumu gördüm. Yerimden kalkıp yürüdüm. Üsküdar yolunu tuttum.

Mukaddem:

— Kayanın dibinde sizin bir bileziğinizle bir de mendilinizi bulmuşlar.

Fazıla:

— Mendil her zaman düşürülen bir şey olduğu için düşürmüş olmalıyım! Demek ki bilezik de elimi taşa çarptığında kolumdan düşmüş!

Sözün burasına gelince Fazıla mendilini çıkarıp yüzünden akmakta olan terleri sildi. Doktor da bunları dinlemenin, Mukaddem'e verdiği ıstırap ve heyecanı görmekte olduğundan, biraz dinlenmelerini teklif etti. Mukaddem'in içmesine razı olmadığı halde bıraktıramadığı sigaranı yakıp eline tutuşturdu. Kendi de bir sigara yaktı. Sigaralar bitip

atıldıktan sonra Fazıla yine söze başlayıp dedi ki:

— Elimde o gün bir kuyumcuya götürüldüğü gibi yüz lira alınacak bir yüzük bulunduğu halde Üsküdar'dan İstanbul'a geçmek için bir iki kuruş kayık parası yoktu! Bir kenarda gördüğüm kayıkçıya:

— Kayıkçı! Acele bir işim var! Fakat evde kesemi unutmuşum, tekrar eve dönersem çok geç kalacağım. Ücretini sonra ödemek üzere ne kadar istersen beni İstanbul'a geçirir misin? dedim.

Kayıkçı gözlerini parmağındaki yüzüğe dikip benim ücretsiz geçmek için oyun edecek biri olmadığını düşünerek:

— Peki! Fakat vakit çok erken, daha kayığımı indirmemişim. Biraz dur da indireyim, dedi. Ben:

— Gece kardeşin hasta diye haber geldi. Güç ile sabahı edebildim. Onun için erken geçiyorum, diye bir yalan uydurdum.

Adamcağız kayığını indirip beni İstanbul'a geçirdi. Ertesi gün parasını göndermek için kayıkçının ismini sorup öğrendim.

İstanbul'a çıktığımda تنها ve ücra semtlere doğru yürümeye başladım. Evleri harap bir mahalleye vardım. Orada oturanların fakir aileler olduğu anlaşıyordu. Kadıköy'den Üsküdar'a yayan yürüdüğüm gibi kayığın beni çıkarmış olduğu Bahçekapı'dan oralara kadar da iki buçuk saat yürüdüğümünden, takatim kalmamıştı. Dizlerim titriyor ve şişmiş olan ayaklarım sızlıyordu.

Sokaktan geçmekte olan ihtiyar bir kadın, bana bakıp ne aramakta olduğumu sordu.

Kiralık bir oda aradığımı söyledim. Kendi komşusunda bulunduğunu söyleyip beni aldı, götürdü. Kiraya verilecek oda, küçücük bir yerdi. Ancak benim uzun uzadıya başka-

sını aramaya ne vaktim müsaitti, ne de halim! Odayı beğenip kabul ettiğimi söyledim. Ev sahipleri bir karı koca ile bir de gelinlik kızlarından ibaretiler. Ev sahibesi eşyamın çok olup olmadığını sordu. Ben de az bir şey olduğunu ve sonra getireceğimi söyledim.

Geceyi uykusuz geçirdiğim ve o kadar yol yürüdüğüm için çok acıkmıştım. Fakat yüzük satılmadıkça bir dilim ekmek bulmanın mümkün olmadığını biliyordum. Bunun için hemen çarşıya gitmek gerekiyorsa da bulunduğum semtte araba bulunmaz. Araba bulmak için bir saatlik yol yürümek lazımdı. Hâlbuki oturmuş bulunduğum yerden kımıldamaya halim kalmamıştı. Hemen bir yatak bulup içine serilmek istiyordum. Fakat ekmek gibi onu da edinmek, yüzüğün satılmasına bakıyordu. Yorgunluktan kemiklerim kırılmış gibi bir haldeydim. Gecedan beri geçirdiğim hem fiziksel hem de manevi yorgunluklardan dolayı bitap düşmüştüm. Aç olduğum halde ekmek aramaya mecalim yoktu!

Öğle ezanı vakti olduğundan ev sahibesinin kızının aşağıdan yukarıya götürmekte olduğu biraz zeytin ile yarım dilim ekmeği odamın açık bulunan kapısından gördüm. Eğer isteyebilmiş olaydım, o ekmeğin bir dilimini yesem de kalan kısmı yine onları idare edebilecek kadardı. Açlık beni daha yorgun düşürmekteydi. Ekmek de karşımda olduğu halde onun bir dilimini isteyemedim! O güne kadar gönül yaralarına tahammül edip, ağrılarından, sızılarından şikâyet etmekle kimseyi rahatsız etmek istemediğim gibi, o gün de elimi bağıma basıp yere uzandım yattım!

Dinlenmeye ihtiyacım olduğundan, yattığım yerin kuru tahta olduğunu hissedemeyecek bir halde bulunuyordum. Eğer açlıktan muzdarip bulunmasam pekâlâ uyuyacaktım. Bir müddet bu şekilde yattıktan sonra öyle durmakla bir şey olamayacağını gördüm. Ev sahibesini çağırdım ve satı-

lacak bir şeyim olduğundan, benimle beraber çarşıya kadar gelmesini rica ettim. Kadın bir kere yüzüme baktı. Benden şüphelendiğini ve belki bir yerden aşırıldığım bir şeyi satmak istediğimi sandığını anladım. Yüzüğün taşını avucumun içine çevirmiş olduğumdan meydanda yalnız halkası görünüyordu. Kadını inandırmak gerektiğini anladım ve dedim ki:

— Emin olunuz ki satacağım şey kendimindir. Hem size ne? Bu bana ait! Ben yalnız refakat etmenizi istiyorum ki bunun kirasını da size veririm.

Bu söz ev sahibesini düşündürmeye başladı. Evlerinden, üstlerinden, başlarından çok fakir oldukları anlaşılyordu.

— O kadar yola gittikten sonra bari ne kadar vereceksin? Bana bir altın verebilir misin? dedi.

— İki tane veririm, dedim.

Kadın şaşalayıp kekeleyerek:

— Sahi mi söylüyorsun? dedi.

— Ne için seni aldatayım?

— O halde satacağımız nedir?

— Bir yüzük.

— O! Öyle ise düşünmeksizin giderim kızım. Çünkü beni kuyumcu çarşısında kimse tanımaz! Şimdiye kadar oradan alışveriş etmek nasip olmadı. Sonra bizi arasalar da bilmezler ki bulsunlar!

— Emin ol kimse aramaz. Çünkü mal kendimindir. Fakat sen bana örtünecek bir çarşaf bulabilir misin? Pek adi olmasın!

Kendiminki ile çıkmak istemiyorum.

— Kızım asker dikişi parasıyla kendisine bir çarşaf almıştı. Fakat kendisi bir kere bile giymeye kıyamadığı için

kimseye de giydirtmez sanırım. İstersen sana satalım.

— Kaç kuruşa aldınsa ben iki katını veririm.

Ev sahibesiyle aramızda geçen bu konuşma üzerine yüzüğü ona gösterdim. Bunun taşını halkasından çıkarması için kocasını çağırmasını söyledim. Ben bu ev halkına parayla her şeyi yaptırabileceğimi biliyordum. Çünkü altın sözü onları sarhoş etmişti.

Ev sahibi paslanmış bir kıskaçla yüzüğün taşını çıkarttı. Yüzüğün tanınmaması için halkasıyla satmaya cesaret edememiştim. Ev sahibinin bize bir araba getirmesini söyledim.

Kadın araba sözünü işitince, o güne kadar kızı arabaya binmemiş olduğundan onu birlikte almamız için rica etti. Ben de kabul ettim. Ev sahibi hızla dışarı çıktığından bir saat sonra arabacının yanına binmiş olduğu halde arabayı getirdi. O gün, o zamana kadar içinde bulunmadığım bir fukaralık âleminde bulunduğum gibi hüznün ve kederin de son derecesindeydim. Ev sahibesinin kızının o gün, ömründe ilk defa olarak arabaya bindiği için, en bahtiyar günü olup, zevkinden ağzı kulaklarına varıyordu.

Çarşıya vardığımızda kuyumcu çarşısına gittik. Yüzümde peçe olduğundan beni kimsenin tanıma ihtimali yoktu. Kuyumcunun birine girip yüzüğü gösterdik. Elli lira verdi. Yüzüğün en az iki yüz lira olduğunu işittim. Bir şey acele satıldığı zaman yarı parasını edeceği halde, böyle o anda satmak istenildiği zaman yarısının yarısını edeceği malum olduğu için ben hemen razı oldum. Kuyumcu paraları vereceği sırada bizden bir kefil istemesin mi? Ben bunu hiç düşünmemiştim. Kuyumcuya,

— Kefil bulabilirim, fakat çok acele işim var! Vaktim olsa ben taşımı sana elli liraya verir miyim? Senin dükkânın daha yakın olduğu için sana gösterdim. Ver taşımı beklemeye vaktim yok! Bizim bildik kuyumcuya götüreyim,

dedim.

Kuyumcu:

— İşte o bildiğiniz kuyumcuyu bana kefil gösteriniz.

— Ben oraya kadar gidecek olduktan sonra niye ona satmayayım? Kendisine vermeyip de ondan kefalet istemeye utanırım, dediğimde kuyumcu taşı elinden kaçırmakta ve böyle büyük bir karı kaybetmekte olduğunu görünce, hemen paraları sayıp taşı aldı. İlk işim simitçi tablasının başına gitmek oldu. Bir dilim peynir de alıp simide katık ederek yedim. Boş midemi sert simit daha beter kazıdı. Fakat herhalde biraz açlığı giderdiğinden, daha hızlı yürümeye başladım. Oradan yorgancı çarşısına gidip birtakım yatak aldık. Çamaşır ve entarilik için de patiska ve basma aldık. Ve biraz da yiyecek aldıktan sonra evimize döndük. Paranın on lirasını harcamıştım. Çünkü çıplaktım. Artık İstanbul'da durmanın anlamsız olacağını bildiğimden, niyetim taşraya gitmek üzere bulunan bir ailenin yanına hizmetçi olarak girip onlarla beraber gitmek olduğundan, odaya ait eşya almadım. İstedğim gibi yer buluncaya kadar ev sahiplerinin tabağını çanağını kullanıp onlara kira olarak biraz daha fazla para vermek niyetindeydim. Ev sahibinin kızının çarşafının parasını verdim. Vaat ettiğim iki altını ev sahibine kocasının yanında verdikten sonra iki daha çıkarıp uzattım.

— Bu ne? dediler.

— Bu da konuşmamanız için! Evinizde benim bulunduğumu ve çarşıya gittiğimizi, velhasıl benimle ilgili hiçbir şeyi kimseye söylemeyeceksiniz. Evinizde bir kiracı kadın bulunduğundan başka kimse bir şey bilinmesin! dedim.

Ev sahipleri memnuniyetle razı geldiler. Dört altını bölüştüler. Kızlarının da ağzını tutmak için ona da bir altın verdim. Genç kız sevincinden çıldıracak gibi bir oldu. Fakat ellerindekine kanaat eyleyemediklerini, gözlerini elimdeki

keseden ayırmadıklarından anlıyordum. Ev sahibine bir de meci diye verip beni Üsküdar'dan İstanbul'a geçirmiş olan kayıkçının ücretini vermek üzere gönderdim. İkrâm olmak üzere bana yukarı ki odalarını verip kendileri aşağıya indiler. İstediğim halde yiyeceğimi de pişireceklerini söylediler. Aldığımız erzaktan bir kap şey pişirmelerini ve yarısını kendileri için ayırıp kalanını kızlarıyla benim için ayrı bir tabağa koymalarını tembih ettim. Her zaman bulamadıkları sıcak yemek yiyeceklerinden dolayı teşekkür ederek odadan çıktılar.

Çok aç olduğumdan simit beni doyurmamıştı. Yemek pişinceye kadar bekleyemeyeceğimi görüp biraz ekmekle zeytin almak üzere kızcağızı bakkala gönderdim. Getirdiğinde kendisiyle beraber yedik. Şimdiye kadar yediğim yemeklerin en tatlısı, bana o zeytinle ekmek geldi. Almış olduğum yatağı serip içine yattım. Para kesesini yastığımın altına koydum. Uyumuşum! Akşam oldukça, pişirilen yemeği, ev sahibinin kızı getirdiğinde beni uykudan uyandırdı. Uyandımsa da kendimi toplayamıyordum. Vücudumda bir kırıklık, başımda bir ağırlık vardı. Gayretle kalkıp biraz yiyecek yemeye çalıştımsa da boğazımdan bir şey gitmedi. Yüreğimi kabarmış gibi hissediyordum. Zorla birkaç lokma şey yedikten sonra tekrar yattım. Uyumak üzere gözlerimi kapadım!

Gözlerimi açtığım zaman karşımdaki bir ilaç şişesiyle bir fincan gözüme ilişti. Ne olduğunu anlamak için elimi uzatmak istediğimde, hiçbir şekilde kınıldanmaya gücüm olmadığını ve başımın yastıktan kalkmadığını görüyordum. Uzatmaya çalıştığım elim, gözüme ilişince, korkumdan haykırmak istedim. Fakat sesim pek ince, pek yavaş çıkabildi. Aman yarabbi! Elim ne haldeydi! Kupkuru kemik kalmış. Damarları meydana çıkmış! Zorlukla kolumu sıyı- rıp baktım. İnce bir değnek gibi olmuştu. Of! Bu ne hal? Ben

ne oldum? Akşam pek halsiz, mecalsiz olarak yatmış olduğumu hatırlıyorum ama ertesi güne kadar, nasıl oldu da ben bu hale geldim? diye düşünüyordum. Ne olduğunu, ne geçtiğini sormak için etrafıma göz gezdirip bir kimse aradım, yanımda kimse yok! Seslenmeye de takatim yok! Biraz sonra ayaklarının ucuna basarak, yavaş yavaş yürüyerek, ev sahibesinin kızının girdiğini gördüm. Kız yanıma gelip elini alnıma koydu. Ben kendisine zayıf bir sesle:

— Ben ne olmuşum? diye sordum.

— Hasta oldunuz!

— Evet, dün akşam pek fena halde gözlerimi kapadığımı biliyorum ama! Nasıl dün akşam? Siz on bir gündür yatıyorsunuz!

Kızın bu sözü üzerine şaşladım. Fakat o kadarcık konuşma bile beni yorduğundan biraz dinlendikten sonra dedim ki:

— Ben buraya geleli on bir gün mü oluyor?

— Evet! O gece gözlerinizi kapayıp yattıktan sonra bir daha kalkmadınız. Söylediğimiz sözleri işitmediğinizi anladığımızda babam bir doktor getirdi. Gelen doktor hummadan yattığınızı ve dalgın bulunduğunuzu söyledi. Biz sizin ağzınıza sütle et suyu akıttık! İşte daha şimdi kendinize geliniz!

Kızcağızın söylediği sözler bana hayret veriyordu. Böyle fakir adamların, bana doktor getirmek, et suyu ve süt içirmek gibi şeylerini pek garip buluyordum. Bu hali benim sonradan vermem üzere ev sahibinin veresiye alışveriş etmesine verdim. İş on gün daha öylece geçtikten sonra, artık ben yatağımın içinde oturabilecek bir hale geldiğimde, bunların hesabını görmek ve kendilerine de karını vermek üzere kesemi çıkarmak için elimi yastığın altına soktuğumda ne göreyim? Bir şey yok! Kesenin yerinde yeller esiyor! Ben ölümü aramakta olduğum halde böyle büyük bir has-

talıktan bugünü de görmek için mi kurtuldum? diyerek bana bir hüznün geldi. Ağlamaya başladım. Zafiyetten gözlerimden pek az yaş geliyordu. Yahut iyice ağlayamıyordum.

Ev sahibinin kızı içeriye girdiğinde, annesini çağırmasını söyledim. Kadın geldi. Başımın altındaki keseyi sordum. Hastalığım için harcadıklarını söyledi. Onların bana getirdikleri doktorun vizitesi bir meci diyeden fazla olamayacağı ve muhtemelen iki defadan fazla getirmediklerinden emin olduğum halde otuz beş liranın hepsi de benim hastalığıma gitmiş! On yedi on sekiz gün boyunca otuz dört liralık ilaçla, et suyu ve süt içmişim! diye düşünüyordum. İmkânsız olduğunu bilsem de ben bu ev halkından, bundan başka ne bekleyebilirdim? Beni sorup sorgulamadan, kim olduğumu öğrenmeksizin, o eve para için kabul ettikleri halde para için bu kadarcık bir yalan söylemeleri kusur olunabilir mi? Bu yüzden onlardan şikâyet etmek için kendimde bir hak görmedim. Fakat o hasta halimle, parasız kalmış olduğumu da görünce bir "ah" salıverip onlara dedim ki:

— Ah! Ne için bana doktor getirdiniz? Ne için bana baktınız? Keşke bin öleydim de siz o paraları alaydınız! Zaten öldükten sonra bana paranın bir lüzumu kalmazdı. Fakat şimdi yaşıyorum. Paraya ihtiyacım var!

Benim bu sözlerim üzerine ev sahibesi:

— A! Kızım ne zararı var? Senin canın sağ olsun da, bir şey daha getirirsin satarız, dedi.

Ben tebessüm ederek:

— Ben yaşamak istemiyordum! Ve başka satılacak bir şeyim yok! dedimse de kadının buna inanmadığını tavrından anladım.

Hastalandığım günden bir ay sonra evin içinde gezinmeye başladım. O zaman ev sahipleri, benim kesemdeki paralarımı hastalığımın ilk günlerinde, yani on yedi on

sekiz gün zarfında bitirmiş olduklarından, şimdiye kadar birçok borç yaptıklarını söylediler. Bunların ödenmesi için para istediler. Hastalığımda kendimi bilmediğim için harcadıkları paranın hesabını veremeyeceksem de kendime geleli yediğim yiyeceğin hesabını görmek mümkündü. Lakin onların nasıl gücendirebilirdim ki daha onların evine sığınmaya ihtiyacım var! Onlar bir lokma ekmek ve yiyecek vermezlerse aç kalacaktım! Henüz bir yere gitmeye, iş işleme gücüm yok. Güç halde yürüyebiliyordum. Kendilerine param olmadığını anlatmak istedim. Yalvardım, yakardım. Bir türlü söz anlatamadım. Güzellikle vermediğim halde beni mahkemeye götüreceklerini söylemesinler mi? Aman yarabbi! Ben kendimi gizlemek istediğim halde nasıl mahkemeye giderim? diyerek beni bir telaş aldı. Ev sahipleri bana karşı olan tavırlarını değiştirdiler. Kadın dedi ki:

— Yüzüğün parası bittiği vakit nereden para bulacaktın?

— O para bitmeden ben hizmetçiliğe girmek niyetindeydim, dedim.

Fakat bu sözlerim bir işe yaramadı. Mümkün değil fikirlerinden vazgeçmiyorlardı.

Nihayet:

— Param olmadığı gibi satacak bir şeyim de yok. Kendimi mi satayım? dedim.

Bu sözüm, üzerine karşımdakilerin suratları değişti. Kimsem olup olmadığını sordular. Beni arayıp soracak kimsem olmadığını söyledim! Zaten hizmetçilikle bir yere gidecek olduktan sonra bunların da şerrinden kurtulmak üzere, cariye sıfatıyla satılıp, benden istedikleri parayı onlara vermeyi düşündüm. Eğer mümkün olursa beni taşraya cariye olarak satmalarını teklif ettim. Bunlar birçok düşündükten sonra ev sahibi esirci tellallığında bulunmuş olduğundan ve bir esirci olarak birkaç kere Mısır'a gidip gelmiş

olduğu için, ben rıza gösterdiğim halde ve hakikaten bir arayacak kimsem olmadığı surette, bunu yapabileceklerini bildirdiler. Fakat satılmam için daha kendimi toplamam lazımdı.

Ev sahibinin kızından bir ayna isteyip yüzüme baktım. Kocamın evinden çıkalı aynaya bakmamıştım. Ne göreyim? Gözlerim çukura kaçmış! Benzim uçmuş! Kimsenin cesaret edip de para vereceği bir halde değilim!

Sattıkları vakit epeyce para alacakları düşüncesiyle beni külbastı ve muhallebi gibi yemeklere bir güzel beslemeye başladılar. On beş gün sonra epeyce kendimi toparlamıştım.

Velhasıl ev sahibi yanıma diğer bir adam daha alarak beni Mısır'a götürüp sattı. Bir süre birkaç kapı dolaştım. Çünkü beni hizmet halayıklığı için güzel bulup istemiyorlar, ben de odalık olmak üzere satılmaya razı olmuyordum! En sonunda beni bir karcı alıp buraya getirdi. Muhterem Efendi'nin konağına aldılar. Yerim pekiyidir. Hanımım hizmetimi takdir ediyor, kıymetimi biliyor.

İki tane elmas gibi kızlarını bana emanet ettiler. Her şeylerine ben bakıyorum. Ben düzenliyorum, onlar işliyor. Baktığım iki kızın, kendileri gibi ahlakları da güzel. Büyüğü Fıstıklıkta karşılaştığımız gün benim yanımdaydı.

Fazıla bu sözle, Enise'nin, Enise'nin onu sevdiği halde, Mukaddem'in hiç olmazsa onu beğenip beğenmediğini anlamak istiyordu. Sözün burasına geldiğinde, Mukaddem'i bir cevaba mecbur etmek için durdu. Fakat Mukaddem'in ona dair bir şey söylemediğini görünce dedi ki:

— Onlar sık sık Fıstıklık'a gider. Belki görmüşsünüzdür.

Mukaddem:

— Bilmiyorum, dikkat etmemişim.

— Beni gördüğünüz gün de benimle beraberdi.

— Ben senden başka kimseyi görmüyordum!

— Göze çarpacak derecede güzel bir kızdır.

— Fazıla! Güneş olduğu zaman ayın nuru görünür mü?

Mukaddem'in bu sözü üzerine iki tarafa da sessizliğe büründü. Bir müddet sonra Mukaddem söze başlayıp dedi ki:

— Fazıla, artık seni bir daha göremeyecek miyim? Senden bir haber alamayacak mıyım?

— Baksana Mukaddem! Eğer aramızdaki ilişki sadece bir süre nişanlı kalmamız olsaydı, bizim bir daha birbirimizi düşünmek ve arayıp sormamız hiç uygun olmazdı. Fakat kendimi bildiğimden beri annemin yanında senin anneni gördüm. Ona "Kardeşim ve yegâne dostum" dediğini işittim. Annem genç yaşında hastalanıp da bir daha kalkmak nasip olmayan yatağa düştüğü zaman ben anneni onun başı ucunda buldum. Bir kusur edilmesin diyerek tam saatinde eliyle ilacını veren o iyi yürekli kadındı. Babam da onun bu derece insaniyet ve vefakârlığına minnettar olarak ona dua ediyordu... Zavallı anneciğim, ecelden kendim kurtaramayacağını anladığı zaman evlatlarını ona emanet etmişti. Ah iyi hatırlıyorum! Pek küçük değildim. O zaman nineciğim annene söylemek istediği bir şeyi, birçok kekeleyip nihayet sesi titreyerek, gözlerinden yaşlar akarak söyleyebildi. Ben köşede oturuyordum, işittim. Annem, kendi vefatından sonra kocasının yeniden evleneceğini bilerek evlatlarını himaye ve gelecek olan üvey annenin şerrinden muhafaza için, senin annene emanet ediyordu. Bir zavallının, ölüme mahkûm olduğunu anladığı bir zamanda evlatları için, kocasının evliliğini düşünmek ne kadar feci bir haldir. Zavallı nineciğim! Kıyamadığı hayatını, hayatına değişmediği evlatlarını, muhabbetine doyamadığı kocasını terk etmeği düşünmekteyken, o sevgili kocasının evlenece-

ğini düşünmekle ortaya çıkan ıstırabı, hastalık acısından daha kötü olmalıydı. Son bakışı önce bize sonra senin anneydi ki bu bakış, son işi evlatlarını ona teslim ve emanet olduğunu benim gibi sekiz yaşındaki bir çocuğa anlatacak kadar açıktı. Annem vefat edince babam, üzüntüsünden intihar etmek üzereydi. Onun aklını başına getiren senin annendi. O halde annen bizi yetimlikten kurtardı demektir! Münevver Hanım, öksüzlüğümüzde bize annelik etti, bizi korudu. Üvey annemizle uğraştı, pençeleşti. Rahatı Münevver Hanım'ın evine gittiğimiz vakit görürdük! Onun yanında bulunduğumuz zaman gülerdik! Sevgi dolu bakışları onun gözlerinde bulunduğumuz için gözünün içine bakar-dık. Dostane bir muhabbeti sende bulduğum için seninle konuşmaktan mutlu olurdum. Kendi evimizde Calibe'nin çocukları görüp ağlamasın diye çıkarıp oynamak yasak olan oyuncakları senin yanında bulduğum ve serbest serbest oynadığım için senden ayrılmak istemezdim. Biz rahatı ve huzuru sizin evinizde, saadet ve bahtıyarlığı sizin yanınızda bulurduk. Evimiz içindeki acılar için ancak senin annenden yardım isteyebilirdik, işte Mukaddem, sen bu kadının evladısın! Bizim kurtarıcımızın oğlusun! Bunca senelik şu münasebet ve bu kadar hukuk unutulur şeylerden değildir. Şimdi o kadının oğlu hasta bulunuyor da ben ondan haber almak istemeyeyim, bu kabil mi?

— Teşekkür ederim Fazıla.

O arada, o zamana kadar sessiz olan doktor:

— Of! Of! Of! diye üç tane sürekli "Of!" salıverip: Aman! Şimdi çatlayacağım! Fena oluyorum bana bir doktor bulunuz! Deyince, Mukaddem,

— Ne oluyorsun? diye sordu.

— Deminden beri sen söylüyorsun, o söylüyor, hiç bu adam da ne hale giriyor diye düşünmüyorsunuz.

Mukaddem:

— Ya doktor! Bizim canımız yok mu? Biz nice seneler bu acıları çekmiş ve tahammül etmişiz!

— Nice seneler tahammül etmişsiniz ama siz de onlara işte yıllar boyunca yaşamışsınız. Bana olduğu gibi, birçok senelerini vukuatı birdenbire içinize dolmamış ya! Yüreğim çatlayacak. Bu tahammül olunur hal değil!

Bunun üzerine ağlamakta olan Mukaddem'le Fazıla, gözlerinden yaşlar akmakta olduğu halde gülmeye başladılar. Ağlamakla gülmenin birbirine karışımı garip bir manzara teşkil etti.

Biraz sessizlikten sonra, Fazıla dedi ki:

— Ömrümüzde geçirdiğimiz zamanların en güzeli nişanlı kaldığımız zamandı değil mi Mukaddem?

— Evet, Çünkü o zamanlar birbirimizi görür ve birbirimizle konuşurduk. Sen tesettür ettikten sonra felaketimize kadar en mutlu zamanımızdı. Çünkü her an evleneceğimiz ümidiyle yaşıyorduk.

Fazıla:

— Çocukken bizim evde bize hiç çocukluğa müsaade edilmediği ve yerimizden kımıldamak kabahat görüldüğü için sizin konağa geldiğim zaman kendimi bir hürriyet içinde görerek istediğim gibi koşmaya ve serbest serbest konuşmaya can atardım. O halde evde çektiğim acıları unutturdum. Kendimi bir saadet içinde bulurdum. Evimizde ben hiçbir istediğime ulaşamıyordum. Sizde, ben neyi beğenirsem, sen bana veriyordun. Ev götürmemi rica ettiğinde onu üvey kardeşlerimin elimden alacaklarını bildiğim için onu sana emanet bırakarak tekrar geldiğimde oynuyordum. Bahçivandan işiteceğin lafları düşünmeden en güzel çiçekleri benim için buluyordun. Annenden korkmayı unutarak, süslü odaların düzenini benimle oynamak için alt üst ediyordun. Ah! Aramızdaki aşk ne güzel ve ne saftı. Ah! O zaman ne kadar bahtiyardık değil mi Mukaddem?

— Ah! Çok! Pek çok bahtiyardık.

Fazıla, Mukaddem'in gözlerine gözlerini dikip:

— Eğer istersen, biz bu bahtiyarlığı tazeleyebiliriz, dedi.

Mukaddem bakışlarını yere dikip düşünmeye başladı. Fazıla tekrar söze girişip:

— Aramızdaki aşkı unutalım! Sevgimiz bir arkadaş sevgisi gibi olsun, dedi.

Mukaddem yine cevap vermiyor, düşünüyordu. Bir müddet düşündükten sonra Mukaddem dedi ki:

— Ne için böyle bir bağ ile kendimizi bağlayalım Fazıla! Belki bir gün sen hür kalırsın!

— Nasıl olabilir?

— Hiç ümit yok mu?

— Varsa da benim için yok demektir. Çünkü bundan sonra ben kendimi meydana çıkaracak değilim. Ben ne için intihar edemediğimi sana anlattım. Sen de bana böylece inandın. Çünkü sen benim can yoldaşımsın. Fakat herkes benim bu sözlerime inanır mı? Benim korkaklıktan karar vermiş olduğum intihara cesaret edemediğime inanmazlar mı? Vicdansızların biri de benim kocam olduğu için onlara en çok inanan olur Ben seninle evlenecek olursam, herkesin, "Bunun hile ile kocasının evinden kaçmaktan maksadı, Mukaddem Bey'e varmak içinmiş" diyeceklerinde şüphe yoktur. Hatta bundan seni bile sorumlu tutarlar. İkimizi de insan içine çıkamayacak duruma düşeriz. Belki de bu hileyi yaptı diyerek kocam beni boşamaz ve bize daha çok acı çektirir. Ben o cefalardan kurtulmak için ölüme razı olmuş, intihara karar vermiştim.

— Fazıla, söylemek istediğim sözü söylemeden önce sana bir şey soracağım. Hala kocanı seviyor musun?

— Ondan nefret ediyorum.

— O halde ya kocan vefat edecek olursa?

— Kendi bahtiyarlığımız için bir diğerinin ölümünü beklemek ne müthiş haldir Mukaddem! Hâlbuki henüz pek gençtir. Daha yaşayacak çok seneleri var.

— Hakkın var! Remzi genç! Sağlam! Bense hastalıklı, verem olduğum halde kendimi unutup onun ölümünü düşünüyorum! Ne gaflet! Ancak birbirimizi tanımıyor muyuz? Sevgimizin derecesini bilmiyor muyuz? Fazıla ben yirmi dokuz yaşına geldim, sen yirmi dört. Artık genç değiliz. Fakat benim aşkım hala yaşlanmadı. Onun masumiyetini hiçbir şey engelleyemedi. Sana olan aşkım her zaman masum ve temizdir. Aşkın benim yüzümü kızartmaz. Ben onunla iftihar ederim. Zannederim ki şimdiye kadarki hal ve hareketim bunu size de bunu kanıtlamıştır.

— Şüphe yok Mukaddem, sen melek kadar iyi bir insansın.

Mukaddem'le Fazıla biraz sessiz kaldıktan sonra Mukaddem üzgün bir tavırla dedi ki:

— Evliliğimize bir ay kalmışken işin birdenbire bozulmasını ve nişanın geri verilmesi için sebep tutulan şeyleri ben bir türlü anlayamamıştım. Bunu elbet sen bilirsin. Bana iftirayı niçin attılar ve bunu yapmaktan kimin ne kazancı vardı? Ben Reftar denilen cariyeyi tanımıyorum. Adada olduğum gece bir cariyeye içeri girip bir şey lazım olup olmadığı sordu. Ben de "Hayır" dedim, çıktı. Yüzüne bile bakmadım. O sözler neden çıktı? Bu iftirayı kim attı?

— Calibe ile Süha.

— Ben onlara bir fenalık etmedim. Süha Bey o gece, benim sarhoş olduğumu da söylemiş. Hâlbuki değil yalnız o gece, benim hiçbir zaman içki içmediğimi Süha Bey pekâlâ bilirdi.

— O da hakikaten hizmet etmek için iftira etmeyecekti

ya! İşte öyle yalan uydurmuş.

— Süha benden ne istiyor?

— Mademki merak ediyorsun, sana söyleyeyim. Seninle nişanımız bozulduktan sonra, Süha beni istedi! Artık neden sana iftira ettiğini anla!

— Ya! Vay alçak! Vay! Calibe ne istiyordu?

— O da anneni sevmezdi.

— Onun annemi sevmemesinin, bizim evliliğimizle ne alakası olabilir? Sevmiyorsa annemle görüşmeyeydi. Bizden ne istedi? Hem o cariyeye bu işin içine neden girdi? Üç kişi nasıl olup da bu meselede ittifak ettiler?

— Reftar zaten kendi suçunu yükletecek birini arıyordu. Çünkü sevgilisi Nabi'yi ele vermek istemiyordu.

— Ha! Demek Nabi'nin kabahatini bana yükletmek için!

— Evet!

— Peki, Reftar bu nedenle bu işe girişmiş diyelim. Lakin nasıl olup da Süha ile Calibe birleştiler? Çünkü Süha'nın, beğendiği bir kızı almak için onu nişanlısından ayırmak üzere başvuracağı hileye ortaklık etmek için Calibe'yi davet etmesi hiç yakışık almaz şey! Elbet Calibe'nin de bunda bir fikri olmalıydı. Sen ev içindeydin; elbet anlamışsındır.

— Söylediğinden başka bir şey anlamadım.

— Benden gizliyorsun.

— Süha'nın beni istediğini bile söyledim. Başka bildiğim olsa söylemez miyim? Ben de o zaman bu oyunlara bir akıl erdiremedim! Bir şeyler yaptılar ama nasıl yaptılar, anlayamadım.

Fazıla, Calibe ile Süha'nın ilişkisini Mukaddem'e söylemedi. Ve kızcağız, babasının namusunu korumak için bunun gizli kalmasını arzu ediyordu. Artık akşam olunca

Fazıla ayağa kalktı. Mukaddem dedi ki:

— Bir daha senden nasıl haber alabileceğiz?

— Sokaktaki Arap çocuklarından birinin eline birkaç para verip size bir kâğıt gönderebilirim. Vereceğiniz cevabı da o bana getirir.

— Sizin oturduğunuz konağı söyle de bari ben de bileyim.

— Reis-i Beyrut'ta Beytü'lahim'de

— Senin odan ne tarafta ve hangisi?

— Bahçe yüzünde sağ köşedeki oda. Küçük hanımlarla beraber yatıyorum. Ne için sordun?

— Bundan sonra senin odanın kandili, benim hayat ışı-
ğım olacak. Ona bakarak zaman geçireceğim.

Fazıla ile Mukaddem, dostane bir tavırla selamlaşıp ayrıldılar. İleride, Mukaddem'in beklemekte olan arabacısına şüphelendirmemek için, Fazıla önden yürüyüp gitti. On beş dakika sonra Mukaddem'le doktor arabalarının olduğu yere gidip evlerine gittiler.

Fazıla çarşıya giderken bir Arap çocuğu vasıtasıyla Mukaddem'e bir pusula yazıp sağlığını sorar ve çarşıdan çıktığında kendisini beklemekte olan çocuktan cevabını alırdı. Mukaddem, sıhhatinin iyileşmekte olduğunu yazmaktaydı.

Kumsaldaki buluşmadan bir ay sonra Fazıla'nın Mukaddem'den aldığı bir pusulada, Doktor Fransızca yazı ile hastasının iyileşmekte olduğunu söylemiş, bunu, o hafta hastanın annesine de iletceğini bildirmişti.

Fazıla bu yüzden ne kadar mutlu oluyorsa, Enise için de o kadar kederleniyordu. Çünkü Enise yemeden içmeden kesilmiş, bütün gün düşünüp duruyordu. Gün be gün erimekte ve sağlığının bozulduğu doktor tarafından bildirilmekteydi. Bir gün doktor, eğer zafiyet böyle günden güne

devam ederse işin vereme gideceğini haber verdi ki Enise'nin baba ve annesini bu haber çok telaşa düşürdü. Fazıla Enise'nin halinden dolayı çok üzgündü. Mukaddem'in de kendisi için böyle dünyadan geçmiş olması ve o ana kadar bunun farkında olmadan yaşaması da onu epey kederlendiriyordu. Artık kendisiyle de evlenme imkânı kalmadığı için, Mukaddem'in bir an önce evlenip eşiyle teselli olmasını arzu ediyor, onun için de Enise'yi pek uygun buluyordu. Mukaddem'in kendisi için bütün bir ömür böyle yanıp tutuşmakla muzdarip olmasına razı olmuyor. Onun bu azaptan kurtulmasını istiyordu. Doktorun Enise hakkındaki sözü üzerine Fazıla, bu konuda bir teşebbüste bulunmakla her iki tarafın da iyiliğine hizmet etmek istiyordu. Fazıla, Enise'yi çok seviyor ve onun haline acıyordu.

Bir sabah balkonda Rüveyde, Fazıla'nın kucağına yatıp onun ellerini okşuyor; arada o elleri öpüp "Ah benim güzel dadıcığım!" diyor ve bu suretle, gelecek sütlü kahvesini bekliyordu.

Rüveyde bir ara dadısının uzun saçının örgüsünü alıp onu koluna dolamakla eğleniyordu. Dadı da sevgi dolu bir bakışla onun yüzüne bakıyordu. O sırada Rüveyde yüzüne düşen iki damla gözyaşından ürkmekle dadısının kucağından başını kaldırdı. Dadısının yüzüne baktığında, o damlaların birkaçı da onun yanaklarından aşağıya yuvarlanmakta olduğunu gördü. Ne için ağladığını sordu. Dadı yüzündeki yaşları sildikten sonra Rüveyde'yi kucaklayıp öpmeye ve sevip okşamaya başladı. Rüveyde de ona sarılıp öpüyordu. O halde ikisinin kafası bir yere geldi ve renkleri birbirinden fark edilmeyen sarı saçlar birbirine karıştı, dolaştı. Çocuk, dadısının ne için ağladığını anlamak istedi. Tekrar tekrar sordu. Dadı dedi ki:

— Hanımcığım! Tıpkı sana benzer bir kardeşim vardı

da, demin senin yüzüne bakarken onu hatırladım!

— Çok benzer miydi dadı?

— Ah! Tıpkı!

Ondan sonra Rüveyde, çocuklarda olan merak ile artık, kaşı nasıldı, gözü nasıldı, Kaş yaşındaydı, gibi sorular sormaya başladı.

Fazıla, o sırada süt tepsisi getirmekte olan bir cariyeye Enise'yi çağırmasını söyledi,

Enise gelip oraya oturduğunda, dadı süt fincanını eline verdi. Enise süte dudaklarını değdirip fincanı yeniden tepsiye bıraktı. Fazıla, her zamanki gibi biraz olsun içmesi için ısrar ettiyse de Enise, canı istemediğini söyleyerek reddetti. Fazıla:

— Süt içmeyeceksen ne için geldin? Deyince, Enise:

— Sen çağırdığın için geldim dadıcığım! dedi.

Fazıla, Enise'nin kendisine olan itaat ve sevgisinden mutlu oldu. Onun halinin ne olacağını düşündüğünde, doktorun haber verdiği hali aklına getirince yüreği sızladı. Enise'deki şu halin devamı hastalığa davet olacağı için çok kederliydi.

Bu konuda bir an önce bir şeyler yapmasının zamanının geldiğini düşündü. Mukaddem'e bir mektup yazıp, Enise'nin kendisini görmüş olduğunu, ne kadar sevdiğini olduğu gibi anlattı. Kendisi evlenmiş olduğu halde onun böyle bekâr durmasının, anlamsız bir fikir olduğunu ve kendisi hala birinin karısı olduğu için, artık birbirleriyle evlenmelerinin mümkün olamayacağı halde onun bekâr durmak konusundaki ısrarının, hayatın akıntılarına karşı kürek çekmek olduğunu, güzel bir şekilde yazdıktan sonra Enise'nin anlatmaya başlayıp, onun kendisine layık bir eş ve Münevver Hanım'a münasip bir gelin olduğunu bildiriyordu.

Bu mektubun cevabı birkaç gün içinde geldi. Mukaddem, Fazıla'nın düşüncesini kesinlikle reddediyor ve ona sitem ediyordu. Sağlığının bozuk olduğu böyle bir zamanda böyle münasebetsiz şeylerle kendisini rahatsız etmesini ondan beklemediğini ve eğer uzun uzadıya mektup yazmaya vakti varsa, kendisinin nasıl vakit geçirmekte, her gün ne yapmakta olduğunu yazıp göndermesini, keza kendisinden gelen bu mektupların bütün ilaçlardan daha etkili olduğunu yazmıştı.

Fazıla, Mukaddem'in sözünü dinlemişti. Sık sık ona neler yaptığını anlatan mektuplar yazıyordu. Bu mektuplarda Enise ile geçirdiği zamanlara da değiniyor ve Enise'nin acınası halini her fırsatta anlatıyordu. Mukaddem'den gelen cevaplarda ise yalnız Fazıla'nın kendisinden söz edilip, diğer konulara dair hiçbir şey yazılmıyordu.

Fazıla, Enise'nin günden güne erimekte ve sararıp solmakta olmasından pek üzgün olduğu gibi, Mukaddem'in de teselli bulması için hemen evlenmesinin gerekli olduğunu düşündüğünden, bu işi bir an önce halletmek istiyordu. Bu nedenle günlerden bir gün Mukaddem'i bir mektup yazıp onunla tekrar görüşmek istedi. Bunun üzerine tayin edilen bir günde Mukaddem, yanında doktor bulunduğu halde kumsala gitti. Fakat önceki gibi bir saat önce gitmeyip tam vaktinde gittiklerinden, beş dakika kadar sonra Fazıla geldi. Hal ve hatır sorulduktan sonra Fazıla, önce konuyu doktora izah edip bu konuyla ilgili onun düşüncesini sordu. Doktor Fazıla'nın hayatta olduğunu anladıktan sonra hastasının iyileşmeye başlamış olmasına rağmen sonu olmayan ümitsiz bir fikrin de hasta için bir üzüntü demek olduğunu, Mukaddem'in evleneceği takdirde hastalığından tamamıyla kurtulabileceğini, hele bir de çocukları olursa onlarla meşgul olup eğleneceğini, kendini eğlendirebilmek de onun hastalığı için en büyük ilaç olduğunu, ken-

dine hoş tuttuğu halde Mukaddem'in, hastalığından bütün bütün kurtulmak ihtimali bulunduğunu söyledi. Bunun üzerine Fazıla, Mukaddem'i ikna edebilmek için söz söyleyeceği anda Mukaddem onu susturarak kendisine o hususa dair söz söylememesini rica etti. Fakat Fazıla tekrar söze başlayıp:

— Mukaddem! Fıstıklıkta bizim birbirimizi bulmamıza sebep olan şeyin bu mesele olduğunu düşün de şu tesadüfün hürmetine olsun bırak ondan bahsedeyim. deyince, Mukaddem, Fazıla'nın sözlerini dinlemeye mecbur oldu. Fazıla, Enise hakkında Mukaddem'in merhametini göstermesi için bir sürü söz söyledikten sonra bir faydası olmadığını görünce dedi ki:

— Mukaddem! Sen de seviyorsun! Sevenin halini biliyor musun? Ne için bu kızcağıza merhamet etmiyorsun?

— Fazıla bunları sen mi söylüyorsun?

— Bana sitem etme! Ben seni sevmiyorum demek istiyorum! Fakat benim seni sevmem için bir sürü neden var. Nice senelerden beri olan arkadaşlığımız, bunca hukuk ve minnettarlığım seni bana sevdirmek için en önemli nedenlerimdir. Bununla beraber nişanımız bozulduktan sonra ben yaşadım! Kocamı sevdim! Senin gibi dünyadan geçmedim! Bu kızcağız ise senden ve senin aileden hiçbir iyilik görmediği ve size minnettar olmadığı halde seni seviyor! Senin için ölüm yolunu tutuyor! Evet! Sana gelecek bir fenalığa siper olmaktan ve sana bir iyilik uğrunda canımı feda etmekten çekinmem. Allah esirgesin, eğer sana bir hal olacak olursa, belki senin acından ben de ölürüm. Lakin senin aşkıdan öleceğimi söylemiyorum! Bu sözlerimi için sakın bana gücenme! Her şekilde minnet borçlu olduğum bir kadının evladına ve uğruma hayatını feda etmek derecesinde beni seven bir adama doğruyu söylemeyi ve kalbimi açmayı vazifeden bilirim. Hem bu söylediklerim, senin-

de bildiğin ve gördüğün şeylerdir Mukaddem! Demek ki bu kızcağız, seni, senin beni sevdiğin gibi seviyor! Bu kadar zalim olma Mukaddem! Sen ki seviyorsun. Senin çektiklerini bu zavallı çocuğun çekmekte olduğunu düşünüp ona merhamet et!

— Ben de sana doğru söylerim ki Fazıla, ne kadar merhamet etsem, acısam bu dediğin şey mümkün değil! Ben seninle evlenmedikten sonra kimse ile evlenmem! Eğer sen o kızcağıza acıyorsan, onun benim eşim olmasını arzu etmemelisin! Çünkü ben fikrimin, kararımın haricinde olarak evlenmiş olsam bile, benim eşim olacak kadın mutsuz olur! Ben senden gayrı bir kadın sevmeyeceğim, eşim olmak isteyen kadından nefret ederim. Çünkü ben onu, seninle benim aşkımın arasına girmek isteyen bir engel olmak üzere telakki eylerim. Remzi'den ne kadar nefret ettimse bana eş olacak kadından da o kadar nefret ederim. Fazıla susup düşünmeye başladı. Kocasından tarafından sevilmeyen bir kadının ne acılar çektiğini biliyordu. Ancak Enise'nin zavallı haline çok üzülüyor ve Mukaddem gibi iyi kalpli bir adamın ona acı çektiremeyeceğini, sevmediği halde ona kötü davranmayacağını düşünüyordu. Bu nedenle Mukaddem'in bu sözünü kendisine olan aşkı sonucunda ettiği yersiz bir laf olarak gördü. Mukaddem'in de ömrünü böyle tek başına geçirmesine içi sızlıyordu.

— Ya Mukaddem! Sen bunu reddediyorsun!

— Ne söylüyorsun?

— Enise ile evlendiğin zaman beni her gün göreceksin. Benimle daima konuşacaksın. Hem de böyle başımda çarşaf olarak görmek değil. Olduğum gibi göreceksin. Enise'nin dadısı benim. Senin hizmetini ben yapacağım. Senin temiz ve saf olan aşkına bundan iyi fırsat mı olur? Ah! Ben de sizden gördüğüm sevgiyi, sana edeceğim hizmetlerle ödeyebilirsem ne kadar mutlu olurum. Onun yüzünden hastalandı-

ğın kimsenin elinden içeceğin ilaç sana ne kadar iyi gelir. Reddettiğin şeyi düşün de ona göre bir cevap ver!

— Ah! Ah!

Mukaddem, Fazıla'yı her gün görmek ve sesini duymak onun yaşadığı yerde yaşamak isteğiyle mutlu olup bir şey söyleyemiyordu. Fazıla bir süre onu serbest bırakıp beklediği halde Mukaddem'in hala, cevap vermediğini görünce ne cevap vereceğini sordu. Mukaddem:

— Seninle aynı yerde yaşamak için her ne fedakârlık yapmam gerekirse onu yapmaya hazırdım. Fakat bu fedakârlığın benim ölümüm derecesinde büyük olmasını aklıma getirmemiştim! Ne yapacağımı bilir miyim? Bu söylediğin şeyi ben nasıl reddedebilirim? Ya da beklemeye nasıl razı olabilirim? Sen beni bu sözlerinle öyle bir hale soktun ki benim hiçbir şey yapmaya gücüm kalmadı! Sen ne istersen öyle yap! Benim istediğim daima seni görmek, seninle konuşmak. Buna bulduğun çare benim için ne kadar acıysa da sen ona ulaşmak için her acıya katlanacağımdan, belki buna da katlanabilirim! Ah! Bundan başka çare olsa ve o çare bütün sahip olduklarımı feda etmek gibi bir şey ile bulunsa bana bu arkadaşlık meselesinden çok kolay gelirdi!

— Fakat ne yapalım ki başka çare olmadığını önce olan konuşmamızda, uzun uzadıya olan konuşmamızda anladık. Sen şimdi bir an önce benim yaşadığım yerde yaşamak ve her gün beni görmek istiyorsan, bir şekilde Muhterem Efendi'nin kızı Enise Hanım'la evlenmek istediğini bildir. Senin gibi bir kişiye vereceklerinden benim şüphem yok!

— Benim hasta olmam bir engel olarak görülmez mi dersin?

— Hiç zannetmem! Çünkü Enise'nin seni sevdiği kadar bu aile parayı seviyor!

— Ah! Zenginliğim böyle başkasının keyfine hizmet

edeceğine keşke benim gönlüme hizmet etseydi! Ne yapayım serveti ki beni bir sevdiğime kavuşturamadı. Bunca acı çektim ve ah ettim ama hiçbir faydası olamadı.

— Bu işi başka türlü yapalım! Ben Enise Hanım'ın annesine kızının birini sevdiğin için bu hale geldiğini anlatır, sevdiği adamın bu halden haberi olmadığını söyler ve kim olduğunu bildiririm. Onlar sana talip olsunlar! Sonra niçin hastaymış filan diye laf işiteceğiz? Sen hastalığını söylersin. Bilerek kızlarını verirler. Bizim için daha iyi olur.

Bir süre de Mukaddem'in sağlığı hakkında söz edildikten sonra Fazıla ile Mukaddem ve doktor selamlaşıp ayrıldılar.

Enise'nin annesi kızının halinden çok endişe ediyordu. Fazıla, hastalığın sebebini anlatıp kendisi de bunu yeni öğrenmiş olduğunu ve Enise'nin, meseleyi annesine açmaması için öğüt verince hemen eşine haber verdi. Kızlarının sevdiği adam kendilerince bilinmese de kim olduğunu öğrenmek zor olmadığından, Muhterem Efendi İstanbul'daki tanıdıklarından birine yazdığı mektupla Mukaddem Bey'in nasıl bir insan olduğunu ve hastalığı için Beyrut'a gittiğini, çok zengin olduğunu haber aldı. Bu zenginlik sözü Muhterem Efendi'nin yanında, Mukaddem'in hastalığını ve hatta bu hastalığın birinci derecesini başlamış verem olduğunu örtmüştü.

Bu şekilde Muhterem Efendi bir bahane ile kendini Mukaddem Bey'e tanıttı. Görüşüp konuştular. Biraz sonra Mukaddem Bey'i çok beğenmiş olduğundan söz ederek, eğer kabul ederse, kızını vereceğini söyletti. Mukaddem mazeret olmak üzere hastalığını söyledi, böyle kabul ederlerse razı olacağını bildirdi. Evliliğe karar verilmek üzereyken Mukaddem annesine bir mektup yazıp evliliği için izin istedi. O hafta doktor dahi Mukaddem'in isteği üzere Münevver Hanım'a bir mektup yazıp hastasının yavaş

yavaş iyileştiğini eski halini unutup beğendiği bir kız ile evlenmek üzere olduğunu, bu kızın ailesinin çok saygın, namuslu olduklarını, bu aile önceden İstanbul'da olduklarından, nasıl bir insan olduklarını Münevver Hanım'ın İstanbul'dan soruşturmasının mümkün olduğunu söyledikten sonra, Mukaddem'e eskileri aklına getirmemek için Münevver Hanım'ın, Mukaddem'in nasıl olduğunu görmek üzere Beyrut'a gelmemesi ve şayet böyle bir harekette bulunacak olursa, Mukaddem eski olayları hatırlayacağı için işin bozulması ve iyileşmekte olan hastalığın tekrarlaması olasılığının olduğunu bildirdi. Münevver Hanım'dan Mukaddem'e gelen cevapta, evlenmesine çok sevindiğini bildirip Beyrut'a gitmek için uzun bir yol almak gerektiği için kendisini düğünde olmamasını affetmesini oğlundan rica edip gelinini İstanbul'a döndüklerinde göreceğini bildiriyordu. Doktora gelen cevap, âdeti bir teşekkür mektubu olup, doktorun oğlu hakkında yaptığı iyiliklere, bunların en büyüklerinden olan bu evlenme meselesine çok memnun olduğunu, Mukaddem'in evliliğe razı olmasının, acısını unutmasına neden olduğunu, doktorun isteği üzerine kendisinin düğüne gelemeyeceğini, uygun bir şekilde oğluna yazdığını, doktorun bu istek ve fikrini çok iyi bulduğunu ve istediği zaman Mukaddem'in sağlığı hakkında kendisine haber vermesini söyledi.

Mukaddem Bey'le evleneceğini Enise haber alınca, dadısının yardımıyla bu işin olduğunu hatırlayarak, sevinçten uçarcasına minnetle ona baktığında, Fazıla Enise'yi yanaklarından öpüp,

— Sen hiç merak etme! Kimse bir şey bilmiyor! Mukaddem Bey'in evlenmek üzere bir kız aradığını bir arkadaştan işittim de ben de seni söyledim. O istemiş. Baban de uygun gördü, veriyor. Sence sorun edecek bir şey yok! diyerek onu teselli etti.

Bundan sonra Enise, dadısının boynuna sarılıp beş on dakika onun yüzünü öpücüklerle doldurdu.

Mukaddem'le Enise'nin evliliği gerçekleştirildi. Acele bir düğün yapılmasına karar verilmişse de gelinin çeyizlerini hazırlaması, yine yirmi gün isterdi.

Enise'nin nikâhı yapıldığı günün ertesi günü gelen posta vapurundan Şebib çıkıp geldi. On gün kadar Beyrut'ta oturacağını bildirdiğinden, kardeşinin düğününde bulunmak üzere birkaç gün daha kalması, baba ve annesi tarafından kendisine teklif edildiyse de işinin gereği on günden fazla duramayacağını ve yakında yine geleceği ve sonra geldiği zaman da epeyce Beyrut'ta oturmaya mecbur olacağını bildirdi.

Küçük bey geldiğinde hizmetçileri bir korku aldı. Fazıla ilk defa görüyordu. Hizmetçilerin hiçbiri Şebib'den bir tokat dahi yemediklerini söyleyip yüz ifadesinden korktuklarını söylüyorlardı. Fazıla, "Hizmetinde kusur etmedikten sonra küçük beyden niçin korkmalı? Hizmetçiler küçük beye götürecekleri bir bardak suyu elleri titreyerek götürmeye neden mecbur oluyorlar? O adamın biraz çatık kaşla ortalıkta gezinmesinden ve çok nadir olarak gülmesinden bize ne? Herkes kendi işini bilmeli!" diye düşünüyordu. Küçük bey odasında kendi hizmetini kendi gördüğünden, yani kendi giyinip, kendi soyunduğundan, hizmetçiler ona sofrada baba ve annesinin yanında hizmet ederlerdi. Fakat sofrada tabağını değiştirirlerken, ayağına basmamak ve tabağı sessiz koymak için ne kadar dikkat etseler, sakındıkları için mutlaka bir sakarlık edip, onun sert bakışlarıyla karşılaşırldı. Muhterem Efendi'nin eşi, hizmetçisi Peyman'a,

— Kızım senin elin her işe yakışıyor. Şebib ancak on gün oturacak. O kendisine hizmet ettirmezse de sofrada ve bizimle bulunduğu zamanlarda onun hizmetine sen bakıver.

Hiç olmazsa on gün olsun üzülmeksizin ve kimseyi de üzmeksizin otursun. O hırçınlık ettikçe ben de üzüliyorum, dedi.

Şebib baba ve annesiyle oturup Enise'nin evliliğinden ve damadın hareketlerinden bahsederken Fazıla, Şebib'in odasına gidip her şeyi hazırladı. Öyle ki Şebib, kendisine lazım olan neyi istemiş olsa, elini uzattığında yerinde bulacaktı. Ondan sonra Fazıla odadan çıktı. Beyin'in sandığı gelmiş, oda kapısında duruyordu. Hizmetçiler, onu Şebib'in odanın hangi tarafına koymak istediğini bilmediklerinden odanın içine götürmeye korkuyorlardı. Fazıla sandığı alıp uygun bir yere koydu. Odaya tekrar bir göz gezdirip her şeyin düzgün olduğunu gördüğünde, içinden kendi kendisine, "Ben her şeyi yoluyla yaptım, koydum. Eğer beyefendi yine kızacak, darılacak olursa keyfi bilir. Kızsa da, haksız yere olan bu hareketinin bana bir etkisi olmaz" deyip odadan çıktı.

Şebib, baba ve annesinin odasından çıkıp kendi odasına girdiğinde, diğer hizmetçilerle beraber Fazıla'da salonda duruyordu. Şebib odaya girdikten sonra yüksek sesle:

— Gel! sesi işitildi.

Hizmetçilerin elleri, ayakları titremeye başladı. İşitilecek azarı, üzerine almaya kimse cesaret edemiyordu. Fazıla, küçük bey kendisini daha görmediği için tanıyamayacağından, diğer kızlardan birini yollamaya çalıştıysa da, kimse canı çatık surat görmek ve azar işitmek istemiyordu. Fazıla:

— Canım odayı ben düzenledim. Bir kusur bulursa benim üzerime atınız. Yeni gelen hizmetçi yaptı, deyiniz, dediyse de kimseyi gönderemedi. Ve ikinci bir:

— Kız gel! Sesine karşı koştu.

Fazıla odadan içeri girip kapı eşiği hizasında durdu. Önüne bakarak verilecek emri veya azarı bekliyordu. Şebib

gerçekten çatık kaşlı olmadığı halde kaşlarını çatmayı huy edinmişti. Kaşlarını yine çatmış olduğu halde karşısındaki hizmetçiyi tanıyamadığından, dikkatle ve şaşkın bir tavırla ona bakıyordu. Kim olduğunu sormaya tenezzül edemeyip, elbette bir hizmetçi olmasına ihtimal vererek, sert sesle,

— Bu sandığı buraya kim getirdi? dedi.

Fazıla hiç telaşlanmadan, yumuşak bir sesle:

— Ben getirdim efendim! diye cevap verince, Şebib:

— Bununla beraber bir de paket olacaktı. Onu ne yaptın?

— İçeriye yalnız sandığı verdiler efendim!

— Haydi, dışarıya sor.

Fazıla odadan çıkıp biraz sonra elinde büyücek bir paketle geldi. Paketin şeklinden içindekilerin kitap olduğunu anladı, yazı masasının üzerine bıraktı. Şebib:

— Nerede kalmış?

— Dışarıdaki odanıza bırakmışlar efendim.

Fazıla böyle deyip dışarı çıktı. Çünkü küçük beyin emrettiği işten başka bir iş yapmaya kalkışan hizmetçinin azar işiteceğini, Fazıla diğer hizmetçilerden haber almıştı.

Yarım saat sonra Şebib, ev içinde giyinmeye, hafif bir kumaştan açık renk pantolonla ceket giymiş olduğu ve elinde bir iki kitapla bazı evrak bulunduğu halde odasından çıkıp, dışarıdaki odasına gitti. Fazıla, toplamak üzere odaya girdiğinde, odanın şeklinde bir değişme olmadığını, bazı kitaplarla kâğıtların düzgün bir şekilde masa üzerine konulduğunu, açılıp elbise çıkarılmış olan sandığın, yine güzelce kapanıp bir kenara çekilmiş olduğunu ve ortada yalnız Şebib'in üstünden çıkardığı giysiler varsa da onların da temizlenmesi için düzgün bir şekilde kanepa üzerine yığıldığını gördü. Fazıla giysileri dışarı çıkardı. Temizleyip ütülerdikten sonra odaya götürdü.

Akşam olunca Fazıla, Şebib'in odasının lambasını yaktı. Şamdan, kibrit gibi şeylerin hepsi hazırды. Şebib, yemek için sofraya çağırdıkları zaman odaya girdi. Sofrada Şebib'e Fazıla hizmet ediyordu. Fazıla, yapacağı hizmetinden başka bir şey düşünmediğinden ve beyin sinirlenmesi konusunda telaşlanmadığı için, sessiz sedasız işini yapıyor ve elindeki işine bakıp Şebib'in yüzüne bakmadığından, onun sert bakışlarla kendisine bakıp bakmadığını görmüyordu. Sofradan kalkıldıktan sonra hanımı, Fazıla'ya:

— Aferin kızım! Çok güzel hizmet ettin, diyerek hizmetini takdir etti.

Yemekten sonra Şebib odasına girip biraz oturduktan sonra babasının yanına geldi. Kahvesini içtikten sonra cebinden cüzdanını çıkarıp içinden aldığı bir kâğıdı babasına verdi. Bu kâğıt, Şebib'in kendi banka hesabının defteriydi ki bundan, amcasının vefatından o güne kadar parasının beş bin lira kullanmış olduğu anlaşılıyordu. Babası tatlı bir gülümsemeyle oğluna bakıp:

— Çalışman karşılıksız kalmamış. Avrupa'da olduğun sürede vaktini boşa geçirmemişsin, dedi, Şebib'in de yüzü güldü. Gözleri parladı. Şen bir tavırla babasının elini öpüp:

— Teşekkür ederim efendim, dedi. Babası da:

— Allah razı olsun yavrum, diye ona dua etti.

Şebib bundan sonra annesinin de elini öpüp odasına çekildi. Gecenin saat beşinde masasının üzerindeki çingırağına basıp lambayı almaları için hizmetçi çağırdığında Fazıla içeri girdi. Fazıla masanın üzerinde birçok defter olduğunu gördü. Kâğıtlar üzerindeki hesapların yeni yazılmış olduğunu, daha mürekkeplerinin parlamakta ve bazısının da henüz yaş olmasından anladı. Bu halde Şebib'in o saate kadar yazı yazmak ve hesap yapmakla zaman geçirdiği anlaşılıyordu. Şebib, lambayı almasını Fazıla'ya emretti. Fazıla önce kendi kandilini yaktı. Ondan sonra lambayı alıp

çıktı. Sabah olunca Fazıla, beyin sütü kahve ile mi, yoksa çikolata ile mi içtiğini, diğer kızlardan sorup, kahve ile içtiğini öğrenince, kahve tepsisini götürmek için, beyin kalkmasını bekliyordu. Hizmeti karşılığında, kendisine teşekkür etmiş olan hanımının üzülmemesi için, Şebib'in her hizmetini düzgün yapmak istiyordu. Sadece on gün kalacak olan oğluna güzel hizmet edilmesini isteyen annenin arzusunu yerine getirmek için çalışıyordu.

Şebib kalktığında Fazıla kahvesini götürüp bıraktı. Biraz sonra, onun kahveyi içmiş olacağını tahmin edip tepsiyi almaya girdi. Şebib kahveyi içmiş, fincanı bırakmıştı. Fazıla onları alıp hemen odadan dışarı çıktı. Bey giyinip, diğer odasına çıktı. Muhterem Efendi işine gitmeden önce erkenden biraz yemek yediğinden, Şebib'i de onun sofrasına çağırdıklarından, içeriye girdi. Yemekten sonra diğer odasına gidip sokağa çıkmaya özel olan elbisesini giymiş olduğu halde çıktı. Babasının yanına girdi. Biraz konuştuktan sonra dışarı çıktı. Akşam döndüğünde doğruca babasının odasına girdi, Hanım, Enise'ye elbise dikilecek kumaşları Fazıla'ya teslim etmek, Fazıla da onların ne olacağı ve nasıl dikileceği hakkındaki emri almak için orada bulunmaktaydı. Fazıla, açılmış kumaşları toplamakla meşgul oluyordu. Şebib'in çok mutlu bir tavırla babasının yanına girdiğini ve gülerek baba ve annesinin elini öptüğünü gördü. Fazıla, Şebib'e hizmet ettiği halde, daha o ana kadar yüzüne bakmamış ve tipinin nasıl olduğunu görmemişti. O akşam kendisini hanımının odasında olduğu ve meşgul olduğu halde birdenbire Şebib girince, gelen kimdir diye baktığından, Şebib'i güler yüzle görmüştü. Fazıla ilk defa yüzüne baktığı Şebib'i güler yüzle görünce şaşırdı. Çünkü onun kadınların yanında daima çatık suratla ile bulunduğunu, kapı arkadaşlarından duymuştu. Belki baba ve annesinin yanında güler yüzle duruyor, diyordu. Babası Şebib'e:

— Damadı görebildin mi? diye sordu.

Şebib yüzü daha çok gülerek:

— Gördüm efendim! Çok beğendim! Çok! Salak ve cahil bir şeyse diyerek çok düşünüyordum. Fakat şimdi istediğimizden daha iyi olduğunu gördüğüm için çok mutluyum.

Fazıla, Şebib'in sevincinin Mukaddem Bey'i beğendiği için olduğunu anlayınca, Şebib'in iyi ve bilgili bir insan olduğunu düşündü. Çünkü eve gelecek damadı baba ve annesinden kıskanması ve onu çekemeyip sinirinden kötülemesi mümkünken, Mukaddem'i görünce memnun ve mutlu olarak iyiliğini baba ve annesine anlatıyordu. Şebib Mukaddem hakkında o kadar iyi sözler söyledi ki o sözleri Mukaddem'i anlatmayı o kadar güzel başarıyordu ki. Fazıla Şebib'te çok kuvvetli bir hafıza olduğunu ve çok az kelime ile çok şeyler anlatabilecek biri olduğunu gördü. Bazılarının sözlerinden ancak birkaç anlam çıkabildiği halde Şebib'in birkaç sözü çok anlam içeriyordu.

Şebib, Mukaddem'in hastalığından bile bahsetti. Fakat onun hastalığını özür bularak onu kötüleyecek şekilde bahsetmedi. Ona acıdığından, öyle mükemmel bir adamın iyi olması için çalışmasını ve kendisine iyi bakılmasını tavsiye etmek için söylüyor ve Mukaddem'in doktorundan, onun bütün bütün hastalığından kurtulabileceğini duyduğu için, onu ciddi bir şekilde Enise daha çocuk olduğundan Mukaddem Bey'e dikkat ve özenle bakılmasını annesine tembih ediyordu. Kötü bir olay bu türlü hastalara insanı düşürebileceğinden, ona eşlik etmesini babasından rica ediyordu.

Fazıla orada kumaşları toplamak ve ayırmakla meşgul olduğu halde şu merhametli gencin sözlerini dinliyor ve onun iyiliğine hayran oluyordu. Mukaddem'den bahsederken Şebib'in sözlerinde hiçbir ikiyüzlülük hiçbir sahtekârlık yoktu. Şebib o sözleri söylerken sesi kalbiydi. Ondan sonra

Şebib aramak için kendisi yorulmadan ona böyle bir enişte bulduklarından dolayı babasına teşekkür etti. Biraz da babasının ticaret işlerine dair konuştuktan sonra odasına çekildi.

O akşam sofrada hanım, o gün kendisine hediye olarak bir tanıdığından gönderilmiş olan şekerlemeyi getirtmek üzere Fazıla'ya,

— Peyman! Bizim odada tabak içinde bir tatlı var. Onu da getir, dedi.

Fazıla çıktığında, Şebib annesine,

— Bu kızı galiba yeni görüyorum, deyince, annesi:

— Evet, oğlum. Sen Avrupa'dayken almıştık. Yeni görüyorsun, diyerek, hizmetçisi Peyman'ın birçok becerisi olduğundan, o geldiğinden beri kendisinin rahat ettiğini ve artık hiçbir şey için üzülp uğraşmadığını söyledi.

Fazıla bir hafta Şebib'e hizmet ettiği halde onun ne bir aferinini işitmişti ne de bir azarını. Şebib'in kendisine söylediği sözler, "Gel, getir, al, götür"den ibaretti. Fazıla, efendilerine hizmet, hizmetçilerin borcu olduğunu bildiğinden gördüğü hizmet için Şebib'den bir iltifat ve takdir beklemiyordu. Şebib gibi bir küçük beyi, Hizmetçilerle laubali olan küçük beylere tercih etmek lazım olduğunu düşündü. Şebib'in sert değil, daha çok irade sahibi olduğunu görüyordu. Ne hakla bu ev halkının Şebib'den korktuklarını anlamıyordu. Fazıla, zaten ağır başlı ve ciddi tavırlı olduğundan, Şebib'in yanında dahi o şekilde, ciddi bir tavırla hizmet ediyordu. Fazıla, diğer hizmetçilerin neden Şebib'den azar işitmekte olduklarını merak etti. Bir sabah salonda Rüveyde'nin saçını taramakta olduğunu bahane ederek, beyin kahvesini götürmek için Muhabbet'i içeriye gönderdi. Fazıla, Rüveyde ile tam Şebib'in oda kapısının karşısında olduğundan, odanın içerisini görüyordu. Muhabbet, kahve tepsisini beyin önüne koyduktan sonra

hemen dönüp odadan çıkması gerekirken, minderin üzerindeki eşyaları toplayıp sanki ortalığı düzeltiyormuş gibi bu topladığı eşyalarla beraber beyin sigara tabakasını da kaldırıp diğer tarafa koymuştu. Minderin üzerinde duran sabahlığı almak için minderin üzerinden geçerken eteğini süt cezvesine çarptırıp sütü tepsiye devirdi. Cezveyi hemen kaldırdıysa da sütün yarısı dökülmüş ve tepsinin içine yayılmıştı. Şebib, bir kere baktıysa da bir şey demedi. Yalnız kahveyi fincana koyup içmek üzereyken bir sigara yakmak için elini yanında zannettiği tabakasına uzattı. Bulamayınca orada tepsinin içini kurulamakta olan Muhabbet'e sinirle:

— Sözde sen iş mi gördün? Haydi defol! Dedi.

Fazıla, Muhabbet'in bu azarı, beye kendini beğendireyim diye oda içinde iş aramasıyla hak ettiğini gördü. Salon-
da bulunan Sevda, Muhabbet'in odadan kovulduğunu duyunca:

— Ben ne girerim, ne de böyle kovulurum, dedi.

Şebib giyinip de odadan çıktığında, salonda bulunan Enise ile Rüveyda'nın yanına geldi. Onlarla bir iki kelime konuştu. Enise'yi çok zayıf gördüğünden, doktorun verdiği ilaca devam edip etmediğini sordu. Orada bulunan Sevda söze karışıp Şebib'e dedi ki:

— "İçiyorum" dediği yalan efendim! İlaç şişesi geldiği gibi duruyor.

Şebib Enise'ye:

— Niçin öyle yapıyorsun?

Sevda, Enise'ye cevap vermeye fırsat bırakmayıp yine kendisi:

— Ben de geçen gün o kadar söyledim efendim. "Yakında gelin olacaksın. Düğünde herkesin karşısına böyle zayıf bir halde nasıl çıkacaksın? Biraz kendini topla" dedim.

Şebib o güne kadar, evliliğine dair kardeşinin yanında bir şey söylemediği gibi düğün ve Mukaddem lafı da etmemişti. İlk defa olmak üzere Sevda'nın böyle bir konuyu açmasından, gerek Enise, gerek Şebib utanıp kıpkırmızı oldular. Enise fena halde sıkılıp yere baktı. Şebib'in yüzündeki utanma kırmızılığı ise sinir kızarıklığına döndü. Enise gibi yere bakmayıp sinirle Sevda'nın yüzüne bakarak:

— Yıkıl oradan edepsiz, dedi.

Suratını asmış olduğu halde dışarıya çıktı.

Ondan sonra biraz önce odadan kovulduğundan dolayı Sevda'dan "Ne girerim, ne de kovulurum" diye lafını duymuş olan Muhabbet, Sevda'nın yanına gelip deminki taşı gedğine koymak için:

— Ben ne söze girerim, ne de azar işitirim, dedi.

Fazıla'nın bu kızların ikisine de canı sıkıldı. Kalfaları olduğundan, onların terbiyeleri ona verildiği için bu hallerini susmakla geçiştiremeyip:

— Biraz önünüze baksanız, haddinizi bilerseniz de bu azarları işitmeseniz daha iyi değil mi? dedi.

Muhabbet:

— Odayı topladımsa bir kabahat mi ettim?

Sevda:

— Sanki ben fena bir laf mı söyledim?

Fazıla:

— Küçük bey kardeşiyle konuşuyordu. Sen niye söze atlıyorsun?

Sevda:

— Sanki biz hiç efendi, bey görmedik mi? Benim eski efendimin oğlu, bu küçük beyden daha gençti, ama hiç kibri yoktu. O kadar nazikti ki âdeta bizimle konuşurdu. Yanına gitmeyecek olsak o bizi çağırır, "Niçin gelip hizme-

time bakmıyorsunuz?" diyerek darılırdı.

Fazıla:

— Orada rahatın iyiydi de niçin oturmadın?

— Orada da hanım huysuzdu.

Enise söze girip,

— Ne gibi huysuzdu Sevda? dediğinde, Fazıla:

— Ben onun ne gibi huysuz demek istediğini anladım!

— Nene lazım hanımcığım, sen öyle şeyleri sorma.

Sevda:

— Ne anladın sanki?

Fazıla Enise'ye:

— Haydi, hanımım sen odana git, deyip, Enise'yi gönderdikten sonra Muhabbet'e,

— Haydi, sen de işine! Diyerek kovdu ve sonra Sevda'ya:

— Artık söyleyeyim mi? Şimdi, senin eski hanımının huysuzluğu küçük beyle düşüp kalkmanızı istememesi ve sizi büyük beyin de yanına koymaması değil mi? deyince, Sevda şaşırıp,

— Sen benim önceki hanımımı gördün mü? Eski kapımı biliyor musun? dedi. Fazıla:

— Hayır! Seni gördüm, seni biliyorum da onun için söylüyorum. Aklını başına topla! Bu bize anlattığın eski küçük beyin hikâyelerini bir daha söyleyeyim deme! Öteki kızların da yüzünü gözünü açarsın. Bir daha duyacak olursam hanımefendiye haber veririm.

— Sanki sen dün gelmişin de bize kalfalık mı satıyorsun?

— O sözü söylemek istiyorsan bana söyleme! Beni kalfa yapan hanımımıza söyle. Ben görevimi bilirim işte bu kadar.

Fazıla böyle deyip, kızgın kızgın yürüyerek Enise'nin odasına gitti.

Şebib'in Beyrut'ta olduğu on gün, Fazıla, bir azarını ıstımeden ve bir teşekkürünü görmeden hizmet etti. Yalnız gideceği gün Fazıla, çamaşırlarını odasına getirip, yerleştirmek için ihtiyaç duyarsa diyerek orada durdu; bekledi. Şebib hiç onun yüzüne bakmadan eşyasını yerleştirmekteydi. Arada, "Oradan şunu ver" gibi bazı işler yaptırmaktaydı. Fazıla ağır tavrıyla, sessizce hizmet ediyordu. Odadan sandık çıkarıldı. Şebib çıktığında, oda kapısını kilitleyip anahtarı Fazıla'ya uzatarak:

— Kız senin elin işe yakışıyor. Şu odanın anahtarı sende dursun da arada süpür, temizle. Fakat kütüphanedeki kitapların yerini bozma. Onları karıştırma. Çok toz olduğu zaman şekillerini bozmadan tozlarını al. dedi.

Fazıla:

— Peki, efendim, dedi.

Bu kadar söz Fazıla'ya çok büyük bir iltifat gibi geldi. Çünkü iltifatı çok edenler her şey için herkese iltifat ettiklerinden, onlardan duyulan iltifatla insan hizmetinin gerçekten, beğenilip beğenilmediğini bilemeyecektir. O iltifatı duyması kendisinin ona layık görüldüğünden mi, yoksa iltifat edenin çıkarıcı olmasından mı kaynaklandığı anlaşılmayacaktı. Fakat Şebib gibi iltifatı az yapan kimselerin, çok az ettikleri iltifatın değeri büyük olup, o gibi kimselerin iltifat ettikleri kimselerin hizmetini, gerçekten beğenip, cidden memnun olduklarını gösterir. Ettikleri iltifat, gerçek bir iltifat olduğundan, değerinin büyük olduğunu düşünüp Şebib'in o kadar iltifatından memnun olmuştu. Şebib odanın anahtarını Fazıla'ya teslim ettikten sonra baba ve annesi ve kardeşleriyle vedalaşıp ve bu defa çok geçmeden döneceğini söyleyip konaktan çıktı.

Şebib, Mukaddem Bey'in yaşadığı konağa da uğrayıp, eniştesine de veda ettikten sonra vapura bindi.

Şebib gittikten on gün sonra Enise'nin düğünü yapıldı.

Enise'nin annesi Fazıla'yı çağırıp, kendi kızının yaşı henüz küçük olduğu, hizmet etmeye alışık olmadığı için, kendisinin Mukaddem'e iyi bir şekilde hizmet etmesini emir ve tembih etti. Zaten ev içinde eli en çok işe yakan ve terbiyeli hizmetçi Fazıla olduğundan, damat beyin hizmetine onun verilmesi uygun görüldü.

Fazıla, Mukaddem'in ilacını vermek ve yiyeceğini hazırlamak gibi hizmetlerini dikkatli ve özenli yaptığından, Mukaddem de içtiği ilacı Fazıla'nın elinden içtiğinden ve yiyeceğini de ona Fazıla getirdiğinden, yiyip içtiğinden fayda görüyor ve onu o hale getiren Fazıla'yı karşısında gördükçe, taze hayat buluyordu.

Evliliğinden bir ay sonra Mukaddem'in sağlığı, yüzünden belli oluyordu.

Mukaddem'in doktoru da kendisiyle beraber Muhterem Efendi'nin konağına gelmiş ve ona bir oda verilmişti. Doktor, beye hizmet eden kimseyi istediğinde Enise'nin annesi kapısına Fazıla'yı gönderiyordu. Fazıla, doktorun kendisine tarif etmiş olduğu gibi hastaya bakıyor ve onun terli kalmaması için gerektiği gibi Mukaddem her sokaktan geldiğinde, çamaşır sepetini Enise'nin eline tutuşturuyordu. Gözünün içine bakan eşi Enise ve hizmette kusur etmek üzere çalışan Peyman'ın uğraşısıyla, Mukaddem kendisini toplamakta ve hastalığı gerilemekteydi. Henüz ufak ufak öksürükle her gece sabaha karşı bir kere terlemesi devam etmekteyse de öncekine oranla bu öksürükle ter çok hafiflemişti. Mukaddem'in terinin nöbeti saatinde Enise uyanamadığı için, kendisini uyandırmasını Fazıla'ya rica etmişti ki Fazıla o saatte kalkmayı alışkanlık edinmişti. Kalkıp kapıyı vurarak Enise'yi uyandırıyordu. Bazen ter fazlaca geldiğinden, yatak takımını da değiştirmek gerekiyordu ki o zaman, Mukaddem çamaşır ve geceliğini değiştirdikten sonra Fazıla içeri girip yatak takımını da değiştiri-

yordu. Enise eşine iyi bakılmasını istediği halde bakmasını bilmiyordu. Dadı elinde büyümüş, önceki dadısı çırak edildikten sonra, Fazıla gibi işini bilir ve hamarat bir dadı eline geçmiş olduğundan o güne kadar saçını bile kendi taramamıştı. Çocuklarını çok seven annesi, Enise'ye de bir iş yaptırmamıştı. Fazıla geldiğinde, on beş on altı yaşındaki bir kızın biraz kendi işini görmeye alışması ve eli işe yaraşması gerektiğini, görmüşse de annelerinin onların iş yapmalarını istemediğini görünce, kendisi işten kaçıyor sanılmasını diye gerek Enise'ye ve gerek Rüveyda'ya bir küçük çocuk gibi bakmıştı.

Fazıla, hep kibar çocuklarının bu yolda büyüdüklerini ve kendisinin öksüz olması, kendine ve kardeşine bakmaya mecbur olduğunu bildiğinden, bu evdeki düzen kendisine garip gelmiyordu. Enise gelin olduktan sonra Fazıla, ona Mukaddem'in hizmetlerini gördürmeye başladı. Enise eşine büyük bir istekle hizmet ediyor olsa da zavallı çocuk hizmete alışık olmadığından, beceremiyordu. Mukaddem'in arkasına sürülecek ilaçlarını Fazıla hazırlayıp Enise'ye sürdürüyordu. Fakat bir gün Enise, Mukaddem'in arkasına sürmekte olduğu "tentürdiyot"u gereğinden fazla sürmüş olduğundan, bir yara açmıştı ki zaten zayıf olan Mukaddem'e, bu yara bir iki nöbet getirmiş, hastaya bakanlar, doktorun çok büyük azarına uğramışlardı. Doktorun bağırışından en büyük hissesi Fazıla'ya isabet ettiği gibi, Enise'nin annesi de Fazıla'ya:

— Enise gibi bir çocuğun elinden öyle şeyler gelmeyeceğini bilmiyor musun? Bunlar senin işin değil mi? Enise iş görecekti olduktan sonra seni niye hizmetine verdik? dedi.

Fazıla, artık Enise'ye, Mukaddem'e süreceği ilacın şişesini tutturmaktan başka bir iş yaptırmayıp hepsini kendisi yapıyor ve Enise'yi yanında yamak gibi kullanıyor ve böylelikle onu hizmete alıştıırıyordu.

Fazıla, Mukaddem'e, uykusunu ve rahatını terk ederek bakıyordu. Zahmetinin boşa gitmediğini, Mukaddem'in günden güne iyileşmekte olduğunu görmekle memnun oluyordu. Münevver Hanım da Mukaddem'in yanında olsa, ancak bu kadar bakabilirdi. Fazıla, Mukaddem'e ettiği hizmetle, gerek Münevver Hanım'ın, gerek Mukaddem Bey'in, kendisine olan haklarını ödemekte olduğundan dolayı memnun oluyordu. Fazıla, her şeye baktığı için, konak içinde çamaşır yıkamaktan muaf olduğu ve onun işi yıkanıp ütülenen çamaşırları yerleştirmek olduğu halde, Mukaddem'in çamaşırlarını kimseye bırakmayıp kendisi yıkıyordu. Mukaddem, kendisi için onun bu kadar çalışmasını istemiyor ve o kadar kendini yormaması için ona rica ediyorsa da Fazıla, eğer onun işi kendisine ağır gelmiş olsa çıraqları olan hizmetçilere yaptırabileceğini, kendisine verilen görev yalnız yukarı hizmetleri ile aşağıda görülen hizmetleri kontrol etmek olduğunu, yaptığı işi kendi isteğiyle yapmakta olduğunu ve kendilerine olan minnettarlığı gereği ona hizmet etmenin, kendisine büyük bir keyif verdiğini Mukaddem'e söyledi.

Doktor da bir yandan Münevver Hanım'a hastasının sağlığı hakkında bilgi verip, yolunda giden işi bozmamak üzere, Mukaddem'i görmek istememesini tavsiye ediyordu.

Doktor bir gün Mukaddem'in hastalığının, Beyrut'a geldiği günle, o günkü farkını anlamak üzere test yaptı. Mukaddem'de çok fark buldular. Bir sorun olmadığı halde, bu gidişle Mukaddem'in, hastalığı bütün bütün üzerinden atabilmesinin çok kolay olduğunu gördü. Doktor, testin sonuçları üzerine bir rapor yazıp Münevver Hanım'a gönderdi. Doktor Mukaddem'i her gün gezmeye çıkarıyordu. Mümkün olduğu kadar hoş zaman geçirmesine çalışıyordu. Mukaddem evde olduğu zamanlarda ise kendisine yar-

dım eden Fazıla olduğu için oda düzenleme merakına düşüp onunla meşgul olur ve kendisine ev içinde bir iş bulurdu. Mukaddem, akşam yemeğinden sonra doktorla biraz zaman geçirip salona gelir, yatacağı saate kadar olan zamanını kitap okumakla geçirirdi. Enise de onun yüzüne bakıp oturur ve saatlerce bu uğraştan yorulmaz ve uykusu gelmezdi. Mukaddem bazen yanında Enise'nin olduğunu da unuturdu. Yatacağı zaman elinden kitabı bıraktığında Enise'yi görünce:

— A! Sen burada mıydın? Daha yatmadın mı? Vah! Vah! Ben kitap okuyordum, canın sıkılmıştır. Sen niye beni bekledin a çocuk, gibi sözlerle onu mutlu ederdi. Fakat yine her defasında kitabıyla ilgilenirdi. Bu hali görmekte olan Fazıla, Enise'ye acıdığından ona dedi ki:

— Kitabı sen okuyup, beyin dinlemesini teklif et. İkiniz de beraber oyalanmış olursunuz.

Enise:

— Ben nasıl teklif edeyim? dediğinde, Fazıla:

— Ben söylerim, diyerek, bir akşam Enise'nin yanında Mukaddem'e:

— Beyefendi! Hanım okusa da siz dinleseniz. İkiniz de oyalanmış olursunuz. dediğinde, Mukaddem:

— Bilmem nasıl olur? Başkasının okuduğundan tat alabilir miyim? dediğini Fazıla duyunca, zavallı Enise'ye bir iyilik yapmak için:

— Bir denesiniz. Tat alırsınız sanırım. Hele o tattan benim hisseme de düşer zannederim. Hanımımın okuduğunu arada ben de dinlersem, benim için ne büyük gururdur, dedi.

Bu sözüyle gerek Mukaddem'in, gerek Enise'nin yardımına yetişmiş oldu. Çünkü o halde geceleri Fazıla, Mukaddem'in yanında biraz oturacaktı ki Mukaddem'e

bundan büyük iyilik olamaz. Enise de kocasını eğlendirmiş olacak ve eşi onun sesini dinlemiş olacaktı ki kızcağız için ne büyük mutluluk!

Mukaddem hemen elindeki kitabı Enise'ye verdi. Enise, kendisinin imdadına koşmuş olan dadısına:

— Otur dadıcığım, dedikten sonra okumaya başladı.

Okunan kitap bir tarihti. Enise tatlı sesiyle o kadar güzel okuyordu ki insanı sıkmadıktan başka çok hoş oluyordu. Güzel bir şekilde okumak için doğal olan bir sesle, cümleleri bölmeksizin, duracağı zaman yerinde durmak ve sözün başından başlamak üzere cümleleri canlandırarak okuması çok güzel oluyordu. Fazıla kalkmak istediğinde, Enise'nin hemen:

— Yok! Dadı gitmeyeceksin, diye olan ısrarıyla yine otururdu.

Bu şekilde her gece hanım okumakta, bey dinlemekte ve dadı da onları beklemekte olduğu halde zaman geçirmeye başladılar. Bazen Enise Fazıla'ya,

— Bak Peyman! Bahane ile sen de bizi dinleyerek bilgi öğreniyorsun. diyordu ki onun bu sözü üzerine Mukaddem'le Fazıla birbirlerine bakışıp gülüyorlardı. Fakat Enise elindeki kitaba baktığından, onları göremiyordu. Fazıla ona,

— Ya! Hanımcığım ya! diye cevap veriyordu.

Enise eşini kendisinin yanında tutmak ve oyalamak için dadısının işe yaradığını ve öyle şeyleri becermekte ve bir bahane ile onları birbirleriyle konuşturmakta olduğunu gördüğünden, artık Fazıla'yı yanından ayırmayıp hep birlikte oturuyorlar, üç kişiden ibaret olan bu topluluk, çok mutlu oluyordu. Mukaddem gülüyor, söylüyor, fıkralar anlatıyordu. Zaman bu şekilde geçiyordu, Mukaddem evlendiğinden beri üç ay olmuştu.

Enise'nin, herkesin yanında yüzü gülmekteyse de yalnız olduğu zamanlarda, Fazıla onun yanına girdikçe onu üzgün ve dalgın görüyordu. Sonraları Enise'yi bir köşede ağlar buldu. Fazıla bir gün Mukaddem'i yalnız bulduğunda ona:

— Mukaddem! Enise'yi ağlarken gördüm. Ne oldu? Aranızda bir şey mi var?

Dedi. Mukaddem acı bir gülümsemeyle:

— Evet, diye cevap verdi. Fazıla merakla,

— Aranızda olan nedir? deyince, Mukaddem üzgün bir tavırla,

— Sen, dedi.

Fazıla düşünmeye başladı. Bir süre sustuktan sonra:

— Ben ha! Kiminin felaketine, kiminin gözyaşlarına sebep olan ben! dedi.

Mukaddem:

— Zavallı çocuk benden aşk bekliyor! Ne yapayım? İki gönlüm yok ki birini ona vereyim! dedi.

Ondan sonra Fazıla, birçok kez Enise'yi odasında ağlarken buldu. Kendisi cesaret edip bir şey soramıyordu. Çünkü her ne kadar dadıysa da yine Enise'nin yanında hizmetçi sıfatıyla durduğundan, ona eşi ile olan olayları sormaya cesaret edemiyordu. Fakat bir defasında Enise onu yanına oturttu. Derdini ondan saklamayıp ağlıyordu ve Fazıla'ya:

— Niçin ağladığımı sormuyorsun ya! Vefasız! Dediğinde, Fazıla:

— Artık ağlamana bir sebep görmüyorum da onun için sormuyorum. İstediyin oldu. Sevdiğin adamla evlendin. Daha ne istiyorsun? dedi.

Enise söze girip dedi ki:

— Peyman! Benim yaşıım küçük ama ben budala değilim. Bilirsin ki benim oldukça zekâm var! Mukaddem Bey'de anlayamadığım bir hal var! Beni sevmediğini anlıyorum! Fakat benden nefret etmediğini de görüyorum. Bana olan güzel davranışları beni sevdiğinden değil! Benim kendisini ne kadar sevdiğimi gördüğü için bana acıdığından! Peki, bana acıdığı ve benden nefret etmediği halde niçin beni sevmiyor?

— Niçin sevmesin? Senin böyle düşünmen çocukluktan ileri geliyor.

— Yok Peyman! Yok! Öyle değil! Geçen gece Mukaddem uyuyordu. Benim uykum kaçtı. Yatmaktan sıkıldım. Kalkıp yatağın içinde oturuyordum. Mukaddem'in yüzüne bakıyordum. İnsan sevdiğinin yüzüne bakmakla geçirdiği zamandan hiç usanmıyor. O zaman hiç sıkılmıyor. Uzun bir süre ben onun yüzüne bakmakla zaman geçirmişim. Bu bakışın mutluluğundan kendimden geçmiş gibi bir hale geldim. Nasıl oldu bilmem, onu uykudan uyandırmak korkusu aklıma gelmemiş ve onu düşünememişim ki elimle onun saçlarını okşamışım. Mukaddem hemen gözlerini açtı ve o da benim saçlarımı okşadı. Fakat ne diyerek okşadı biliyor musun? "Zavallı çocuk" diyerek. Eğer uyku sersemi olmasa elbet ağzından bu sözü kaçırmazdı... Bana niçin zavallı çocuk diyor? Bana ne için acıyor? Elbet acınacak bir halim var ki acıyor!

— Bunlar hep çocukluk! O saate kadar uyumadığın için öyle demiştir.

— Aman sen de Peyman! Bugün kalın kafalılığın üstünde! Lafı anlamıyorsun! Geçen gece de gece yarısı kendi kendine bir şeyler söylenmekteyken ben uyandım. Lakin ah! Biraz geç uyanmışım! Söylediği ismi iyice anlayamadım! Bir kadın ismiydi. İsmi söyledikten sonra ona aşkının ömrüyle beraber devam edeceğini söylüyordu!

Enise sözün burasına geldiğinde Fazıla'yı panik bastı. Korku aldı. Acaba Mukaddem, gece kendi ismini sayıklayıp bir şeyler söyledi de Enise de böyle diyerek onun ağzını mı arıyor diye korktu. İşi büyütmemek üzere dedi ki:

— A canım! Bir insan sayıklarken gündüz en çok kimi çağırırsa onun ismini söyler. Mukaddem Bey'in de en çok çağırdığı sen ve ben! Belki bizim ismimizi söylemiştir.

— Hayır! Hayır! Ne benim ismimdi, ne de senin! Bu benim hiç tanımadığım bir isimdi. Onun için çabuk anlayamadım! Kendisi o sayıklamadan sonra uyandı. Beni uyanık görünce "Ben sayıkladım mı?" diye sordu. Ben de "Evet," dediğimde, "Tuhaf şey! Bugün bir roman okumuştum. O rüyama girdi" dedi.

— İyi ya işte! En doğrusu da odur.

— Of! Peyman! Ben bilmez miyim? Anlamaz mıyım? Mukaddem Bey'de bir sır var! Evet! Mutlaka bir sır var!

Enise böyle söyleyip hüngür-hüngür ağlamaya başladı. Enise'nin bu halinden, Fazıla o kadar etkilendi ki hemen az kaldı, "İşte o sır benim. Beni öldür, vücudumu ortadan kaldır da kurtul" diyordu. Fakat kendini topladı. Heyecanını saklamaya çalıştı. Enise de sanki o şikâyet ettiği "sır"ra karşı onu koruması için Fazıla'nın kucağına atladığında, kendini asıl o "sır"rın ocağına atmış olduğundan habersizdi!

Fazıla, kendisinin boynuna sarılıp gözyaşlarıyla yüzünü gözünü ıslatmakta olan Enise'yi teselli etmesi gerektiğini düşünse de kendisi de o anda o kadar kötüydü ki ağzını açmaya korkuyor, yüreğinin çarpıntısından vücudu sarsılıyor, gözleri kararıyor, kendisini tutamayıp hemen bayılıvermesinden korkuyordu!

Çünkü ayın on beşine gelinmiş olduğundan, Beyrut'ta sıcaklar, çok fazla başlamıştı. Kış çiçekleri kurumuş, yapraklar sararmış, ortalıkta yeşillik yerine bir sarılık bulunuyordu.

Beyrut bile Harran'dan çok sıcak olduğu halde yazın en sıcak vaktinde, oradan iki-iki buçuk saat gezmeye çıkıldığı halde buz gibi serin yerler bulunur. Arasında iki-iki buçuk saatten ibaret mesafe bulunan Beyrut şehrinde hararet, şiddetle devam etmekte olduğu halde cebel köylerinde bir serinlik olur. Bu köy dediğimiz yerlerde en mükemmel şatocuklar, konaklar, oteller, okullarla dolu olan köylerdir.

Beyrut'taki her şehrin bir gezi yeri olur. Yazın sıcak zamanı orada geçirirler. Yazlık evi olmayan da taşınır. İşte herkesin yazlığa gitme vakti geldiğinde, Muhterem Efendi de gitmek etmek üzere oluyordu.

Mukaddem'in doktoru, yazın üç ayını geçirmek üzere, Mukaddem'in sağlığı için İstanbul'u uygun gördüğünü ve gelecek kışı dahi Beyrut'ta geçirdiği halde artık hiçbir hastalığı kalmayacağını kendisine bildirdi.

Mukaddem'i düşünme aldı. Beyrut'tan çıkmak, Fazıla'yı terk etmek demektir. Her kış Beyrut'a gelebilirse de yazın orada bulunması uygun olmadığından herkese ne diyebileceğini düşünüp, söylenecek bir söz, edilecek bir bahane bulamıyordu. Bu durumda kendisi İstanbul'a gitmese, oğlunun hasretine zor dayanmış olan Münevver Hanım'ın Beyrut'a geleceği için gitmesi de gerekiyordu. Artık gideceği üç ay olduğundan, kendisinin eşine alışmış ve Fazıla'yı unutmış olması, herkes tarafından kabullenilmiş olduğu için, Münevver Hanım'ın da böyle zannetmesi doğaldı.

Münevver Hanım'ın Beyrut'a gelmesi ise Fazıla'nın rüeydana çıkması demektir. O halde ne yapmalı? diyerek Mukaddem'le Fazıla bu konuda uzun uzadıya düşünüp konuşular. Nihayet Mukaddem'in üç ayı geçirmek üzere İstanbul'a tek başına gitmesini mecbur gördüler. Fazıla'dan ayrılması, Mukaddem'e her ne kadar zor gelecektse de zorunlu olduğu için razı oldu. Kendisini dört gözle beklemekte olan annesini düşünüp, kendisinin de onu özlediği-

ni gördü. Mukaddem hayırsız bir evlat olmayıp annesini de çok severdi. Fazıla da babasından ve kardeşinden haber almak için, Mukaddem'in İstanbul'a gidip gelmesini istiyordu. Mukaddem, Münevver Hanım'ın gelinini görmek bahanesiyle kışa birlikte Beyrut'a gelmeye kalkışmaması için, Enise'yi de beraber götürmeye ve gelini annesine göstermeye karar verdi. Mukaddem sonbaharda Beyrut'a gelirken, kışı bütün bütün Beyrut'ta geçirmeyip, İtalya'ya ve Korfu'ya da gideceğini bahane ederek, Münevver Hanım'ı getirmemek ve Enise'yi babasının evine bırakacağım diyerek alıp gelmek üzere karar vermişti. Mukaddem, Fazıla'dan ayrı kalacağını düşünüp üzüldükçe önce onu öldü sanarak bütün bütün kaybetmiş olduğunu sandığı zamanları hatırlayıp güç buluyor, üç ayı sevgili annesiyle geçirmesi gerektiğini düşünüyordu.

Enise, Fazıla'yı birlikte götürmeye ve hatta bu fikrinde ısrar eylemeye kalkışmasın mı? Annesi, her şeye bakan Peyman olduğundan, o giderse kendisinin rahatı kaçacağını söyleyip bırakmak istemediyse de Enise ağlayıp sızlanmaya başlayınca, o da mecbur oldu. Fakat Mukaddem:

— Annemin yanında sana bakacak hizmetçiler çok! Niçin annenin rahatını bozacaksın? diye Enise'nin isteğine karşı çıkınca, Enise eşine karşı koyamadı. Başka bir hizmetçi almaya karar verdiler.

Bir posta günü Loyd kumpanyasının Hungaria vapuruyla Mukaddem ile Enise, yanlarında doktor ve bir hizmetçi ile bir olduğu halde İstanbul'a hareket ettiler.

Mukaddemle Enise'nin gidişinden iki üç gün sonra, Muhterem Efendi, Lübnan'daki yazlığa gitmek üzereyken, Şebib'den aldığı mektupta o hafta onun o tarafa geleceği yazdığı için, Muhterem Efendi gitmek için onun gelmesini bekledi. Şebib haber vermiş olduğu günde geldi. Bir gün önce Fazıla odasını hazırlamıştı.

Şebib geldiğinde, Fazıla odanın kapısını açıp geri çekildi. Odaya girince bir koku insana ferahlık veriyor, düzenindeki ve temizliğindeki güzellik, adamın yüzüne gülüyordu.

Şebib geldikten iki üç gün sonra yazlığa gitmek üzere ev halkı sabah serinliğinde arabalarına bindiler. Bir kira arabasına hanım, kızı Rüveyde ve dadısı Peyman'la rakip olduğu gibi diğer bir arabaya dahi öteki hizmetçilerin üçü binmişlerdi. Taşralarda kadınların açık fayton ve açık araba ile çıkmaları ayıp olduğu halde arabalar açıktı. Bu arabaların arkasından Şebib'in o hafta Paris'ten getirmiş olduğu güzel bir faytonu, bir çift ceylan gibi al Arap kısırakları koşulmuş geliyordu. Arabacının oturacağı yer, faytonun arkasına takılıp seyise yer yapılmış ve terbiyeleri, babasıyla beraber faytonda oturan Şebib eline almıştı.

Sıcak basmadan eve varmak için sabahleyin erken arabalara binilmiş olduğundan, Fıstıklıktan geçerken şosenin iki tarafındaki fıstık ormanlarının mis gibi kokuları insana hoş bir keyif veriyor ve sabahın serin rüzgârı sanki okşuyormuş gibi bir nezaketle insanın yüzüne değiyordu.

Fazıla, orada Mukaddem'le rastladıkları zamanı düşünmekten kendini alamadı. Tam arabaların karşılaşp Mukaddem'le karşılaştıkları noktaya geldiklerinde yüreği çarpmaya başladı. Bu şekilde Mukaddem'i düşünmekten, o anda onun olduğu İstanbul'u hatırladı. İstanbul'u hatırlamakla orada bulunan kimseleri de hatırladı. Şefik gözünde tütmeğe başladı. Karşısındaki Rüveyda'nın yüzü bu ateşe daha fazla alev vermiş oldu. Çünkü Şefik'e çok benziyordu. Fazıla, Şefik'in hayaliyle Rüveyda'nın yüzüne baktıkça, hemen kendinden geçip, karşısında Şefik'i görüyor zannedecekse de Rüveyda'nın omuzlarına doğru yayılıp arkasına doğru inmiş olan sarı saçlarının, alnına doğru dökülen ve yanaklarına düşen bukleleri onu uyarıyor böyle kötü

düşüncelerden kurtarıyordu. Fazıla babasını da düşünüyordu. Kendisi ortadan kalktıktan ve artık Şefik de o evden çıktıktan sonra Calibe yine dırdır yapacak bir şey bulup adamcağızı canından bezdiriyor mu diye düşünüyordu. Fazıla, içinde rahat göremediği vatanını hatırlayınca yüreği sızladı. Bulunduğu Beyrut şehri mükemmel bir şehir ve güzel bir yer olduğu halde Fazıla'yı yine vatanını düşünmekten ve orayı özlemekten kendini alıkoyamıyordu. Orada özgürlük içinde esaret çektiği ve şimdi bulunduğu yerde esaret içinde özgürlük sürdüğü halde yine vatanında geçirmiş olduğu zamanların hatıralarını aklından silemiyordu. Fazıla'nın aklını meşgul etmeyen biri varsa o da Remzi'ydi. Fazıla onu bütün bütün aklından silmişti. Fazıla hatıralara dalıp, insanın vatanını her yerden güzel bulduğunu, ona hiçbir yeri benzetemediğini görüyordu. Fakat Fazıla, vatanının kendisine sonsuza kadar kapandığını ve artık orada bıraktığı sevdiği kimseleri de bir daha göremeyeceğini düşününce, içi bir garip oldu. Ağlamak istedi. Sanki ağlamaya kendini mecbur hissetti. Ağlamamak ve bu düşünceleri zihninden atmak için kendini zorluyordu. Bu hayali, gözlerini kapayınca karşısında vatanını, babasını, kardeşini görüyor sanıyordu.

Bir süre Fazıla böyle dalmış olduğu halde hanımının:

— Kız uyuyor musun? Budala! Böyle bir yerde uyunur mu? demesi, Fazıla'yı hayalinden ayırdı.

Araba Lübnan'ın eteklerine çıkmış, daha da yükseğe çıkmaktaydı. Bazı cebel kızları, eşeklere binmişler, eşeğin yanındaki küçük küfeler ve kendi kollarındaki sepetler içindeki taze yağ, yumurta ve sebzelerini satmak için şehre indiriyorlardı. Ellerin emeği olarak örmüş oldukları zarif sepetleri dahi satmaya götürüyorlardı... Bunların hepsi hareketli bir şarkı söyleyip hep beraber gülüşerek gidiyorlardı. Şu genç kızların, sanki içlerinde hiçbir kederleri yok-

muş gibi yüzleri gülüyor, masum ve güzel bakışlı gözleri sevinçten parlıyordu. Güya bu kızcağızlar, annelerinin o eşyayı onlara emanet ettiklerinden memnun olmuşlar gibi göğüslerini gererek ve namusları da kendilerine emanet edilecek kadar kahraman ve mert olduklarından, onları böyle yalnız bırakmış olduklarıyla övünerek başlarını yukarı kaldırmış gidiyorlardı. Bu şen çocukları Fazıla görünce, kendinin o halde olduğu zamanı hatırladı. O zaman kendisi öksüz, boynu bükük, gülmeyi canı istemediği halde eğer gülecek olsa üvey annesinden hakaret hazırdı. Fazıla o zamanlar güzel giysiler, elmaslar içindeydi. Fakat şu sebzeleri, sepetleri satmaya giden kızlar kadar mutlu değildi. Zenginlik başka, mutluluk başka!

Bir süre daha yol aldıktan sonra öyle bir yerde durdular ki deniz ve Beyrut aşağıda kalmış, onlar onu çok yüksek bir yerden seyrediyorlardı.

Beyrut'tan çıktıktan iki buçuk saat sonra gidecekleri yere ulaştılar. Evlerinin bahçıvanı kapıyı açıp onları karşıladı. Muhterem Efendi ile Şebib tatil günlerinden dönüşte her gün Beyrut'a inip işlerini bitirdikten sonra akşamları buraya geri dönüyorlardı. Şebib'in genç ve bakımlı kısraklarıyla yol iki saatten fazla sürmüyordu. Tatil günleri Şebib araba kısraklarını dinlendirip, kendisi bir doru Arap Atı ile yakın köylere gezmeye çıkıyordu.

Fazıla önceki gibi Şebib'e hizmet ediyordu. Şebib'in ona olan tavrı da yine önceki gibiydi. Şebib'in surat ifadesinde bir değişiklik, bir mutsuzluk varsa, o da odasında yalnız olduğu ve bahçeye indiği zaman uzun bir süre bahçede gezinmeye başlardı. Fazıla, bunu Şebib'in sürekli hesap yapmakla meşgul olmasına, çok çalışmasına bağlıyordu.

İki ay bu şekilde geçtikten sonra Fazıla hizmet için Şebib'in odasına girdiğinde, onu çok dalgın ve yorgun bir halde bulur ve o zamanlarda Şebib'in yüzünün çok asık ve

kaşlarını çok çatık görürdü. Fazıla o zaman Şebib'in bu halini, hesaplarınca bir uygunsuzluk olmasına vermek istediye de, akşamları Şebib'in babasına, işinin yolunda gittiğini anlatması, onun bu düşüncesinde yanıldığını gösterdi. Aslında Şebib'in hesabına uygun gelmeyen bir şey varsa da bu uygun gelmeyen, Fazıla'nın zannettiği gibi para hesabıyla ilgili değildi!

Şebib para hesaplarını çok kolay halletmeye alışmış ve ticaret işlerinde uzmanlaşmış olduğundan, o türlü hesaplar ona zor gelmez, kolay gelirdi; hatta bu işleri yaparken zevk bile alırdı. Fakat o ana kadar tanımadığı ve hatta onunla uğraşacağı akılina bile gelmediği, gönlünün hesabı ona zor geliyor, acemisi olduğundan, ondan çok sıkılıyordu. Kendisinin fikri ve niyeti ilgisi olan bir şeye, gönlü onu sürüklemek istiyor, Şebib de fikrinden vazgeçmek için gönlünün arzusunu anlamazlığa geliyordu. Fakat zaman geçtikçe gönlündeki his büyümekte ve Şebib'in o zamana kadar tanımadığı bir hal almaktaydı. Şebib o zamana kadar hiç roman ve hikâye okumamıştı. Kendisinin yaşadığı bu karışık halin neden kaynaklandığını anlayamıyordu. Kendisindeki halin, o zamana kadar adını duyduğu halde hiç yaşamamış olduğu "aşk" olduğunu anlamış olsa da anlamazlığa gelecekti.

Çünkü Şebib, bir kadına âşık olmaya tenezzül edeceğini, hiçbir zaman aklından geçirmemişti. Âşık olduğunu kendisine anlatmaya çalışan gönlü ile savaşıyor, onun bu duygularını astırmaya çalışıyordu. Fakat boşuna! Gönlüne kendisi sahip olduğu halde, gözleri onun aynası olup kendisine isyan ederek, gönlünün ilgisi olan kadına doğru bakıyor, ağzı da onlarla birleşmiş. "Peyman" kelimesini büyük bir istekle söyleyiveriyordu. Kulakları da o ismi ve onun sesini duymaktan mutlu oluyordu. Şebib'e yalnız gururu, akli, inadı sadık kalmış, gönlü ile olan savaşında

gönlü kazanmıştı. İşte Şebib bunun için daha fazla yüzünü asıyor, kaşlarını çatıyordu. Fazıla'yı görünce kendisine sinirlenip ondan uzak durmak istiyordu. Fakat uçar gibi bir hareketle ayakları onun bulunduğu tarafa doğru gitmek istiyor. Şebib kendini rahatsız eden yüzü görmemek için, Fazıla'yı diğer hizmetçiler gibi odadan kovmaya kalkışıyor, fakat "Haydi defol git" olmak üzere hazırladığı sözler ağzından "Peyman gel! Şunu ver! Bunu buruya getir!" diye rek çıkıyor!

Şebib, gönlünün acısından, geceleri uyku uyuyamadığını görünce, kendini daha çok işiyle oyalamaya ve öncekinden çok çalışmaya başladı. Yorgunlukla uyku uyumaya ve duygularını uyuşturmaya çalışıyordu. Yatağına yattığı zaman hemen uyuyabilmek için gecenin geç vaktine kadar yazı yazıyor, kitap okuyor, hesap yapıyordu. Hayvanla gezmeye gittiği köylere yürüyerek gidiyordu. Bu kadar yorgunluk kendisini halsiz düşürüyor. Artık o tempoda çalışamaz ve gezemez olmaya başladı.

Yorgunluktan artık çıktığı yolun ilerisine varamayacağını anlayıp geri dönmekte ve eve geldiği zaman, kanepesinin üzerine halsiz düşmekteydi ki o zaman ayaklarının sızlamasıyla uyku giremeyen gözlerinin önüne, kendisinin kaçmakta olduğu güzel yüzün hayali hemen geliveriyor, Şebib o yorgun halinde, artık onu kovacak gücü kendinde bulamıyordu. Bu hayal güzel ve masum yüzü ve işveli gülüşü, cilveli tavrı ile kendini Şebib'e sevdirmeye ve onun gönlüne girmeye çalışmıyordu. Bu hayal, masum yüzü ve mütevazı tavrıyla Şebib'in gönlünü bir mıknaş gibi çekip alarak, onu hükmü altına almaya kalkışıyor. İşte böyle olduğu içindi ki Şebib o hayale yeniliyor, onu karşısından bir türlü kovamıyordu. Eğer Fazıla'da birazcık fazla işveli ve biraz hoppa olmuş olsa ve arada kendini beğendirmek için Şebib'e anlamlı gülümsemeler gösterseydi, işte o zaman

Şebib onun için, soğukluktan ve nefretten başka bir şey hissedemez ve Şebib'in gözünde onun hiçbir önemi olamazdı. Şebib kendisi ağır ve ciddi olduğu için yine öyle olan Fazıla'nın davranışlarına hayran olmuş ve onu çok beğenmişti. Fakat Fazıla çok güzelse de iş yalnız onun güzelliğine kalsa, Şebib ona âşık olmazdı. Çünkü Şebib çok güzeller görmüş, hiçbiri onu kendine âşık etmek değil, kendilerini ona beğendirememişlerdi. Şebib kendi karakterine uygun olmayan işve ve cilveden hoşlanmaz, nefret ederdi. Bazı kadınlardaki yapma tavrı ve edalar, onun çok fazla canını sıkardı.

Nice tatlı dilli, yapmacık davranışlı, ne kadar sahtekârın cilvelerine önem vermeyip onların bakışlarına karşılık vermemiş ve onları sıradan görerek, kendini onlara tenezzül edemeyecek kadar büyük bulmuş olan Şebib, Fazıla'nın doğal olan masum bakışlarına karşılık vermekten kendini alıkoyamamış, onun karşısında kendini sanki eriyip küçülüyor zannetmekteydi. Şebib, Fazıla'ya âşık olduğunu anlamışsa da bu âşıklığını kendi kendine bile itiraf etmekten utanıyordu. Çünkü bunu itiraf etmek, kendinin bir kadına yenildiğini itiraf etmek olduğundan, buna da gururu engel oluyordu. Fakat Şebib bu halin böyle devam edemeyeceğini görüp, kendisine bu kadar eziyet etmesine bir gerek olmadığını, gönlünün hoşlandığı bir hizmetçinin ondan hoşlanmaması için bir sebep görmediğini ve ortada bir engel olmayıp hizmetçi annesinin hizmetçisi olduğu halde niçin kendi kendine bu kadar eziyet etmekte olduğunu tepkiyle söylemek, odalık almak, kendisi gibi otuz yaşındaki bir erkek için utanılacak bir şey olmadığını düşünüyordu. Lakin bunu babasına ve annesine söylemeye, yine utanıyordu. Şebib bir çocuk kadar saf, bir kız kadar utangaçtı. Fazıla'da hayran olduğu davranışlardan biri de onun utangaçlığıydı.

Şebib, Fazıla'ya istediği gibi bir gözle bakması için, önce onun kendi malı olması gerektiğini düşündü. O günlerde zayıflamış olduğunu söylemekte olan annesinin o sözünü bahane ederek bu konudan söz açıp dedi ki:

— Hakkın var anne! Çok zayıfladım! Hatta önceki gibi kendi işimi bile yapmaya gücüm kalmadı!

— Yapma! A oğlum hizmetçimiz mi yok? Sen zorla kendini yoruyorsun. Hem de çok yol yürüyorsun. O kadar yorgunluğa vücut dayanabilir mi?

— Ben kendimi çok sağlam ve güçlü zannederdim de onun için o kadar yürüdüm. Fakat artık yorulmaya başladığımı görüyorum! Çünkü artık yaşlandım! Önceki kuvvetim kalmamış, güçten düşmüşüm.

— Oh! Oh! Daha neler! Sen yaşlandınsa biz ne yapalım?

— Otuzunu geçince artık delikanlılık kalır mı ya?

— Senin gençliğin bundan sonra oğlum! Daha sen bize bir hanım getireceksin. Çocuklarını seveceğiz. Sen o kadar kendini ihtiyarlatma!

Şebib, annesinin bu sözüne güldü. O zamana kadar öyle sözlere Şebib kaşlarını çatmakta olduğu halde o anda bu gülmesi, annesine ümit verdi ve kadıncağızın da sevinçten yüzü güldü. Ve dedi ki:

— Şebib! Oğlum daha ne zamana kadar böyle bekâr oturacaksın? Artık seni evlendirelim. Nasıl kız almak istersen biz senin kararına razıyız. İstersen İstanbul'da tanıdığımız kızlardan birini alalım. İstersen odalık alalım. Ben seninle İstanbul'a giderim. Sen nasıl istersen öyle yaparız.

— Şimdi rahatsızım anne! Biraz kendimi toplayayım da artık bu konuyu halledelim.

Şebib'in annesi, oğlunun yakında evleneceğine çok sevindi. Şebib sözüne devam edip:

— Gerçekten biraz vücutça rahatsızlığım var! Önceki

gibi kendi işimi bile yapamıyorum!

— Hizmetçilerin hangisini istersen ona emret, işini görsün.

— Şimdi bana hizmet eden hizmetçi fena değil. Neydi onun adı? Hani canım şu en son gelen.

— Peyman değil mi?

— Evet! Peyman! Onun eli işe yakışıyor, çok becerikli. Hem de çok terbiyeli kız.

— Evet, öyledir. İşte ona emret. Ne lazımsa yapsın.

— Fakat anne bilirsin ya! Ben biraz hırçınım! Emredeceğim hizmetçinin kendimin olmasını isterim. Sen onu kaç liraya aldıysan bana sat.

— Aman Şebib! O nasıl laf? Senin bizim ayrı gayrımız olur mu? Bizim hizmetçimiz sana hizmet etmez mi?

— Canım hizmetçi benim olsun da size de hizmet etsin. Benim bazı öyle tuhaf meraklarım vardır. Öyle olursa, benim gönlüm rahat eder. Rahat rahat istediğimi yaptırırım.

— Peki, istersen öyle olsun. Ben onu yüz elli liraya aldım.

— O! Ne kadar ucuz!

— Öyle ama kusuru olmasa o bin, bin beş yüz liralık hizmetçidir.

— Ne? Bir kusuru mu var? Sakat mı?

— Hayır, oğlum sakatlığı, hastalığı yok. Fakat malum ya yüz elli liradan ucuza hizmetçi alınmaz. Çok para verecek odalık almaya gücü olan da dul hizmetçi almaz. Onun için böyle ucuz aldık. Bir de odalık için olan hizmetçiler on sekiz yaşını geçtikten sonra vakti geçmiş sayılıp para etmez.

Bu kızsız yirmi yaşını bile belki geçmiştir. Fazıla pek yaşını göstermez ve onu görenler, yirmi veyahut yirmi bir yaşında zannederlerdi.

Şebib, annesinin bu sözünden fena halde sıkıldı. Annesinin ağzını aramak üzere dedi ki:

— Ey şimdi bu kızı odalık için almazlar mı?

— Parası az olanlar veya para veremeyenler alırlar.

Annesinin bu sözü Şebib'e çok dokundu. Kendisi Peyman'ı alırsa değersiz, fakir mi olacak ve paraya kıyamadığı için bir yaşlı odalık aldı diye insanlar kendisini kınayacak mı diye düşünüyor, bu durum gururuna dokunuyordu. Fakat Peyman'ı almak istediği bir kere ağzından çıkmış olduğundan ve onu oda hizmetçisi sıfatıyla alacağını söylemiş olduğundan, hemen yüz elli lirayı annesine verdi. Şebib, herkesin kendisine fakir dememesi için, Peyman'ı kendine eş yaparak hanım yapmaya onun yaşlılığı engel oldu. Fakat herkesten ve hatta babasından ve annesinden dahi gizli olarak, onu odalık edinmeye engel görmedi. Kendi malı olduktan sonra onu odalık yapmasında bir sakınca görmedi.

Şebib, Fazıla'nın durumunu öğrenmeye çalışıyor, bu konuyu merak ediyorsa da bunu öğrenmek için bir yol bulamıyordu. Peyman'ın konuşması gayet düzgün olduğundan, Çerkeş'ten İstanbul'a küçük yaşta gelmiş olduğunu düşünüyor ve onun ancak ya birinin odalığı olduğunu veya... Aman işte! Şebib burasını düşününce aklına hep kötü şeyler geliyordu. Peyman gibi melek bir kızın hiç öyle öteki beriki ile eğlenmiş olması mümkün olabilir mi? diye tekrar teselli oluyor. Olsa olsa, Peyman'ın öncece tam odalık olma çağındayken annesinin dediği gibi öyle bin, bin beş yüz liraya odalık olmak üzere satılıp, alan adamın vefasızlığı ile veya diğer bir sebeple böyle tekrar satılmış olabileceğini düşünüyordu.

Şebib, Fazıla'nın paralarını verdikten sonra ona olan davranışlarını değiştirdi. Fakat Fazıla ona olan tavrını hiç değiştirmiyordu. Şebib, hizmetçisinin imalı hareketlerden

anlamadığını ve hiç şakaya gelmediğini gördü. Şimdi ona, eğer annesinden çekiniyorsa, annesinin bir şey demeyeceğini söyleyip, parasını annesine vermiş olduğunu bildirdi.

Fazıla Şebib'e:

— Hizmet etmek için olduktan sonra annenizin malı olmuşum, sizin olmuşum, bence bir fark yok! Ben hepinizi efendim tanırım, fakat başka bir maksat için beni satın alırsanız alırken bunu bana sordunuz mu? Ve böyle bir şart koydunuz mu? demesin mi? Şebib şaşırdı. Peyman sözüyle de onu yenmişti. Çünkü odalık almak üzere alınacak hizmetçiye, "Kız, beni ister misin?" diye sormanın adet olduğunu Şebib de biliyordu. Şebib, Fazıla'nın bu sözü altında ezildi. Fazıla'nın kendinden eminliğine, tavır ve haline hayran olduğu gibi, sözlerine de hayran oldu. Bu hizmetçinin, haliyle sürekli kendisini ezmekte ve yenmekte olduğunu görüyordu.

Şebib, hizmetçisinin, kendini âşık olarak eşliğe kabul ettirmek amacıyla bu şekilde reddettiğini düşündü. Şebib, bazı efendiler gibi hizmetçisine, onu hanım edeceğini söyleyip kandırmaya kalkışmıyor, yalan söylemeye tenezzül etmiyordu. Fazıla da hiç tavrını ve halini değiştirmeksizin ona hizmet ediyordu. Fazıla Şebib'i anlamıştı. Şebib'in kendisini kabul etmeyen bir kadına tenezzül etmeyeceğini ve Şebib gibi bir adamın yanına insan kızını katıp dünyanın bir ucundan öbür ucuna kadar gönderse, hiç şüphe etmesi gerekmeyeceğini bildiği için Fazıla onun yanında çekinmiyordu. Onun içindi ki endişe duymadan hizmetine devam ediyordu. Fazıla çok iyi bilirdi ki Şebib'in onu kandırması, kendi isteğine bağlıydı. Fazıla Şebib'i öğrenmiş, anlamış, tanımıştı.

Fazıla'nın istememesinden sonra Şebib ona bir daha böyle sözler söylemedi. Önce annesinin hizmetçisi olduğu zamandaki davranışlarına devam etti. Sadece artık ayakka-

bısını Fazıla'ya giydirtiyordu. Gömleğini ona giydirtiyor. Bu hizmetleri hala Fazıla eskisi gibi yapıyordu.

Bu şekilde üç ay geçmiş, Mukaddem ile Enise'nin İstanbul'dan Beyrut'a dönmek üzere olduklarını bildiren mektup gelmiş olduğundan, Muhterem Efendi, Beyrut'a geldi.

Fazıla İstanbul'dan haber almak üzere sabırsızlıkla Mukaddem'in gelmesini bekliyordu. Beyrut'a döndüklerinin haftasında Mukaddem ile Enise geldiler. Enise dadısının boynuna sarılıp öptü. Fazıla, haber sormak için Mukaddem ile yalnız kalacakları zamanı bekliyordu. Bir ara Mukaddem, babası ile kardeşinin iyi olduğunu söylemişse de ayrıntıları anlatacak zaman bulamamıştı. Fazıla, Şebib'in hizmetini yaptığı gibi eski hizmetlerini de terk etmemişti. Şebib, hizmetçi kendinin olmadığı zaman onun hizmetini gördürmüş oldukları için şimdi o da Peyman'ın diğer hizmetlerine karışmıyor, Fazıla Enise'nin ve Mukaddem'in işlerine de bakıyordu. Şebib sabahleyin işine gidip akşam geldiğinden ve gecenin bir bölümünü de yazı ve hesaplara geçirdiğinden, Fazıla, onun odasını toplayıp hazırlıyor ve geldikten sonra soyup giydirtiyor. Bir iş olduğu ve Şebib hizmet için onu çağırdığı zaman gidiyordu. Bu şekilde Fazıla, başka hizmetlere de zaman buluyordu. İstanbul'dan geldikten bir iki gün sonra Enise annesiyle sokağa çıktığında, Mukaddem ile Fazıla, yalnız kalıp konuşmaya başladılar. Mukaddem, Fazıla'ya babasının ve kardeşinin iyi olduklarını ve kardeşinin o sene dahi mükemmel bir şekilde derslerini geçtiğini söyledikten sonra dedi ki:

— Nabi de yine babasının evine geldi.

— Niye?

— Fevkiye Hanım onu kovmuş.

— Aman deme! O kadar sevgili Nabi'sini Fevkiye nasıl kovmuş?

— Nabi gezdiği yerlerin birinde mükemmel bir dayak yemiş. Ama nasıl dayak! Derecesini şundan anla ki bacağı kırılmış. Bu defa ben İstanbul'dan çıktığım zaman olmuş. Kaç ay tedaviden sonra Nabi ancak yürüyebilmişse de sokakta kalın bir bastonla yürümeye mecbur olmuş! Ev içinde bastonunu bıraktığında ise topallıyormuş. Bu durum, Fevkiye Hanım'ın hoşuna gitmemiş. Nabi'nin bu hale hovardalık yaparken geldiğini duyması onu çok kızdırmış, babasına, Bu benim hep elmaslarımı, paralarımı yediyse de ben onun böyle yerlere gittiğini bilmiyordum. O önceden borcum vardı, onu veriyorum, elbise alıyorum, derdi. Mademki böyleymiş, ben bu çapkını istemem" demiş.

Meğer Fevkiye'nin bütün mücevherlerini Nabi yemiş de babasının ve annesinin haberi yokmuş!

— Evet, öyleydi.

— Sonra babası bunun üzerine sinirlenip, "Vay mademki istemeyecekmişsin, niçin elmaslarını yedirmeden önce istemem demedin de onları mahvettin. Hem de bana sormadan, danışmadan ha!" diye, ona ceza olmak üzere, Nabi'yi istemem demesini önce önemsemese de Fevkiye, öncece Nabi'yi "isterim" diye olan ısrarı gibi o zaman da "Ben bu topalı istemem!" diye babasını sıkıştırıp başından gitmemiş. Nabi'yi konaktan kovup Sai Efendi'ye göndermişler!

Nabi'nin bir karı daha olmuş ki gitmem diye tutturması üzerine, gitmesi için epeyce para koparmış. Onları da bir iki ayın içinde bitirdikten sonra Calibe'nin eline bakmaya başlamış. Babaları İhya Efendi ölmüş. Çocuklarına da bir şey bırakmamış. Şimdi Nabi'nin elinde avucunda bir şey yok!

— Öyle insanların sonunda olacağı bu!

— Süha Bey çok mutlu yaşıyormuş. Evdekilerle pek güzel geçiniyorlarmış. Annemden duydum.

— Şefik ile hiç konuşmadın mı?

— Birkaç kere konuştum. Sağ olsun çocuk bayramda, kandilde anneme geliyormuş!

— Tavrını halini nasıl gördün?

— Hayran olunacak derecede mükemmel! Zaten herkes onun terbiyesinden bahsediyor. Fakat çok üzgün! Senin yasını tutup oturuyor!

— Zavallı kardeşçğim!

Mukaddem bir süre anlattıktan sonra gülerek Fazıla'ya dedi ki:

— Herkesi soruyorsun da niye Remzi'yi hiç sormuyorsun?

— İnanır mısın Mukaddem? Hiç aklıma gelmedi.

— Demek ki artık hiç sevmiyorsun.

— Nefret ettiğimi söylemiştim ya!

— Sen sormuyorsan, bari ben söyleyeyim. Remzi paraları bitirmiş.

— Olacağı oydu. Artık rahat eder.

— Yok! Asıl rahatsızlığı şimdi. Çünkü karısı para diye onu rahatsız ediyor, âdeta yakasına yapışıyor. Remzi'de paralar bitmiş ama karısının da her şey isteme hevesi geçmemiş! Remzi de karısını çok sevdiğinden, istediği şeyleri yapamadığı için üzülyormuş. Bir zaman borç almış. Şimdi borç veren de yokmuş! Hem de herkes Remzi'ye çok kötü gözle bakıyor!

Remzi'de paralar bittiğini karısı anlayınca, ona kötü davranmaya başlamış. Fakat Remzi karısından vazgeçemediğinden, onlara da katlanmaya mecbur oluyormuş. Karısı para bittikten sonra Remzi'ye ilgisi kalmamış, Remzi'nin evine geldiği yolda yine eğlenmeye başlamış!

— Remzi'nin hak ettiği buydu.

Bu şekilde Fazıla ile Mukaddem arasında olaylar anlaşıldıktan sonra Enise gelinceye kadar olan zamanı yine hep İstanbul hakkında konuşmakla geçirdiler.

Şebib, Mukaddem ile çok iyi geçiniyor ve birlikte konuşup geziyordu. Şebib bazen kardeşinin odasına gidip Mukaddem'le oturuyor, bazen de onu odasına çağırıyordu.

Şebib'in annesi, Mukaddem'in sayesinde oğlunun biraz haremde oturmaya alışmasından memnun oluyordu.

Mukaddem ile Şebib beraber olduklarında kendilerine hizmet eden Fazıla'ydı. İki âşık, âşıklarının yanında oldukları zaman mutluluklarıyla rahat olmaktaydılar. Mukaddem ile Şebib'i haremde tutan Fazıla olduğu halde, iki âşıklar birbirinin sırrından haberdar değildiler. Kardeş gibi görüşmekte olan şu iki genç, birbirlerine rakip olduklarını bilmiyorlardı.

Şebib Fazıla'yı elde etmesinin ancak onu kendine âşık etmesiyle olacağını anladı. Bunun içinse bir yaşlı hizmetçiyi kabul etmek gerektiğini görüyordu ki buna razı olmaya gururu engel oluyordu. Şebib, kendisinin hal ve hareketi herkes tarafından beğenilmesini ister ve başkalarının ayıplamasına uğramak istemezdi. Bu şekilde bir evliliğe de herkesin bir bahane bulamayacağı ve kusur göremeyeceği bir şekilde olmasını istiyordu. Bundan dolayı Şebib, Fazıla'ya olan ilgisi ve sevgisi konusunda sabrederek onun kendi hizmetçisi olması ve daima karşısında olması ile avunuyordu. Fakat kalbindeki aşk büyümekte ve kendini her türlü fedakârlığa hazırlamaktaydı. Fakat Şebib de kendi soğukkanlılığının bu aşka göre büyük olduğu iddiasıyla kendine teselli veriyordu.

Bu şekilde zaman geçti, Enise ile Mukaddem'in evliliğinin onuncu ayı Enise, elmas gibi güzel bir kız çocuk dünyaya getirdi. Çocuğun ismini Bedriye koydular. Bir sütnine getirildi. Fazıla, beşiğin bir tarafına da kendi yatağını serdi.

Gece sütnine ile beraber yatıyordu. Fazıla, çocuğa bakıyor ve onu çok seviyordu.

Remzi'nin çocuğu olduğu halde Fazıla çocuk sahibi olmamış, onun nikâhında olduğundan, ondan sonra da çocuğu olma ümidi kalmamış olduğundan, kendisine ait olamayan çocuk sevgisini Enise'nin kızından tatmak istiyordu. Onu o kadar seviyordu ki kendi çocuğu gibi görüyordu.

Fazıla, henüz zayıf olan Mukaddem'in, çocuğuna bakılma konusunda üzülmemesi, kendisine destek olan Münevver Hanım'ın oğlunun hastalığına baktığı gibi torununa da bakarak hakkını ödemesi, bu şekilde Münevver Hanım'la Mukaddem'in iyiliklerine karşılık verebilmesi ve kendisinin, mahrum olduğu gibi ondan sonra da mahrum kalacağı çocuk sevgisini Bedriye'de bulması, kendisini o minimini kıza o kadar bağlamıştı ki Fazıla çocuğu, kucağından bırakmak istemiyordu. Fazıla her gün çocuğun banyosunu kendi yaptırıyor ve kendi giydiriyordu. Fazıla'nın çocuğa olan ilgisi, Mukaddem'i de kızına bağladı. Daima Fazıla'nın kucağında olan Bedriye'yi, Mukaddem görmeden duramıyordu. O ana kadar çocuk sevmemiş olan ve çocuk sesinden sıkılan Şebib de bu çocuğu sevmekte ve onunla ilgilenmekten keyif almaktaydı. Çünkü sabahleyin kahvesini içerken onu okşayıp sevmek üzere Fazıla'ya getirttiğinde, ufak kaşıkla onun ağzına süt verirken çocuğun sütü rahat içebilmesi için Fazıla oraya diz çöküp oturmuş olduğu halde çocuğu kucağındaydı. Şebib Fazıla'nın kendi yanında oturmasından çok mutlu oluyordu. Bu şekilde minimini kıızı çok sık olarak odasına getirtiyordu. Sanki bu çocuk merkezi aşkmış gibi üç kişinin aşk ve sevgisi onda bağlanıyordu.

Şebib'in sabır ve tahammülü son dereceyi bulmuş ve Fazıla'da gördüğü terbiye, onun dulluğu hakkında hiçbir kötü düşüncede bulunma ihtimalini bırakmamıştı. Şebib, aşk uğruna can bile verildiğini düşünüp, âşık olduktan

sonra bunu söylemekle, kendisi de gururunu aşkına feda etmeyi çok görmedi. Şebib artık gönlü ile olan savaşında yenilmiş, onun aşkını kabul etmiş ve onaylamaktan başka çare bulamamıştı. Bu şekilde bir gün Fazıla'ya dedi ki:

— Peyman! Sana nikâh kıyacağım. Kendime eş yapacağım. Beni ister misin?

Aman yarabbi! Fazıla buna ne cevap versin? Şebib gibi bir adamın bu fedakârlığını takdir etmemek mümkün mü? O zamana kadar olan mertliğine karşı nankörlük etmek nasıl olacak?

Şimdi Şebib'e ne demeli? Şebib gibi iyi niyetli ve onun gibi melek bir adama verilecek cevabı onun gururunu kırmadan nasıl söylenir? Hem de ciddi ve efendi olan böyle bir isteğe karşı ne denilebilir? Ya sırrını söylemeli, ya da "Ben seni istemem çünkü seni beğenmiyorum ve sevmiyorum" demeli! Fakat Şebib gibi hiçbir kusuru görülmeyen adamı beğenmemek nankörlük ve hayvanlık değil mi? Fazıla bunu nasıl kabul etsin?

Fazıla, verilecek cevap bulamadığı için susuyordu. Fakat bu sessizliğinden de karşı koymak yerine kabul edilerek mesele Muhterem Efendi ile hanımefendiye bildirilme ihtimalini düşünerek, elbette bir cevap vermek gerektiğini görüyordu. Bir süre düşündükten sonra dedi ki:

— Ben size eşliğe layık değilim efendim.

— O senin bileceğin ve düşüneceğin şey değil. Ben seni kendime layık gördüm, lazım olan odur. Şimdi ben sana, beni ister misin, diye soruyorum.

— Ben evin hizmetçisi kalmak fikrindeyim efendim! Deyince, Şebib şaşırıp bir süre onun yüzüne baktı.

Sonra ekşi bir yüzle:

— Ha! Demek beni beğenmiyorsun! dedi.

Fazıla bir cevap veremedi. Çünkü "Öyle değil" dese,

başka bir sebep bulup söylemek gerekecekti!

Hizmetçisinin kendini eşliğe kabul etmemesi Şebib'e çok acı geldi. Böyle bir muameleyi hiçbir kadından göreceğini tahmin etmiyordu. Şebib bastonunu alıp odadan çıktı.

Akşam eve geldiğinde çok üzgün, çok mutsuz görünüyordu. Mecbur olmayınca, Fazıla'yla konuşmuyordu.

Fazıla, Şebib'in sofrada yemek yiyemediğini, artık minimini Bedriye ile eğlenemediğini, Mukaddem ile de görüşüp konuşamadığını görüyor ve onu bir dalgınlık içinde görüyordu. O kadar ciddi bir adamın bu dalgınlığından korktu. Çünkü dalgınlık sırasında Şebib'in yüzünde öyle bir heybet geliyordu ki düşündüğü şeylerin korkunç şeyler olduğu, ondan anlaşıyordu.

Bir ay bu şekilde geçti. Şebib'in bu hali devam ediyordu. O güne kadar Şebib, Fazıla'ya hiçbir şey söylememişti.

Bir gece Fazıla, Şebib'in gecelik pijamasını giydiriyordu. O gece Fazıla, Şebib'in yüzünü, iki aydan beri devam eden dalgın ve dertli görmüyordu. Fazıla o gece Şebib'in yüzünde ilk defa olmak üzere çok rahat görüyordu. Şebib hem mutsuz hem terbiyeliydi. Giysisini giydikten sonra koltuk sandalyesine oturup, karşı tarafında duran sandalyeyi Fazıla'ya göstererek:

— Peyman! Şuraya otur. Sana söyleyecek sözlerim var! dedi. Fazıla şaşırıp,

— Aman efendim! deyip ayakta duruyordu. Şebib:

— Otur diyorum! Diye ısrar ettiğinde, Fazıla haddi olmadığını, söyleyeceği sözleri ayakta olduğu halde dinleyeceğini bildirdiyse de Şebib,

— Emrediyorum, otur! deyince, halının üzerine diz çöküp oturdu. Şebib ağlamaklı ve acıklı bir sesle dedi ki:

— Geçen defa belki naz etmek için bana öyle bir cevap verdin diye, sana şimdi de o sorumu tekrar edeceğim!

Ciddi konuşalım. Böyle şeyler şakaya gelmez! İyice düşündükten sonra bana cevap ver. Ağzına geleni söyleme. Kalbinde olanı söyle. Bu defa, "Bana eş olmak ister misin?" sözüne, bir de "Ben seni seviyorum" sözünü de ilave ediyorum. Ben bu sözü ömrümde ilk defa işte şimdi sana söylüyorum. Seni sevdikten sonra doğru insanı sevmiş olduğunu sana temin ederim. Bu sözlerimin gerçek olduğuna inan ve bunların önemini düşün de bana öyle cevap ver.

Şu sert ama gayet terbiyeli olan sözler Fazıla'ya etkisiz kalmadı. Fakat zavallı kadın ne yapsın? Kendi başına özgür değil ki kendi için söz verebilsin. Kendisinin böyle evlenmeyi tek başına kabul edebilecek durumu olsaydı, Mukaddem evlenmeden önce onunla evlenirdi. Fakat sırrı olduğu için Mukaddem'e söz anlatabilmişti. Hâlbuki Şebib'e ne sırrını söyleyecek, ne de onu kabul edebilecekti.

Fazıla susuyor, sürekli düşünüyordu. Şebib dedi ki:

— Eğer düşünmek istiyorsan sana birkaç gün süre vereyim.

Fazıla üzgün bir tavrıla,

— Düşünmeye gerek yok efendim!

— O halde cevap ver!

Fazıla yine susuyordu. Fazıla'nın susuşundan Şebib sıkıldı:

— Söylesene! diye onu sıkıştırmakta, Fazıla başka söz bulamayıp yine:

— Ben size layık değilim efendim, demektedir, Şebib sinirlenip,

— Konuşmaya üşeniyorsan "Evet," ya da "hayır" cevabından birini söyle, dedi. Tehdit eder bir şekilde Fazıla'ya baktı. Şebib gözlerini Fazıla'ya dikmiş bir cevap bekliyordu. Fazıla söyleyecek söz bulamayıp yine susmaya devam edince, Şebib sinirlenip bağırarak:

— Benimle dalga mı geçiyorsun? Bir cevap ver, deyin-
ce, Fazıla mecburen,

— Olamaz efendim, dedi.

Şebib fena halde bozularak,

— Önceki tahminim doğruymuş. Demek şimdi kesin
anlaşıldı ki beni beğenmiyorsun ve beni sevmiyorsun! dedi
ve ayağa kalkıp,

— Haydi! Yatacağım, artık lambayı al da çık! dedi.

Fazıla lambayı alıp çıktı.

Ertesi gece Şebib çok geç saate kadar yazı yazmakla uğraştı. Fazıla'yı lambayı almak için çağırdığında, zaman gece yarısını iki saat geçmişti. Şebib bu şekilde bir hafta çalıştı. Ondan sonra bir gece Şebib masanın önünde yine yazı yazmakla uğraşırken, Fazıla kendisine kahve verirken masanın üzerinde bir banka senedi gördü. Senedin içindeki Fransızca yazılmış olan "Peyman," ismi gözüne çarptı. Şebib kahvesini içtikten sonra banka senedi ile diğer bir kâğıdı zarfın içine koydu. Fakat zarfı kapatmayıp başka bir kâğıt alıp yazmaya devam etti. Peyman'ı merak etmeye başladı. Endişelendi. Aklı oda içindeki masanın üzerinde kaldığı halde dışarıya çıktı. Bey soyunmak için Fazıla'yı çağırdığında içeri girdi. Şebib'in o gece Fazıla'ya olan ağla-
maklı bakışları ve oda içindeki eşyaya baktıkça yüzünde beliren acı dolu tebessümü, Fazıla'ya dehşet veriyordu.

Şebib yüzünü yıkamak için dışarıya çıktığında, Fazıla zaman kaybetmeden bunu fırsat bilerek beyin giysilerini toplamakla uğraşmadan masanın önüne gitti. Zarf orada yoktu. Şebib'in önemli evraklarını koyduğu masanın çek-
mecesini açtı. En üstte zarfı bulup açtı. Önce banka senedi-
ni okudu. Ne görsün, Şebib'in Peyman'a on altı bin liraya sahip olduğunu söylediğini gördü! Diğer kâğıdı açtı. Ken-
disinin serbest bırakılma kâğıdı olduğunu gördü. Veda kâğıdının tarihi kendi adına olan banka senedinden daha

eski olarak yazılmış! Fazıla'nın her yeri titremeye başladı. Bu kâğıtları aceleyle okuduğu halde çok zaman geçmiş olmasından ve Şebib'in odaya gelmesinden korkuyordu. Fakat bu korku, onu diğer kâğıdı da okumaktan alıkoyamadı. Okuduklarını zarfın içine koyup diğerini açtı, okudu. Bu kâğıt Şebib tarafından sözünü tutmayan karısına yazılmıştı. İçeriği: Peyman'ın okuma bilmese bile o kâğıdı okutup dinlemesi belirtildikten sonra şu yazılmıştı:

"Bir kadın tarafından beğenilmeyip istenmemek bana çok acı geldiği halde yine hala o kadını sevmekte ve ondan vazgeçmemekte olduğumu görünce bu durumda yaşamak istemiyordum. Söz geçiremediğim gönlüme bir tabanca kurşunu geçirmekle, beni bu kötü hale getirmiş olan gönlümden kurtulmak ve bu şekilde onurluca ölmek istedim. Yalancı! Senin beğenmediğin adamın cömertliğini ve büyüklüğünü sana göstermek için seni affettim. Bütün servetimi sana bıraktım. Bilmem şimdi beğenebilecek misin? Parayı çok severdim. Onu sana feda etmekle, seni ne kadar sevdiğimi göstermek istedim. Belki beğenmediğin adamın ne kadar beğenilecek bir adam olduğunu, sevmeye değer bulunduğunu anlayıp da arkamdan ağlarsan, o da ruhum için mutluluk olur"

Fazıla mektubu okuduktan sonra zarfıyla beraber çekmenin içine koydu. Henüz oradan ayrılmıştı ki Şebib'in ayak sesini duydu. Fazıla titreyen elleriyle onun giysilerini toplamaya başladı. Odadan çıkarken sendeleyerek çıktı. Şebib'in sandık odasının bir kapısı yatak odasına ve diğer kapısı da salona çıkıyordu.

Fazıla, Şebib'i odasında rahatsız etmemek için salondaki kapıdan girip çıkardı. Elbiseleri sandık odasına bıraktıktan sonra yerine yatmaya gitmeyip sandık odasında kaldı. Şebib'in yatak odasına açılan kapının anahtar deliğinden bakmaya başladı. Fazıla, Şebib'i terk etmemek, gerekirse

her sırrını söyleyip onu intihardan vazgeçirmek için orada kaldı. Şebib bir sigara içtikten sonra zarfı çekmeden çıkardı. Üzerini mühürleyip masanın üzerine bıraktı. Ondan sonra gezinmeye başladı. Zaman gece yarısını geçti. Şebib hala geziniyor, Fazıla da kapının aralığından onu gözlüyordu. Kapı kilitli değildi. Fazıla istediği anda oradan Şebib'in yanına girebileceğini gördü. Şafak sökmeye başladığında, Şebib pencereyi açtı. Bir süre önünde oturup dışarı doğru baktıktan sonra ayağa kalktı. Odanın ortasında durdu. Fazıla, Şebib'in ne zaman ve nerede intihara kalkışacağını düşünüyordu. Eğer o gece oradaysa kendisi ona engel olacaktı. Fakat ya ertesi gün evden çıktıktan sonra yapacaksa! Bu düşünceler Fazıla'yı, zangır zangır titretiyordu. Ne yapmalı? Nasıl Şebib'in peşine düşmeli diyordu. Şebib o geceyi geçirip de ertesi gün sokağa çıkmaya kalkışırsa kâğıtları okumuş olduğunu söylemeye ve onu fikrinden geçirmeye karar vermişti.

Fazıla Şebib'e bakıyordu. Şebib bir beyaz ketenden gecelik pijama ile masanın önünde durmuştu. Şebib bir kere daha zarfı eline aldı. Baktıktan sonra tekrar yerine koydu. Fazıla gözünü Şebib'den ayırmıyordu. Kendisini büyük bir aşkla sevmekte olan ve uğrunda ölmek üzere bulunan kahramana bakıyordu.

Şebib biraz orada durduktan sonra yatağına doğru yürüdü. Fazıla acaba yatacak mı diye bakıyordu. Şebib karyolasının baş tarafına gidip orada duvarda asılı olan tabancaya elini uzattı. Şebib'in eli titremiyordu. Çok serinkanlı bir şekilde tabancayı aldı. Fazıla hemen kapıyı açıp kendini odaya attı. Şebib'in önüne geldiğinde, Şebib tabancayı kılıftan çıkarmıştı. Fazıla Şebib'in eline sarıldı. Tabancayı yakaladı. Şebib, Fazıla'nın birdenbire çıkmasından şaşırıldı.

— Ne istiyorsun? dedi.

— Tabancayı! dedi

— Paslanmış diye temizleyecektim, deyince, Fazıla:

— Siz onu daha geçen gün temizlediniz. Paslı olmadığını çok iyi bilirsiniz! Dedi.

Şebib sinirle:

— Ne demek istiyorsun? dedi.

— Ben kâğıtları okudum.

— Okudun mu? Sen okuma biliyor musun?

— Evet!

Bu çekişme anında Şebib tabancanın sapından, Fazıla da ağzından tutmuş öylece duruyorlardı. Şebib, Fazıla'nın elinden tabancanın ağzını kurtarmaya çalışarak:

— Bırak! Mademki kâğıtları okumuşsun, olacağı da gözünle gör! dedi.

Bunun üzerine Fazıla eliyle tabancayı tutmuş olduğu halde Şebib'in ayaklarına kapanıp:

— Merhamet ediniz. dedi.

Şebib:

— Kime? diye sordu.

Fazıla:

— Bana! Dedi.

Şebib alaycı:

— Bana acıyacak mısın? deyince Fazıla,

— Eğer şimdi şu tabancanın birini öldürmesi gerekirse onun kurbanı ben olayım! Kendinizin yerine beni öldürünüz!

— Ne demek istiyorsun? Beni bu işe mecbur eden sen değil misin?

— Ah! Bana öyle bir şey söylemeyin! Ben size bir şey olmasını istemem.

— O halde niçin beni istemedin?

— Tabancayı elinizden bırakınız ki gönlüm rahat etsin de sizinle konuşabileyim.

— Hayır bırakmam! Sen beni sevmiyorsun! Ben öleceğim!

Fazıla gördü ki yalnız bir söz Şebib'i fikrinden vazgeçirebilecekti. O da Fazıla'nın ona, "Seni seviyorum" demesiydi. Fazıla ağlamaklı bir tavırla:

— Beyim eğer "Seni seviyorum" deme özgürlüğüne sahip olsam, şimdi o sözü söylerdim.

Bu "seviyorum" sözünün insana neler yaptıracağı ve nelerden vazgeçirebileceği burada bile görüldü. Fazıla'nın onu söylemediği halde "söylerdim" demesi bile Şebib'e tabancayı bıraktırdı. Şebib tabancayı masanın üzerine bıraktıktan sonra Fazıla'ya dedi ki:

— Gönlün birine mi bağlı?

— Oh! Gönlüm tamamıyla hürdür. Fakat...

Fazıla devamını söylemesi gerekirken başını salladı. Şebib sözün devamını söyletmek için:

— Fakat! dedi.

Fazıla:

— Fakat gönlümü istediğim gibi yönetme özgürlüğüne sahip değilim!

— Meseleyi açıkla da anlayayım. Demek ki senin gizlediğin bir şey var!

— Evet, efendim!

Fazıla düşünmeye başladı. Eşi kendisini boşayacak, bırakacak olursa bunun üstüne Mukaddem'le evlenirse, herkesin gözünden düşeceğini düşünüp korktu. Yani Mukaddem'i sevdiği için eşi ile geçinmediği ve onunla evlenmek amacıyla eşini terk edip hile ile kaçtığı ve onun için eşinden boşanmak istediği gibi kötü fikirlere kapıldığı halde, Şebib ile evlendiğinde böyle bir endişe görmüyordu.

Artık geçinme isteğinde olmadığı eşinin, kendisini boşaması mümkün olursa Şebib'in kendisine uygun bir eş olacağını görüyordu. Fakat o anda eşinin kendisini boşaması mümkün olsa bile kendisi için o kadar fedakârlık etmiş ve hala çıldırasıya sevmekte olan Mukaddem'in karşısında bir başkasıyla evlenip onu kahretmeye vicdanı, gönlü razı olamazdı. Bu meselede kendisi uzun uzadıya düşünmek ve Mukaddem'in eşi olmaya ümit bağlamak yerine kendisini unutmaya için beklemek gerekirdi. Bu hali doğrudan doğruya Şebib'e anlatmak mümkün olamazdı. Fazıla ne söyleyeceğini bir süre düşündükten sonra yalvarırcasına dedi ki:

— Sizde gördüğüm büyüklük ve iyiliğin daha büyüğünü bana göstererek beni kendinize daha çok hayran etmek isterseniz ve canınızı feda etmek derecesinde bir fedakârlık göstermeye kalkıştığınız bu zavallının size anlatacağı şey karşılığında tekrar fedakârlık yapmaktan sakınmazsınız. Benden açıklama beklemeden ve bende bir sır olduğunu itiraf ettiğim halde o sırrın ne olduğunu sormayıp ümit ile beklerseniz ne kadar büyüklük etmiş olursunuz.

Şebib yalvarırcasına:

— Ümit veriyor musun?

— Daha da isterseniz mümkün olursa söz veririm! Fakat sabretmeli!

— Niçin sabredeceğimi bilmeden sabretmek! Bu zor durum!

— Ben ise sizi çok dirençli görüyorum. Sizin gibi kahramana göre zor bir şey değil.

— Peyman! O soğukkanlılığım olduğu halde ben de mağrurum. Fakat senin aşkın ondan kuvvetli geldi. O becerimi ezdi!

Fazıla Şebib'e bakarak gülümsedi:

— Beyim! İsminin kahramanı ol. Ümitsizliğe kapılıp

kötü şeyler yapmayı düşünme o zaman Allah katında değerli olmazsın!

Fazıla'nın bu sözü üzerine Şebib dikkatle Fazıla'ya baktı. Eskiden okumayı bildiğinden haberi olmadığı halde demin öğrenmiş olduğu hizmetçisinin İslam bilgisi de olmasına şaşırıp tatlı bir tebessümle,

— Sahi sen sırlarla doluymuşsun, dedikten sonra, onun sözüne cevap olarak dedi ki:

— Yalancı! Şebib adlı kahraman kötü ve zalimlerin beş yüz süvarisini yüz atlı ile dört bin askerini yüz altmış süvari ile altı bin askerini yüz seksen süvari ile kırk bin kişilik ordusunu bin sekiz yüz süvari ile mağlup ve perişan ettiyse de sonunda bir hayvan hareketini engelleyemedi, yeneemedi. O kadar askere, binlerce silaha göğüs germiş olan kahramanın altında bulunan kendi idaresi tahtında olan hayvanının bir şahlanması onu sonsuz ümitle geçmekte olduğu köprüden aşağıya düşürüp öldürdü! Ben de şimdiye kadar gördüğüm güzellere bakmaya bile tenezzül etmedim. Onların bana olan ilgilerini kibarca reddettim, görmezden geldim. Onların yakınlaşma çabalarına kibarca kardeş gibi davrandım. Çok yerler gezdim. Her memleketin güzellerini gördüm. Hiçbir yerde kadınlara yenilmedim. Kibirli olanlarının yüzüne bakmaya tenezzül etmedim. Mütevazı olanlarının iltifatına gurur ile karşılık verdim. Şimdi ise işte bir esirin esiri oldum! Belki bu hale gururumun bedeli olarak düştüm. Kadınları çok küçük görür ve onlara hiç önem vermezdim. Büyük olasılıkla bunun cezası olmak üzere bir kadına her şeyden çok değer vermek ve onun uğruna her şeyimle beraber canımı da feda etmek derecesinde cezalandırıldım!

Şebib'in bu sözlerinin üzerine derin bir sessizlik oldu. Fakat herhalde Şebib'in Fazıla'ya anlayış gösterip karşı koymayacağı, susup artık ona bir şey sormamasından anla-

şılıyordu. Fazıla:

— Artık korkusuz, endişesiz yatıp uyuyabilir miyim? dedi.

— Evet!

— Siz de artık gönlünüz rahat olarak uyuyabileceğinize dair bana garanti verebilir misiniz?

— Ümit edeceğim değil mi?

— Evet!

— Ümitle insan yaşayabilir! Fakat bir gün beni sırrına ortak edeceğine dair bana söz verebilir misin?

— Şüphesiz! Her halde öğrendikten sonra eşim olabileceksiniz.

— Acaba ne zaman?

— Ne zaman mümkünse o zaman!

Fazıla böyle dedikten sonra Fransızca olarak:

— Bonne sous mille mon metre, geceniz iyi olsun efendim, deyip çıkmak üzereyken Şebib gülerek,

— Merci mon mystere. Yani "Teşekkür ederim benim sır küpüm" dedi.

Ertesi günden itibaren Şebib neşeli görünüyordu. Fazıla kendisine güler yüzle fakat yine o zamana kadar gösterdiği ilgi ve saygıyla hizmet ediyordu.

Fazıla, Enise'yi Mukaddem'in gözüne sokmak ve beğendirmek için çalışıyordu. Mukaddem'in çok sevdiği Bedriye'yi annesine düşkün etmek için uğraştı. Çocuk annesini tanımaya başladı. Peyman'ın sözünden dışarı çıkmayan Enise, Bedriye'ye bakmaya ve onu eğlendirmeye gayret ediyor çok az zamanda minimini kız annesinin kucağından ayrılmak istemiyordu. Fazıla, kendisi sayesinde Mukaddem'e çok çok sevdirmiş olduğu çocuğun sayesinde de Enise'yi Mukaddem'e sevdirmek istiyordu.

Bir gün Şebib Mukaddem'in odasında oturmuş, Fazıla Mukaddem ile Şebib'in önüne çocuğu getirmiş, öğretmeye çalıştığı "baba, anne ve dadı" kelimelerini söyletmek için uğraşıyordu. Bir süre bu şekilde uğraştıktan sonra beyler Fazıla'dan bir kahve istedi, Çocuğu Enise kucağına aldı.

Fazıla kahveyi getirdiğinde Mukaddem bir kalem yontmakta ve Şebib de bir gün önce İstanbul'dan gelmiş olan o haftanın gazetelerine göz gezdirmekle meşgul oluyordu.

Fazıla kahvelerini yanlarına bıraktı. İçtikten sonra fincanlarını almak için bekliyordu.

Şebib, gazetenin birini okurken Mukaddem'e dedi ki:

— Of! dehşetli şey!

Mukaddem:

— Ne olmuş?

Şebib:

— Okuyayım da dinleyiniz.

Şebib böyle deyip gazetenin o paragrafını okumaya başladı:

"Servet sahibiymen paraları yiyip bitirmiş olan Remzi Bey adında bir mirasyedi geçenlerde bir mekânda eşiyile beraber bastığı zamparaya silahını çekmiş, fakat sinirden eli titreyip iyi nişan alamadığından kurşun zamparaya gelmemiş, Remzi Bey bir kere daha silahını sıkmak üzere iken kendini koruma maksadıyla zamparanın tutup çevirdiği tabancanın kurşunu onu yere sermiş. Remzi ağır yaralı olduğu halde... civarındaki evlerine götürölmüş, ne kadar tedavi edilmeye çalışılmışsa da bir fayda etmemiş, aldığı yaranın etkisiyle bir hafta sonra ölmüştür."

Şebib bunu okuyunca, Mukaddem telaşla:

— Evi hangi semtte diyor?

Şebib gazeteye bakarak:

— civarında!

— Ta kendisi!

Mukaddem böyle deyip heyecandan titremeye başlayınca, Şebib,

— Tanıdığınız biri mi? diye sordu.

Mukaddem:

— Evet, dedi.

Şebib:

— Fakat çirkin ölüm değil mi? demekle, Mukaddem,

— Belki cezasıdır! dedi.

Orada kahve fincanını almak üzere beklemekte olan Fazıla duyduğu sözler üzerine olduğu yerde sallanmaya başladı. Fincanları bırakıp duvara dayanarak dışarı çıktı! Kendisini تنها olan Şebib'in sandık odasına atıp orada diz çökerek:

— Aman yarabbi! Sana bırakılan intikam çok dehşetli alınıyormuş! dedi.

Remzi'nin kurşunu yediği anda ölmeyip bir hafta acı çekerek ve eşinin zamparasının kurşunuyla öldüğünü düşünerek o bir haftanın her saati, her dakikası ve saniyesi ona ölümden beter bir acı gibi gelerek can verdiğini düşünüyordu.

Fazıla, bir zaman çok sevdiği o adamın çekmiş olduğu o acıları düşününce, o hali gözünün önüne gelip sinirlerine hâkim olamadı. Kendisine merhametten eser göstermemiş olan Remzi'nin haline acımakla içine fenalık geldi ve olduğu yere düşüp bayıldı.

Şebib paltosunu istemek üzere Fazıla'ya seslenip de bulamayınca, kendisi almak üzere sandık odasına girdi. Fazıla'yı odanın ortasında serili bulunca şaşırıp onu kaldırdı. Aradaki kapıdan geçirip odasına götürdü. Kanepenin üzerine yatırdı. Kimseye haber vermiyor, onu kendisi teda-

vi etmek istiyordu. Biraz soğuk su ile başını ıslattı. Dolaptan sinirlere yararı olan bazı sıvılar çıkarıp burnuna tuttu. Biraz sonra Fazıla gözlerini açtı. O zaman Şebib kadıncağıza birkaç damla Hofman ruhu içirdiğinden, bu ani koku ve tat Fazıla'yı rahatlattı. Kalkıp oturduğunda, Şebib ne olduğunu sordu. Fazıla:

— Bilmiyorum sinirlerime bir fenalık geldi. Başım döndü. Oraya düşmüşüm! dedi. Yine Remzi'nin içine düştüğü durum gözünün önüne gelince fenalaşmaya başladı! Şebib bir şişe kolonyayı onun göğsüne döküp, yüzüne soğuk su vurması gibi tedavi ile onu tekrar bayılmaktan kurtardı.

Fazıla, tamamıyla kendini topladığı zaman Şebib'e teşekkür etti, o zamana kadar ona bakmadığı bir şekilde bakıyordu. Fazıla artık hür ve serbestti. Artık üzerinde bir eş hakkı bulunmadığından, Şebib'e istediği gibi bakabilmekte kendisini özgür sayıyordu. Fazıla, bir diğnerinin nikâhlısı olduğu halde dikkatle erkeklere bakabilme yetkisini kendinde görememiş olduğundan, o zamana kadar Şebib'e dikkatle bakmamıştı. Şebib çok güzel ve yakışıklı bir gençti.

Alnının, kaşlarının üstündeki dökülmüş saçlarına yakın olarak kıvrılmış o iki kaşın ortasının biraz çökük gibi kalan şekli mükemmel olan zekâsını belli etmekte, o güzel alnın ortasında iki kaşların arasında yukarı doğru giden saçları onun bütün iyi niyetini belli etmekteydi. Çatmayı adet edinmiş olduğu güzel biçimli kaşları yüzüne şan ve vermekte gözlerinde zekâ parlamaktaydı. Uzun boyu ve geniş omuzları şanını göstermekte, omuzlara oranla ince beli endamının güzelliğini arttırmaktaydı. Fazıla, efendisi olan Şebib'in kendisine hizmet ettiğini görmekle mutlu oluyordu. Fazıla bütün bütün kendine gelip kalktığında, Şebib işine gitti.

Fazıla, o gün Mukaddem'i çok sararmış ve heyecanı yüzünden belli olduğu bir halde gördü. Enise Fazıla'ya dönüp:

— Galiba bey bugün keyifsiz! Hiçbir şey söylemiyor! Dalgın oturuyor. Acaba bir doktor çağırtalım mı? dedi.

Fazıla, rahatsızlığı olsa kendisi haber vereceğini söyledi. Fazıla, Mukaddem'in kendisine sitem dolu bir şekilde baktığını gördü. Mukaddem, kendisi ümitle bekleme fikir ve niyetinde olduğu halde ümidini keserek onu evlenmeye zorlamış olmasından dolayı Fazıla'ya sitem etmek istiyor. Mukaddem eğer evlenmemiş olsa şimdi Remzi'nin vefatıyla Fazıla'yı alabileceğini düşündükçe fenalık geçirip çıldıracak gibi oluyordu. Fazıla ile kavga etmek istiyordu. Fakat Enise yanlarında bulunduğu için bir şey diyemiyordu.

Mukaddem artık Fazıla'nın hür olduğunu düşündükçe birdenbire kendisine bir sevinç geliyor, fakat kendisinin evli olduğunu düşününce sevinci hemen kedere dönüşüyordu. Mukaddem düşünüyordu. Aklına her türlü şey geliyordu. Fazıla'ya sahip olabilmek için Enise'yi boşamayı bile aklından geçiriyordu. Birkaç gün bu konu üzerine düşünmeye devam etti.

Mukaddem bir şeye karar verememişti. Mukaddem, Fazıla'ya sitem dolu baktığında, Fazıla ona karşı kucağındaki minimini Bedriye'yi tutuyor, Mukaddem, Fazıla'ya söz söyleyeceğinden küçücük kızı gülerek "Baba" kelimesiyle onun sözünü ağzına tıkıyor, Mukaddem Fazıla'ya sitem etmek üzere yanına gittiğinde, onun kucağında olan çocuğun tombul tombul beyaz kolları kendisine doğru uzanıp onu karşılıyordu. Sanki bu çocuk Mukaddem ile Fazıla'nın arasına bir siper ve perde olmak istiyor, Mukaddem'in Fazıla'ya olan aşkına engel oluyordu. Mukaddem'in dalgın ve asık suratlı, keyifsiz olmasına karşılık olarak mahzun bir tavırla onun gözüünün içine bakan

Enise'nin hali, Mukaddem'e sanki onu terk edecek olursa o da canını terk edeceğini bildiriyor gibi geliyordu. Kendisinin mutsuzluğuyla bu kadar ilgili olan eşini eğer terk ederse onun ne hale geleceğini düşünmekten Mukaddem kendini alamıyordu. Küçük kız, babasıyla annesinin arasında olduğu zaman Mukaddem'e dönüp "baba" ve Enise'ye dönüp "anne" diyerek bir ona ve bir de öbürüne bakarak sanki bunları bir yerde gördüğünden dolayı mutluluğunu anlatmaya çalışıyordu. Mukaddem, terk etmek niyetinde olduğu şu genç anne ile çocuğa ilgi göstermemeye ve onlardan yüz çevirmeye başladı. Mukaddem'in bu hareketlerine karşı onlar gücenmiyorlar, ona sinirlenmiyorlar, boyunlarını büküyorlar, mahzun mahzun bakıyorlardı. Kadın, eşinin hastalanmış olduğunu veya bir derdi olduğunu düşünüp endişeleniyor, çocuksa ilgisine alıştığı babasından yüz görmeyince üzülmüyordu.

Mukaddem bu kararsız halinden sıkılıp ondan bir an önce kurtulmak üzere eşiyle çocuğunu terk ederek çıkmak istiyordu. Fakat bu fikrini yarına öbür güne bırakmaktan kendi alamıyordu. Geceleri rahat uyku uyuyamıyor ve eşi keyifsiz olup olmadığını sordukça soğuk ve kısa cevaplar ile onu başından atıyordu. Fakat geceleri kendisinin uymadığı zaman Enise'nin de uykusunu terk ederek kendisini beklemesi ve her an gözlerinden anlamak istercesine hep hizmetine koşması, kendisini uyur gibi gösterdiği zamanlar ise Enise gözlerini kapamayıp onun yüzüne bakarak göz yaşları dökmesi, Mukaddem'i çok etkiliyordu.

Mukaddem'in artık fikrini kesinlikle uygulamaya karar verdiği bir günün sabahında, sütlü kahvesiyle et suyu ve bir rafadan yumurtadan ibaret olan kahvaltısını Fazıla getirip Mukaddem'in önüne koymuştu. Mukaddem'in kahvaltısını zamanında yanına getirmeyi ve ona biraz süt ile et suyu vermeyi alışkanlık edindiği Bedriye'yi birkaç günden

beri Enise Mukaddem'in çatık yüzünden korkarak getirmiyor, Mukaddem de çocuğu getirmelerini emretmiyordu. O gün Fazıla çocuğu getirip annesinin kucağına verdi. Çünkü Mukaddem'in hal ve tavrından Fazıla da korkuyor ve onun uygulayacak bir fikri olmasından şüpheleniyordu. Mukaddem Fazıla'ya evlenme teklif ettiği zaman, Remzi vefat etmiş olduğu için, Fazıla Mukaddem'e karşı eşiyle çocuğuna merhamet etmesini söylemekten başka bir diyecek bulamayacağını düşündü.

Mukaddem ısrar ettiği halde onunla evlenmeye razı olmaya Fazıla kendini mecbur görüyordu. Çünkü Mukaddem ona Remzi'nin vefat etme ihtimalini söylemiş olduğu zaman tek başına Mukaddem'i evlenmeye razı eden kendisi olduğu için bir diyeceği olamayacağını görüyor ve Mukaddem'in hakkını teslim ediyordu. Fazıla, Şebib'e söz vermişse de Remzi, ortadan kalktığı halde sonradan çıkan bir engel Mukaddem'e karşı mazeret olarak söylemeye cesaret edemezdi. Hatta bundan hiç bahsedemeyecekti. Çünkü Mukaddem, Fazıla'nın yönlendirmesiyle kabul etmiş, Fazıla'ya "Bir diğer adamı kendine eş olmak üzere hazırla" diye bir izinde de bulunmamıştı. Fazıla kendisini bu iki gençten biriyle evlenmeye mecbur görüyorsa da Mukaddem evlenme teklif edecek olduğunda, o teklifi reddedemeyeceğini kabul etmeye mecbur olduğunu görüyordu. Evli olan bir erkeğe, Fazıla kendisine onun bir eş olabilmesi gözüyle bakamıyordu.

Mukaddem'e olan aşkıdan ona bir çocuk bile vermiş olan bir kadının kendi yerini doldurmuş olduğunu görerek orada kendine bir yer bulamıyordu. Bir kadına sevdiği eşini elinden alan kadından kötü bir kimse olamayacağını düşünüp Enise gibi melek bir kadının yuvasını yıkan biri olmak istemiyordu. Kendisine çocuk mutluluğu tattırması olan sevgili Bedriye'sini babasından ayırmak ve onun boy-

nunu bükmek, Fazıla'nın yapabileceği iş değildi. Fazıla, bu meselede işe yarayacak bir şey varsa, o da Mukaddem'in anlayışlı ve merhameti olduğunu görerek, onları uyarmaya çalışmak olduğunu düşünüyordu. Kimseye kötülük etmek istemeyecek kadar eli açık ve ahlak sahibi Mukaddem'in böyle kendisini çıldırasıya seven melek gibi bir eş ile bütün ömrü birbirinin olan iki insana ve günahsız bir çocuğa zulmedemeyeceğini düşünüyordu. Fazıla, bekâr olan Şebib'e istediği gibi bir şekilde bakmaktan çekinmiyordu. Onu kendisine bir eş olarak düşünmekte bir sakınca göremiyordu. Onunla evlenmesine engel olacak arada canı yanacak bir eş, boynu bükülecek bir çocuk yoktu.

İşte bu düşünceyle Fazıla o sabah Bedriye'yi getirip babasının yanında Enise'nin kucağına verdi!

Çocuk yüzü asık babasını tanımaya ve "baba" diye çağırmaya başladı. Mukaddem ona cevap vermiyordu. Çocuk alışmış olduğu gibi babasının kendisine biraz süt ya da et suyu vermesini bekledi. Başını babasına doğru uzattı. Ağzını açtı! Zavallı çocuk boş yere bekliyordu... Çünkü babası kendisine bakmıyordu ki onu o halde görsün de bir şey vermeyi düşünsün. Çocuk şaşırdı. Bedriye artık yürüyordu. Kanepe kenarlarına tutunarak babasına doğru gitti. Pantolonundan çekip ona kendisini göstermek istedi. Ve "Cici baba" diye ona seslendi. Mukaddem kızına ekşi bir yüzle, çocuk dudaklarını büküp sitem dolu bakışlarla babasına baktı. Öyle bir tavırla ağladı ki bu hal Mukaddem'in ta ciğerine kadar işledi. Çocuğu kucağına aldı, okşadı. Çocuk hemen gülmeye başlayıp minimini elleriyle babasının yanaklarını okşamaya ve "Oh! Cici baba" diye onu öpmeye başladı. Mukaddem o gün terk etmek üzere olduğu eşiyile çocuğuna bakmaya başladı. Sanki Mukaddem o güne kadar Enise'ye dikkatle bakmamıştı! Enise'yi çok güzel görüyordu! Terk edilmesi imkânsız olacak kadar güzel!

Genç kadıncağız çok mahzun duruyordu. Kendisine acı çektirmeye kıyılamayacak kadar mahzun! Mukaddem, Enise'nin kendisine dikmiş olduğu gözlerini çok güzel buluyordu. Ona karşı nankörlük edilemeyecek kadar güzel! Enise'nin tavrını, içinde bulunduğu durumunu çok doğal ve masum görüyordu! Ona karşı ihanet edilemeyecek kadar masum!

Mukaddem, kucağındaki çocuğuna da bakıyordu! minimini yavrucak babasının ilgisiyle mutlu olmakta, onun yüzünün gülmesiyle gülmekte, babası üzüldüğünde, onun da yüzü çatılmakta ağlamaktaydı. Güzel gözlerini babasının gözlerine dikip gülerek, maskaralık ederek kendisine ilgi göstermesini beklemekteydi. Bu manzaradan doğan şaşkınlıkla Mukaddem, ciğerleri parçalanıyormuş gibi bir üzüntü duydu. Vücuduna bir titreme, içine fenalık geldi, rahatlamak için biraz gezinmeye çıktı.

Mukaddem o gün açık bir arabaya binmiş olduğu halde kırlarda, patikalarda geziniyordu. Kendisinin nerede olduğunu unutmuştu. Fazıla'nın, Enise'nin, Bedriye'nin hayalleriyle uğraşıyordu. Ah! Bu üç hayali bir yerde görmekle Mukaddem ne kadar mutsuz oluyordu! Fakat mümkün mü? Fazıla gibi bir kadına başka eşi olduğu halde ve Fazıla'nın da bunu bildiği halde ona evlenme teklif etmeye kimin ağzı varabilir? Hem Fazıla ona kabul eder mi? Mümkün olamayacak bir fikir!

Mukaddem, akşam olup da eve geldiğinde o günkü gerek düşünce, gerek beden olarak yorgunluğundan erken den yatıp uyudu. Sabah olduğunda Enise ile minimini Bedriye'nin karşısında kararını uygulamaya cesaret edemeyip evden dışarı çıktı. Oradan bir kâğıt ile Enise'yi boşama kararıyla giderken, Fazıla'yı çağırıp Enise duymadan aceleyle dedi ki:

— Ben senin hürriyetinin bedeli olan yüz elli lira ile bir

kâğıt gönderirim. O paraları burada bırakır, kâğıtta bildir-miş olduğum yere gelirsin, dedi. Mukaddem bundan fazla söz söylemeye zaman bulamadığı gibi Fazıla da cevap ver-meye zaman bulamamıştı. Çünkü sokağa çıkmak üzere olan Mukaddem'i çıkış kapısına kadar uğurlamak üzere Enise gelip çatmıştı. Mukaddem, Fazıla'nın kendi fikrine karşı koyma ihtimalini düşünmediği gibi düşünmek de istemiyordu.

Fazıla, Mukaddem'e bir iki söz söylemek ve eşsiyle çocuğu hakkında merhametini göstermesini söylemek isti-yordu. Fakat kendisi ile Mukaddem'in arasına Enise girmiş, artık Fazıla'nın, Mukaddem'e "Biraz durunuz, size söyleye-ceğim var" diyeceği zaman geçmişti.

Fazıla, Enise'den ayrıntı alabilmek ümidiyle onun ağzı-nı aradı. Enise'nin bir şeyden haberi olmayıp, eşinin birkaç günkü dalgınlığının ve titizliğinin keyifsiz olmasından kay-naklandığını düşündüğünü öğrendi. Fazıla bu konuda keň-disine nasihat vereceğini bildiği için Mukaddem'in, yap-a-cağı şeye dair önce ona haber vermeyip birdenbire böyle bir haber verdiğini anlıyordu.

Enise Fazıla'ya perişan bir halde dedi ki:

— Peymancığım! Doktor artık Mukaddem Bey'in bir şeyi kalmadığını ve tamamıyla iyileştiğini söylediği halde onun böyle geceleri uyumaması ve dalgın olması neden kaynaklanıyor? Acaba bir derdi mi var?

Fazıla bu sözlere sessiz kalmaktan başka cevap bulamı-yordu! Çünkü Fazıla da çenesini bıçak açmayacak kadar caresizdi.

Fazıla çok heyecan ve derin bir acı ile akşamı edebildi. Mukaddem'in söylediği para ile mektup daha gelmemişti. Mukaddem'in nereye gittiğini bilse Fazıla onu gidip bula-cak ve nasihat verecekti. Fakat bilmiyordu. Fazıla, para ile beraber gelen kâğıttan Mukaddem'in nerede bulunacağını

anlayacaktı. O halde Mukaddem'in dediği gibi paraları teslim etmeyecekti. Gidip onu bularak yapmakta olduğu işin ne kadar çirkin bir şey olduğunu anlatacaktı.

Mukaddem o gün yazma fikrinde olduğu boşama belgesini yazmadı! Enise'yi bir kere daha görmek ve kızını bir kere daha okşamak için akşam evine döndü.

Fazıla, çaresiz Mukaddem'in dönüşünden memnun olsa da henüz ne olacağını bilmediği için heyecandan tıkanıyor gibi bir hale geliyordu. Mukaddem'i yalnız görüp onunla konuşmak ve yanlış bir harekette bulunmamasını nasihat etmek istiyordu. Fakat Enise sevgili eşini yalnız bırakmıyordu.

Kalp sahibi olmayan vicdansız adamlara göre eş boşamak, evladını terk etmek işten bile değildir. Onlar o konuda fikirlerini bile bozmazlar! Fakat Mukaddem gibi ahlaklı, düşünceli, merhametli bir adama göre bu mesele çok zor geliyordu! Evet! Kararını uygulamakta kendinde güç bulamayacak kadar zor geliyordu!

Mukaddem o zamana kadar bilmediği ve farkına varmadığı halde Enise'yi sevmekte, hatta ondan vazgeçemeyecek, onu terk edemeyecek kadar sevmekte olduğunu şimdi bu olay üzerine görüyordu!

Bir aralık Enise, Bedriye'yi büyük babasıyla büyük annesinin yanına götürmesiyle Fazıla Mukaddem'in yanına girdi. Mukaddem yerinden kalkarak Fazıla'nın kolundan yakalayıp:

— Bana ettiklerini gördün mü? dedi.

Mukaddem'in bu sinirli haline anlayış göstererek:

— Mukaddem ben böyle olacağını, genç ve sağlam Remzi'nin bu kadar çabuk vefat edeceğini bilir miydim?

Kadere karşı gelinmez Mukaddem? Öncece benim evli olmam, sonra da senin evli olman bizim evliliğimize engel

oluyor. Demek ki kader böyleymiş!

— Ne diyorsun? Eşimi de çocuğumu da terk edeceğim! Ben senden vazgeçer miyim sanıyorsun?

— Ah! Bunları sen mi yapacaksın? Yok Mukaddem! Yok! Sen zalim değilsin! Hiç suçları olmayan o zavallıları perişan etmek, onların ömürlerini zehirlemek senin yapacağın şeyler değildir. Sen bunları sinirinden söylüyorsun! Hem de benden niçin vazgeçeceksin Mukaddem?

Aşk yalnız evlilikle mi olur? O şekildeki sevginin diğer bir kadının daha fazla hoşuna gitmesi ve bir başkasının tavır ve edasından hoşlanılması önleyebilir.

Dostluk şeklindeki muhabbeti temiz ve safsa hiçbir işve, cilve, bakış onu yolundan döndüremez. Senin eşin olacak olsam o zaman olası ki güzel gördüğün bir kadını benden daha çok beğenebilirdin. Olası ki bana hayran olduğun şu anda Enise'nin de bazı hallerine hayransın! Fakat Mukaddem, bizim aramızda oluşacak dostane bir sevginin böyle olasılıklar taşıması imkânsız. Hiçbir ilişkin bizim dostluğumuza zarar getirmmez. Bu sevgi kalıcı olur!

Fazıla'yı yalnız görmesiyle ona sitem etmek üzere olan isteği son buldu. Mukaddem zaten kaç gündür düşünmüştü! Fazıla'nın sözlerinin de Mukaddem üzerinde çok büyük etkisi görüldü. Fazıla sözüne devam edip dedi ki:

— Hem de ben sana o kadar siteme layık olacak gibi bir kötülük etmedim! Enise gibi bir eş, Bedriye gibi bir evlat herkesin erişebileceği nimetler değildir. Onlar nadide birer mücevherdir. Sen bunlara acı vermeye kalkışma! Nimete karşı nankörlük etme! Enise'nin ne kusurunu bulabilirsin? Güzel, terbiyeli, temiz ahlak sahibi. Benden aşağı kalır ne yanı var? Benim bir fazlalığım varsa o da biraz daha kart olmamdır! Eğer kart kadın istiyorsan bir süre sonra Enise'nin bu hale geleceğini düşün ve teselli ol!

Fazıla'nın bu sözüne Mukaddem güldü! Fazıla da gül-

meye başladı. Mukaddem, Enise'yi sevdiğini, ondan vazgeçmenin kendine zor geleceğini anlamıştı. Fazıla'nın bu sözleri üzerine bir süre düşünmeye başladı. Fazıla'nın kendisine teklif ettiği dostça sevgi ve ilişkiyi güzel bir şekilde görmeye başladı. Zulüm ve merhametsizlik ederek eşiyle çocuğunu terk etmektense, fedakârlık ve büyüklük ederek Fazıla'ya olan aşkını bir dostça sevgiye ve dönüştürmeyi düşündüğünde, kendisinin iyiliği için Fazıla'nın söylediğini tercih ediyordu.

O anda içeriye Enise çocuğu ile girdi. Enise çocuğu Fazıla'ya vermek istediğinde çocuk annesinden ayrılmak istemedi. minimini eliyle Fazıla'yı iterek annesinin kucığına gizlendi. Elini uzatıp annesine batmasını göstererek kendisini onun yanına götürmesini işaret etti. İsteddiğini anlatmaya çalışarak "baba" dedi.

Mukaddem kendi kendine,

— Kızım sanırım anladı. O karar verdi, dedi.

Bir iki saat kadar Mukaddem yine düşünmekle zaman geçirdi. Sonra Enise çocuğu sütninesine götürmek üzere çıktığında, Mukaddem bir şey istemek bahanesiyle Peyman'ı göndermesini Enise'ye söyledi. Fazıla içeri girdiğinde Mukaddem ona elini uzatıp:

— Senin fikrini çok uygun buldum kardeşim, dedi.

Fazıla:

— Teşekkür ederim Mukaddem! Öyleyse Enise bugünden itibaren mutludur, dedi.

O saatten sonra Fazıla Şebib'le evlenebilme özgürlüğünü kendinde gördü. Hemen aradan bir iki gün geçince, artık Mukaddem'in heyecanı da tamamıyla yatışacağı için meseleyi yalnız Şebib'in kendisini evliliğe uygun bulması şeklinde bir kere Mukaddem'e açması, onun kardeşi olarak fikrini sorup iznini almasını vereceği tepkiyi Şebib'e söyle-

yeceğini, kabul ettiği halde onun eşi olmaya hazır olduğunu bildirecekti.

Fazıla bu hayalle o gece tatlı bir uykuya daldı. Ertesi gün posta günüydü. Mukaddem'e gelen evrakı dışarıdan verdiler. Fazıla Mukaddem'e götürdü. Yarım saat sonra Mukaddem Fazıla'ya kendisini biraz yalnız görmek istediğini söyledi. Fazıla oralarda gezinip Enise'nin aşağı indiğinde içeri girdi. Mukaddem üzgün bir tavırla:

— Fazıla, senin üzgün olmanı istemediğim için bunu sana bildirmek istemezsem de belki sonra niye sakladı diye bana gücenirsin! Baban biraz keyifsizmiş! Bir arkadaşım mektubunda yazmış. İşte ona ait olan şu cümleyi oku! diyerek Fazıla'nın eline mektubu verdi. O cümleyi okudu. Mektubun o kısmı şu şekilde yazılmıştı:

"Birader! Yazacağım haber bizi etkilediği kadar sizi de etkileyecek diye düşündüğümde hiç bahsetmemeyi kabul ettim. Fakat yazın seni İstanbul'da çok şen ve mutlu gördüğüm için, artık geçmişin sence bir önemi kalmadığı için yazıyorum! Sai Efendi'nin başına gelen felaketleri elbet duymuşsundur! Zavallı adama bu felaketin etkisiyle kötülük isabet etti. Kendisiyle olan arkadaşlığımız ve muhabbetinden aldığın keyif nedeniyle arada konuşmak için giderdim. Her ne kadar bize yaşıt olmayıp babamız yerinde bir adamsa da kendisinin asalet ve terbiyesi ve bilgisi sayesinde gençler de onun sohbetinden yararlanmak istemektedir. Dostumun felaketinden sonra kendisini bir kere görmek üzere ziyaretine gittim. Zavallı adamın bir eli ile bir ayağı tutmasa da aklı yerindeydi. Geçen felaketin olayı esnasında eşiyle birlik olan bir kadın her kötülüğü ve hatta bunlarla beraber önce de geçen olayı itiraf etmiş! Bunların ışığında sizin biricik kızı ile nişanınızın bozulması sırrı da ortaya çıkmış! Sizin tamamıyla günahsız olduğunuz, Sai Efendi'nin karşısında açıklanmış! Zavallı adam ölmeden önce sizden

kendisini affetmeniz için ısrarda bulunmuş. Sizin İstanbul'da bulunmamanız, onun bu isteğine ulaşmasını engelliyor! Ben kendisine sizin artık İstanbul'a geri dönme zamanınız geldiği için yakında geleceğinizi söyledim. Çok memnun olarak "Bu ilginize teşekkür ederim! Bu uğurda feda edilmiş olan kızımdan af dilemek üzere onun yanına gitmeden önce Mukaddem Bey'in affettiğini öğrenirsem belki biraz rahat ölürüm!" dedi. Kardeşim! Akşama sabaha ölmesi beklenen bu zavallı adamcağızın son arzusunu yerine getirmek üzere İstanbul'a dönerseniz çok memnun olurum."

Fazıla bu mektubu okuyunca gözlerinden yaşlar boşanmaya ve her yeri titremeye başladı. Mektupta Sai Efendi'nin başına geldiği bahsedilen felaketin ne olduğunu Mukaddem ile Fazıla bilmiyorlardı. Eşinden bahsedilmesi bu felaketin Calibe yüzünden geldiğini anlatıyorsa da o konuda ayrıntılı bilgi yoktu. Mektubu yazanın onları olaydan haberdar zannettiği anlaşılıyordu. Fazıla Mukaddem'e dedi ki:

— Ne yapmak istiyorsun Mukaddem?

— Senin baban olduğu için o adamın son arzusunu yerine getirmek üzere mümkün olduğu kadar çabuk gideceğim. Eğer izin verirsen senin hayatta olduğunu da haber vereyim!

— Benden haber götürme Mukaddem! Beni babama götür. Mümkünse şimdi şu anda! Ah! Babamın hayatı tehlikede olduğu bir zamanda beni burada ne tutabilir?

— Hakkın var! Sen de gitmelisin. Artık Remzi yok ki ondan korkun olsun!

— Mukaddem ne zaman gideceğim?

— Yarın sabah erkenden İngiliz vapuru kalkacaktır. Onunla gideriz.

— Fakat bizim bunlara halimizi anlatmamız kendimizi

tanıtmamız için birkaç saate ihtiyacımız var! Olası ki beni göndermemeye ve bana kimliğimi ispat ettirmeye kalkışılar! Burada onlara söz anlatıncaya kadar orada babam ölüme daha da yaklaşmış olur! Çabuk Mukaddem! Çabuk! Babam ölmeden önce yetişelim! Onu bir kere daha göreyim... Gerekirse kaçalım. Buradan firar edelim. Bize zaman kaybettirmesinler! Ölmeden bir kerecik daha babacığımı göreyim! Benim hiçbir zaman kendisine güvenmediğimi söyleyeyim de hiç olmazsa gönlü rahat etsin.

Fazıla hüngür hüngür ağlayıp Mukaddem'in ayaklarına kapanıyordu.

Mukaddem:

— Üzülme a kardeşim! Ben seni götürürüm. Kimseye haber vermeyiz. Ben şimdi aldığım mektup nedeniyle kendişlerim için hemen gitmek zorunda olduğumu ve Enise'yi sonra alacağımı söyleyerek hazırlanırım.

Akşamüstü Lyod vapuruyla gideceğimi söylerim. Sen buradan bir bahaneyle sokağa çık! İngiliz vapuruna bin. Ben de biraz çarşıya çıkacağım diyerek buradan çıkar İngiliz vapuruna atlar, seninle buluşurum.

— Herkesin gözü üzerimde olarak buradan çıkmak istemem! Benim hürriyetimin karşılığı olan yüz elli lirayı bana ver de kardeşim, ben sonra sana veririm.

— Tamam, akşama getireyim. Vapurun da kaçta kalkacağını anlarım.

Bu şekilde verilen karar doğrultusunda o gece Enise yattıktan sonra Mukaddem salonda bulduğu Fazıla'nın eline yüz elli liralık banknot verdi. Vapurun sabahleyin saat iki buçukta hareket edeceğini bildirdi.

Fazıla Şebib'e bir kâğıt yazıp hazırladı. Ve yüz elli liralık banknotları da ona bıraktı. Yazdığı kâğıdın içeriği şuydu:

"Velinimetim efendim,

Sırrımı size tamamıyla söyleyeceğim, eşiniz olmaya hazır olduğumu bildireceğim bir anda son derece önemli bir olay için, hemen benim buradan ayrılmam gerekti. Bu olay bizim evliliğimize engel değil, belki daha da olanaklı kılacaktır. Epeyce bir zaman sabretmek gerektiğini size söylemiş olsam da bu zaman doldu ve artık sabretmek gerekmiyor. Yakın zamanda beni bulmak için geleceğiniz adresi size yazacağım"

Ertesi sabah Fazıla çarşıdan bir şey almak bahanesiyle sokağa çıktı. Mukaddem de çarşıya ineceğini, çantasını vapura gönderip biletleri aldıktan sonra yine evine döneceğini ve akşamüzeri vapura gideceğini söyleyip çıktı!

Mukaddem ile Fazıla vapura binerken saat dokuzda Şebib Bey'e götürülmek üzere Fazıla'nın mektubu ile yüz elli liralık banknotu hazır bulunan zarfı Mukaddem'in tanıdığı bir güvenilir adama teslim ettiler.

Epeyce zaman geçtiği halde ne Mukaddem'in ve ne de Peyman'ın dönmediğini gören ev halkı meraka düştüler! Bir de Şebib yıldırım gibi bir hızla geldi. Annesi ve kardeşleri kendini karşılayıp Mukaddem Bey'in niçin bu saate kadar geciktiğini sordular.

Şebib;

— Mukaddem'in, saat iki buçukta kalkan İngiliz vapuruyla gittiğini şimdi haber aldım. Fakat ev içinde başka eksiğiniz yok mu? Peyman nerede? demesiyle herkese bir şaşkınlık geldi.

Annesi:

— Sahi Peyman sabahtan beri yok! Yarım saate kadar gelirim diye gittiydi. Eyvah! Beraber mi kaçtılar? deyince, Enise "Eyvah ben şimdi ne yapayım?" diye dövünmeye, ağlamaya başladı. Oradan Sevda söze katılıp,

— Ben onları gece yarısı herkes yattıktan sonra salonda gördüm. Ben yatmaya gidiyordum. Damat bey ile Peyman kalfa gizli bir şeyler konuşuyorlardı, dedi.

Şebib hemen odasına girip ufak bir yol çantasının içine çamaşır koymaya ve kendi kendine söylenerek:

— Beni aldatmak istedin ha! Peyman! Ben aldanacak adamlardan değilim. Bana oyun etmeye ve benimle eğlenmeye kalkıştın öyle mi? Benim ağzımı kapamak için bir de mektup yazdın! Ben sana gösteririm! diyordu. Çanta hazır olunca, karyolasının başucunda duvarda asılı olan tabancayı aldı. Kayışını boynundan geçirdi. Tabancayı eliyle okşayıp:

— Peyman! Bunu benim elimden aldığın meğer bunun daha başka göreceği iş olduğu içinmiş! Bununla kendimi öldürmeme engel oldun ama bakalım bundan kendini koruyabilecek misin? dedi.

Şebib yol çantası elinde olduğu halde odadan çıktı. Salonda bulunan annesine ve kardeşlerine:

— Allah'a ısmarladık! dedi. Nereye gideceğini telaşla sorduklarında:

— Şimdi kalkmak üzere bulunan Lyod vapuru ile İstanbul'a, deyip hızla gitti.

Muhterem Efendi'nin eşi bu hallere bir süre şaşırıp Şebib'in arkasından bakakaldıktan sonra dedi ki:

— Damat ile Peyman firar etti! Şebib böyle gitti! Bizim evde bir hal var ama anlayamıyorum!

4

Mukaddem ile Fazıla'yı taşıyan vapur Haliç'e geldi. Onlar çıktığında Münevver Hanım'ın oturduğu Boğaz içindeki eve gitmek için vapura binmek üzere köprü üzerinde yürürlerken bir dilencinin Fazıla'ya doğru "on para" diye uzattığı elin parmağındaki bir firuze taşlı yüzük, Fazıla'nın dikkatini çekince birden orada durdu. Yüzüğün halka tarafı elin üst tarafında kalıp taş tarafı Fazıla'dan sadaka istemek üzere açılmış olan avuç içine dönmüştü. Fazıla bu yüzüğü tanımak istiyordu. Dikkatle baktı. Firuze taşın üzerinde yazılı olan Fransızca "Souvenir" yazısını okudu. Yüzüğü daha inceledikçe, halkanın taşın iki tarafına doğru olan nakışlı olan dal resimlerini gördü! Fazıla yüzüğü tanıdı. Dilencinin küçük parmağında yüzük, Fazıla henüz küçükken orta parmağına takmakta olduğu halde sonra birlikte oynamakta bulunduğu kardeşi Reftar'a verdiği yüzüğün ta kendisiydi. Fazıla bakışlarını yüzükten dilenciye çevirdi. Dilenci, iki gözüne perde gelmiş çirkin ve dikkat edildiği halde genç olduğu anlaşılır bir kadındı. Fazıla bu dilenci kadını da tanıyacak gibi olduysa da bir türlü bulup çıkaramıyordu. Sonunda merakını yenemeyip dilenciye dedi ki:

— Sen on para istiyorsun! Elindeki bu yüzük on para da etmez mi?

Dilenci:

— Daha fazla eder. Fakat ben bugün o yüzüğü satmak için dileniyorum! Çünkü ondan başka bir şeyim kalmadı. Sadaka veren olmaz da bir gün ekmeksiz kalacak olursam satacağım!

— Şimdi satarsan ben alayım.

— Yok! Akşama kadar dileneceğim! Bir ekmek parası bulmazsam o zaman satacağım!

— Niçin onu satmak istemiyorsun? Onu nereden buldun?

Dilenci başını sallayıp derin bir ah ederek:

— Bence çok kıymetli olduğu için satmak istemiyorum.

Ona küçük yaşından beri sahibim.

— Yalan söylüyorsun. Çünkü ben o yüzüğü tanıyorum. O benim bir bildiğim kimsenindi.

— O halde dilendi ve yalancı olmaya layık oluncaya kadar çok kötülük ettim. Fakat hırsızlık yapmadım! O benim kendi malımdır. Ah! Hem de bana çok kıymetli olan malım!

Zavallı kadının bu sözü üzerine Fazıla dikkatle onun yüzüne bakınca, Reftar'a benzer yerlerini buldu ve:

— Sen kimin necisin? dedi.

Dilenci:

— Niçin beni bu kadar tanımak istiyorsun? Senden on para istedim. Vermeyeceksen çekil git. Deminden beri beni bir sürü lafa tuttun. Şimdi de eğer önümden bir zengin kişi geçerse onun beni görmesine engel olacaksın.

— Ben sana sadaka vereceğim. Kim olduğunu söyle.

— Ah bana eziyet ediyorsun. Fakat sesin çok tatlı olduğu için bu azaba tahammül edebilirim. Benden ne istiyorsun? Niçin beni anlamak istiyorsun? Ben bir zaman bir kibar konağın karısıydım. Küçükten büyüdüm! İşte şimdi

de bu hale geldim! Daha bir soracağın var mı?

— Evet, var! İsmi soracağım.

— Reftar!

Fazıla, dilenci ile görüşmekteyken ileride kendisini beklemekte olan Mukaddem, Fazıla'nın orada çok durduğunu görünce ona doğru gelip

— Fakat ne yapıyorsun? Vapur kalkacak, dedi.

Fazıla:

— Gel Mukaddem! Gel! İstanbul'a çıktığımız gün ne gördüğümü sen de gör! dedi ve ona Reftar'ı gösterip kim olduğunu söyledi! Mukaddem bir altın çıkarıp Reftar'ın avucuna koydu!

Fazıla Reftar'a:

—Avucuna koyduğumuz para bir liradır. Nerede oturuyorsun, onu bize söyle!
dedi.

Reftar yerini söyledi. Mukaddem ile Fazıla hareket etmek üzere bulunan vapura yetiştiler.

Münevver Hanım'ın bulunduğu eve vardıklarında Mukaddem annesinin birdenbire Fazıla'yı görüp de heyecana uğramaması için Fazıla'yı aşağıda bıraktı. Kendisi gidip annesini gördükten ve içinde oldukları durumu uygun bir dille anlattıktan sonra Fazıla'yı getirip Münevver Hanım'ın kucağına attı!

Biz şimdi Münevver Hanım ile Mukaddem ve Fazıla'yı konuşmayı bırakalım ve Mukaddem ikinci defa olarak Beyrut'a gitmek üzere İstanbul'dan çıktıktan sonra Sai Efendi'nin başına gelen olaydan bahsedelim.

Calibe ile Reftar'ın kimseye sezdirmeden eğlenmekte olduklarından önceden bahsetmiştik. Bu eğlencelerden Reftar'a hisse düşmekte olduğu için Reftar Calibe'ye çok iyi hizmet ediyordu. Bunlar hiç kimseye rastlayacakları bir

yere gitmezlermiş, Calibe, para için her şeyi yapan bir aile bulup, onların evine istedikleri gün, istedikleri adamları götürüp eğlenirlermiş. Bu ev halkı, başları olan ihtiyar kadın ile iki genç kız ve bir de orta yaşlı oğuldan ibaretti ki işte o evin erkeği de o adamdı. Evin erkeği olan o adamın boş gzmekten başka işi olmayıp, uzun zamandan beri Calibe'nin sayesinde çok mükemmel yaşamaya başlamış. Calibe'nin istediği ve beğendiği beylerin ev sahibi olan adama misafir ve Calibe de kadınlara misafir olmak bahanesiyle haremli ve selamlıklı olan o eve girmeleri kimsenin şüphesini çekemezmiş. Çünkü Calibe ile Reftar, orada her zaman giymedikleri kıyafetlerle oldukları halde yaya olarak veya kira arabası ile gelirlermiş. Konaktan çıktıkları zaman Calibe'nin yine para ile tuttuğu diğer bir eve gidip konaktan çıkmış oldukları kıyafeti orada değiştirip ve orada hazır bulunan şeylerle giyinip öyle giderlermiş.

Calibe görüştüğü adamlara kendini tanıtamazmış! Bu kadar tedbir sayesinde esrarının öğrenilmeyeceğine Calibe eminmiş.

Görüştüğü adamların biri Calibe'ye fazla âşık olmuş. Calibe ise ondan bıkip bir diğeri ile eğlenmeye başlamış. Önceki belalı herif çıkmış. Gizlice arkasına düşmüş. Calibe'nin kim olduğunu öğrenmiş, Calibe'yi kıskandığından, onun başka biriyle görüşmeyip yalnız kendisiyle görüşmesi için ısrar etmiş. Calibe'nin dinlemediğini görünce onu tehdide kalkışmış. Calibe ise ondan bıkmış, diğeri ne ilgi duyup bundan yakayı sıyırmaya çalışmışsa da başarılı olamayıp, diğeri ile gizlice görüşmeye mecbur olmuşmuş. Fakat belalı bunu sezmiş arkalarına düşüp takip etmiş. Bir gün o evde Calibe'nin yeni eğlencesi ile buluştuklarını anlayınca eve girmiş. Aşağıda rast geldiği o evin erkeği olan kişi belinde gizli bulunan bir bıçakla tehdit etmiş. Doğruca yukarıya çıkıp önce gelen rakibini yakasından ve Calibe'yi

de saçlarından yakalamış. Önce gelen kendini kurtarıp kaçmaya can atarken Reftar "Nereye gidiyorsun? Bizi korusana!" diyerek onun yakasına sarılmakla, kendini Reftar'ın elinden kurtarmak üzere onun tepesine bir yumruk indirip onu yere sermiş. Bundan yararlanarak kaçmış gitmiş. İşte o yediği yumruğun etkisiyle Reftar'ın gözlerine perde gelmiş. Calibe ise kendini o kuvvetli herifin elinden kurtarmaya boş yere uğraşmışsa da herif ona attığı dayağa doyamamış. Onu bir merdivenden aşağıya fırlatıp atmış ki Calibe'nin yüzü avlunun zaten kırık dökük ve dışarı doğru fırlamış olan mermer taşlarına çarpınca kırık ve fırlak olan mermerlerin keskin bir tarafı alından başlayıp burnunu ve ağzını çenesine kadar kesmiş. Kan boşanmaya başlamış. Belalı da kaçmış.

Calibe kendinden geçmiş bayılmış! Ev sahibi herif kanın kesilmediğini görüp Calibe'nin ölmesinden korkarak meseleyi polise haber vermiş. Calibe ile Reftar tutuklanıp doktor kontrolünden sonra yine kendilerinden geçmiş bulundukları halde karakola götürülmüş. Sai Efendi'ye haber gönderilmiş. Sai Efendi olaydan haberdar olunca Calibe'nin nikâhını bozmuş ve onunla işi olmadığını söylemiş. Sai Reftar'ı tutup meseleyi ondan anlatmasını isteyince Reftar, Calibe'nin yüzünden gözlerine hastalık geldiğinden ona kin duyup olayı tamamıyla anlattıktan sonra önceki olayın da hepsini, Fazıla ve Mukaddem'e edilen iftiraları ve her şeyi itiraf etmiş. Sai Efendi makine parası olmak üzere vereceği yüz lirayı Reftar'ın eline verip onu kovmuştu. Reftar'ın gözlerine gelen hastalık iyileşmeyip fenalaştığından, Reftar ona paralarının birçoğunu harcamışsa da bir faydası görülmeyp sonunda kör kalmış. Kalan parasının birazını yediği için birazını da oturduğu yerlerde gözlerinin görmemesinden dolayı çaldırmış. En sonunda işte dilenmeye kadar varmış. Bu olayın etkisiyle Sai Efendi kederinden mahvolmuş!

Fazıla'nın gitmesinden sonra babasının konağına adım atmamış olan Şefik, bu olaydan sonra hemen babasının yanına koşmuş. Ve bir sürü doktorla babasının tedavisi için uğraşmış.

Calibe hastanede tedavi olduktan sonra hayatı kurtulmuşsa da mermerin kestiği burnun kemiği düşmüş olmakla burun yapışık bir hale gelmiş, ağız bir tarafa çarpışmış iğrenç bir hal almış! Bir zaman yüzüne bakanın, baktıkça bakacağı gelen yosma, bakanın tiksiniş hemen başını çevireceği bir hale gelmiş!

Hastaneden çıktıktan sonra sokak ortasında kalan Calibe'yi evine kabul edecek, Süha'dan başka kimse bulunmamış. Çünkü kardeşi Nabi de sürünmekteymiş! Nabi öncece gezdiği âlemlerden çıkamadığından, o âlemlerin tellallığını yapmakla ekmek parasını çıkarıyormuş! Ve kendisine acı gelen bir şey varsa o da içinde tellallık etmekte olduğu âlemde kazandığı para, ancak ona ekmek parası olabilip orada bir gece veya bir saat olsun eğlenmek için para bulamayıp karşıdan bakıyormuş!

Süha, sokak ortasında kalmış olan Calibe'nin kendisinin amca kızı olduğunu ve onun babası kendisini evinde büyütüp beslemiş olduğunu düşünüp onu evine almış. Süha, Calibe'nin kötülüğünden kurtulmak ve onun yüzüne bakabilme ihtimali kalmadığını gördüğünden, onu eşinin olduğu evde bulunmasında bir sakınca görmedi. Çünkü Süha ancak evini idare etme gücünde bulunduğundan, Calibe'ye ayrı bir ev tutmak ve onu idare etmek, kendisi için mümkün olamazdı.

Calibe hala sevmekte olduğu bir adamı eşiyile beraber karşısında görünce her gün ölüm acıları gibi acılar geçiriyordu. Calibe artık kimseden ümidi kalmadığını görüyordu. Fakat yüzünün şekli değişmişse de gönlü değişmemişti! Her gün karşısında Süha'yı eşiyile sohbet ve sevgi içinde

gördükçe çok büyük acılar çekiyordu! Bunlar onun yüzünden iğrendikleri için onu sofralarına almıyorlardı. Calibe ömrünü aşağı katta hizmetçiler, aşçılar ile geçiriyordu! Bu olayı Mukaddem ile Fazıla da Münevver Hanım'dan haber aldılar. Fazıla babasını mümkün olduğu kadar çabuk görmek istediğinden, Mukaddem önce Şefik'i bulmak üzere çıktı.

Fazıla ile Mukaddem'in İstanbul'a geldikleri gün Harbiye'nin o seneki mezunlarının diploma günüydü.

Resmi tören yapıldıktan sonra koltukları aldıkları ödüllere dolu olduğu halde arkadaşlarına, ailelerine gitmek üzere iftiharla yüzleri gülerek okul kapısından çıkan öğrencilerin içinde koltukları hepsinden dolu olarak çıkan sarışın biri gözyaşlarını tutmak için uğraşıyorsa da kirpiklerine düşen yaşları tekrar gözlerine içirmeye engel olamıyordu. O yaşları oradan silip kimseye göstermemek istediği halde elleri kitaplarla dolu olduğu için silemiyordu. Öğrencilerden biri onun yanına gelip:

— Şefik Bey! Sen çok yüklüsün! Benim kitapları bir koltuğum alır. Öbürüne seninkilerin birazını alayım.

Bizim Şefik olduğu anlaşılan bu çocuk kendisine söz söyleyene:

— Teşekkür ederim birader! Fakat çok yorulacak değilim. İşte arabam şurada! İstersen beraber gidelim.

Şefik'in bu sözü üzerine biraz ileride durmakta olan faytona iki arkadaş bindiler. Kitaplarını da karşılına yığdılar.

Şefik o sene harp sınıfından diplomasını alıp yüzbaşı olarak çıkmıştı. Hem de mükemmel bir şekilde mezun olarak çıkmıştı.

Arabada olan arkadaşı dedi ki:

— Şimdi bizi evde beklerler. Anne, kardeşler, merdive-

nin aşağısından, baba salonda... Onların önüne şu ödülleri dökmek bizim için ne büyük keyif ve gurur değil mi kardeşim?

— Evet! Bunlara erişmiş olana!

Şefik'in bu sözü üzerine arkadaşı özür dileyerek:

— Affedersin! Düşünmeksizin söz söyledim! Sizi üzdüm! Rica ederim beni affediniz!

— Af isteyecek bir suç işlemediniz. Siz şimdi öyle düşündüğünüz için, memnun olduğunuz için kendi durumunuzu söylediniz. Ben de şimdi eve gittiğimde beni karşılayacak kimse olmadığından ve hasta babamın derdini tazelememek ve ona heyecan vermemek için bu ödülleri önüne dökemeyeceğimden, kendi halimi düşündüğüm için üzülüyorum! Bu konu benim için gayret etmiş, beni büyütmüş ve emek vermiş olan kardeşimin, bu günü görmesini ne kadar arzu etmiş olduğum halde bugün ondan mahrum olduğumu görerek sevinmem gereken günde ağlayıp yas tutuyorum!

Şefik bu sözleri söyledikten sonra artık gözyaşlarını tutamadı! Bir iki damla yaş yanaklarından aşağı yuvarlandı.

Şefik, arkadaşını evi yakın bir yerde bıraktıktan sonra kendi konaklarına döndü. O gün içeriye girdiğinde ta küçüklük zamanından beri yaptığı şeyi yaptı. Konağın içinde gözleri Fazıla'yı arıyordu. sanki onun dönüşünü bekliyormuş gibi koltuklarında kitapları olduğu halde salonda bekledi. Sonra kendini toplayıp odasına gitti. Kitapları minder üzerine yığıdı kendisi de onların üzerine kapanıp ağlamaya başladı!

Bir süre Şefik böyle ağladıktan sonra bir kadın gelip:

— Küçük bey! Mukaddem Bey gelmiş diye dışarıdan sizi istiyorlar.

Deyince, Şefik kalkıp yüzünü sildi.

— Mukaddem Bey mi? demek ki Beyrut'tan gelmiş, diyerek dışarıya çıktı.

Mukaddem kendisini o akşam birlikte götürmek istediğini söyledi. Şefik babasının hasta olduğunu ve onu bırakamayacağını söylese de Mukaddem'in rica ve ısrarına dayanamadı. Babasıyla görüşüp aldığı madalyaların sayısını söyledikten sonra Mukaddem'in ricasını söyleyince Sai Efendi:

— Mukaddem Bey mi? Mukaddem burada mı? Aman! Oğlum! Onu getir! Dedi.

Şefik, Mukaddem Bey'i Sai Efendi'nin yanına getirdi. Hasta adamcağız bir telaş içinde Mukaddem'den kendisini affetmesini istedi. Helallik diledi. Mukaddem onun elini öptü. Şefik o akşam Mukaddem'in sahil evine gitti. Birlikte hareme, Münevver Hanım'ın odasına girdiler. Münevver Hanım yanlarına geldi.

Mukaddem, Şefik'e heyecan vermemek üzere birden bire meseleyi açamayıp söyleyeceği bir mesele olduğunu Fazıla'nın sağlığı için bazılarının şüphelenmekte olduklarını duyduğunu ve onun intihar etmeyip bir yerde gizlenme ihtimalini düşündüklerini söyledi:

Şefik, kardeşinin kendini denize attığı yerde bileziği ile mendilini kendi gözüünün önünde bulmuş olduklarını beyan ile bunların inanılacak laflar olmadığını cevaben söyledi! Fakat Mukaddem lafı oradan buradan dolaştırıp meseleyi uygun bir dille Şefik'e anlattı. İnanmayan Şefik'i kardeşinin kucağına bırakıverdi. Şefik, sanki rüya görüyormuş gibi gözlerini ovuşturup ve emin olmak için kardeşinin boynuna sarılıyordu.

Fazıla ile Şefik sanki birbirlerine her ne söylerlerse az geleceğinden ve ne deseler, mutluluklarını anlatamayacaklarından, sessizce birbirlerine bakıp ağlaşıyorlardı. Fakat o

gözyaşları tatlı tatlı akıyordu. Bir süre böyle devam ettikten sonra Sai Efendi'ye Fazıla'yı nasıl götüreceklerini düşünmeye ve o konuda konuşmaya başladılar. Hasta bir adama böyle bir şeyi birdenbire söylemenin doğru olamayacağını düşünüyorlardı. Nihayet bu konuya doktoru da dâhil ettiler. Uygun bir şekilde işi anlatıp doktoru da yanlarına çektiler. Doktor da onlarla beraber olup hastanın sinirlerinde olacak değişmeye göre hemen tedaviye karar verdiler. O gece Fazıla, Münevver Hanım ile Mukaddem ve Şefik'e, Şebib'in kendisiyle evliliğe hazır olduğunu da anlattı. Ve onların fikrini sordu. Hepsi tarafından uygun görüldü.

Ertesi gün Sai Efendi'nin konağının kapısında iki araba durdu ki bunun birinden Mukaddem ile Şefik, diğerinden Münevver Hanım ile Fazıla indiler. Konak kapısından girecekleri zaman Mukaddem ile Fazıla'nın kollarından demir gibi sert bir kol yakaladı! Kendilerini yakalayana baktıklarında Mukaddem ile Fazıla aralarında Şebib'i gördüler!

Şebib, Mukaddem'i bırakıp bir eliyle Fazıla'yı tutuyor ve diğer eliyle belinden tabancasını çıkarıyordu. Fazıla bunu görüp,

— Panik yapma Şebib! İş anla da öyle! Hasta olan babamı göreceğim, Allah aşkına beni bırak! deyince, Şebib şaşkınlıkla:

— Babanı mı? deyince, Fazıla:

— Evet, babamı! Bu konağın sahibi olan babamı! Eğer istersen sen de gel! Kabul edersen sen de hasta babanı gör! Fakat bize biraz izin ver! Deyince, Şebib Fazıla'yı kolundan bıraktı.

Mukaddem ona kendi sahil evini tarif etti. Şimdilik oraya gitmesi uygun görüldü. Şebib razı oldu. Münevver Hanım, Fazıla ve Mukaddem ile Şefik, Sai Efendi'nin konağına girdiler. Önce Mukaddem Bey tekrar Sai Efendi'yle görüşmek niyetiyle gelmiş olduğunu ve kendisine bakan

bir doktoru hastalığı sebebiyle bu kez Sai Efendi'yi muayene için getirmiş olduğunu söyledi. Münevver Hanım da, bunca senelik olaya rağmen oğluyla barıştıktan sonra bir de kendisi görüşmeye geldiğini söyledi. Fazıla dışarıdaydı. Hizmetçilere hiçbir şey belli etmemeleri söylendi. Ancak birkaç saat konuşmadan ve şuradan buradan lafı dolaştırdıktan sonra Sai Efendi'ye ümit vermekle söze başlayıp bir süre sonra mesele anlatıldı. Baba ile kızın kavuşmaları çok duygusal oldu.

Calibe'nin kendi zevk ve hevesine düştüğü için terbiyesiz kalmış olan çocukları, Fazıla'nın terbiyesine verildi. Mefharet, öğrendiği az buçuk Fransızcasıyla artık tek kelime Türkçe bilmeme iddiasına düşecek kadar şımarık bir kız olmuştu.

Üzüntüsünden hastalanmış olan Sai Efendi'ye, bir sürü ilaç geldi. Elli iki, elli üç yaşlarında olup, henüz genç görünen, çok iyi beslenmiş olan Sai Efendi hastalığı üzerinden çabuk attı.

Fazıla, Reftar'ı buldurup maaş bağlamak için eski çıraklarından birinin evine koydurdu.

Şebib Mukaddem'in sahil evinde misafir olarak kalıyordu. Sai Efendi biraz düzelince Şebib gelip Sai Efendiye kendisinin Fazıla'yla evlenmek istediğini söyledi. Sai Efendi meseleyi Fazıla'nın kararına bıraktı.

Şebib babasına bir kâğıt yazıp asil ve kibar bir genç dul ile evlenmek üzere izin istemiş ve babası da oğlunun evlenmesine razı olmuş, hemen izin verdiğini bildirmiş olduğundan, Şebib kendisinin evlendiğini görmesi için annesini davet etti. Mukaddem de Enise'nin gelmesi için haber gönderdi.

On beş gün sonra Muhterem Efendi ailesi, Mukaddem Bey'in sahil evine geldi. Şebib annesinin yanına gelip:

— Anne! Sen bir hizmetçiyi, kibar ve cömert adamların

almayacağını söylemiştin! Parası olan kibarlar, asil ve kibar ve genç olan bir dul kadını da almazlar mı?

— Alırlar oğlum.

— Öyle ise haydi gelinini görmeye git, deyip, annesini Münevver Hanım ile beraber Enise ve Rüveyde birlikte olduğu halde, Sai Efendi'nin evine göndermişti.

Şebib'in annesi, gelininin kim olduğunu görünce şaşır-
dığı kadar, karısının karşısında yedi sekiz tane kadın oldu-
ğunu anlayınca utandı.

O esnada Rüveyde kendini şaşırp:

— Ah! Dadıcığım, şükür sana kavuştum! Demesiyle, Fazıla gülmeye, annesi de utancından kızarmaya başladı. Zaten damat çamaşırları ve lazım olan eşyaların hepsi hazırlanmış olduğundan o akşam Mukaddem, Şebib'i Sai Efendi'nin evsine damat getirdi. Şebib mutluluk içinde damat oldu. Topluluk Sai Efendi'nin odasına toplandı. Hasta artık baston ile odası içinde gezinmeye başlamıştı.

Münevver Hanım ile Mukaddem yine bu aileye dâhil olmuşlardı. Fazıla, Mukaddem'in kaynının haremi, Mukad-
dem de Fazıla'nın görümcesinin eşiydi.

Şebib'in annesi, eşi Muhterem Efendi'nin yanına Beyrut'a döndü. Şebib, Rüveyda'yı yanına aldı.

Şebib, on altı bin lira sermayesini bir bankanın İstanbul şubesine yatırdı. Kendisi birkaç dile sahip, bilgili kibar bir adam olduğundan burada dahi parasını yerinde kullanı-
yordu.

Mukaddem Bey bütün bütün İstanbul'a dönmüş ve artık tamamıyla iyileşip hastalığından bir eser kalmadığını ve artık yatmaya ihtiyacı olmadığını göstermişti. Önceden birbirleriyle ilişkisi olup can ve ciğer gibi görüşen Mukad-
dem Bey ile Sai Efendi ailesi yine birlikte zaman geçiriyor-
lardı.

Hatime üç sene sonra bir gece, Sai Efendi'nin evinde yapılan şaşaalı bir düğün gecesini, gelin ile damat olan Şefik ile Rüveyda'nın odasında bütün aile çok mutlu olmuştu.

Aile yakınları gelmeden önce damat tarafından gelinin duvağı kaldırılmış duvak arkaya doğru bırakılmıştı.

Gelin ile damat orta yerdeki kanepeye yan yana oturmuşlardı.

Yan taraftaki kanepenin baş tarafında Sai Efendi ve karşı tarafında Münevver Hanım oturmuşlardı. Mukaddem ile Şebib de orta yerde bulunan masanın önünde ayakta konuşuyorlardı. Münevver Hanım'ın yanı başında bulunan Bedriye, büyük annesinin, Sai Efendi'den utandığı için başına örtmüş olduğu namaz örtüsünü kendi örtünmek istediğinden, onu almak için uğraşmakta ve Münevver Hanım da ona söz anlatmak için uğraşmaktaydı.

Enise, gelinin dolaşmış olan tellerini düzeltmek üzere, gelinin yanında ayakta durmakta, Fazıla da ayakta bulunduğu halde eğilip Şefik'in kulağına bir şeyler söylemekteydi ki söylediği sözler şundan ibaretti:

— Şefik! Vasiyetnamemde senin mutluluğun için merak ve endişede bulunduğumu yazdığım zaman, sana eş olacak kızı kendim bakıp büyüteceğim aklıma gelir miydi?

Kardeşi bu sözleri söylerken Şefik de onun ellerini öpüyordu.

O sırada minimini bir oğlan çocuk Fazıla'nın eteğine yapışıp tırmanarak onun omzuna çıkmak isteyip:

— Anne gelini bana da göster, diye söyleniyordu.

Fazıla, Şefik ile görüşmekte olduğundan, çocuğa cevap vermiyordu. Torununu çok sevmekte olan Sai Efendi Fazıla'ya:

— Fazıla! Çocuğu niye üzüyorsun? deyince, babasının üzülmemesi ve eşinin huzursuz olmaması için hemen Şebib

gelip çocuğunu aldı. Gelin ile damadın önünde durmakta olan Fazıla ile Enise'nin başları üzerinden çocuğa gelini gösterdi. Fazıla Çocuğu Şebib'den alıp gelinin kucağına koydu. Çocuk elmaslara, sırmalı elbiseye, tellere bakıp gülmeye başladı.

Hayal ediyordu. Düşünüyordu. Şefik ile Rüveyda'nın evliliğiyle bu ailenin mutluluğunun bir ömür boyu sürecektti olduğu anlaşıldı. Hepsi çok acı çekmişlerdi ve sonunda hepsi de yıllardır özlediği ve hak ettiği mutluluğa ulaşmıştı. Eski günlerdeki gibi yine bir aradaydılar ve çok daha fazla mutluydular. Gelin ve damat birbirine baktı. Gözleri ıslı ıslıldı ve onlardan yayılan mutluluk bütün odayı doldurdu.

SON

MUHADERAT

FATMA ALİYE HANIM

Calibe Hanım'ın kocası ve Fazıla Hanım'ın babası olan Sai Efendi servet sahibi ve hatırı sayılır, saygı duyulan bir adamdı. Oldukça farklı ve kültürlü olduğu için değerli bir adam olduğu gibi temiz kalbi ve çok güzel ahlakı herkes hakkında da iyi düşünen, herkesi kendisi gibi zannedip ahlak ve şeref konusunda taviz vermemek gerektiğini bilen, sevgi dolu zannettiği kalplerin bazılarının da ihanet ve kötü düşüncelerle dolu olabileceğini aklına bile getirmezdi. Dilin görevi gerçeği söylemektir diye düşünüp istese kendisinin de ne kadar çok yalan söyleyebileceğini ve sırf çıkarları uğruna kendini yalan söylemeye hiçbir zaman mecbur hissetmeyeceğini düşünen bu adam, başkalarının da buna mecbur olmalarına olasılık vermezdi. Böyle bir adamın yalanlara ne kadar çabuk kanacağı ve körü körüne inanacağı şüphe götürmez.

